

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Magnus Beringskjold.

1721-1804

Efter utrykte Kilder.

Af

Joh. Grundtvig.

Aftryk af Historisk Tidsskrift. 5 R. I.

Kjøbenhavn.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1878.

Beringskjold vil kun være de fleste flygtig bekendt som en af Deltagerne i Hofrevolutionen den 17 Januar 1772, der styrtede Struensee og i hans Sted bragte Guldberg til Roret. Mere tør neppe forudsættes i Almindelighed at vides om ham. Kun hvem der har søgt at sætte sig nærmere ind i den Tids Historie, vil kjende noget mere til ham fra de af Jens Kragh Høst i Tidsskrift for Politik og Historie 1ste Bind (1820) og i Struensees Ministeriums Historie 2det Bind (1824) meddelte Oplysninger om hans Liv og Levnet før 1772, ligesom Specialister ogsaa ville vide noget om hans senere Skjæbne fra Lieutenant Sebbelows i 1796 i Bergen udkomne Skrift om Beringskjolds Transportrejse samme Aar fra Bergenhus Fæstning til Stavanger. Den første, der iøvrigt har givet nærmere Oplysning om Beringskjolds senere Historie, er Tyge Becker i Danske Herregaarde: Sparresholm i 1ste Bind, som udkom 1844, og Rønnebæksholm i 3die Bind, som udkom 1847, hvor der berettes om hans Skjæbne indtil 1781; og hertil har C. E. Secher i samme Værk: Marienborg i 12te Bind, som udkom i 1860, føjet adskillige hidtil ukjendte Oplysninger,

navnlig til hans Historie før 1772, men uheldigvis — som vi siden skulle se — kun lidet rigtige. Francisca Carlsen i sin Rønnebæksholm (1861) offerer vel hans Historie en mere udførlig Omtale, men har aldeles intet Nyt at meddele om ham. Med Hensyn til den Begivenhed, der har bragt hans Navn til Efterverdenen, hans Deltagelse i Revolutionen den 17 Januar 1772, fremkom der for en halv Snes Aar siden i den vigtige, om end ganske vist noget plumrede Kilde, som Overlærer Jac. Henr. Bang i Sorø har Fortjenesten af at have fremdraget og offentliggjort i Historisk Tidsskrifts 3die Række IV (1866), nemlig Dorothea Biehls Breve til Bülow, en Del nærmere og vistnok hel paalidelige Oplysninger om Katastrofen, og deriblandt ogsaa om Beringskjolds Deltagelse i den, hvilke tydede paa, at denne havde været af større Betydning end hidtil antaget. Offentliggjørelsen af disse Breve fremkaldte atter i 1867 Rigsarkivar M. Birkelands Meddelelse af Lieutenant C. F. Becks Beretning om det Samme (Histor. Tidsskrifts 3die Række, VI) og i 1869 en unævnt, men ikke ubekjendt Forfatters Meddelelse om Beringskjolds Fortid, efter Kilder i Udenrigsministeriets Archiv (Bruuns Danske Samlinger IV); og Sagen har siden været underkastet en nærmere Under-søgelse af vor skarpsindige Kritiker Professor Schiern, i Hist. Tidsskrift 4de Række III, som udkom i 1872, og denne har Fortjenesten af at have fremdraget endnu en hel Række vigtige Kilder, som sætte os istand til at see langt klarere bag Coulisserne end tidligere, navnlig komme vi derved til at betragte Beringskjolds Stilling til Sagen noget anderledes end før. Schiern sammenstiller en Række Ytringer fra Samtidige om hans Deltagelse i Hofrevolutionen den 17 Januar 1772, og af disse fremgaaer ganske utvivlsomt det Resultat, at Beringskjold var den egenlige Hovedmand for Sammensværgelsen

imod Struensee. Allerede i Høsten 1770 havde han, om end forgjæves, henvendt sig til Grev Job. Hartv. Ernst Bernstorff og Grev Adam Gotlob Moltke, det var ham, der først fik Jessen inddraget i Forbindelsen, det var ham, der drog General Eickstedt med, og siden ligeledes Arveprindsens Secretair, Etatsraad Ove Høegh Guldberg, Arveprinds Frederik og Enkedronning Juliane Marie, det var ham, der knyttede Forbindelsen med Oberst Køller, og det var endelig ogsaa ham, som i det sidste Øjeblik overvandt General, Grev Rantzau-Aschebergs Ubestemthed¹⁾. Det var saaledes fortrinsvis gjennem Beringsskjold, at den hele Forbindelse mod Struensee blev knyttet. Hans Betydning for vor Historie voxer herved saa meget, at der alene heri kunde ligge en naturlig Opfordring til at underkaste hans egen Historie en nærmere Undersøgelse. Men hertil kommer endnu den Omstændighed, at hans Liv i sig selv var saa omvexlende og karakteristisk, og indeholder saa mange interessante Træk, at man formentlig ogsaa derved opfordres til at søge det grundigere undersøgt end hidtil, og fremstillet i sit rette Lys, efter de rige og temmelig fuldstændige Kilder, der nu foreligge i saa Henseende, men som alle ere utrykte og — som det følgende vil vise — tillige spredte paa mange forskjellige Steder, uden hidtil nogensinde at have været sammenstillede eller benyttede.

I.

Magnus Beringskjolds Forfædre og nærmeste Familie.

Da hidtil alt herom har været ganske ubekjendt, og da de faa Angivelser om hans Familieskab, Fødested osv.

¹⁾ Historisk Tidsskrift, 4de Række III, 698—705. Jfr. 3die Række IV, 426—32.

— som det følgende vil vise — have vist sig at være ganske urigtige, saa har jeg ikke fundet det rigtigt at lade denne Lejlighed gaae forbi til at oprede disse Forhold, som muligvis dog ogsaa i andre Henseender og med Hensyn til andre literære Arbejder ville kunne have deres Interesse, selv om de ganske vist ikke kunne siges at være nødvendige for vort nærmeste Øjemed ¹⁾).

En Mils Vej sønden for Randers Fjord, og 3 Mil nord-ost for Randers, ligger der i Rougsø Herred, i Estruplund Sogn, lige ved Kattegattet en Mølle, der hedder Hevring Mølle. I denne levede fra Aaret 1683 af en Møller ved Navn Otte Lauritsen og hans Hustru Ingeborg Andersdatter. I Aaret 1690 døde Manden og efterlod hende som Enke med 4 Sønner og to Døttre, nemlig Laurits, Anders, Ditlev og Otte Ottesønner, og Karen og Elisabeth Ottesdøttre. Der var ikke meget efter ham, kun 407 Rdlr til Deling imellem dem alle. Et Aars Tid efter, vistnok i Aaret 1691, blev Enken dog atter gift, nemlig med en Mand ved Navn Thomas Mikkelsen Bering (eller Biering, thi disse to Former bruges, ialfald lige til Aarhundredets Udgang, ganske iflæng). At denne Thomas Bering tilhørte den store jydskke Borgerfamilie Bering, maatte man allerede formode, men det angives ogsaa ligefrem i det lille Skrift af Præsten Vitus Bering (Kbh. 1749. 4to) «Provsterne i Sunds Herred, Præsterne i Ollerup, og Beringernes Slægtregister», hvor det hedder, at «den rige Thomas Bering i Randers» var fød i Bering By og et Søkendebarn af den bekjendte Professor og Assessor i Skatkammercollegiet m. m. Vitus Bering. Derimod oplyses det ikke nærmere, hvorledes Faderen, der sees at have hedt Mikkell, kunde, efter hvad

¹⁾ Se næste Side.

her foreligger, nærmest formodes at have havt den Gaard i Bering By, af hvilken Slægtens Stamfader, hans Bedstefader Jens Andersen Bering, i Stamtavlen angives at have været i Besiddelse. Efter i et Par Aar, 6 Juli 1689 til 29 September 1691, at have været Herredsfoged i Lysgaard og Hids Herreder, en 5—6 Mil sydvest for Randers, og omtrent samtidig med sit Giftermaal, nedsatte Thomas Bering sig som Kjøbmand i Randers. Om han har havt

1) Stamtavlen er denne:

Ingeborg Andersdatter † [1722]. Gift 1) Møller Otte Lauritsen † 1690.

1. Laurits.	1. Anders, [Tolder i Aalborg].	1. Ditlev, Kjøbmand i Randers, † 1732, gift 1718 m. Ingeborg Mogensdatter Blach.	1. Otte, [i Randers], † før 1736.	1. Karen.
-------------	--------------------------------------	---	---	-----------

Ingeborg Marie, gift m. Regim.-Skriv., Kammerraad N. Schelde, † 1762.	Mogens Blach, f. 1721, Stud. 1740, † 1804, gift 1749 m. Maren Kirstine v. Cappelen, f. 1724, † 1783.	Else, f. 1723. † ung.	Mikkel Borre, f. 1728. Boede i Randers.	Else Kirstine f. 1729, gift m. Forvalter Fred. Wester- holt p. Baades- gaard, † 178*.
--	--	-----------------------------	---	---

Ditlev Beringskjold, siden Wedelsparre, Kammerherre, f. 1749, † 1812, gift 1776 m. Christine Elisab. Paulsen, f. 1749, † 1808.	Thomas Beringskjold, siden Wedelsparre, Khr., Oberst, f. 1753, † 1806, gift 1781 m. Comtesse Louise Sofie Wedel-Jarlsberg, f. 1746, † 1808.	Ditlev, f. 1755.	Jens Bertram, f. 1756.	Ole, f. 1757.
--	---	---------------------	------------------------------	------------------

Magnus Fre- dorik Wedel- sparre, f. 1782, † efter 1822, Capt. ved Landeværnet.	Margrethe Christine Elisabeth, f. 1784, † 1823, gift m. Hof- jægermest. Andreas Charles de Teilmann til Kjærgaard, f. 1786, † 185*.	Juliane Marie, f. 1788, Conventual- inde i Vemmetofte Kloster.
---	---	---

noget at begynde med, eller er kommet ind i en ældre, større Forretning, eller om han selv har slaaet sig op, vides ikke, men er det korrekt, hvad der staaer i det gjensidige Testamente, som han og hans Hustru oprettede i 1713 — hvorom nedenfor — saa vare hans Midler erhvervede i hans daværende Ægteskab, og altsaa af ham selv. Ialfald er han forholdsvis hurtig kommet frem, thi allerede i 1704 boede han i sin egen Gaard i Storegaden i Slotsognet,

169[1] Kjøbmand Thomas Mikkelsen Bering i Randers † [1737].

Elisabeth, broløst med ' Nielsen Baadsted i 1713.	2. Mikkel, f. 1692, Præst i Vrou og Resen 1722, † 1741, gift m. Mette Pandrup.	2. Jens, Hospitals- forstander i Randers, † 1728.	2. Peder, Kjøbmand i Randers, † 1739.	2. Hans, f. c. 1696, Præst i Agri og Egens 1722, † 1765.
Anna, f. 1729, (Villing), † ung.	Peder til Haubrogaard.	Ingeborg, gift med Commerco- assessor Jens de Hofman til Kaas.	3 Døttre.	Thomas, † 1766 som myndig.

Hvad denne Stamtavle indeholder angaaende Magnus Borningskjolds Børn og Børnebørn, skyldes for største Delen Bontzons Stamtavle i Geheimearchivet, hvoraf kun er udeladt nogle Børn, der døde smaa. Alt det øvrige skyldes derimod den hele Samling af Regnskaber, Breve og andre Documenter, som iøvrigt ere benyttede og citerede i nærværende Afhandling, men som det vilde blive for vidtløftigt her at opregne. For ikke at gøre denne Tavle unødigt stor, er fremdeles Efternavnet Bering udeladt baade ved Mogens Blach Bornings Sødskende og Sødskende børn, og ved hans Fader Ditlev Ottesen Berings Hel- og Halvsødskende.

ejede en anden Gaard i Hofmeden i St. Mortens Sogn, fem Boder paa Østergrave, en Staldgaard udenfor Østerport og en Have udenfor Nørreport¹⁾. Fra 1 Juni 1711 havde han Consumptionen, samt Familie- og [Tjeneste-] Folke-Skatten i Randers i Forpagtning, først for 4,500 Rdlr aarlig Afgift og tilsidst for 6,900 Rdlr²⁾. I Aaret 1713 var han den næsthøjeste beskattede Borger i Byen, men holdt kun to Tjenestefolk og to Heste, dog desforuden fem Consumptionsbetjente. I 1720 betalte han alene i Krigsstyr 250 Rdlr. Han synes at have været sine sex Stedbørn en anden Fader, thi af det gjensidige Testamente, som han og hans Hustru oprettede d. 4 August 1713, erfare vi, at skjøndt han med sin Hustru selv avlede fire Sønner, Mikkell, Jens, Peder og Hans Thomassønner Bering, saa lod han de sex Stedbørn, der, som vi saae, efter deres Fader kun havde arvet 407 Rdlr, faae som mødrene Arv af sine senere erhvervede Midler 2,500 Rdlr, ligesaa meget, som hans eget Børnekuld skulde have i Arv ved den første af deres Forældres Død. Derimod skulde hans fire egne Børn naturligvis alene arve deres Fader. Han gav sig af med alle Slags Forretninger. I Aaret 1718 finde vi, at han i Forening med en anden Kjøbmand, der — som vi nedenfor skulle see — siden

¹⁾ Kalø Amts Regnskab i Rentekammer-Archivet. Danske Cancellis Jydske Registre i Geheimearchivet, under 9 September 1713, kgl. Confirmation paa en Forskrivning mellem Thomas Bering og Ingeborg Andersdatter. Jydske aabne Breve 1689 og Jyd. Reg. 1691. Randers Bys Skatteregnskab for 1704 i Rentek.-Archivet. Desværre mangler de foregaaende Aars Regnskaber, saa Th. Bering ikke har kunnet følges længere tilbage. Jfr. Wibergs Præstehistorie under Vrou og Resen Præstekald.

²⁾ Rentek. Resol. Prot. og Kgl. Resolutt., samt 2det Jydske Rentekr. Contours kgl. Resoll. samt Div. Docum. Design. III, D. Nr. 38 a og 40: Om Consumtionsforpagtning i Aarhus og Ribe Stifters Kjøbstæder.

blev hans Svoger, paa Auctionen efter Fru Margrethe Krabbe købte et Par Kirketiender, som de derefter atter solgte til Joachim Gersdorf til Isgaard (i Tved Sogn, Mols Herred). To Aar efter træffe vi atter hans Navn, og denne Gang i Forbindelse med Sønnen (3: Stedsønnen) Ditlev, idet Jens Jacobsen til Nøragergaard 15 August 1720 gjorde Testamente til Fordel for dem, og udnævnte dem til Executores testamenti. Dette Testamente blev kongelig confirmeret 6 September næstøfter, men kort efter at han havde gjort dette Testamente, blev han meget svag og affældig, og, som det synes, noget forstyrret i Hovedet, thi han gjorde en hel Del Gjæld og gjorde 5 September, Dagen før hans første Testamente fik kongelig Confirmation, et nyt Testamente, ved hvilket han udnævnte Justitsraad, Landsdommer Braëm til Executor testamenti og samtidig udstedte en Vexel til ham paa 500 Rdlr. Om Thomas og Ditlev Bering virkelig her gik Glip af deres Arv, kan ikke sees, da Sagen kun kjendes af det kongelige Commissorium, som 17 Marts 1721 blev udfærdiget til at dømme de to Parter imellem. Thomas Bering mistede vistnok sin Hustru i Aaret 1722, ialfald var hun 28 December d. A. død for nogen Tid siden, og det bemærkes, at alle Børnene dengang vare myndige. Det passer ogsaa nok saa godt, da den yngste af dem, Hans, angives at være født i Aaret 1696, og altsaa da netop 26 Aar gammel. I Aaret 1725 havde Thomas Bering en betydelig Pengesum tilgode i Major Dues Fallitbo, og under 16 August 1728 fik han Bevilling paa at gjøre Testamente til Deling af Boet mellem sine fire da alle myndige Sønner. Han fik Bevillingen paa det Vilkaar, at han skulde «forære Sortebrødre Kirke i Viborg en smuk og velconditioneret Messing-Lysekrone, og betale 100 Rdlr til Hjelp til et Orgelværks Forfærdigelse

i Domkirken i Viborg». I Anledning af Thronskiftet fik han 23 Februar 1731 kongelig Confirmation paa denne Bevil-
ling¹⁾. Thomas Bering døde som en gammel Mand om-
trent ved Nytaar 1737²⁾, og havde havt Randers Consum-
tion i Forpagtning lige siden 1711, altsaa hele 26 Aar.

Thomas Bering havd:, som omtalt, mange Børn, nem-
lig 4 egne Børn og 6 Stedbørn.

Den ældste af hans egne Børn, Mikkel Thomassen Bering,
angives at være født 1692, blev Student 1713, theologisk Can-
didat 1715, og Præst i Vrou og Resen i Fjends Herred
1722. Vi træffe ham siden i 1739 som Medformynder for
Halvbroderen Ditlev Ottesen Berings Børn. I 1741 døde
han. Han var gift med Mette Pandrup og efterlod to
Børn, Peder Bering, som ejede Haubrogaard (Haubro Sogn,
Aars Herred), og Ingeborꝫ Bering, som blev gift med Com-
merceassessor Jens de Hofman til Kaas (Lime Sogn, Rød-
ding Herred).

Den anden Søn, Jens Thomassen Bering, havde først
drevet Kjøbmandsskab og Skibsbyggeri, men derved kun

1) Randers Bys Skatterognskaber. Danske Cancellis Jydske Reg.
9 Sept 1713. Jyd. Tegn. 6 Maj 1718, 25 Nov. 1720 og 28 Dec.
1722. Uagtet det i dette Brev ligefrem udtales, at Thomas
Berings Hustru Ingeborg Andersdatter er afgaaet ved Døden, saa
findes dog i Jyd. Reg. u. 16 Aug. 1728 efter Overskriften en
Bevilling for Th. Bering «og hans Hustru» til at gjøre Testa-
mente. Undersøger man imidlertid selve Brevet, saa findes Hu-
struen ikke nævnet deri med et Ord, som rimeligt er, da hun
er død for 6 Aar siden. Dette anføres kun som et advarende
Exempel paa det farlige i uden Kritik at fæste Lid selv til saa
officielle Kilder som Cancelliets Tegnelser og Registre. See
videre Wibergs Præstehistorie, Agri og Egens, Jyd. Tegn. 18
Juni 1725, Jyd. Reg. 16 Aug. 1728 og 23 Februar 1731.

2) Han døde mellem 20 Oct. 1736, da han ved kgl. Resol. fik be-
vilget Consumtionsforpagtningen for Aarene 1737—39, og 1 Apr.
1737, da hans Søn Peder Thomassen Bering modtager Kvittering
for paa egne Vegne indbetalt Afgift.

paadraget sig en Gjæld af 4,000 Rdlr, og blev saa af Hospitalsdirektionen i Randers 11 September 1727 ansat som Forstander for Byens Hospital, istedetfor en gammel affældig Mand, Johan Peter Piper, der tilmed havde en Underbalance af 2,100 Rdlr, som han ikke kunde udrede. Denne Lejlighed benyttede Thomas Bering snildelig til at faae sin fallerede Søn anbragt, betalte Kasseangelen og gik i Caution for Sønnen. Denne sad dog kun i Embedet i et Aars Tid, da han døde, efter dels tidligere og dels paa sit Yderste at have enten bortgivet eller forskrevet sig for endnu en hel Del flere Penge, som Faderen efter hans Død dog paatog sig at betale, imod at overtage hans Bo og udestaaende Fordringer. Under sin korte Embedstid havde han en Ubehagelighed, som vi kun skulle nævne, da vi iøvrigt ikke vide, hvorledes denne Sag egenlig forholdt sig. Vi finde nemlig, at 26 Februar 1728 tilsendte en Rytter-Lieutenant, Christoffer Ernst Carstens, ved Ritmester Uttervigs Compagni, i Helmuth v. Lüttichaus Regiment, ham et Skrift, som indeholdt paa den ene Side en Fordring paa at erholde hans Sødskendebarn, den umyndige Kirsten Andersdatter Bering, hvem hans Fader Thomas Bering var Formynder for, til Ægte, og paa den anden Side den Beskyldning mod Jens Thomassen Bering, at han havde drevet Læsagtighed med samme Kirsten, tilligemed flere Sigtelser saavel mod Jens Bering som mod Pigen selv og den gamle Thomas Bering. Den 19 Marts 1728 blev der udnævnt kongelige Commissarier til at dømme Parterne imellem, men Udfaldet har jeg ikke været saa heldig at finde.

Den tredie Søn, Peder Thomassen Bering, synes med mere Held at være traadt i sin Faders Fodspor. Han nævnes første Gang i 1732 som Formynder for Halvbroderen Ditlevs Børn, hvilket han vedblev at være lige til sin Død.

Han maa dengang have været omtrent 38 Aar gammel. Den 14 Januar 1735 fik han Bevilling paa at overlades det ved Dronningborg Slots Grund og Have beliggende Tinghus for Dronningborg Rytterdistrikt, imod at han paa sin egen Grund opbygte et andet lige saa stort Tinghus af Egetømmer. Denne Ejendom havde — som vi siden skulle see — tidligere tilhørt Halvbroderen Ditlev Bering. Iøvrigt synes Peder Thomassen Bering fortrinsvis at have drevet Møllernæring. Han var allerede tidligere i Besiddelse af de to af Randers Møller, nemlig Hestemøllen og Vejmøllen, og ved kongelig Bevilling 18 Juli 1739 fik han endvidere den Kongen reservede Forkjørsret, med 2 Rdlr pr. Tde Hartkorn, til Hvide Mølle (lige ved Møllegraven tæt udenfor Randers Vesterport), som han afkjøbte Enken Antonette Rohde for 1,333 Rdlr 2 ŷ . I Amtmandens Erklæring om denne Sag af 9 Maj 1739 anføres det til Anbefaling af hans Andragende, at naar han fik den Mølle, vilde han kunde besørge hele Byens Maling og, da han tillige var Consumtionsforpagter, paa den Maade hindre al Consumtionssvig ved Maleværkerne. Endvidere fik han 28 August 1739 bevilget, at maatte for en Betaling af 130 Rdlr faae tilskjødet et Stykke Jord, der tilhørte Randers Hospital. Allerede i Aaret 1736 sees Peder Bering, naturligvis i Egenkab af Møller, at have været ivrig for at udrydde Brugen af Haandkværne mellem Borgerne, men Rentekammeret vilde ikke have med den Sag at bestille. Samme Aar træffe vi ham som Repræsentant for Halvbroderen Otte Ottesen Berings Arvinger, v: dennes Sødskende, at ansøge om af Boet efter afgangne Sognekapellan i Randers Johan Mavors († 1732) at faae godtgjort 50 Rdlr efter en Obligation, der som ustemplet var bleven confiskeret af Staten, hvilket dog ikke blev bevilget. Den 21de Marts 1737 fik han kongelig Bevilling

paa at maatte lade holde et Kro- eller Værtshus ved Vejrum Bro i Vejrum Sogn, Sønderlyng Herred, Halds Amt, mellem Randers og Viborg. Aaret efter, 25 April 1738, fik han denne Bevilling end videre forbedret ved en ny Bevil- ling paa at maatte oppebære Bropenge (1—4 β) af Vogne, Heste og Stude, som passere Broen, til dermed at bekoste det nødvendige Opsyn ved den. Da hans Fader døde ved Begyndelsen af Aaret 1737, efter i 1736 at have faaet overdraget Forpagtningen af Randers Consumption for de tre Aar 1737—39, saa overtog han umiddelbart denne Forpagt- ning, uden Tvivl for Boets Regning indtil Forpagtningens Udløb i Aaret 1739, hvorefter han ved kongelig Resolution 5 September 1739 fik den for sin egen Regning for de tre følgende Aar, 1740—43, for 6,000 Rdlr om Aaret. Han synes at have været en Mand, der ivrig værnede om sine Rettigheder, thi under 16 November 1737 finde vi, at Rentekammeret henviser ham med sin Besværing over Byens slette Indhegning til Magistraten og Stiftsbefalings- manden, dog med det Tilføjende, at «nogen usædvanlig ny Indhegning, Byen til Besvær, kan ikke prætenderes». I samme Retning viser et andet Andragende, som Peder Ber- ring indgav 28 Juli 1738, om at Magistraten maatte blive beordret til at udnævne 4 kyndige Mænd til i Forening med den selv at taxere enhver Ager og alle Kjøbstadsens Jorder, hvormeget samme i Consumption af den derpaa faldne Sæd bør svare. Rentekammeret svarede ham dog, under 2 August 1738, ligeledes med Henvisning til Stifts- befalingsmanden, som vistnok vilde hjælpe ham til Rette, saavidt det stemmede med Consumtionsforordningen og hans Forpagtningskontrakt. I Aaret 1739 see vi, at han ejede Gaarden Slynborg i Randers og desuden flere andre Ejen- domme dels i Randers og dels i Horsens. Dette er Grunden

til, at han i Kongebreve nævnes som bosiddende snart det ene og snart det andet Sted. Tillige ejede han forskjelligt Strøgods i adskillige Egne og Amter. Peder Bering døde omtrent 1 December 1739, og under 4 December d. A., altsaa efter sin Død, fik, som det hedder i Cancelliprotocollen, Peder Bering af Horsens kongelig Bevilling angaaende Afgang fra Begravelses-Forordningen af 1682 (med Hensyn til Tiden for Begravelsen, Følget og Beværtningen). Uagtet Peder Bering jo endnu var en yngre Mand, knap 45 Aar gammel, havde han dog i Tide tænkt paa sin Afgang. Allerede 18 April 1738 havde han erholdt Bevilling til selv at udvælge Formyndere for sine tre umyndige og moderløse Døtre, og fem Maneder efter, 7 November s. A., erhvervede han kongelig Bevilling til — forsaavidt han ikke atter giftede sig — at maatte ved Testamente selv bestemme Disposition og Deling mellem Døtrene af sine forskjellige Ejendomme. Den første Bevilling til selv at udnævne Formyndere maa vel herved være bortfalden, thi efter hans Død see vi, at den ene af Brødrene, Præsten Mikkell Bering i Vrou, frabeder sig Værgemaalet for hans Børn, og den anden Broder, Præsten Hans Bering i Agri, ansees af Magistraten for ikke at være skikket til at overtage det, hvorfor den udnævner to Svogre af den Afdøde, nemlig Justits- og Cancelliraad Gert Hansen de Lichtenberg og Borgermester i Horsens Claus Cordsen, som begge have været gifte med Søstre til den Afdødes Hustru, til at overtage Værgemaalet. De bleve, i Anledning af Præsten Hans Berings Indsigelse, bekræftede deri ved kongeligt Reskript 4 Marts 1740, men siden gjorde imidlertid Præsten ny Indsigelse og krævede sin Ret som født Værg; og 2den November 1742 fik han kongelig Bevilling til at paatale sin Ret som saadan, ubindret af Reskriptet af 1740.

Sagens Udfald kjendes ikke. Efter at Claus Cordsen var død, i 1740, traadte Joachim Rodenburg i hans Sted. Skiftecommissionen i Peder Berings Bo fik endnu 8 December 1741 en Henstand med Skiftets Slutning til 24 Maj 1742, saa før den Tid er det vel neppe sluttet.

Den fjerde og yngste Søn, Hans Thomassen Bering, som angives at være fød 1696, blev Præst i Agri og Egens 1722, og døde i Aaret 1765. Han var «en bemidlet Mand» efter den Tids Forhold, og havde med sin Hustru, der havde været gift en Gang før, en Søn ved Navn Thomas Bering, som dog kun overlevede ham et Aar, døde ugift i 1766, og efterlod sine Sødskendebørn en Arv paa 34—3500 Rdlr, som dengang kaldtes «anselige Midler» ¹⁾.

Efter saaledes at have givet en Udsigt over Thomas Berings egne fire Sønners Skjæbne, skulle vi gaae over til

¹⁾ Wibergs Præstehist. under Vrou og Resen, hvor Thomas Bering dog urigtig kaldes Peder. Jyd. Reg. 20 Oct. 1727, 30 Juni og 22 Dec. 1730. Jyd. Tegn. 19 Marts 1728 og 8 Aug. 1732. Jyd. Reg. 14 Jan. 1735. Rentek. Resol. Prot. 18 Juli 1739, samt tilhørende kgl. Resoll. ved Aarhus og Ribe Stifters Contoir. Rentek. Skriv. 17 Marts 1736 i samme Contoirs Missiveprotokol Litr. T. T. fol. 26 og 12 Jan. 1737 sammesteds fol. 131. Rentek. Exped. Prot. 44, 81. Jyd. Reg. 25 Apr. 1738. Rentek. Resol. Prot. og kgl. Resoll. samt Div. Docum. eft. Design. III, D. No. 38 b. og 40 ved Aarh. og Ribe Stifters Rentekr. Cont. (Kjøbstædernes Consumtionsforpagtning). Samme Contoirs Missiveprotokol T. T., fol. 221 og 289. Naar der i Jyd. Tegn. for 1737 forekommer en Peder Bering eller Biering som Medforpagter af Consumptionen i Hjørring for Aarene 1737—39, tør jeg ikke afgjøre, om dette er den samme; i netop de samme Aar forvaltede han jo Forpagtningen i Randers paa sin Faders Vegne. Jyd. Tegn. 28 Aug. og 30 Oct. 1739. Jyd. Reg. 18 Apr. og 7 Nov. 1738 og 4 Dec. 1739. Jyd. Tegn. 4 Marts 1740. Jyd. Reg. 12 Aug. 1740. Jyd. Tegn. 8 Dec. 1741. Wibergs Præstehist. u. Agri og Egens. Jyd. Reg. 2 Nov. 1742. Dske. Canc. Oversecret. Brevb. (Dep. Cont.) 1775 No. 1599 med Indlæg.

Stedbørnene, der — som det skal sees — egenlig er dem, der vedkomme os her. Om de fleste af de sex Stedbørn har jeg ikke fundet noget videre. De to ældste Sønner Laurits og Anders synes at være døde før 1732, da to af Halvbrødrene vel ellers neppe vare blevne Værger for Ditlevs Børn, som vi ovenfor saae. Er det imidlertid rigtigt, hvad der angives i det ovenfor nævnte lille Skrift af Præsten Vitus Bering (fra 1749), at Andreas Bering, en Søn af den rige Thomas Bering i Randers, var Tolder i Aalborg, saa kunde vel alene Opholdsstedets Fjernhed have bevirket hans Forbigaaelse. Den yngste af Sønnerne, Otte Ottesen Bering, var aldeles sikkert død før Stedfaderen, inden 1736, thi i dette Aar omtales — som ovenfor berørt — en Fordring, som hans Bos Arvinger gjorde gjældende til den afdøde Sognecapellan Johan Mavors' Bo. Otte Bering døde vistnok ugift. Om Datteren Elisabeth vides kun, at hun i 1713 var forlovet med en Mand ved Navn Peder Nielsen Baadsted, som det synes i Randers, og at hun endnu levede i Aaret 1722.

Den eneste af Thomas Mikkelsen Berings Stedsønner, som vi vide noget om, er Ditlev Ottesen Bering. Da han var den tredie af Otte Lauritsens sex Børn, og denne ikke vides at have været gift længere end 1683—90, tør man ikke ansætte hans Fødsel anderledes end til omtrent 1686, hvilket ogsaa ret godt stemmer med det første Datum i hans Historie, som vi kjende, nemlig da han blev gift og nedsatte sig i Randers. Det var nemlig i 1718, altsaa da han var 32 Aar gammel, at han der etablerede en «liden grov Handel og Kornkjøb». Han maa være begyndt ganske smaat, thi han var i 1718 kun ansat til en Skat af 25 Rdlr, medens hans Stedfader Thomas Bering — som vi ovenfor saae — betalte ti Gange saa meget, men desuagtet «faldt denne Sum ham

efter hans Handel, Næring og Tilstand altfor besværlig», saa den af Skattecommissionen blev nedsat til 14 Rdlr. Han boede i Hofmeden i St. Mortens Sogn, uden Tvivl i den Gaard, som vi ovenfor saae, at hans Stedfader ejede der, og i Forening med denne havde han — som det synes — i 1720 en Skuffelse med Hensyn til en Arv. Fra en liden Begyndelse synes Ditlev Bering dog snart at have slaaet sig op, thi allerede faa Aar efter erfare vi, at han, da Dronningborg Slot ved Randers i 1721 var blevet nedbrudt, 24 November 1724 erholdt Skjøde paa Slottets Grund med Have, samt en Del Bygninger østenfor den. Tre Aar efter, 20 October 1727, fik han kongelig Bevilling til at anlægge et Tobaksspinderi i Randers. Den 28 Marts 1728 bevilgede en kongelig Resolution ham at faae overdraget Kongens Fordring, stor 5,000 Rdlr, til Kammerraad, forhenværende Amtsforvalter i Dronningborg med flere Amter Jens Voigt, mod Pant i dennes Herregaard Kvistrup i Gjemsing Sogn, Hjerm Herred, tæt syd for Limfjorden. Denne saa vel begyndte selvstændige Virksomhed blev det dog ikke forundt Ditlev Bering at fortsætte længe. Allerede 14 Aar efter sin Nedsættelse døde han i en Alder af omtrent 46 Aar i Begyndelsen af 1732. Han blev begravet 4 Maj. Han efterlod Hustru og fire Børn, to Sønner og to Døttre, og den ældste af de to Sønner var vor Mogens Ditlevsen Bering. De andre vare Mikkell Borre Bering, Ingeborg Marie Bering og Else Kirstine Bering.

Vi see saaledes strax her, at Mogens Bering slet ikke var nogen Bering (eller Biering, som han endnu 1754—55 skrev sig paa Vexler), og at han altsaa ikke havde det mindste at gjøre med den bekjendte Vitus Bering, der under Kong Frederik III var Professor ved Kjøbenhavns Universitet og Assessor i Skatkammerkollegiet, fra hvem

Jens Kragh Høst i sin Politik og Historie (jvfr. ogsaa Struensee og hans Ministerium Bd. II, S. 494—95) endog lader ham nedstamme, hvilket saa efter Høst er bleven gjen- taget af alle senere, men en Sønneson af Mølleren Otte Lau- ritsen i Hevring Mølle. Han havde ingen anden Berettigelse til at føre Navnet Bering, end at hans Bedstemoder som Enke havde giftet sig anden Gang med Thomas Bering, og at denne saaledes var bleven Stedfader til hans Fader Dit- lev Ottesen. Det seer derfor unægtelig højst besynderligt ud, naar vi læse i hans endnu eksisterende Adelsbrev fra den tyske Kejser Frands I, af 20 Maj 1758, at hans For- fædre i mere end 100 Aar i Danmark havde beklædt for- skjellige anselige og adelige Ærespøster, og ved deres hæder- lige Levnet, urokkelige Troskab og Fædrelandet ydede vig- tige Tjenester have gjort sig ualmindelig fortjente. Hvortil herved skulde sigtes, er ganske uklart. Rimeligvis er det ikke andet end ligefrem forsætlig Usandhed, en Antagelse, der ganske vist er fornærmelig, men som finder sin Beret- tiggelse i hvad vi kjende til Manden paa senere Stadier¹⁾.

1) Aarhus og Ribe Stifters Renteskiv.-Cont.s Missive - Protokoll Litra T. T. fol. 131, under 12 Januar 1737 i Rentek. Archivet.

2) Stamtavlen er følgende:

Else Olufsdatter, † før 1728, gift 1) [1691] Kjøbmand Mogens Jensen Bl

1. Oluf Blach, Kjøbmand i Kbhn.
Etatsraad, † før 1774.

1. Ingeborg Blach,
gift 1718 m. Ditlev Bering, † 1718

Mogens Blach, Kjøbm. i Aarhus,
† 1773, gift 1) 1751 Gertrud
Christensdatter, † 1754.
2) 1758 Johanne Marie Haarby,
† 1760.

Ingeborg
Mario Bering,
gift Kammer-
raad Schelde.

Mogens
Blach Berir
siden
Beringskjø.

Nærmere om disse Stamtavl

Da Mogens Berings Moders Slægt kommer til at spille en ikke uvigtig Rolle i hans senere Historie, vil det her være paa sin Plads at oprede den lidt nærmere²⁾. Hans Moder, der var bleven gift i Aarhus Domkirke 5 Maj 1718, hed Ingeborg Mogensdatter Blach og var en Datter af Mogens Jensen Blach, der i Aarene 1691—94 og maaske endnu 4—5 Aar længere var Borger og Kjøbmand i Aarhus, og hans Hustru Else Olufsdatter. Disse beboede deres egen Gaard med Have og fem hosliggende Boder paa Medelgade i 1ste Rode i Aarhus. Han efterlod ved sin Død sin Hustru med tre Børn, en Søn og to Døttre, nemlig foruden Ingeborg, som blev gift med Ditlev Bering, endnu Datteren Martha Marie Blach, som 11 Juni 1721 blev gift med Præsten Laurits Vognsen Glerup i Knebel og

Danske Cancellis Jydske Registre 9 Sept. 1713. Randers Bys Skattemandtal for 1718 følg. ved Byens Regnskaber i Rentek. Arch. Lengnick's Kirkebogsudrag i Geh. Arch. Jyd. Reg. 20 Oct. 1727 og 14 Jan. 1735. Rentek.s Resol. Prot. 14 Sept. 1729. Magnus Beringskjolds Adelsbrev i Geh. Arch., i genealogisk-heraldiske Selskabs Samling, skrevet paa Pergament i stor 4to med Fractur, et meget pragtfuldt Stykke med illumineret Vaaben, Kejsereens egenhændige Underskrift og det kejserlige Sægl i en Kapsel med Guldkvaster, og indbundet i rødt Fløjel.

Aarhus, † [1696]. 2) Kjøbmand Jens Andersen Møller smst., † 1741.

1. Martha Marie Blach,
gift 1721 m. Præst Laurits
Vognsen Glerup i Knebel og
Roelse, † 1743.

2. Maron Møller, † 22 Dec. 1766,
gift 1723 m. Byfoged i Aarhus
Oluf Andersen, † 1732.

Else Bering.

Mikkel Borro
Bering.

Else Kirstine
Bering.

Anna Bering.

Roelse, fød i Bergen c. 1686, Student 1704 og Præst 1720, † 1743, og en Søn, Oluf Mogensen Blach, der blev Handelsmand i Kjøbenhavn før 1739, blev Cancelliraad 3 Juni 1746, Justitsraad 28 October 1749, Etatsraad 31 Marts 1755 og døde inden 1774, medens en Søn af ham, der var Kjøbmand i Aarhus, ialfald siden 1752, og tillige Toldforpagter sammesteds, ialfald fra 1758 af, var død som det synes allerede tidligere. Endnu i 1699 træffe vi Else Olufsdatter som Enke, men kort efter blev hun anden Gang gift med Jens Andersen Møller. Denne Mand havde i Aaret 1696 nedsat sig som Borger og Handelsmand i Aarhus, omtrent ved den Tid, da Else Olufsdatter blev Enke, og faa Aar efter, formodenlig omtrent ved 1700, blev han gift med hende, og flyttede ind i Mogens Blachs Kjøbmandsgaard paa Medelgade. Ialfald finde vi ham boende der fra Aaret 1704 af, med 2—4 Tyende og 4 Heste. I Marts 1712 finde vi ham indviklet i en Proces i Egenskab af Medinteressent i et «Ligfærdscompagni». Nogle Aar efter finde vi i Skattemandtallet hans Husstand foreget med — en Kobbersmedesvend, hvilket har sin naturlige Forklaring i den Omstændighed, at Møller 13 November 1713 erholdt kongelig Bevilling paa at maatte i sit Hus i Aarhus af det Kobber, som gjøres paa hans Kobbermanufaktur ved Graa Mølle, forarbejde Kjedler og adskilligt Andet, saa længe Møllen bruges til Manufakturværk. I Aaret 1718, samme Aar som hans Steddatter Ingeborg blev gift med Ditlev Bering, træffe vi ham — som oven omtalt — i Compagni med dennes Stedfader Thomas Bering at købe Kirketiender paa Auction efter Fru Margrethe Krabbe og atter sælge dem til Joachim Gersdorf til Isgaard. Med sin Hustru fik han selv en Datter ved Navn Maren Jensdatter Møller, som 13 April 1723 — fem Aar efter at han giftede sin Steddatter Ingeborg med Ditlev

Bering, og to Aar efter at han giftede den anden Steddatter Martha med Præsten Glerup — blev gift med Byfogeden i Aarhus Oluf eller Ole Andersen. Faa Aar efter, 1 November 1728, fik Jens Andersen Møller kongelig Bevilling paa at være fri for borgerlig og Byens Tynge, efter i 32 Aar at have været bosidende Skatteborger i Byen, og «imidlertid udstanden alle Byens Bestillinger». Som rimeligt kan være, var han nu en Mand tilaars, og fandt det passende at beskikke sit Hus. Vi finde saaledes, at han kun et Par Dage efter, 5 November 1728, fik kongelig Confirmation paa et Gavebrev, som han havde udstedt 4 April s. A., og hvorved han bortgav 2,000 Rdlr til Marie Høvinghof, en Datter af Johan Høvinghof og Mette Rasmusdatter i Harlev Mølle (Harlev Sogn, Framlev Herred), hvilke begge en Tid lang havde tjent ham og hans nu afdøde Hustru. Til Executores testamenti indsatte han sine to Svigersønner, Kjøbmand Ditlev Bering og Præsten Laurits Vognsen Glerup. Han bestemte tillige, at dersom Marie Høvinghof skulde døe ung (det vil vel sige ugift), saa skulde de 2,000 Rdlr tilfalde hans to kjære [Sted-]Døttre Ingeborg og Martha Marie Mogensdatter Blach og deres Arvinger. Jens Møller havde Ejendomme i flere jyske Byer, og vi finde saaledes i 1729, at der blev udnævnt Commissarier til at dømme i en Tvist mellem ham og Byfogeden i Grenaa Knud Henrik Blichfeldt angaaende en øde Plads der i Byen, som Møller ejede. Ni Aar efter finde vi atter en Commission nedsat til at dømme ham og en Mand ved Navn Frederik Borch imellem, vedrørende Handelen om et Fartøj. Han synes overhovedet at have drevet en udbredt Forretning, og Aaret efter, 1739, finde vi igjen en Commission nedsat, angaaende et Tilgodehavende paa over 2,500 Rdlr, som Jens Møller og hans Stedsøn, Oluf Mogensen Blach i Kjøbenhavn, havde i

en Skippers Dødsbo. I samme Aar træffe vi Jens Møller tilligemed flere Borgere i Aarhus (deriblandt ogsaa en Mogens Blach, mulig en Fader eller Broder til Oluf Blach) i Proces med Magistraten i Byen. Kort efter, i de første Dage af Juli Maaned 1741, afgik Jens Møller ved Døden, vistnok i en temmelig høj Alder. Det var 45 Aar siden han blev Borger i Byen, og da han vel kan antages dengang at have været mindst 25 Aar, saa kan han nu neppe have været under 70 Aar. Hans Datter Maren, der allerede i ni Aar havde været Enke efter Byfoged Oluf Andersen, som døde 1732, søgte og erholdt 7 Juli s. A. kongelig Bevilling paa at være dispenseret fra Begravelses-Forordningen af 1682, saa at hendes Faders Lig maatte staae ubegravet i 10—12 Dage, at hun maatte give Vennerne, som følge, et Maaltid Mad, samt at nogle flere Par, end Forordningen tillader, maa følge Liget¹⁾.

Efter denne — som det siden vil vise sig, nødvendige — Digression skulle vi nu vende tilbage til Mogens Bering og hans tre Sødskende, som vi forlode ved deres Faders Død i 1732. De vare den Gang mellem 3 og 13 Aar gamle, og efter Andragende af deres Formyndere og fødte Værger: de to Farbrødre Præsten Mikkil Bering i Vrou og Kjøbmand Peder Bering i Randers, og en ikke nærmere bekjendt Mand, Anders Anchersen i Randers, blev der ved Bevilling af 8 August 1732 nedsat en Commission til at besørge Skiftet efter Ditlev Bering. Under 11 December 1733 blev

¹⁾ Aarhus Bys Skattemandtal vod Byens Regnskaber i Rentek. Archivet. Jyd. Reg. 5 Nov. 1728. Wiborgs Præstehistorie, Knebel-Roelse. Kbhns Vejviser 1774. Jyd. Tegn. 22, 478, Marts 1712. Jyd. Reg. 13 Nov. 1713. Jyd. Tegn. 6 Maj 1718. Lengnicks Kirkebogaextrakter i Geh. Arch. Jyd. Reg. 1 Nov. 1728. Jyd. Tegn. 8 Aug. 1729 og 13 Juni 1738, 9 Jan. og 15 Maj 1739. Jyd. Reg. 7 Juli 1741. Embedsbogen i Canc. Arch.

det dernæst tilladt disse Skiftecommissairer at sælge ved offentlig Auction omtrent 110 Tdr. Hartkorn Strøgods, som han efterlod. Boet synes at have været temmelig indviklet, thi vi finde, at der under 13 August 1734 blev nedsat en særlig Commission til at dømme i Tvist mellem Boet og dets Creditorer, som forlangte Udlæg. Endnu 5 Aar efter — i 1739 — sees det af et Commissorium til Skifte efter Karen Gesman, Enke efter Laurits Kjærulf paa Viffertsholm, at Ditlev Berings Bo havde Penge tilgode i dette Bo. Fremdeles blev der 3 Juli 1739 udstedt kongeligt Commissorium til at dømme i Tvist mellem de tre ovenfor nævnte Formyndere for Ditlev Berings Børn og hans Debitorer, som endnu resterede med en Del af hans udestaaende Fordringer. Endnu Aaret efter havde Skiftet ikke kunnet slutes. Den 2 December 1740 fik Commissairerne mellem Arvingerne og Creditorerne endnu 6 Maaneders Henstand. Først i Midten af Aaret 1741 har Boet altsaa i det Tidligste kunnet blive sluttet. Børnene have da været i en Alder af 12—22 Aar. Den ældste synes at have været Datteren Ingeborg Marie. Hun er under denne Forudsætning født omtrent 1719. Hun blev siden gift med Niels Schelde, der 18 December 1737 blev Regimentsskriver ved Dronningborg Rytterdistrikt, 31 Marts 1752 Kammerraad og døde 23 October 1762. Hans Enke boede dog endnu i December 1764 paa Dronningborg Gaard og synes at have boet der lige til sin Død [178*]. Den anden Datter, Tvillingen Else Kirstine, født 1729, blev senere gift med Forvalter Fred. Westerholt paa Baadesgaard paa Laaland, og havde med ham mange Børn, deriblandt en Søn Christian Westerholt, som siden kom til at spille en Rolle i Mogens Berings senere Historie. Han var da, i 1781, Interessent i Kalkværket paa Amager (Kastrupgaard). Broderen Mikkel

Borre Ditlevsen Bering, født 1728, døbt 21 April, opkaldt efter Ditlev Berings Forloyer ved hans Bryllup i Aarhus ti Aar tidligere, boede i Randers i Aarene 1755—57 og lod i de Aar tre Sønner døbe der: Ditlev, Jens Bertram og Ole, men iøvrigt har jeg ingen Kundskab om ham¹⁾.

II.

Mogens Berings Barndom og Ungdom 1721—1749.

Den ældste af Ditlev Ottesen Berings Sønner var — som oven nævnt — Mogens Blach Ditlevsen Bering. Han blev døbt i Randers 31 August 1721, og var saaledes endnu ikke 11 Aar gammel, da hans Fader døde i 1732. Vi saae ovenfor, at dennes Bo var af en meget indviklet Natur, og ikke blev sluttet før omtrent ni Aar efter, i 1741. Hvorvidt Moderen Ingeborg Mogensdatter Blach overlevede sin Mand, vides ikke, vi kjende — som ovenfor omtalt — kun Børnenes Formyndere, navnlig Faderens to Halvbrødre Præsten Mikkell Bering i Vrou og Kjøbmand Peder Bering i Randers, begge særdeles velstaaende Mænd, og disse have derfor formodenlig paa bedste Maade taget sig af de fire faderløse Børn, men noget nærmere vides ikke. Vi vide kun, at Magnus Detlevii Bering — som han kaldes i den paa Latin førte Universitets-Matrikul i Universitetets Archiv — i en Alder af 19 Aar, 30 Juli 1740, selvtredie fra Horsens Skole, og iøvrigt tilligemed 160 Andre, blev Student ved Kjøbenhavns Universitet og

¹⁾ Jyd. Tegn. 8 Aug. 1732. Jyd. Reg. 11 Dec. 1733, 13 Aug. 1734. Jyd. Teg. 30 Jan. og 3 Juli 1739. Lengnicks Kirkebogsuddrag. Endvidere en i min Besiddelse værende ved Hr. Byfoged Thorups Velvillie erhvervet Udskrift af Aarhus Kjøbstads Skifteprotokol for 1767. Dronningborg Rytterdistr.s Regnskab i Rentek. Arch. 1737—64, samt Rentek.s Bestall. Protokol.

valgte H. P. Anchersen til Privatpræceptor. Herfra stammer formodenlig den Angivelse af Jens Kragh Høst i hans Bidrag til Børingsskjolds Levnet i Hefteskriftet Politisk og Historie I, 73 f., at han var født i Horsens, en Angivelse, der siden er bleven gjentaget af Alle, der have skrevet om ham, og har virket meget vildledende og misvisende paa den her foretagne nærmere Undersøgelse angaaende hans Familieforhold. Muligvis kan dog denne Angivelse ogsaa have andre Aarsager, for Exempel, dersom hans Moder under hans Skolegang har boet i Horsens, hvor — som vi saae — hans Faders Halvbroder og hans Formynders Peder Thomassen Børing ogsaa besad Ejendomme, saa at han endog ofte nævnes som bosiddende der, om end vistnok kun ved Misforstaaelse, thi vi finde ham hele Tiden ogsaa nævnet som bosiddende i Randers. At Mogens Børing er Student fra Horsens Skole, er saaledes det eneste sikre, og at han, som Gustav Ludvig Baden¹⁾ vil vide, sammen med senere Justitsraad og Notarius publicus Chr. Schmidt²⁾, ogsaa havde gaaet i Kalundborg Skole under Rector Abildgaard, er neppe paalideligt. Derimod lyder den Anekdote om Børing som Student, som Baden sammesteds efter samme Schmidt fortæller, ikke urimelig. Han beretter nemlig, at da saavel Byens som Hoffets Damer paa Grund af de strenge Forbud under Frederik V, havde Vanskelighed ved at faae udenlandske Silketøjer og andre Manufakturvarer, saa paatog Børing sig at skaffe dem det. I Hamborg og andre Steder opkjøbte han da saa meget, som flere Vognlæs, og fik det lykkelig og vel til Nyborg, over Beltet og til Roskilde. Nu var kun Kjøbenhavns Vesterport tilbage at slippe

1) Christian VII^{des} Regerings Aarbog. Kbh. 1833. Side 108—9. Anm.

2) Notarius publicus i Kbh. 7 Apr. 1756, † 1798.

igjennem, og der udgav han sig for Hamborg agende Post, som just da hvert Øjeblik ventedes, blev derfor lukket ind ad Porten uden Visitation, og Toldbetjenten spadserede efter Sædvane bagefter hen til Postgaarden. Imidlertid kjørte saa Bering naturligvis væk med Varerne, saa Toldbetjenten paa Postgaarden intet forefandt. Ved denne Historie er kun det at bemærke, at den aabenbar urigtig af Baden er henført til Frederik V^{tes} Regeringstid (1746—66), hvor den ikke passer. De Forbud, der sigtes til, maa være dem mod Indførsel af Silketøjer og andre Manufakturvarer, som Christian VI udstedte for at ophjælpe Landets Industri, navnlig Forordningen 17 November 1739, og 6 Maj 1741, og paany skærpet 16 Juli 1745. Hvorledes det iøvrigt er gaaet Bering som Student i de ni Aar fra 1740 til 1749, derom foreligger aldeles Intet. Det eneste desangaaende er J. K. Høsts Efterretning i 1ste Bind af Politik og Historie (1820), hvor det hedder, at han som Student «efter Sigende» anlagde en Urtekramhandel i Kjøbenhavn, men maatte gjøre Opbud, fik derpaa en gammel Student ved Navn Sejersbøl til at laane sig alt, hvad han ejede, nogle hundrede Rigsdaler, bedrog ham for dem og flygtede til Tydskland, uden Held eftersat af Politiet¹⁾. At han i disse Aar drev Handel i Kjøbenhavn, spillede Fallit og rømte til Bremen, have vi Berings egen Tilstaaelse af, i et Andragende fra ham til Cancelliet i Aaret 1752, som vil blive nærmere omtalt strax her nedenfor; nogen Urtekram- eller anden Boutikshandel kan han dog formentlig ikke have drevet, thi han havde ikke Borgerskab, hvilket udtrykkelig erklæres til Cancelliet af Byens Magistrat i Anledning af det samme

¹⁾ Jfr. Høst, Struonsees Ministerium, Bind 2 (1824).

nævnte Andragende¹⁾. Jeg har ogsaa søgt at faae oplyst, hvorledes Historien med Student Sejersbøl egenlig hænger sammen, men uden Resultat. Alt hvad i saa Henseende kan oplyses, er følgende. Jens Peter Sejersbøl var ikke egenlig nogen «gammel» Student, thi han var ikke 25 Aar endnu i Slutningen af 1748, og havde derfor Oberstlieutenant Moldrup²⁾ til sin Curator, men var misfornøjet med denne og klagede over, at han ikke aflagde Regnskab; og paa anbefaling af sin Privatpræceptor Professor P. Kofod Ancher og Consistorium fik han da 18 October 1748 kongelig Bevilling paa «at være sin egen Værge og selv sine Arvemidler annamme og raadig være, uanset han ej sine 25 Aar efter Loven har opnaaet». Derefter træffe vi samme Mand henved to Aar senere i en Sag for Consistorium, hvori Provst Dorscheus sagsøger Hr. Lars Jæger, Sognepræst i Vallensbæk, for Indholdet af en Prædiken, denne har ladet Studiosus Sejersbøl holde for sig ved Smørum Herreds geistlige Convent i Herstedvester Kirke 17 Juni 1750, men som iøvrigt ikke var forfattet af denne, men af endnu en Trediemand, Magister Sigvard Brorson. Sejersbøl blev indkaldt som Vidne, men mødte ikke ved Sagens Foretagelse 2 September, og blev derfor 23de næstefter idømt Faldsmaalsbøde. Han var dengang bortrejst, og der skete Execution i hans Logement, men der fandtes intet at gjøre Execution i³⁾. De her meddelte

1) Kjøbenhavns Raadstue-Archiv. Magistratens Copibog 1752. Jeg skylder Archivar Dr. O. Nielsen min Tak for denne Meddelelse.

2) Jens Laasby de Moldrup, til Vestervig Kloster, blev Oberstlieutenant i Cavalleriet 1 Marts 1747 og døde 31 Dec. 1771. Jfr. (N. Møllers) haandskrevne alfabetiske Fortegnelse over Rangspersoner 1730 ff. i Geheime Archivet og Lengnicks Stamtavler.

3) Consistoriums Archiv paa Universitetsbibliotheket, Pakke 186: •Docum. henhør. til Arve-, Skifte-, samt Gjælds-Sager. No. 612.

Oplysninger stride, som man seer, ikke mod Høsts Beretning, men bekræfte den ikke heller, da der ikke er fundet Spor af nogen Forbindelse mellem Sejersbøl og Bering. Sagen maa vi saaledes lade staae ved sit Værd, da hverken Politiets eller Hof- og Stadsrettens Archiv har kunnet oplyse noget enten angaaende selve Berings Fallit eller hans foregivne Bedrageri mod Sejersbøl. Utrolig kan det egentlig ikke siges at være, thi det kom op under Retssagen i 1782 — hvormod senere —, at en af hans fortroligste Venner var en Mand ved Navn Andreas Hald i Hamborg, en Præstesøn fra Jylland og et kjødeligt Sødskendebarn af hans Hustru (see nedenfor Side 164), som omtrent 1756 — altsaa ikke mange Aar efter Bering — havde maattet rømme fra Kjøbenhavn, fordi han ved at udgive sig for Baron havde faaet en Amagerbonde til at udsætte nogle Tusinde Rigsdaler hos sig, og siden vedblev at leve i Hamborg, som det hed sig af Spil. Og denne Mand havde Beringskjold den Uforskammethed i Aaret 1772 at bede General Eickstedt om at skaffe Bestalling som Krigs-Secretair, Assessor eller Raad, for at han kunde være fri for Skat og anden borgerlig Tynge i Hamborg. Han — siger Beringskjold i dette Brev — har i sin Ungdom «været noget vild og munter». Men nu er han lige det modsatte, han har studeret og rejst, og «lever af en lille Kapital, som en afdød Ven der paa Stedet har givet ham». Titelen synes dog ikke at være opnaaet, uagtet Beringskjold maa have regnet sikkert derpaa, da han beder, at det maa holdes hemmeligt, og navnlig forbydes vedkommende Contoir «at melde det til Avistrykkerne» ¹⁾.

Consist. Copibog 1740—49, pag. 611. Retsprotokol 1716—50 og Domprotokol under 2 og 23 Sept. 1750. Sjæll. Reg. 1748.

¹⁾ Chr. Westerholts Vidnesbyrd for Retten i 1781, Forhøret over

III.

Mogens Bering i Udlandet 1749—1762.

Ifølge de Notitser, vi ovenfor have meddelt angaaende Sejersbøl, fik denne først Raadighed over sin Formue i October Maaned 1748, og hertil kommer endnu den Beretning hos Høst¹⁾, at Bering i Aaret 1749 blev gift i Meklenborg med en adelig Dame ved Navn von Cappelen, et Datum, der finder sin Bekræftelse ved, at hans ældste Søn Ditlev blev født 27 November i dette samme Aar. Hans Rømning fra Kjøbenhavn maa saaledes antages at have fundet Sted ganske kort før eller efter Nytaar 1749. Han angiver selv, at han først gik til Bremen, men hvorlænge han blev der, vide vi ikke, saa der er forsaavidt intet til Hinder for, at han kan være bleven gift i Meklenborg i de første Maaneder af dette Aar. Derimod vilde man fejle meget, om man heraf vilde slutte, at det var en tydsk adelig Dame, Bering her ægtede. Hendes Fader, Thomas v. Cappelen, var en Normand, født i Drammen, der som dansk Officer var gaaet i russisk Tjeneste og var falden «mod Torkerne» som Oberstlieutenant i Aaret 1738²⁾. Hendes Moder Karen Hald var dansk, en Datter af Præsten Andreas Pedersen Hald i Særløse i Sjælland og hans første Hustru Kirstine Hulegaard. Hun selv hed Maren Kirstine v. Cappelen, men skrev sig i senere Tider Marie Christine, og var 25 Aar

Beringskjold i Kastellet 2 Marts 1782 og hans Brev til General Eickstedt af 2 Dec. 1772, alt ved Retssagen i Canc. Arch.

1) Polit. og Hist. I, 74.

2) Tjente ved Grenadercorpset i 1½ Aar som Fændrik, blev 21 Juni 1720 Lieutenant, fik ved Kjøb af Capitain Kleve 5 Apr. 1723 Bestalling som Capitain i nordsjællandske Nationalregiment, og tog 14 Aug. 1724 sin Afsked og gik i russisk Tjeneste. Militæretaterne 1723, Krigscancelliets Copibog 1723, Nr. 302 og 1724, No. 499, og referende Sager 29 Marts 1723 i Geh. Arch.

gammel, da hun blev gift¹⁾. Hvorvidt Beringskjold kom til nogen Formue ved dette Ægteskab, vides ikke, kun see vi, at hans Svigermoder et Par Aar efter, i 1751, da hun havde været Enke i 13 Aar, fik en lille Pension paa 50 Rdlr, hvilken hun, som en Gunst imod Beringskjold, senere i 1759 fik forhøjet til 200²⁾, Omstændigheder, der ikke synes at tyde paa Formuenhed. Imidlertid er det jo muligt, at hun har havt Formue i 1749, men siden paa en eller anden Maade er kommet af med den. Uden at antage, at Bering fik Penge med sin Hustru, bliver det ganske uforklarligt, hvorledes han, den bortrømte Fallent, i Løbet af de følgende tre Aar kunde slaae sig saaledes op, at han indlod sig paa at tilfredsstille sine Creditorer, som vi strax skulle see, han gjorde i Aaret 1752. Hvor han iøvrigt i disse tre Aar har opholdt sig, derom vide vi aldeles intet.

Det første, vi herefter høre til Mogens Bering, er i Aaret 1752, da han pludselig atter dukker op i Kjøbenhavn.

¹⁾ Stamtavlen, for hvilken jeg i det Væsenlige skylder det norske Rigsarchiv og særlig Hr. Fuldmægtig Huitfeldt min Tak, er denne:

Otto von Cappelen i Drammen.

Margrete, † ugift før 1768.	Anna, † ugift paa Bragensæs 23 Nov. 1768.	Thomas, Oberstlieut., † 1738, gift m. Karen Hald, f. [1700].	Johan.	Bodil, Marie, gift m. Apotheker Sommer.	Susanne, gift m. Claus Wiel.	Maren, gift m. Oberst v. Stack.
Anne Margrete, gift m. Peder Balle, Enke 1768.	Maren Kirstine, f. 27 Aug. 1724, † 1783, gift m. Magnus Beringskjold.	Otto.	Jens.			

²⁾ Se Side 153 nedenfor.

I Begyndelsen af dette Aar indkom der til det danske Cancelli et Andragende fra ham, som ikke mere er til, men hvori han, efter det udførlige Referat i det som en Følge deraf udfærdigede Kongebrev, beretter, at han engang i tidligere Tid — naar angives ikke —, da han var bosiddende i Kjøbenhavn, men var udenlands paa en Forretningsrejse, af dem, der bestyrede hans Forretning i hans Fraværelse, var bleven saaledes mishandlet, at hans Credit blev ruineret. Dette skal i hans kunstige Sprog vel betyde, at de have bedraget ham; og han beretter da videre, at han som Følge deraf blev saaledes overilet af sine Creditorer, at han ikke kunde faae Tid til at fornøje dem, men maatte opgive sit Bo. Dette var vel tilstrækkeligt til at betale Gjælden paa en 7—800 Rdlr nær, men af Frygt for at blive arresteret for denne Rest, absenterede han sig af «vore Riger og Lande til Bremen» og maatte som en Følge deraf standse Forfølgelsen af de Krav, han havde til Andre. Han søger derfor nu om sex Maaneders Lejde til at opholde sig i Danmark uden Arrest paa Person eller Gods af sine Creditorer. Det ansøgte blev ham under 25 Februar 1752 bevilget, for at han i den Tid kunde rette for sig i alle Maader¹⁾. Da — som nævnt — Berings Ansøgning ikke existerer, faaer man desværre ikke engang at vide, hvor han dengang var bosat. Efter modtagen Bevilling kom nu Bering ganske rigtig til Kjøbenhavn, men da det i Løbet af det bevilgede halve Aar ikke lykkedes ham at faae hele sit Tilgodehavende inddrevet ved Proces, og sine Creditorer dermed tilfredsstillede, saa anholdt han atter fra Kjøbenhavn af omtrent ved Nytaar 1753 om at maatte opholde sig i Landet saalænge, indtil dette var lykkedes ham. Dette

¹⁾ Danske Cancellis Sjæll. Tegn. 1752, Nr. 64, fol. 537.

gik Cancelliet dog ikke ind paa, men under 12 Januar 1754 blev der bevilget ham engang for alle frit Lejde i sex Maaneder endnu, altsaa til midt i Aaret¹⁾. Formodentlig maa det være lykkedes ham at klare sig i denne Tid, thi nu høre vi ikke mere derom, men finde ham allerede fra 1754 af i Vexelhandel med berlinske og kjøbenhavnske Handlende. Han boede dengang i Lybek som Kjøbmand, men handlede kun paa udenlandske Steder; betalte derfor vel Skatter og Afgifter, men havde ikke aflagt Borgereden. Enten alene af denne, eller muligvis tillige af andre Grunde, havde han paadraget sig flere derværende mægtige Kjøbmænds Fjendskab, saa at de bestandig forfulgte og søgte at ruinere ham. Hvorledes dette egenlig forholdt sig, er ikke godt at sige, men den storfyrstelige Resident, Etatsraad, Baron Olof v. Ranchstedt, hvem disse Oplysninger skyldes, bemærker udtrykkelig, at mange brave Folk i Lybek havde «forsikkret ham, at Bering var en ærlig Mand», der kun forfulgtes af Had. Efter at have boet nogle Aar i Lybek, bestemte han sig derfor til at forlade Byen igjen. Den 25de Juni 1756 rejste han med sin Familie til Kjøbenhavn for at besøge sin Slægt, og 6 August kom han alene tilbage til Lybek, for at expedere sine Sager til Kjøbenhavn og dernæst selv følge efter. Han havde ladet et Skib i Havnen med sine Varer og rejste derefter 11 August med en god Ven, Kammerassessor Wilgaard, til Eutin, men samme Aften kom til Lybek en hamburgsk Kjøbmandssvend, Bogislaus Weissenborn, som paa sin Principal Johan Welmanns Vegne, for hvem Bering nylig havde protesteret en Vexel, denne havde trasseret paa ham for en tre Aar gammel Fordring paa 2,000 Mark for leverede

¹⁾ Sjæll. Tegn. 1753, No. 8, fol. 7.

Varer, fik Magistraten, navnlig Stadsdommeren Dr. Daniel Haecks, til at gjøre Arrest i Skibet med Varerne i Havnen for de 2,000 Mark. Derpaa satte Svenden, ledsaget af en Cancellist Flegge, efter Bering til Eutin, traf ham der og forlangte ham belagt med personlig Arrest for Gjældten, som en Mand, «der auf flüchtigen Fusz ginge». For at undgaae Skandale, fandt Bering det da rettest at tilfredsstille ham med Vexler, men da han saa Dagen efter den 13 August kom tilbage til Lybek og havde faaet sit Skib igjen frigivet, saa forlangte og fik han Kjøbmandssvenden arresteret for den ham i Eutin tilføjede Krænkelse. Den næste Dag, den 14 August, vilde Bering da for Alvor iværksætte sin Rejse til Danmark, men nu blev han standset af den arresterede Kjøbmandssvend, der fordrede, at Bering skulde stille Caution for hans Arrest. Bering kunde dog ikke faae nogen af Borgerne til at gaae i Caution for sig, og har derfor formodenlig maattet lade Kjøbmandssvenden igjen slippe ud ad Arresten¹⁾. Paa Grund af disse Viderværdigheder henvendte han sig nu til den storfyrstelige Regering om en Titel, og blev kort efter, under 1 October 1756, den unge Storfyrste Pouls anden Aarsdag, meddelt Bestalling som Hofraad. Har han havt Fjender, saa har han aabenbart ogsaa havt gode Venner, siden han kunde opnaae dette, her formodenlig navnlig Residenten, Baron Ranchstedt i Hamborg, og Storfyrstens Kammerherre, Baron Christian August Brockdorf i Petersborg, gjennem hvem alle Indstil-

¹⁾ Der kan neppe være nogen Tvivl om, at vi her have den sande Historie, der har givet Anledning til den Beretning af C. E. Secher i Danske Herregaarde, Bind 12, Marienborg, at Beringskjold i sin Ungdom drog til Lybek og der oprettede en Handel, men spillede Bankerot, ene til Skade for sine Creditorer — en Beretning, der, som vi nu see, sikkert synes at maatte grunde sig paa en Misforstaaelse.

linger fra det geheime Regerings-Conseil i Kiel bleve forelagte Storfyrsten, og hos hvem vi siden finde Bering i megen Yndest. Han synes dog ikke efter Bestemmelsen at have forladt Lybek endnu, thi saasart han fik sin Hofraads Bestalling, hvilket maa være sket i Begyndelsen af November Maaned, fik han Baron Ranchstedt til officielt at communicere Lybeks Magistrat det. Kort efter vendte saa Bering tilbage fra Kjøbenhavn til Lybek for at fuldende sin Flytning, opholdt sig der omtrent en Maaned, beskæftiget dermed, og indgav endelig, ligesom han stod ifærd med at rejse, i Følelsen af sin ny Værdighed, til Magistraten en Klage over den Tort, der i afvigte August Maaned var overgaaet ham af Stadsdommeren Dr. Haecks, forlangte, at denne skulde til Straf gjøre ham offentlig Afbigt for Retten, afsættes fra sit Dommerembede, bøde 4,000 Rdlr «ad pias causas», samt erstatte ham hans Tab, Tort og Creditspille med 16,000 Rdlr, da Skibet, efter hans Angivelse til en Værdi af 10,000 Rdlr, var forlist paa Rejsen. At optræde paa denne Maade mod et Medlem af Raadet kunde naturligvis ikke andet end i højeste Grad forfærde Magistraten, og den gik derfor villig ind paa Dr. Haecks' Forlangende om hans Arrestation i Stadsporten, saasart han prøvede paa at forlade Byen. Residenten, Baron Ranchstedt, fik imidlertid denne Arrestordre at vide, og for ikke at prostituere en af sin Herres Tjenere, lod han ham i sin Vogn kjøre ud af Staden, hvorefter Bering saa, i Selskab med en Berliner Kjøbmand, lykkelig fortsatte sin Rejse. Da Bering havde faaet Baronens Vogn at kjøre i, havde han igjen overladt denne den Lejevogn, som han allerede forud havde bestilt til Rejsen, og i denne vilde da en af Baronens Venner, sachsisk Capitain, Baron v. Raschau, kjøre til Oevelgønne, men i Stadsporten blev han saa ganske rigtig stoppet

af den vagthavende Officer, erklæret for at være Hofraad Bering, og afleveret til Hovedvagten som Arrestant, hvor Fejltagelsen dog blev opdaget, og Baronens atter givet fri. Da Bering saaledes var undsluppen, lod Dr. Haecks paa Magistratens Vegne lægge Beslag paa en Del Møbler, som endnu befandt sig i hans Bolig, men som han havde solgt til Baron Ranchstedts Secretair Lagertvist. Magistraten indgav derefter 24 December 1756 Klage til den storfyrstelige Regering over Bering, og erklærede at ville paagribe ham, hvor den traf ham. Faa Dage efter indgav Ranchstedt den 29 December sin Klage, og 9 Februar 1757 indgav ligeledes Oversagfører, Justitsraad Wegener i Kiel, sin af Ranchstedt forlangte Betænkning over Sagen¹⁾. Paa dette Stadium synes dog Sagen at være gaaet i Staa i nogen Tid, og vi træffe i Slutningen af December Maaned d. A. Bering i Kjøbenhavn, hvor han nu for første Gang offentlig optræder i Egenskab af storfyrstelig Hofraad og faaer en kongelig Commission nedsat til at paadømme en Vexelsag mellem ham og nogle Kjøbmænd i Kjøbenhavn, der stammede fra 1755, men trak sig ud lige til 1762, og der nærmere vil blive omtalt.

Kort efter, den 20 Maj 1758, erhvervede han sig, hvorledes vides ikke, et Adelsbrev af den tyske Kejser i Wien som Magnus Bering von Beringschiold²⁾. Hans Op-

1) Hele denne ikke uinteressante lybske Episode i Mogens Beringes Liv skyldes en særdeles Velvilje af den kongelige Statsarchivar Dr. Hille i Slesvig, hvem jeg skylder min ærbødige Tak for den overordenlige Imødekommen, med hvilken han har frømsøgt og completerret denne Sag i det af ham bestyrede Archiv, og udlaaant mig den hele, dels i Originaler og dels i Afskrifter, til Benyttelse her i Staden.

2) Da dette er efter selve det originale Adelsbrev i Geheimearchivet, — see ovenfor Side 133 — kan Aaret for hans Adling i Adels-

tagelse i det romerske Riges Adelsstand begrundes i dette Brev dels ved hans Forfædres patriotiske Fortjenester og indehavte anselige og adelige Æresposter, — om hvilket Udsagn ovenfor er talt — og dels ved, at han selv fra sin Ungdom af er traadt i sine Forfædres Fodspor og har erhvervet sig en saadan Dygtighed, at han allerede er bleven bæret med Karakter af storfyrstelig Hofraad i Holsten, og nu for nylig er der tilfaldet ham nær Arveret («Anwartschaft») til et adeligt Gods. At han var traadt i sine Forfædres Fodspor, af hvilke Faderen var Kjøbmand, Moderen en Kjøbmandsdatter, og Farfaderen Møller, kan jo for saa vidt være ganske sandt, som han jo ogsaa var Kjøbmand, men i den Sammenhæng, hvori det her forekommer, i Forbindelse med Forfædres Fortjenester og anselige Æresposter, er det ikke andet end tomt Praleri, der er grebet rent ud af Luften. Ligeledes tør det med det Kjøendskab, vi nu have til hans Familieforhold til alle Sider, ansees for temmeligt sikkert, at den sidste Grund, Exspectancen paa et adeligt Gods, er et fuldstændigt falskt Foregivende. Der findes ikke Spor af Tilknytning for denne Paastand.

Efter nu at være bleven Adelsmand, begav Bering-skjold sig til St. Petersborg, og indgav der gennem den ovenfor nævnte Overkammerherre, Baron Christian August Brockdorf¹⁾, der fungerede som en Slags Statsminister eller Cabinetssecretair, sin Klage over Magistraten i Lybek, bilagt med alle Sagens Akter. Paa Indstilling af Brockdorf

lexiconnet: 1753 kun være en Trykfejl, der hos Høst endvidere er blevet til 1751. Det sees ligeledes at være urigtigt, naar C. E. Secher, Danske Herregaarde, Bd. 12, Marienborg, lader ham blive adlet af den russiske Storfyrste.

¹⁾ En fjernere Slægtning af Conseilministeren i Kiel, Detlev Brockdorf til Rohlsdorf og Putlos, der var en Søn af hans Næstsødkendebarn.

udgik der derefter under 24 November 1758 en storfyrstelig Befaling til det gehejme Regeringsconseil i Kiel om at undersøge Sagen paa det nøjeste, og da erklære sig over, hvorvidt «vor Gloire og Rettigheder ere blevne krænkede, og hvorledes vi da skulde tage Satisfaction derfor». Paa dette Stadium hvilede Sagen nu atter et Aars Tid, medens Conseillet drøftede den ¹⁾.

Imidlertid gik der ikke lang Tid hen, inden den nybagte Adelsmand fik Lejlighed til at optræde i sin ny Værdighed i sit Fædreland. Allerede samme Aar maa han have været her, thi i et Andragende til Kongen af 24 Maj 1759, om Udsættelse med den nys omtalte Vexelsags Foretagelse, anfører han, at han i Aaret 1758 «i sit Hofs Forretninger maatte rejse herfra Staden», og tillige viser, hvilket Hof han mener ved at tilføje, at det er en bekjendt Sag, at han staaer i Storfyrsten af Holstens Tjeneste. Det følgende Aar kom han — som ovenfor antydet — igjen, og den 16 Maj 1759 udgik der gennem danske Cancelli et Kongebrev til Gehejmerraad Levetzow, Justitiarius i Højesteret, at det efter Ansøgning af M. Crone (o: Marie Christine) v. Beringskjold, storfyrstelig Hofraad Mogens Beringskjolds Hustru, bevilges, at en mellem hendes Mand og Prokurator Fred. Vilh. Wivet paa Toldinspecteurernes Vegne indstævnet Sag, No. 38 paa Højesterets trykte Orden for iaar, maa paa Grund af Mandens Fraværelse udsættes i tre Maaneder. Da Indlægene til dette Brev mangle, — som saa mange andre lignende paa uforsvarlig Vis forlængst kasserede af vedkommende Archivbestyrelse, — saa vide vi ikke, hvad dette er for en Sag. Den naaede nemlig aldrig til at blive

¹⁾ Det kgl. preus. Statsarchiv i Slesvig. Grossfürstl. Arch., Fach 685, No. 19 og 702, No. 15.

paadømt af Højesteret. Men formodenlig er det den samme, der, paa Rentekammerets Forestilling efter kongelig Ordre, blev afgjort ved en kongelig Resolution 23 August næstefter, og ved hvilken nogle til 533¹/₂ Rdlr taxerede Varer, der i Aaret 1757 som Contreband og uangivne vare blevne arresterede for storfyrstelig Hofraad Beringskjold i hans Logement her i Staden, bleve frigivne uden nogen Told eller anden Rettighed¹).

Denne ualmindelige Begunstigelse henviser os strax til at søge en Grund udenfor den paagjældende Sag, og en saadan er ved fornødent Eftersyn da ogsaa ganske rigtig funden, idet vi fra dette samme Aar af — ganske nøjagtig 10 Marts — kunne paavise et Forhold, i hvilket Beringskjold var traadt til den danske Regering, og som han paa forskjellig Maade benyttede sig af for at tilvende sig Fordele. Ved den unævnte, kyndige Forfatters Meddelelser om Beringskjolds Fortid, efter Kilder i Udenrigsministeriets Archiv, i Bruuns m. fl.s Danske Samlinger IV, 290—93 oplystes det alt for flere Aar siden, i 1869, at han under de langvarige holstenske Forhandlinger i Petersborg ligesom mange flere var bleven kjøbt af den danske Regering, i Haab om, ved deres Hjælp at fremme Mageskifte-Sagen. Det hed sig nemlig om ham, at han besad stor Indflydelse hos Storfyrstens Yndling Overkammerherre Brockdorf, der var den virksomste Modstander af Mageskiftet. Nærmere Underretning herom er velvillig meddelt nærværende Forfatter fra Udenrigsministeriet²). I Begyndelsen af Aaret 1759 fandt den danske Gesandt i Petersborg von Osten sig foranlediget til at forære Beringskjold

¹) Sjæll. Tegn. 1759, No. 199. Rentek. Resol. Prot. 1759, No. 186.

²) Jeg skylder Geheimelegationsraad Vødel min ærbødige Tak for disse vigtige Underretninger.

en Gulddaase, ved Depeche fra Udenrigsministeren Grev Bernstorf fik han Pengene refunderede d. 10 Marts s. A.¹⁾ Ved samme Lejlighed meddeltes det, at der var bleven bevilget hans Hustru Udsættelse med den ovennævnte Proces (se Side 151 ovenfor). Et Par Maaneder efter træffe vi Beringskjold i Kjøbenhavn, hvor han gjør Grev Bernstorf sin Opvartning og forhandler med ham angaaende Mageskiftesagens nuværende Stilling og videre Fremme²⁾. Kort efter rejste han atter til Peterborg (Dep. t. Osten 13 Juni 1759). Bernstorf havde Mistanke til ham, navnlig til hans Uegennyttighed (Dep. 28 Juli 1759), men ikke desto mindre vedblev man dog at begunstige ham, og under 25 August næsteften blev der saaledes bevilget hans Svigermoder, der — som nævnt — var Enke efter en dansk Officer, Capitain Thomas von Cappelen, som i 1724 var gaaet i russisk Tjeneste og der i 1738 falden som Oberstlieutenant, en Forøgelse af den lille Pension paa 50 Rdlr, som hun havde siden 1751, til 200 Rdlr³⁾, hvilket Bernstorf samme Dag direkte meddelte storfyrstelig Hofraad von Beringskjold. Denne kom derefter atter til Kjøbenhavn, og rejste derfra igjen til Petersborg inden 8 September s. A. Bernstorf troede nu at kunne fæste Lid til hans Virksomhed for Mageskiftesagen, saalænge hans egen Interesse var knyttet dertil. Det berettes tillige, at Kongen havde meddelt ham forskellige Naadesbevisninger — hvilke, angives dog ikke.

¹⁾ Det sees saaledes at være urigtigt, naar C. E. Secher i *Danske Herregaarde*, Bd. 12, Marienborg, som udkom 1860, først lader ham komme til Rusland, da Peder III blev Kejser, altsaa i Begyndelsen af Aaret 1762.

²⁾ Depeche til Osten 26 Maj 1759. Herefter bør vistnok det Udsagn i den nysnævnte Artikel i *Danske Samlinger* IV, 290 corrigeres, at det ialfald ikke var Bernstorf, der benyttede Beringskjold, fordi han kjendte ham altfor vel som en Bedrager.

³⁾ Kgl. Res. 1759 v. dansk Assign. Cont. i *Rentek. Arch.*

(Dep. t. Osten 8 September 1759.) Til hans Evner eller Indflydelse havde dog Bernstorf ingen ret Tillid, han vil kun, skriver han til Osten, «gjerne gjøre os store Tjenester, og derfor modtage store Belønninger». Bernstorf vil derfor ikke indlade sig paa Detailler med ham, men henvise ham til Osten (Dep. 17 November 1759). I de følgende Aar vedbliver Forholdet. Osten har gennem Beringskjold foræret Brockdorfs Secretair et Uhr til 90 Rubler og faaer Summen godtgjort af Bernstorf (Dep. 12 Januar 1760). Denne bemyndigede endvidere Beringskjold til at love Kammerherre Brockdorf 50,000 [Rubler], hvis Mageskiftet kom istand (Dep. t. Legationssecretair Schumacher 23 Februar 1760), ligesom der ogsaa loves Beringskjold selv Belønning i dette Tilfælde (Dep. t. Schumacher 26 Marts 1760). Osten blev bemyndiget til at give ham et Laan paa 500 Rubler, som han havde bedet om. «Manden kunde gjøre Skade, dersom man gjorde ham misfornøjet» (Dep. 13 Maj 1760).

Denne Yttring af Bernstorf faaer en passende Illustration ved den Maade, paa hvilken Beringskjold, ved Brockdorfs overordenlige Gunst, netop ved dette Tidspunkt opnaaede at faae sin Controvers med Lybek afgjort. Den 27 Marts 1760, efter 15 Maaneders Overvejelse, havde Conseillet i Kiel endelig faaet expederet sin meget udførlige Forestilling i Sagen til Petersborg, netop tidsnok, inden det modtog en meget alvorlig Paamindelse fra Overkammerherre Brockdorf om at gjøre Ende paa Sagen, dateret Petersborg 16 April¹⁾. Da Forestillingen indkom til Petersborg, tog Brockdorf, i sin Note til Storfyrsten af 26 April, strax

¹⁾ Sendelser mellem Kiel og St. Petersburg medtog nemlig dengang det meste af en Maaned. Alle Datoer ere her ny Stil.

sit Parti med de Medlemmer af Conseillet, der stemte for at tage Sagen meget alvorlig, og udvirkede et storfyrsteligt Rescript af 27 Maj næsteften, hvorefter Residenten, Baron Ranchstedt, havde «paa det alvorligste og eftertrykkeligste at tilkjendegive Magistraten i Lybek vor allerhøjeste Unaade», og derhos foranstalte, at al Communication og «Negoce» mellem Storfyrstens Undersaatter og Lybek ganske ophørte, samt paa enhver optænkelig Maade vise Staden Storfyrstens Uvillie og højeste Unaade, saalænge indtil den ydede fuldstændig Fyldestgjørelse. Dette Middel hjalp øjeblikkelig. Rescriptet kom først til Kiel den 21 Juni, og Lybek maa da lige strax have gjort Afbigt in optima forma, thi allerede en Maanedes Tid efter, den 5 August 1760, udgik der til Geheimeconseillet et nyt storfyrsteligt Rescript, hvori det hedder, at Magistraten nu «nicht nur die äusserste Bereuung über das Vorgefallenen bezeuget, sondern eine unterthänigste Begierde am Tage gelegt hat, durch eine schuldigste zu beschaffende Genugthuung unserer gnädigsten Propension wiederum theilhaftig zu werden». Saaledes endte denne ret mærkelige lille Krig mellem Hofraad Beringskjold og Staden Lybek¹⁾. Paa samme Tid, som han saaledes begunstiges og støttes af den storfyrstelige Regering, er det et ejendommeligt Syn at see ham for Betaling at lade sig bruge af dens Fjende, den danske Regering. Senere samme Aar fik Beringskjold 1,200 Rdlr for at virke i Sagen (Dep. til Osten 25 October 1760). I Begyndelsen af det følgende Aar er Bernstorf ikke længer ret tilfreds med ham; han siger, at han allerede har faaet saa meget, at han ikke finder Anledning til at give ham mere, thi

¹⁾ Kgl.-preuss. Statsarchiv i Slesvig. Grossfürstl. Arch., Fach 685, No. 19 og 703, No. 17.

skjændt han synes at være vel sindet, saa seer man dog ingen Frugter af hans Bestræbelser. Han tilføjer dog de betydelig formildende Ord: Imidlertid maa De ikke lade ham omkomme af Mangel paa Hjelp¹). Et Par Maaneder efter er Bernstorf atter tilfreds med ham, godtgjør Schumacher hvad Beringskjold har kostet ham, og tilføjer desuden: Jeg finder, at han fortjener at blive beskyttet, opretholdt og belønnet²). Under 31 October samme Aar skriver han selv til Beringskjold, fra hvem han netop har modtaget nogle Breve, som have været næsten fire Uger undervejs, og beklager den Ulykke, han er geraadet i, idet han trøster ham med, at han ikke deri skal blive forladt, og strax sender ham en Vexel paa 300 Daler Banco, som han haaber, vil redde ham. Hvad for en Ulykke det er, der her tales om, vides ikke, men man kan dog ikke undlade at sammenføre denne Yttring af Bernstorf med noget, som Beringskjold skriver til Kongen otte Aar senere, i en Ansøgning om Henstand med Betalingen af noget Gods, han havde kjøbt i Jylland. Han anfører heri, at han paa en Tid, da han stod i en fremmed Potentats Tjeneste, villig opoffrede Liv og Blod samt ganske Formue, da det i Kong Frederik V^{tes} Navn med højeste Naades Forsikkring, ved dennes Ministre af ham blev forlangt; og derpaa tilføjer han følgende: «Og foruden andre bekjendte Beviser, som jeg derpaa aflagde, maa ufejlbarlig være endnu de da værende høje Ministre i det høje Conseil i frisk Minde, da jeg i Aaret 1761 fra Petersborg var rejst til Königsberg for efter Anvisning fra den daværende høje Conference at hæve

¹) •Vous ne le laisserez pas périr faute de secours. (Dep. t. Schumacher 17 Januar 1761.)

²) •Je sens, qu'il mérito d'être conservé, soutenu et récompensé. (Dep. 9 April 1761.)

den Kapital 14,125 Rubler i rede Penge, foruden en dobbelt saa stor Kapital, jeg ellers sammesteds skulde godtgøres; da min Konges og Fædrelands Nytte efter Omstændighederne udfordrede til samme Tid at rejse her hid [o: til Kjøbenhavn], skete det sidste, og forsaarsagede, at jeg mistede Alt¹⁾. At det er den her omtalte Begivenhed, Bernstorff under 31 October samme Aar omtaler som en Ulykke, synes i og for sig rimeligt, men det uhyre Misforhold mellem det af Beringskjold til over 42,000 Rubler anslaaede Tab og Bernstorffs Trøst med 300 Rubler er dog yderst paafaldende, og uagtet, som vi ovenfor have seet, Beringskjold ikke tog det saa nøje med Sandheden, naar hans Fordel var med i Spillet, saa kan man dog vanskelig tænke sig Muligheden af, at han skulde vove en enorm Overdrivelse af sit Tab i et Andragende til Kongen, hvori han udtrykkelig appellerer til de endnu levende Statsministres Erindring. Med det følgende Aar, 1762, indtraadte, som bekendt, en ny og for Danmark særdeles farlig Situation i St. Petersborg, idet den holstenske Hertug som Peter III besteg Thronen 5 Januar, ved Kejserinde Elisabeths Død, og beredte sig til at paaføre Danmark Krig. Hvorvidt Beringskjold efter dette Tidspunkt var i Rusland, vides ikke, men saa meget maa ansees for vist, at han i alle Tilfælde ikke kan have været der senere end i Begyndelsen af Marts Maaned dette Aar. Vi finde nemlig i den fra saa fortrinlig Kilde stammende oftere citerede Artikel i Danske Samlinger fra 1869 (IV, 290—94), at Beringskjold sidst i Marts Maaned fra Danmark af kom til Grev Rantzau-Ascheberg i Danzig med Ordre til denne hjemmefra, men

¹⁾ Beringskjolds Andragende af 26 Juni 1769 ved kgl. Resol. 4 Juli 1769 i Rentek. Resol. Prot. for dette Aar, No. 82. Jfr. Brev t. Eickstedt 9 Juni 1773 ved Retssagen fra 1781 følg.

da han derefter tilligemed Rantzau begav sig paa Rejsen til Petersborg, blev han i Königsberg forraadt af sin Tjener, og undgik kun ved Flugten at blive arresteret af russiske Soldater, der havde Ordre til at gribe ham, saasnart han viste sig paa den russiske Grændse. Vel skriver nu Bernstorff til Legationssecretair Schumacher i en Depeche af 30 Marts 1762, at denne endelig ikke maa lade Beringskjold erfare noget om en ny Liaison, som Haxthausen, Ostens Eftermand som Gesandt, har knyttet i Petersborg. Men dette maa nødvendigvis være skrevet paa en Tid, da Beringskjold var afrejst fra Kjøbenhavn, men endnu ikke ankommet til Petersborg, thi ifølge den ofte citerede Beretning i Danske Samlinger ankom Rantzau, efter paa den anførte Maade at have mistet sin Ledsager Beringskjold i Königsberg, først til St. Petersborg midt i April, og fulgte der «i Alt de Ordre, som han havde faaet ved Beringskjold». Hvor denne efter sit Uheld begav sig hen, vides ikke direkte, men den 22 Maj 1762 skriver Bernstorff til Gesandtskabet i Petersborg: Beringskjold er her. Vær De blot ikke urolig med Hensyn til ham; Kongen har befalet mig at drage Omsorg for, at han ingen nye Udflugter gjør¹⁾. Peter den III blev, som bekjendt, afsat den 10 Juli, altsaa netop syv Uger efter, og man kan derfor ikke antage det for muligt, at Beringskjold, som den danske Regering passede paa i Kjøbenhavn, og som den russiske Regering vilde arrestere, naar han overskred Rigets Grændser, desuagtet dengang var i Petersborg, og det er derfor umuligt at fæste Lid til, hvad Jens Kragh Høst fortæller, at han i Aaret 1762, som det hedder i en Kjøbmands Skikkelse, befandt

¹⁾ .B. est ici. N'avez aucune inquiétude à son sujet, le roi m'a ordonné d'avoir soin qu'il ne fasse de nouvelles courses.

sig i Petersborg og skal have taget en meget virksom Del i den S sammensværgelse, der førte til Peter III^{dies} Afsættelse¹⁾; og lige saa lidt tør man antage det for overensstemmende med Sandheden, naar C. E. Secher beretter, at han drog til Petersborg i 1762, da Krigen skulde udbrøde, altsaa i Juli Maaned, samtidig med Peters Afsættelse, og paa Hjemvejen derfra nær var bleven hængt som Spion i Königsberg²⁾. Denne Historie synes nærmest at være fremkommet ved en Misforstaaelse af den Begivenhed, der ovenfor er berettet efter Danske Samlinger. Naar det fremdeles berettes af Høst paa de anførte Steder, at han som Snarbud først bragte til Danmark den for dette Rige saa højst glædelige Tidende om Kejserens Afsættelse, saa maa dette efter det oven anførte ansees for lidet rimeligt, ialfald kom han ikke med Efterretningen derom fra Petersborg. Det berettes dernæst, at han til Belønning herfor af Regeringen erholdt en Pension af 900 Rdlr, og da eller nogen Tid efter fik Titel af Generalkrigscommissair. At han 15 Juni 1763 fik Bestalling som Generalkrigscommissair, er sandt, men han blev det vel at mærke kun efter Ansøgning, som jeg er saa heldig at kunne meddele efter Originalen. Den er dateret Kjøbenhavn 28 Maj 1763 og lyder saaledes: «Fra min Ungdom har min Lyst stedse været til Militair-Etaten, skjøndt jeg ikke hidtil har kunnet naaet mit Ønske. Men da jeg nu allerunderdanigst haaber, at jeg til Deres kongelige Majestæts Naade ikke har gjort mig uværdig, saa beder jeg i allerdybeste Underdanighed, Deres kgl. Maj. allern. maatte behage af særdeles høj kongelig Naade at forunde mig

1) Politik og Historie, Bd. 1 (1820), Side 73—104. Joh. Fred. Struensee og hans Ministerium, Bd. 2 (1824), Side 494 f. og 550.

2) Danske Herregaarde, Marienborg, Bd. 12, som udkom i 1860.

Generalkrigscommissairs Charakter»¹⁾). Angaaende Pensionen har jeg hidtil intet Spor kunnet finde, men helt benægte Muligheden deraf tør man ikke, da en saadan Pension kan være bevilget gjennem en Autoritet og anvist paa en Kasse, hvor man ikke finder paa at søge den. Det sees saaledes, at denne fra Høst stammende Historie om hans Deltagelse i Peter III^{des} Afsættelse og Overbringelse af den første Efterretning derom til Kjøbenhavn — en Beretning, der siden er bleven gjentaget af alle historiske Skrifter om denne Materie — er alt andet end paalidelig.

Til denne hans Hjemkomst fra Rusland og foregivne Belønning af Regeringen knytter der sig følgende Udsagn af Beringskjold selv, en Del Aar senere. I den samme nys omtalte Ansøgning fra 1769, siger han, at han kom til Danmark og fandt Naade med naadigste Løfter om Godtgjørelse; samt at han i Aaret 1766 indgav en Memorial med Bilag, hvori han fuldstændig oplyste det oven omtalte Tab i Aaret 1761, og at der faldt kongelig Resolution «i min allerunderdanigste Ansøgnings Faveur, men formedelst den højsalige Konges paafulgte Død kom ej til Fuldkommenhed. Om dette og mere, som jeg her vil forbigaae, appellerer jeg til de høje Conseilministre, som i de Tider have været i Conseillet, ligesom og at jeg er kommet igjen til mit Fædreland efter Ordre, for at nyde Frugten af min viste Troskab, hvilket mig og tildels med mere formedelst den højsalige Konges Død er betaget»²⁾). Om denne Sag vides ikke andet end her staaer, og man maa derfor antage, at den er forgaaet med Conseillets øvrige Sager, ved Slottets

¹⁾ Krigscancelliets Concepter til Expeditioner og refererede Sager 1 Juni 1763, i Geheimearchivet.

²⁾ Rentek. Res. Prot. 1769, Nr. 82.

Brand 1794, thi at dette tre Aar efter, uden at være sandt, skulde kunne siges af Beringskjold i en Ansøgning til Kongen, og med Appel til endnu levende Mænd (Bernstorff, Thott, Moltke, Reventlow), som endnu indtog de samme Embeder, som dengang, maa ansees for en Umulighed.

Foruden denne noget mystiske Historie findes der i Beringskjolds Liv i de Aar, han opholdt sig i Udlandet, endnu en, der ikke er mindre dunkel. Baade i den til Kronprindsen rettede «Høegens Praktiker» og i Brevet til Prinds Carl af Hessen¹⁾ omtaler han den Krigserfarenhed, han har erhvervet sig som «Volontair» i «trende Campagner i den syvaarige Krig ved den russiske Armee». Hvorledes det hermed hænger sammen, er vanskeligt at sige. Da Syvaarskrigen førtes i Aarene 1756—63, og vi jo gennem hele denne Periode Aar for Aar have kunnet følge hans Spor, i Lybek, i Petersborg og i Kjøbenhavn, kan der ved «Volontair» neppe tænkes paa nogen egenlig Krigstjeneste, men vel snarere paa en Stilling ved Armeen som Leverandeur eller lignende, men saa indsees det rigtignok ikke, hvorledes han derfra skulde kunne hente «Krigserfarenhed».

IV.

Beringskjold i Danmark 1762—1772.

Saameget synes imidlertid at være sikkert, at Beringskjold fra 1762 af atter tog fast Ophold i sit Fædreland. Ikke ret længe efter blev han dog paa en mindre behagelig Maade mindet om sin Fortid, idet der i Slutningen af dette samme Aar faldt endelig Højesteretsdom i den Vexelsag fra 1755, som han siden 1757 — som ovenfor omtalt — havde havt med Kjøbmand Niels Borup i Kjøbenhavn og dennes

¹⁾ Se nedenfor Side 188.

Bo. Den angik et Skadesløsbrev, som Borup 2 Dec. 1755 havde udstedt til Mogens Bering, og i Kraft af hvilket Beringskjold nu søgte Borup til at betale sig 2,000 Rdlr Hamborger Banco, hvormed han paastod at have maattet indfrie en ældre Vexel af 24 Januar 1755. Han fik begyndt en Arrestforretning mod Borup, men denne blev senere nægtet videre Fremme, og under 9 December blev der nedsat en kongelig Commission til at dømme Parterne imellem. Det blev under Sagen bevist, at Beringskjold slet ikke havde betalt den nævnte Vexel, som ikke engang vedkom ham, og under 16 November 1757 dømte Commissionen ham lige efter Borups Paastand, frikjendte denne for hans ubeføjede Tiltale, erklærede Arresten for ulovlig, og dømte Beringskjold til at betale ham 300 Rdlr for Tort, Credits og Velfærds Spilde, og i Procesomkostninger 200 Rdlr. Niels Borup var imidlertid død, og Beringskjold forfulgte Sagen imod hans Enke og Bo, men uden Held. Ved talrige Udsættelser fik han vel Sagen trukket ud lige til Aaret 1762, men da Højesteretsdommen faldt 30 November d. A., saa var Beringskjold dog ikke heldigere her, da Commissionsdommen i alt væsentligt blev stadfæstet, og han endda ved Voteringen maatte finde sig i at blive kaldt en Prakker, og hans Søgmaal Spilfægteri. Under denne Sag havde Prokurator Fred. Vilh. Wivet, der førte Borups Sag for Højesteret, under Proceduren angrebet Beringskjold med adskillige hans Person og Ære nær gaaende Tillæg og Beskyldninger, hvilke Hofraadens Prokurator, Bang, havde forsømt at paatale. Beringskjold indgav imidlertid Klage derover, og der udgik da 30 December 1762 en kongelig Befaling gennem Cancelliet til Rettens Justitiarius, Geheimeraad Lewetzw, at «saasom saadan Procedure, hvor der anføres Personalialia, ikke skikker sig for Højesteret», saa skulde

han kalde Prokurator Wivet for sig og i to Højesterets-assessorers Nærværelse sætte ham derfor til Rette. Man fejler vist neppe, naar man heri finder et Bevis paa Erkjendtlighed fra Regeringens Side for hans Virksomhed, uagtet vi ikke see os istand til nærmere at paavise denne¹⁾. I de nærmest paafølgende Aar vide vi Intet om hans Liv eller Foretagender. Kun maa han have opholdt sig i Danmark, thi vi finde, at han 29 December 1763, altsaa et halvt Aar efter, at han var bleven Generalkrigscommissair, til Rentekammeret indgav et Andragende om at maatte anvises en Plads ved Rudersdal, som han var Ejer af, til at opbygge en Stald paa, samt frit Egetømmer til sammes Opbyggelse, som idetmindste maatte være en 10—12 Fag i Længden og 5—6 Fag i Bredden, og tillige om en aarlig Udvisning til fornøden Ildebrand, nemlig 4 Skovlæs Brændevod, 2 Skovlæs Tørv og 2 Skovlæs Gjerdsel. Dette Andragende førte ikke til noget; det er i Protokollen vedtegnet: «Afslaaes», og derpaa: «Henlagt», men det viser os dog saameget, at han allerede dengang havde slaaet sig ned og erhvervet Grundejendom i Danmark²⁾. Nærmere Oplysninger om denne Sag savnes imidlertid hidtil ganske, og det Samme gjælder tildels om det følgende Aar 1764. Dog vide vi, at han i Begyndelsen af dette flyttede til Sorø, og købte Ejendom der i Byen³⁾, og fremdeles beretter Esaias Fleischer, Forfatteren til den bekjendte populære Naturhistorie, siden Amtmand i Korsør, i sit Levnet Side 32, at

1) Danske Cancellis Sjæll. Tegn. 1757, No. 585. 1758. No. 21, 22. 1761, No. 21. 1762, No. 103, 497, 580. Højesterets Voteringsprotokol i Rettens Archiv.

2) Rentek. Collegiets Extract-Memorialprotokol Litra UU, 1759—69, No. 737, og Memorialprotokol Litra B, 1763—66, p. 162.

3) Danske Canc. Oversecretairs Brevbog 1766, No. 563, og 1767, No. 440.

det var Beringskjold, der var gift med en Halvsøsterdatter af hans Kone, som i Septembris Maaned 1764 ved at anbefale ham til Oberst Eickstedt, der da midlertidig commanderede det sjællandske Dragon-Regiment i Nestved, skaffede ham Regimentskvartermesterembedet ved Regimentet¹⁾. Dette tyder paa en ældre Forbindelse mellem Beringskjold og Eickstedt; og at de have kjendt hinanden, siden Eickstedt som Major ved de sjællandske Dragoner i Aaret 1763 kom tilbage med Regimentet til Næstved, erfare vi af Beringskjold selv, i det til Kronprindsen rettede Skrift: «Høegens forræderske Praktiker», som han affattede i 1784, hvorom nærmere nedenfor²⁾.

I Aaret 1765 synes Beringskjold afgjort at have bestemt sig til at blive i Danmark. Vi finde nemlig, at under 28 Februar d. A. Generalkrigscommissair Magnus de Bering-

¹⁾ Familieskabet var efter Hundrups Stamtavle over Familien Hald, i Viborg Skoles Program 1875, samt utrykte Kilder — dette:

Andreas Pedersen Hald,

f. c. 1668. Præst i Særløse og Hvalsø i Volborg Herr. 1694, † 1725.
g. 1) 1694 Kirstine Hulegaard, 2) [1707] Apollonia Marie Stendorph.

1. Peder, f. 1698, Præst i Idom, † 1749.	1. Karen, f. [1700], † eft. 1759, g. m. Oberstlieut. Thomas v. Cappelen, † 1738.	2. Bodil Kirstine, f. 17... † 1762, g. m. Præst i Særløse og Hvalsø Vilh. Knudsen Gamborg, † 1774.	2. Anne Sofie, f. 17... gift m. Regim.-Kvarterm. Esaias Fleischer, † 1804.
Andreas i Hamborg, † 1803.	Maren Kirstine, f. 1724, † 1783, g. m. Mog. Bering, † 1804.	Abelone Marie, f. 1742, † 1813, g. 1763 m. den senere Capellan ved Holm. Kirke Peder Hersleb Abildgaard, dengang Præst v. Frue Kirke i Roskilde.	

²⁾ Jfr. ogsaa hans Brev til Eickstedt af 5 Maj 1773, ved Retssagen fra 1781 f. i Canc. Archivet.

skjold fra Kjøbenhavn af søgte Kongen om at faae en liden enlig Bondegaard en halv Mil fra Sorø, i Antvorskov Rytterdistrikt, Vitsøgaard kaldet, paa 6 Tønder Hartkorn, tilkjøbs, idet han angav, at Fæsteren paa Grund af den store Bygning ikke kunde soutenere sig uden Restantser. Han ønskede med Familie at have Bopæl der, eftersom han nu havde etableret sig i Sorø. Da han intet Svar fik, indgav han 10 April næstefter ordret samme Ansøgning, men da Rentekammeret i sin Forestilling oplyste, at den vedkommende Fæster af Gaarden hverken resterede med Skatter eller med Landgilde, og tillige fraraadede at sælge en saadan enkelt Gaard paa anden Maade end ved Auction, saa kom den kongelige Resolution af 4 Maj 1765 til at lyde paa, at «hans Ansøgning efter Omstændighederne ikke er at accordere»¹⁾.

I Sorø blev Beringskjold ved at boe endnu i to Aar, og fra sit Ophold der har han heller ikke ladet sig uden Vidnesbyrd. Den 6 Septbr. 1766 indgav han et Andragende til Overhofmesteren ved Academiet, Geheimeraad Wolff Veit von Reitzenstein, om at faae sin da 17aarige ældste Søn Ditlev ind paa Academiet for 100 Rdlr om Aaret, da han ikke havde Raad til at betale de 200, som det ellers kostede. Reitzenstein vidste ikke andet, end at Beringskjold af Kong Frederik V var optaget i Adelsstanden, bemærkede, at han skulde tilforn have været Kjøbmand, men havde ingen Kundskab om, «med hvad Formue han derfra sig begav», og anbefalede Andragendet; men Cancelliet afslog det, da det viste sig, at der aldrig var udfærdiget noget dansk Adelspatent for ham. Beringskjold var dog

¹⁾ Rentek. Resol. Prol. 1765 Nr. 80 og kgl. Resoll. ved Rytterdistrikt. Cont., hvor Beringskjolds originale og øgenhændige Ansøgninger findes.

ikke den Mand, der saaledes lod sig afvise. Aaret efter købte han — som vi strax nærmere skulle omtale — Gods i Jylland og agtede nu at flytte derover, og indkom da under 20 August 1767 med et nyt Andragende, om at baade hans ældste Søn Ditlev og den yngre Thomas, dengang kun 14 Aar, men dog allerede i 6 Aar Lieutenant ved de hollstenske Kyrasserer, maatte blive antagne ved Academiet for 100 Rdlr hver, da han ellers ikke havde Raad til at holde dem der. Han beraabte sig paa, at han — om end ikke adlet her — dog var af kejserlig Rigsadel, af Kongen be-naadet med Charakter, ejede Gods her i Landet med adelige Friheder, og agtede at blive her bestandig og employere sine Sønner til Landets Tjeneste. Cancelliet blev dog ved Sit, og Beringskjold naaede ikke sit Ønske¹⁾. Paa samme Tid laa han ogsaa i Klammeri med Byfogeden Henrik Jessen²⁾ om sin Skat. Den 4 Juli 1767 indgav denne til Rentekammeret en Promemoria desangaaende. Beringskjold boede der i Byen og ejede en Gaard, men var nu rejst derfra samme Foraar med Frue, Børn og Domestiker «til Jylland eller Aarhus», idet han i Sorø kun efterlod en Jomfru og en Pige. Hidtil havde han hver Maaned betalt Extraskatten for hele sin Husstand, men 23 Juni havde han givet Jomfruen Ordre til at betale den for sidste Gang, og for Fremtiden kun at betale for sig og Pigen, eftersom han betalte det Øvrige ved den af ham købte Søbygaard i Jylland. I den Anledning erholdt Beringskjold nu fra Rentekammeret under 7 Juli Ordre til at tilstille Byfogden Bevis fra den vedkommende Oppebørselsbetjent i Jylland, at denne fra indeværende Maaned af oppebar hvad Skat han

1) Danske Canc., Oversecretairens Brevbog 1766, No. 553 og 610 med Indlæg. 1767, No. 440.

2) Byfoged der 4 November 1757 til 1789.

for sig og Husstand skulde svare. Det hjalp dog ikke. Den 5 August kom der atter en Skrivelse fra Byfogeden, at Beringskjold var kommen til Byen, og at han havde ladet ham erindre om at producere den krævede Attest eller betale Skatten ogsaa for Juli Maaned, hvortil han mundtlig svarede, at det skulde nok finde sig. Men nu havde Jessen atter havt Bud hos ham, men fik til Svar af hans Frue, at nu var han rejst til Kjøbenhavn, men de havde leveret Attesten i Aarhus, og Jessen skulde ikke bekymre sig derom. De vilde ikke engang længere nu betale for de to Fruentimmer. Byfogeden tilføjer derpaa følgende Charakteristik: «Han er en Mand, som Ingen gjerne vil have med at bestille, da Alle skyer ham for ikke at komme i Broutalleri (sic) med ham, som kan skee for ingen Ting, formedelst hans store Overmod, og tit og ofte er bleven klaget over, saa jeg for min Del saa meget som muligt søger at undgaae ham, at jeg ikke skal geraade i Fortrød med ham, efterdi jeg kan høre, hvor det gaaer Andre.» Han spørger derfor, om han ikke for Fremtiden maa betale under Søbygaard, «efterdi det dog spargerer, at han med første vil flytte derover med Alle», og slutter saaledes: «Beder saa indstændig som underdanigst, at Deres Excellencer og høje Herrer ville bevise mig den Naade og Grace, at jeg, saa meget som muligt skee kan, være forskaanet for denne Mand, som jeg har kjendt for 25 Aar siden, da han ikke var mere end jeg, og vi vare gode Venner, men nu er bleven saa anseelig, dog mest i sin egen Indbildning, at jeg intet hellere ønsker, end at undgaae at have med ham at bestille, siden jeg seer, hvor det gaaer Andre.» Det var saaledes en Ungdomsven fra sine første Studenterdage, som Beringskjold her stødte sammen med, thi 25 Aar tilbage fra 1767 fører os til 1742, og Mogens Bering blev

som vi saae, Student i 1740. Hvorledes Enden paa denne Sag blev for den saa ulykkelige Byfoged, kan ikke sees, men under 15 August næsteften tilskrev Rentekammeret baade Jessen og Beringskjold, at da denne endnu ikke havde skaffet den forlangte Attest, saa bliver om Skattens Betaling for Juli og fremdeles, saalænge Attest ej produceres, at gjøre Erindring, og saafremt Betaling udebliver, vil samme ligesom andre Restantser af Extraskatten paa lovlig Maade indsøges, og holder Hr. Byfogeden sig i saa Fald til det Beringskjold i Sorø By tilhørende Gods¹⁾.

Som alt ovenfor nævnt havde Beringskjold nu istedenfor den Bondegaard, som han to Aar tidligere for-gjæves aspirerede til, nu faaet sig en Herregaard, ja end-ogsaa to. Hermed forholder det sig saaledes. Det skanderborgske Rytterdistrikt blev solgt ved Auction 23 April og følgende Dage 1767, Budene bleve approberede ved kongelig Resolution 5 Juni næsteften, og ved denne Lejlighed købte Beringskjold to Herregaarde samt noget Strøgods og Tiender, navnlig Søbygaard i Søby Sogn, Gjern Herred, paa 34 Tønder Hartkorn, Gaarden bygget af og beboet af Amtmanden, Conferentsraad Trappaud (nu under Grevskabet Frisenborg), og Kalbygaard i Laasby Sogn, ogsaa i Gjern Herred, paa 19 Tønder Hartkorn, begge med tilhørende betydeligt Bøndergods. Begge ligge et Par Mil Østen for Silkeborg²⁾. I en Ansøgning til Kongen fra 1769 angiver han selv, at han købte ialt for 105,631 Rdlr 2 komplette Sædegaarde og 13 Konge- og Kirketiender; den halve Kjøbesum at betale til Viborg Omslag 1768³⁾.

1) Rentokammerets Sjæll. Journal Litra D, No. 1038 og 1073. Sjæll. Stiftscontours Missiveprotokol, Litra LLLL, pag. 395 f. og 436 f.

2) Rentek. Resol. Prot. 1767, No. 67.

3) Rentek. Resol. Prot. 1769, No. 82. En Rdlr = 3 Kroner 20 Øre.

Denne mærkelige Forandring fra 1765, da han vilde nøjes med en Bondegaard, og til nu, da to Herregaarde ikke vare ham for meget, trænger til en Forklaring, og en saadan ere vi ogsaa istand til at give. Vi saae ovenfor, at hans Moders Halvsøster Maren Jensdatter Møller i 1732 var bleven Enke efter Byfoged Ole Andersen i Aarhus. De havde ingen Børn, og hun havde da med sin Mand 28 Marts 1724 oprettet et gjensidigt Testamente (kongelig confirmeret 17 December s. A.), efter hvilket den længst levende af dem skulde beholde det fælles Bo sin Livstid, men efter samme Længstlevendes Død skulde det saa deles mellem begge Ægtefællernes fælles Arvinger. I det Tilfælde, at den Længstlevende igjen indlod sig i Ægteskab, skulde han eller hun blot betale 50 slette Daler til den tidligst Afdødes Arvinger. Da nu Byfoged Ole Andersen døde 1732, kun efterlod sig ubetydeligt, og ikke havde andre Arvinger end en Brodersøn ved Navn Peder Christensen, som dengang var Rytter, saa ønskede Enken at opgjøre Boet strax, angav derfor i Aaret 1736 at ville gifte sig igjen, og udbetalte Peder Christensen de 50 Daler, og denne udstedte derpaa Afkald paa Arv. Noget nyt Giftermaal blev der dog intet af, og 5 Aar efter, i 1741, døde saa hendes Fader Jens Andersen Møller, hvis eneste Arving hun var. Hans Bo angives under den senere Retssag om Arven til 50—60,000 Rdlr. Maren Møller erhvervede nu 19 Februar 1751 Facultas testandi, men gjorde dog først sit Testamente 15 Aar efter, den 18 December 1766, fire Dage før sin Død. I dette indsatte hun sin Halvsøster Ingeborg Blachs ældste Søn, Hofraad¹⁾ Magnus Beringskjold til sin Universalarving,

¹⁾ Da han allerede i tre Aar havde været Generalkrigscommissair, maa dette beroe paa en Uagtsomhed, eller en Hukommelsesfejl af den gamle Kone.

dog imod at han skulde udbetale sine tre endnu levende Sødskende, der jo stode hende lige saa nær, ialt 10,000 Rdlr, nemlig sin oven omtalte syv Aar yngre Broder Mikkel Ditlevsen Bering i Randers 5,000 Rdlr, sin som det synes noget ældre Søster Ingeborg Marie, der levede paa Dronningborg ved Randers, som Enke efter Regimentsskriver, Kammerraad Niels Schelde, der var afgaaet ved Døden i 1762, 2,000 Rdlr, og sin otte Aar yngre Søster Else Kirstine, gift med Forvalter Fred. Westerholt paa Baadesgaard paa Laaland, 3,000. Nu døde Maren Møller 22 December 1766 i Aarhus, Arvingerne mødte, og Testamentet blev aabnet. Af Skifteacten kan ikke sees videre, eftersom samtlige Arvinger, der alle vare myndige, enedes om at begjære sig Boet udlagt, hvilket derefter skete 21 Januar 1767, lige en Maaned efter Dødsfaldet¹⁾.

Beringskjold har aabenbart slet ikke været i nogen Tivl med Hensyn til Anvendelsen af denne efter de Tidens Forhold temmelig betydelige Formue, men har strax været bestemt paa, hvortil han vilde bruge den, thi kun tre Maaneder efter var det, som vi ovenfor saae, at han købte det jydse Gods. Den 21 October 1768 fik han Bevilling paa den Kongen forbeholdte Jagtret paa Klintrup Bys Grund (Gjern Herred, Skanderborg Amt) samt Farre Bys Grund (Gjern

¹⁾ Skifteacten i Aarhus Skifteprotokol i Byfoged-Archivet, af hvilken jeg ved Hr. Byfoged Thorups Velvillie er i Besiddelse af en Afskrift. Danske Cancellis Jyd. og Smaalandske Tegn. 1771, No. 22, 23 og 124. Sjæll. Reg. 1775, No. 682 med Indlæg. Jevnfør Regimentskvartermester C. G. Schiøts Opgjørelse af Magn. Beringskjolds Bo 22 Dec. 1781 i det kgl. Danske Solskabs Archiv, Pakke 37: «Kammerherrinde og Kammerjunker Beringskjolds Documenter». De 2,000 Rdlr til Søsteren, Madame Westerholt, udstedte han dog kun Obligation for, som var ubetalt endnu i 1781.

Herred, Silkeborg Amt) i 20 Aar¹⁾. Han begyndte strax at vise sig som en egenmægtig Herre, i en Sag, der drager sig igjennem hele tre Aar, og gav Anledning til en Række Bryderier og Skriverier, og som synes at have forholdt sig saaledes. Beringskjold fandt det, som han selv siger, nyttigt at anvende Røgen Sogn, som hørte under Kalbygaard, under Søbygaard, og gav da Kalbygaard Erstatning i Stier By, paa hvis Besiddelse han ved kongelig Resolution af 5 Juli 1767 fik Approbation. Byen var imidlertid paa Auctionen 23 April oprindelig kjøbt af en Vejer og Maaler i Aarhus ved Navn Peder Brendstrup, som Commissionær for Bymændene, men efter Auctionen afstod Brendstrup Budet til Beringskjold, der paa den Maade blev Ejer af Byen, og den maatte nu gjøre Hoveri og svare Landgilde til Kalbygaard. Efter Foregivende mishandlede Beringskjold ogsaa Bymændene haardt, ved at aftvinge dem Pengeafgifter, Ægter og andet Arbejde. Bymændene klagede da, — som Beringskjold i sit karakteristiske Sprog udtrykker sig, opsatte af en Prokurator Søren Høyer i Vejle, «til deres egen Ruin», — og allerede under 15 Januar 1768 nedsatte Kongen en Commission til at dømme Parterne, Brendstrup og Stier Bymænd paa den ene Side, og Beringskjold paa den anden, imellem. Imidlertid indkom Stier Bymænd med en ny Klage, og Amtmanden, Geheimeraad Woyda fik i den Anledning 23 December 1768 Ordre at tilholde Beringskjold, ikke at foretage sig nogen Forandring med Stier Bys Gods og Mandskab, saalænge den mellem dem værende Proces varer. Ikke destomindre vedblev Beringskjold at gjøre Skovudvisninger til Andre, ikke til eget Brug, lade Byen gjøre Tjeneste til Kalbygaard, istedenfor under Søby-

¹⁾ Rentekammerets Exped. Prot., No. 26, Side 396.

gaard, samt af Stier Bys Mandskab at udtage Landsoldater til at levere og præsentere for sit øvrige Gods, om hvis Kjøb ingen Disput var. Cancelliet afkrævede General-Landvæsens-Collegiet Erklæring i Sagen, og under 18 April udtalte dette, at det ansaae Beringskjolds «Opførsel som hel uanstændig», og henstillede til Cancelliet, om den ikke burde særlig straffes. Beringskjold fik da 12 Maj et nyt Tilhold, med Trudsel om at blive straffet¹).

Imidlertid befandt Beringskjold sig i stor Forlegenhed med Udredelsen af Betalingen for Godset. Den 26 Juni indgav han et Andragende til Kongen, hvori han udførlig gjorde alle sine formentlige Tjenester gjældende, navnlig det Tab, som vi ovenfor omtalte, at han foregiver at have lidt i Aaret 1761. Efter Auctionsconditionerne skulde han allerede til Viborger Omslag 1768 have betalt Halvdelen af den 105,631 Rdlr store Kjøbesum, men havde strax faaet Henstand dermed til Omslaget 1769. Til samme Tid skulde han ogsaa betale Halvdelen af de 20,450 Rdlr, som han i 1768 havde kjøbt to Skovparter for, ialt saaledes over 63,000 Rdlr. Han angav, at baade han og hans Cautionist, Justitsraad Hans Henrik de Lichtenberg til Bidstrup, forgjæves havde anstrængt sig for at indkræve hans Tilgodehavende hos ellers solide Folk; men desuagtet havde han kun opdrevet henved Halvdelen, 30,000 Rdlr, og bad nu om Henstand med det Øvrige til Omslaget 1770, imod Lichtenbergs Caution. Han beder ydmygelig, at det ej maa af Kammeret stilles til ny Auction paa hans og Cautionists Regning, da det ved de nuværende vanskelige Pengeforhold vil være hans totale Ruin. Den kongelige Resolution af 4 Juli 1769 lyder paa, at hans Ansøgning

¹) Jydske Tegn. 1768, No. 133. 1769, No. 11 og 45 med Indlæg.

«er efter Omstændighederne ikke at accordere», og det skal blive ved Kammerets Foranstaltning af ny Auction. Sagen om Ejendomsretten til Stier By trak længe ud, og blev først paadømt ved Højesteret 26 Marts 1771, idet Commissionens Dom blev stadfæstet: at det blev gjort afhængigt af Brendstrups Ed, hvorvidt han havde faaet Commission af Bønderne til at købe Byen for 120 Rdlr pr. Tønde Hartkorn. Beringskjolds gamle Contrapart Wivet førte nu hans Sag, og ved Voteringen i Højesteret stempledes Brendstrup ligefrem som en Bedrager. Iøvrigt var allerede den Gang saavel Søbygaard som Stier By, og formodenlig ogsaa Kalbygaard, forlængst gaaet over i anden Besiddelse. Den blev nemlig 30 Juli 1770 tilskjødet Justitsraad Hans Henrik de Lichtenberg. Sagtens har Lichtenberg ladet sig det tilslaae som Cautionist¹⁾.

Til denne Beringskjolds kortvarige Stilling som jydsk Herremand knytter der sig et Par curieuse Notitser. Strax i Begyndelsen af 1768 yppede han Klammeri med Biskop Bildsøe i Aarhus, ved at nægte at betale Lysepengene til de sex Kirker i Gjern Herred, som han havde kjøbt, under Foregivende af, at han agtede efter eget Tykke at anvende Pengene til at oprette Skoler for, saa at Biskoppen i den Anledning maatte henvende sig til Cancelliet. Aaret efter lagde han Sag an mod Præsten i Skaarup og Tvillum, Hr. Christian Winding, fordi denne, ligesom sin Formand, havde hugget Træer i et indgrøftet Stykke Skov ved sin Præstegaard, hvortil Beringskjold forment ham uberettiget, da han som Kirkeejer paastod Herlighed til Præstegaarden og

¹⁾ Rentek. Res. Prot. 1769, No. 82. Jyd. Tegn. 1769, No. 82. Højesterets Voteringsprot. 26 Marts 1771. Jfr. 25 Juni 1771, No. 63 og 65.

dens Enemærker og dermed Ret til Udvisning¹⁾. Hertil kommer endnu en for ham meget karakteristisk Historie, som formentlig her bedst finder sin Plads. En Mand ved Navn Rasmus Simonsen tjente som Markmand i Søballe By (Venge Sogn, Hjlemslev Herred), der tilhørte Sofiendal i samme Sogn, som Geheimeraad og Amtmand Frederik Ludvig Woyda ejede og beboede. Paa denne Mand, der kaldes «en Reserva», gjorde Beringskjold Fordring som sin Ejendom, men Woyda paastod, at han tilhørte ham og vilde ikke udlevere ham. Da han som Amtmand — som vi ovenfor saae — havde maattet meddele Beringskjold Tilhold med Hensyn til hans Gods, saa betragtede denne ham selvfølgelig som sin specielle Fjende, og besluttede derfor at tage sig selv til Rette. Den 13 Maj 1769 sendte han da før Solopgang fire Mand til Søballe for at føre Rasmus Simonsen bort til sit tilgrændsende Gods, men da Mændene vilde udføre deres Hverv og allerede havde faaet Rasmus Simonsen ud af Huset, saa samlede By-mændene i Søballe sig og jøge dem bort med Hug og Slag. Sagen kom for Retten, og ved Skanderborg Birke-ting faldt der længe efter, 21 Februar 1771, Dom, som gik ud paa, at Beringskjold aldeles ingen Ret havde til R. Simonsen, og burde for sin øvede Voldførsel bøde tre 40 Lod Sølv eller 60 Rdlr, til Deling mellem Kongen, Amtmanden og Sagsøgerne, og ifølge Lovens 6—9—9 og 6—14—1. 2. 3. ogsaa tre 40 Lod Sølv eller 60 Rdlr til Deling mellem Kongen og Søballe Gaardmænd; de fire Mænd maatte bøde hver især 4 Rdlr til Sognets Fattige og ligesaa meget til Justitskassen. Processens Omkostninger maatte

¹⁾ Danske Canc., Oversecretarens Brevbog 1768, No. 90, og 1769, No. 233.

Beringskjold og de fire Mænd, en for alle og alle for en, betale til Woyda og de øvrige Citanter med 40 Rdlr, og til Justitskassen ligeledes 5 $\frac{1}{4}$ 4 β . Woyda og Søballe Mænd frifandtes for Beringskjolds ubeføjede Tiltale. Ogsaa i denne Sag førte Wivet, der nu var Generalfiskal, Sagen for Beringskjold, medens Uldall førte Woydas Sag. Beringskjold var længe uvis, om han skulde appellere Dommen, og først 5 Marts 1773 lod han Wivet paa sine Vegne udtage Bevilling paa for Højesteret at indstævne Birketingets Dom af 21 Februar 1771, uanseet at Dommen er over den Tid, inden hvilken den efter Loven skulde have været stævnet og paataalt. Højesteretsdommen 11 November 1773 lød paa, at Beringskjold for sin Vold skal bøde 3 Gange 40 Lod Sølv, hvorimod Parterne forbeholdes deres formentlige Ret angaaende hvis Gods R. Simonsen tilhører, for Landmilicesessionen at udgjøre. Iøvrigt bør Birketingets Dom ved Magt at stande. Processens Omkostninger betaler Beringskjold til Woyda med 50 Rdlr, og til Justitskassen 5 Rdlr¹⁾.

Som det synes, slap Beringskjold godt fra det med Hensyn til sine jydsk Godser, thi vi see ham umiddelbart derefter købe nyt Gods, denne Gang paa Møen, ved Auctionen 20 September 1769, sammen med Regimentskvartermester Esaias Fleischer. Den 19 September var Nygaard med 71 Tder Ager og Engs Hartkorn fri Hovedgaardstaxt og 294 Tder Bøndergods bleven solgt til Bønderne for 47,050 Rdlr, men da de ikke kunde stille den lovede Caution, saa blev Godset Dagen efter igjen opraabt og tilslaaet Fleischer for 40,550 Rdlr. Desuden købte han ved samme Lejlighed sex Kirker og en Del Strøgods, saa at hele Sum-

¹⁾ Døke Canc. Jyd. Reg. 1773, No. 6. Højesterets Voteringsprot. 1773, No. 87.

men blev 83,000 Rdlr, for hvilken Fleischers Regimentschef, Generalmajor Eickstedt, gik i Caution. Nygaard, det nuværende Marienborg, opkaldt efter Beringskjolds Hustru Maren Cappelen, der i de senere Aar altid skrev sig Marie, havde hidtil i en Del Aar været Embedsbolig for Amtmændene, sidst Fred. Christ. v. Møsting. Fleischer beretter i sit Levnet, at Beringskjold overtalte ham til dette Compagniskab, navnlig ved at gjøre gjældende, at han havde ham at takke for, at han i 1764 blev Regimentskvartermester, og siger iøvrigt, at de fik Nygaard «for meget billig Pris». Da Godset blev kjøbt, var Beringskjold endnu i Jylland. Fleischer rejste derfor over til Møen, bragte Sagen i Orden og opholdt sig der et halvt Aar, og et Fjerdingaar senere flyttede Beringskjold til Møen, og da trak Fleischer sig ud af Kjøbet, som han siger med Tab¹⁾.

Ifølge de Conditioner, som vare udstedte til den Auction, ved hvilken Fleischer købte Nygaard, skulde Halvdelen af Kjøbesummen betales 11 Juni 1770 og 11 December s. A., hver Gang altsaa en Fjerdedel af den hele Kjøbesum, og dersom Nogen resterede med Betalingen, skulde (efter Post 12) Godset sættes til ny Auction. Allerede 1 Maj 1770 var der paa Amtsstuen i Aarhus betalt 16,000 Rdlr, og 11 Juni blev der endvidere betalt 5,000, ialt 21,000, samt forfaldne Renter, saaledes alt hvad der skulde betales til den Tid. Til 11 December 1770 skulde nu lige saa meget udredes, men Fleischer søgte om Udsættelse til 11

¹⁾ Trykt Jordebog med skrevne Vedtegninger, dateret Rentekammeret 11 Aug. 1769, samt Conditt. til Auctionen i Stege 19 Sept. s. A., dater. Rentek. 27 Juli 1769, i Rentek. Archivet. Fleischers Levnet, Side 40, 47—48. Om Slægtskabet mellem Beringskjold og Fleischer see ovenfor Side 164.

Juni 1771¹⁾. Da imidlertid December Termin nærmede sig, uden at han fik noget Svar fra Rentekammeret, var han

- ¹⁾ Naar C. E. Secher, Danske Herrogaarde XII, No. 2, Marienborg, beretter, at Grunden til, at Beringskjold ikke kunde opfylde Salgsvilkaarene ved Købet af Nygaard, var den, at han maatte anvende 10,000 Rdlr til at rede sig ud af en Retssag i Hamborg, hvor en Handelsmand der forfulgte ham som Cautionist for en Bankier i Berlin, og hvor han ikke kunde forsvare sig, da han havde faaet at vide, at Modpartens Sagfører havde skaffet sig en Afskrift af en vanærende Dom, der var overgaaet ham for nogle Aar siden i Hamborg paa Grund af Assurancesvig, — saa tør jeg hverken bekræfte eller benægte dette, det lyder slet ikke usandsynligt, men — Kilden? Jeg har nogen Formodning om, at denne Historie ikke er ganske rigtig, men er en sagnmæssig Udvikling af den notorisk bevislige Historie, han havde med Firmaet Joh. Ernst Gotzkowsky & Streckfuss i Berlin, med hvilken det efter Acterno forholdt sig saaledes. Paa Leipziger Messe i Aarene 1754 og 1756 havde Beringskjold under Navnet Magnus Biering udgivet fire Vexler, de to til afgangne Christen Blumes Arvinger, og de to til Gotzkowsky & Streckfuss, ialt til et Beløb af 8,648¹/₂ Rdlr i Louisdorer, hvilken Sum han nu af Vedkommendes Befuldmægtigede i Kjøbenhavn, Generalauditour Bruun, blev søgt til at betale. Ved Sjællands Landsting — mulig allerede ved Bytinget — fremkom Beringskjold vel med et Mortificationsbevis, undertegnet: Gotzkowsky, som annullerede Vexlerne, men Gotzkowsky havde hverken vedkjendt sig eller benægtet at have underskrevet det. Ved Dom 22 Juni 1768 frifandt derefter Landstinget — ligesom Bytinget — Beringskjold for at betale og idømte Bruun Processens Omkostninger. Men Sagen blev indstævnet for Højesteret — hvor nu Wivet førte Beringskjolds Sag —, og Retten paadømte den d. 29 Marts 1770. Det blev under Voteringen udtalt, at det var bevist ved Breve fra Beringskjold til Gotzkowsky, at han var dennes Skyldner, at han talte om fra Kjøbenhavn af at sende ham nogle Pretiosa, og at han havde lovet at betale ham ved at lade ham faae Assurancen i Hænderne. Det udtales desuden ogsaa, at et Brev af Beringskjold fra Aaret 1755 viser, at han havde Streger i Hovedet angaaende Assurancesagen i Hamborg, samt at Beringskjold er bleven ved Retterne at versøre in pessima fide, og at han havde sendt Gotzkowsky en Vexel, som blev protesteret. Det yttredes ogsaa, at Beringskjold fik at lære, at naar man udsteder et Bevis, bør man betale, og Vexlerne vare i Gotzkow-

netop i Færd med ved Hjælp af Jøden Levin von Halle i Kjøbenhavn ved Vexler paa Udlandet at skaffe Pengene tilveje, da han fik Brev fra sin Cautionist, Generalmajor Eickstedt i Nestved, at denne fra Rentekammeret var bleven spurgt, hvorvidt han vilde vedblive Cautionen, naar Fleischer fik Henstand til 11 Juni 1771, og at han derpaa havde svaret ja. Hermed slog saa Fleischer sig til Ro og antog Henstanden for bevilget. Men da Terminstiden var næsten forbi, fik han Brev fra Geheimeraad Møsting, at hvis Pengene ikke bleve betalte i December Maaned, saa blev Godset stillet til ny Auction. Derpaa skrev Fleischer til Rentekammeret desangaaende. Herpaa synes han dog ikke heller at have faaet noget Svar. Under 28 Maj 1771 tilskrev han derpaa Rentekammeret, eller, som det kaldtes, Kammercollegiet, at han havde afstaaet Godset til Beringskjold, der havde fornøjet ham for det alt udbetalte og ved skriftlig Contract forpligtet sig til at betale Resten til Kongens Kasse, og holde Fleischer angerløs, og at denne derfor ikke havde noget imod, at der

skys Hænder og ikke lovlig mortificerede. Landstingets Dom blev derfor underkjendt, og Beringskjold dømt til at betale Bruun som Gotzkowskys Fuldmægtig de fire Vexler med 5 pCt. fra Bytingsstævningen 16 Februar 1767 af, og desuden i Procesomkostninger for alle Retter 224 Rdlr, og 5 Rdlr. til Justitskassen. (Højesterots Voteringsprotokol 1770 No. 28 i Højesterets Archiv.) Hvad Beringskjold her skulde betale, var saaledes 8,644½ Rdlr, 3 Aars Renter deraf eller 1,299 Rdlr, og Procesomkostninger 229 Rdlr. Dette gjør i det Hele den Sum c. 10,172 Rdlr og stemmer saaledes ganske med Sechers Fortælling; og denne Dom faldt jo netop kort forinden Juni Termin 1770, da den første Fjerdedel af Kjøbesummen for Nygaard blev betalt, og det er derfor slet ikke usandsynligt, at denne omtrent samtidige Udgift af 10,000 Rdlr i Anledning af denne Dom kan have været Grunden til, at Beringskjold ikke kunde betale til December Termin 1770, hvilket blev Anledningen til hele den lange og skjæbnesvangre Historie.

meddeltes Beringskjold Skjøde paa Ejendommen. Denne saakaldte Cession, eller Afstaaelse, der af Kammeret dog ikke ansaaes for lovformelig, og som Fleischer tillige ansaaes for uberettiget til at udstede, da han endnu intet Skjøde havde faaet paa Godset, indsendte Beringskjold under 3 Juni fra Nygaard af til Kammeret og udbad sig, i Henhold til den, til næstkommende 11 Juni at maatte betale den forfaldne Fjerdepart af Kjøbesummen, 20—21,000 Rdlr, som ifølge Auctionsplacaten af 4 April 1769, Art. 10 ogsaa kunde udredes i kongelige Obligationer, til Amtsforvalter Thygesen i Aarhus, som havde modtaget den tidligere erlagte Fjerdedel. Han tilføjede, at han i Henhold til Conditionerne af 27 Juli 1769 ønskede Hovedgaarden givet Navnet: Marienborg. Herpaa fik Beringskjold heller ikke noget Svar. Med sin vante Ihærdighed begjærede han saa af Notarius Publicus, at denne skulde skaffe ham Svar, men Notarius turde ikke, og Beringskjold lod saa Sagen falde¹⁾.

I disse samme Dage forandrede netop Struensee Rentekammerets hele Stilling, ved under 6 Juni at hæve baade det og General-Toldkammeret, og i deres Sted oprette tre Kamre: et dansk, et norsk og et tydsk, alle underordnede det under 29 Mai oprettede Finantscollegium²⁾. Beringskjolds Befuldmægtigede i Aarhus, Juul, tilbød desuagtet i Juni Termin Amtsforvalter Thygesen Pengene, 22—23,000 Rdlr i kongelige Obligationer, men han nægtede at modtage dem, og erklærede paa Forlangende skriftligt under 25 Juni, at han ikke kunde det paa Grund af, at han fra Collegiet ingen Ordre havde modtaget i saa Henseende.

¹⁾ Andragende fra Beringskjold og Fleischer til Kongen 24 August 1771.

²⁾ Bidrag t. Rentek.s Hist. i Meddell. fra Rentek. Arch. 1873—76, Side 83 og 85 (No. 53 og 57).

Under 21 Juni tilskrev Fleischer i den Anledning Finantscollegiet, fremstillede, hvorledes alt var tilgaaet, spurgte, om han da ikke virkelig havde havt Udsættelse til 11 Juni 1771, og bad sluttelig om, at Beringskjold maatte betale Kjøbesummen og faae Skjøde paa Ejendommen. I Henhold til en kongelig Resolution 14 Juni 1771, der atter støtter sig paa en kongelig Befaling af 2 Juni 1771, tilskrev det danske Kammer¹⁾ 22 Juni — altsaa inden Beringskjolds nysnævnte Brev kunde være ankommet — Fleischer, at «H. M. Kongen med Mishag har anseet», at han ikke i rette Tid har betalt Kjøbesummen for den 1ste møenske Hovedgaard til 11 December 1770, «og derefter besluttet igjen at tage bemeldte Gods til sig», og at ifølge dette er hos Amtmanden føjet udforderlig Anstalt», det vil sige, at denne fik Ordre til at tilholde Kjøberen, Regimentskvartermester Fleischer, at aflevere Godset til Amtsforvalteren²⁾. Samme 22 Juni tilskreve da Etatsraad Morgenstjerne og Kammeraad Copmann fra Stege af Fleischer, og indkaldte ham til at overvære en Taxation af Godset den 31 Juni og følgende Dage ved fire af Herredsfogeden udmeldte uvillige Mænd. Samme 22 Juni skreve de samme saa til Herredsfoged Jydtmann, at de have faaet kongelig Befaling til atter at modtage de ikke betalte møenske Godser, og at det i dennes 6te Post hedder: «Da Ingen af de forrige Kjøbere af disse Godser har nogen Bopæl paa de af dem købte, men ej betalte Godser, men Generalkrigscommissair Beringskjold for nærværende Tid boer paa Nygaard under Godset No. 1, saa bliver Commissarierne

¹⁾ Berner, Hofman, Classen, Schiønning.

²⁾ Jfr. Rentek. Res. Prot. 1771, No. 27. Ifølge Rentek. Res. Prot. 1772, No. 16, af 7 Februar (Forestill.) var Resol. af 14 Juni 1771 udfærdiget uden Kammerets Forestilling.

befalet, vidnesfast at lade bekjendtgjøre Beringskjold, eller i hans Fraværelse de paa Nygaard tilstede værende, at han med tilhørende sig haver efter Kongens Befaling inden fire Uger fra Bekjendtgjørelsen at forføje fra Nygaard. Dette communiceres Herredsfogeden med Anmodning om at bekjendtgjøre det for Beringskjold m. v. Fleischer svarede Amtmanden, at han ikke vilde bivaane nogen Aflevering, og henholdt sig til den ovennævnte Post 12 i Conditionerne. Efter Kammerets Formening havde han dog ikke Ret hertil, og det indstillede derfor, at Kongen skulde udnævne to Commissærer til at modtage Godset af Fleischer, og 16 Juli approberede Kongen dette.

Paa dette Stadium af Sagen indgave nu Beringskjold og Fleischer i Forening fra Nestved af d. 24 August en Ansøgning til Kongen, helt skrevet med Fleischers Haand og kun medundertegnet af Beringskjold, hvori de fremstillede hele Sagen og endte med at indflye til Kongens Naade og beraabte sig paa Conditionerne, at Godset i Mangel af Betaling skulde til ny Auction; for sin Person gjorde Beringskjold desuden særligt gjældende, at det var umuligt for ham at flytte med Besætning og Meublement i fire Uger, og bad om en Commission til at dømme i Sagen, idet han i alt Fald stolede paa, at Kongen vilde holde ham skadesløs, ifald han vilde tage Godset fra ham imod Conditionerne, samt forlænge Fristen til Fraflytning, og lade Bønderne flytte for ham til Stege. Den 30 August skrev derpaa det danske Kammer til Cancelliet, at da Beringskjold ikke i Tide var udflyttet fra Nygaard, udbad det sig, at Generalfiskalen maatte tiltale ham derfor, samt foranstalte ham udsat, og Stedet afleveret til Amtmanden. Hertil svarede dog Cancelliet 31 August, at «hvor klart det end maatte være, at Beringskjold heri havde forgaet sig,

saa seer man dog ikke, at denne Sag paa anden Maade end ved ordenlig Lands Lov og Ret bliver at udgjøre, da det vil være Kammeradvokatens Sag, H. Maj.s Ret imod Beringskjold derfor at paatale, ligesom og Forseelsen ikke er af den Natur, at den vedkommer Generalfiskalens Embede. Iøvrigt haves ingen Tvivl om, at jo Amtmanden efter hans Embedes Medfør assisterer i hvad det danske Kammer ved Kammeradvokaten eller i andre Maader maatte finde fornødent at forlange.» Herpaa svarede Kammeret 3 September saaledes: Beringskjold søges ikke for Gjæld til Kongen, altsaa ikke for noget, der angaaer Kongens Kameralinteresse, og følgelig har det danske Kammer ingen Tiltale umiddelbart til ham. Tilfældet med ham er det, at han har taget Bolig paa Nygaard, og da Kongen paa Grund af udebleven Betaling har taget den til Ingen bortskjødede Gaard til sig igjen, samt befalet Beringskjold inden fire Uger at flytte, saa er denne Kongens Kammeret tilkjendegivne Villie og Befaling bleven Beringskjold forkyndt, men desuagtet er han, efter Amtmandens Indberetning, bleven paa Gaarden og har saaledes ringeagtet den kongelige Befaling, tilkjendegivet ham ved et kongeligt Collegium. At paaanke slig Adfærd er udenfor det Kammeret tildelte Arbejde, og det bliver en blot judiciel Forretning. Det henskyder derfor Sagen aldeles til Cancelliet, men afslaaer Cancelliet det atter, maa Kammeret indhente Kongens Ordre. Herpaa svarede Cancelliet 7 September, at naar Kongen sælger Jordegods, saa kan han i det Forhold ikke ansees anderledes end en anden privat Sælger eller Kjøber. Kongen vil jo ikke være Dommer i sin egen Sag, og den kongelige Befaling bliver saaledes her efter H. M.s Intention ikke heller andet end den ene Parts Paastand i en privat Trætte imod den anden Part. Kammeret maa ved

sin egen Advokat repræsentere Kongen som Part i denne Sag. Generalfiskalens Embede er alene at paatale Forbrydelser, som Loven erklærer for at være publica, og som Lov og Forordning udtrykkelig befaler ham at paatale. Naar han af Cancelliet beordredes til at tiltale Beringskjold, saa havde Cancelliet forud decideret det, som netop er et Spørgsmaal, der først skal afgjøres ved Lov og Ret, nemlig om Beringskjold virkelig har begaaet en saadan Forbrydelse (delictum). Men denne Decision tillader kongelig Cabinetsordre af 4 December 1770 ikke. Man henholder sig derfor til sit forrige, idet ved den foreslagne Fremgangsmaade uden Anomali det Samme kan opnaaes¹⁾. Kammeret sees dog at være bleven ved sit, thi 12 September nedlagde det Førestilling i Sagen, hvori det blandt andet hedder: «Hier bietet ein Mann mit verwegener Stirn einem königl. ihm bekannten Befehle Trotz und befestiget sich eigenmächtig in einem Hause, welches ein Dritter gekauft hat, und welches nun für ein königl. Domaine erklæret worden.» Dette kræver hurtig Optræden for at bringe ham til Lydighed og straffe ham. Kammeret indstiller derfor, 1) at Beringskjold ufortøvet skal rømme Nygaards Gods, 2) at Kongen bestemmer nærmere, ved hvilket Collegiums Foranstaltning det skal iværksættes, 3) at han tiltales for sin Ulydighed, 4) at Generalfiskalen gennem det danske Cancelli erholder Befaling at tiltale ham. Den kongelige Resolution, af samme Dato, lyder saaledes: «Die Verfügungen deswegen sollen geschehn, dass d. Amtmann anbefohlen wird, alsbald ihn durch alle Zwangsmittel herauszutreiben»²⁾. I Anledning af denne kongelige Resolution

¹⁾ Rentek. Res. Prot. 1771, No. 27. Dansko Cancelli, Overscretairens Brevbog (Depechecontoiret) 1771, No. 137 og 145 og 190 med til bogge hørende Indlæg.

²⁾ Rentek. Res. Prot. 1771, No. 101.

gjorde Cancelliet under 27 September ogsaa Forestilling, refererede udførlig det i Sagen passerede, og indstillede, 1) om der ikke kunde bevilges Commissarier til at paa-
kjende, om Kjøbet skulde staae ved Magt eller ikke; 2) at der om Beringskjold bør forestilles fra Finantscollegiet. Den kongelige Resolution af 5 October lyder saaledes: «Est ist hierüber schon in dem Finanz Collegio eine Resolution gefasst worden, welche subsistiren und [in] Execution gesetzt werden muss, doch kan ihnen erlaubt seyn, ihre Sache nachhero nach den Landes Gesetzen bey den dazu consti-
tuirten Gerichtshöfen ventiliren, und wenn ihnen Unrecht geschehen ist, Restitution erwarten. Bierenschiold muss nach den Gesetzen bestraft werden, wen es erwiesen ist, dass er meinen ihm gegebenen Befehlen ungehorsam gewesen ist. Hirschholm d. 5 October 1771. In fidem: Luxdorph. Schumacher. Dons. Høyer»¹⁾. Herefter udgik der 16 September en Cabinetsordre til Cancelliet om, at Bering-
skjold skulde tiltales af Generalfiskalen for ikke at have efterlevet Kongens Befaling om at rømme Nygaard, og der gaves saa gjennem Cancelliet 30 September en kongelig Ordre til Generalfiskal Fred. Vilh. Wivet, at paa lovlig Maade lade Magnus de Beringskjold tiltale for vist Ulydighed mod en kongelig Befaling, ved ikke at efterleve den ham fra det danske Kammer bekjendtgjorte kongelige Resolution: at forføje sig fra Nygaards Gods med alt tilhørende, «dog at under Actionen ikke meleres noget, som angaaer Godsets Tagen i Besiddelse»²⁾. Ganske kort efter gjorde Cancelliet en ny Forestilling til Kongen, Beringskjold angaaende; det er i An-

1) Dansko Canc. Oversecretaires Brevbog (Depechecontoiret) 1771, No. 190.

2) Dsko Canc. Sjæll. og Fynske Missiver 1771, No. 329.

ledning af hans Ansøgning af 24 August — see ovenfor S. 181 — om ved Lov og Dom at faae afgjort, om det med Kongen sluttede Kjøb om det møenske Gods bør staae ved Magt eller ej, hvilket Cancelliet har fundet sig pligtigt til Bøn høring at forestille. Men under disse Omstændigheder synes saa ikke den fiskaliske Action at kunne finde Sted nu, inden Hovedsagen først er paakjendt. Foruden at Beringskjold har erklæret det for umuligt uden ubodelig Skade i saa kort Tid at flytte, har han kun betragtet Ordren som en privat Opsigelse, og erkjendes han ved Dom for retmæssig Ejer af Godset, bliver det ingen Forbrydelse, at han ej vilde rømme sin Ejendom. Det indstilles derfor, at den fiskaliske Action udsættes, indtil Hovedsagen er tilendebragt, og det af Kammeradvokatens Paastand under den og Dommen kan nærmere erfares, hvorvidt dertil efter Omstændighederne kan gives Anledning. Den kongelige Resolution desangaaende, af 7 October 1771, lyder som følger: «Die Cancellie soll mir sagen, ob es zum bessern Betrieb der Affairen und zum Ansehn meiner Würde und Befehle gereichet, dass diese letztern ohne Widerspruch von meinen Unterthanen befolgt werden, da diesen letztern der Regress durch die Justice frey steht, und dasjenige Departement, auf dessen Vorstellung ich einen widergesetzlichen Befehl gegeben habe, mir dafür responsible seyn muss, dass es mir zu einer Handlung, die mir so sehr zuwider ist, Anlass gegeben hab.» I denne Anledning indkom Cancelliet saa under 11 October med en ny Forestilling. Det gjør deri gjældende, at Kjøbet ikke kan gaae tilbage uden efter en lovlig Omgang, ved at stævne for Contractens Misligholdelse, bevise det, og faae Dom derfor. Man bør heller i Tide erkjende, at der i sin Tid er begaaet en Fejl af vedkommende Departement. Da fremdeles Godset ~~alt~~ er taget

i Besiddelse, og Beringskjold flyttet fra Nygaard, saa indstilles, at Parterne tilstedes Lands Lov og Ret, og den fiskalske Action udsættes, indtil Hovedsagens Udfald viser, om den bør have Sted, thi at tiltales af Generalfiskalen er i sig selv allerede en Straf, om end den Tiltalte nyder Frifindelses Dom, da foruden Omkostningerne, hans Credit, Navn og Rygte altid derunder lider, da saadan fiskal Action er et Slags Præjudicat iforvejen [for], at den Sigtede er skyldig. Kongen resolverede 16 October: «Approbirt nach der Vorstellung in Absicht der Beringschioldschen Sache.» Cancelliet meddelte derefter ved Skrivelse af 26 October Beringskjold og Fleischer, at Kongen havde resolveret, at det tillodes dem ved Lands Lov og Ret at lade paakjende, om og hvorvidt Kjøbet af Nygaard og Gods efter Contracten og Auctionsconditionerne bør staae ved Magt eller ikke, med hvis videre deraf maatte flyde, «dog at det imidlertid skal forblive ved den i Finants Collegiet fattede og i Execution satte Resolution». De kunne som Følge heraf indkomme med deres nærmere Ansøgning om, hvad de i saa Maade forlange paakjendt, tilligemed Forslag paa to Commissærer til sammes Paakjendelse¹⁾. I Henhold til denne kongelige Resolution af 16 October 1771 indgave nu Beringskjold og Fleischer 11 November et udførligt Andragende om at faae udnævnt en saadan Commission. Herpaa fik de det Svar, at efter Sagens Natur maatte de selv formaae Mænd til at indtræde i Commissionen. Under 21 November maatte de dog erklære, at de Ingen kunde formaae til at være deres Commissærer, og søgte derfor Kongen om at befale fire saadanne. «Man krymper sig ved at give os Ret, for ikke

¹⁾ Dsko Canc., Oversecretaires Brevbog (Depechecontoirot) 1771, No. 190 m. tilhør. Indlæg.

at lægge sig ud med Vedkommende, som have givet Anledning til den os skete Uret,» sige de rentud. Kongen resolverede derefter (Datoen og selve Texten er ikke fundet), at Sagen skulde for det sædvanlige Forum, og at Cancelliet skulde gjøre Forestilling derom. Det skete 14 December, og Cancelliet gjør deri gjældende, at Sagen virkelig efter Lovens 1—5—23 egner sig at behandles af en Commission, idet den egenlig anlægges mod Kammeradvokaten paa Rentekammerets Vegne; men Beringskjold og Fleischer maa selv finde Folk, der ere villige til at indtræde i denne Commission; kunne de ikke det, maa Sagen tor Hof- og Stadsretten. Kongelig Resolution (uden Dato): «Die Sache wegen des aufgehobnen Contracts soll für den Hof- und Stadt-Gericht plaidirt werden, das aber Beringschiold sich dem Befehl der Cammer widergesetzt hat, soll von dem Amtman von Möen untersucht, und dessen Bericht von der Cancelli mir vorgetragen. Chr.» Dette blev under 28 December tilmeldt Beringskjold og Fleischer fra Cancelliet, og samme Dag udgik Ordre til Amtmand Møsting, om at lade anstille Undersøgelse af Beringskjolds Foretagende med at sætte sig imod det danske Kammers Befaling om at fravige Nygaard og Gods¹⁾.

Paa dette Punkt stode Beringskjolds Sager, da han gav sig til at conspirere mod Struensee og ved sin ivrige Virksomhed (see oven Side 117—18) bragte den Sammensværgelse istand, som førte til den 17 Januar 1772. Hvorvidt Struensee personlig har havt nogen Del i Fremfærden mod Beringskjold, kan ikke sees af hvad hidtil foreligger; ikke han, men vel hans Broder, var Medlem af det ny oprettede

¹⁾ Oversecretairens Brevbog 1771. 1sto Dept. No. 181 og Dep. Cont. No. 222 og 223.

Finantscollegium¹⁾, men det er jo meget muligt, at Struensee har paraferet, ja maaske endog, som Beringskjold udtrykkelig siger i det oven omtalte Uddrag til Kronprindsrn af Piecen om Høegens forræderske Praktiker, endog egenhændig skrevet den Cabinetsordre af 2 Juni 1771 — see oven Side 180 —, efter hvilken Finantscollegiet gjorde Forestilling til den kongelige Resolution af 14 Juni. Ialfald har Struensee paraferet Cabinetsordren af 6 Juni, som hævede Rentekammeret og Generaltoldkammeret, og satte Finantscollegiet i Spidsen for de tre nye Kamre, og Beringskjolds Had har derfor maaske kun rettet sig imod Struensee som Bærer af det hele System, for hvilket han ansaae sig som et Offer.

Angaaende selve hans Deltagelse i Begivenhederne den 17 Januar 1772 er der ikke meget nyt fremkommet af hans her benyttede Papirer, dog lader adskilligt sig nu noget nærmere præcisere. At hans Bevæggrund til at sætte sig i Spidsen for Sammensværgelsen imod Struensee var Hævnfølelse over den ham formentlig tilføjede Uret, derom kan ingen Tvivl være, thi han udtaler det med rene Ord i den Afhandling om «Høegens (o: Høegh Guldbergs) mange forræderske Praktiker», som han skrev i 1784, og som det syv Aar efter i 1791 ved Landgreve Carl af Hessens Hjælp omsider lykkedes ham at bringe i Kronprinds Frederiks Hænder²⁾. Det hedder nemlig her med hans egne Ord, umiddelbart efter at han har omtalt, hvorledes det møenske Gods blev frataget ham, saaledes: «Dette foranledigede mig til at gjøre allerunderdanigst Forslag til H. Maj. Dronning Juliane Marie til Struensees

¹⁾ Meddelelser fra Rentek. Arch. 1873—76, S. 83, No. 53.

²⁾ Det med Beringskjolds egen Haand skrevne Exemplar findes i den Bülowiske Manuskriptsamling ved Sorø Academi, Pakke 78, A, No. 8 og 9.

Magts Indskrænkelse (thi videre gik mit Forslag ej), som blev agreeret; og til at overlægge alt paa bedste Maade blev derefter i Januar 1772 sendt paa H. M.s Vegne daværende Etatsraad Guldberg, Arveprinds Frederiks Cabinetssecretair. Af mig var og foreslaaet til Sagens lykkelige Fuldførelse daværende Generalmajor Eickstedt og Oberst Køller, item Grev Rantzau-Ascheberg.» Hvad vi strax i Begyndelsen af nærværende Afhandling udtalte, at han utvivlsomt var den egenlige Hovedmand for Revolutionen d. 17 Januar, bestyrkes ogsaa yderligere ved hans Udtalelse i Breve til General Eickstedt ganske kort efter, idet han ligefrem udtaler, at «Ingen uden jeg tænkte derpaa, . . . de Andre, De selv inclusive, bleve saa godt som tvungne dertil», og endvidere, at han imod Eickstedts Villie, ja Indsigt, ved en maanedlang Paavirkning havde nødt ham til at opfylde sine Pligter mod Konge og Fædreland¹⁾. Han beretter videre, hvorledes der den 13 Januar blev holdt et Møde af de Sammensvorne, og at Guldberg der optraadte og fremsatte tre Spørgsmaal. Det første var, hvor man skulde føre Dronning Caroline Mathilde hen, og derom vare de fleste af den Mening, at man blot skulde lade hende paa nogen Tid rejse til Hirschholm; men derimod udtalte Guldberg, at det var Dronning Julianes Befaling, at Dronning Caroline skulde føres til Kronborg Fæstning — og altsaa arresteres; og saa tav alle. Det andet Spørgsmaal var, hvad der skulde gjøres med de kongelige Børn, Kronprinds Frederik og Kronprindsesse Louise Augusta. Der blev en lang Tavshed, men endelig udbrod Grev Rantzau: «Eyer in die Pfanne, etc.», hvorpaa der atter indtraadte en lang Tavshed, indtil endelig Beringskjold optraadte, og «efter de mig af Skaberen betroede Naadegaver

¹⁾ Brove af 30 Dec. 1772 og 9 Juni 1773 ved Rotssagen i 1781 f.

og min naturlige medfødte vivacité, da jeg er af et chole-risk-sangvinsk Temperament, talte, som Religion og undersaatlig Pligt i alle Dele paalagde mig, dadlede, at der taltes saaledes om de kongelige Børn, erklærede, intet mere at ville have at gjøre med hele Sagen, og derpaa vilde forlade Mødet. Guldberg hindrede ham dog deri, og søgte at berolige ham ved at sige, at det var ikke saaledes ment, som Rantzau tog det. Beringskjold skrev derefter en Billet til Guldberg, og bad ham komme til sig Dagen efter i sin Bolig. Guldberg kom, og Beringskjold oplæste da en skreven Opsats for ham, hvori han havde fremsat sine Tanker, og navnlig frasagt sig enhver Del i Forehavendet. Guldberg talte dog videre med ham, og overtalte ham, endog under Taarer, til at være med, og gjorde ham store Løfter. Beringskjold lovede saa endelig at deltage, men frabad sig — som det Følgende viser, dog kun aldeles paa Skrømt — enhver kongelig Naadesbevisning for hvad han gjorde af Pligtfølelse, idet han i Modsætning dertil for Eickstedt og Køller bad om de Belønninger, som siden virkelig bleve dem til Del. Til hele denne Scene var — efter Beringskjolds gjentagne Udsagn til Eickstedt — den forhenværende Kammertjener, senere Etatsraad og Toldkammerer Nic. Jac. Jessen Vidne¹⁾. Fra denne Tid af og lige til den sidste Aften før Katastrofen, Aftenen d. 16de, var Beringskjold, som han selv siger, udelukket fra de øvrige S sammensvornes geheime Conferentser, og erfarede kun paa anden Haand, gennem Eickstedt, hvad der foregik, men selve Natten mellem den 16 og 17 Januar tog han sin virksomme Del i Udførelsen af Revolutionen, saa at de Kongelige følte sig ham meget taknemmelige. Han blev om Morgenen kaldt ind

¹⁾ Breve af 15 Maj 1773, 11 og 25 Sept. 1774, ved Retssagen i 1781 f.

til Kongen, og Enkedronningen udtalte til ham, at næst Gud havde de ham at takke for den saa vel fuldendte, lykkelige Dag, hvortil Beringskjold bèskedent svarede, at han kun havde opfyldt sin undersaatlige Pligt, men haabede, at det maatte falde ud til Guds Ære, og Kongehuset til sand Lyksalighed i Tid og Evighed¹⁾.

V.

Beringskjold i Unaade 1772 til 1775.

Denne Beringskjolds beskedne Holdning og tilsyneladende Uegennyttighed var imidlertid ikke oprigtig, den var kun en Maske, under hvilken han haabede saa meget desto sikkrere at komme i Vejret. At Sagen i Virkeligheden forholdt sig saaledes, derom kunne vi ikke være i Tvivl lige overfor de mange Udtalelser, der forekomme i hans Breve til Eickstedt, dette Punkt angaaende. I et af disse, hvor han beder denne om at tage sig af en fattig Lieutenant Abildgaard af hans Kones Familie og skaffe ham et lidet Toldembede, med en Indtægt af 100 til 200 Rdlr, tilføjer han, at det vilde glæde ham mere, «end om de for mig selv kunde udvirke det allerunderligste, at jeg skulde være Groskantsler med 20,000 Rdlrs Gehalt». I et andet udtaler han, at «alle ret tænkende ere vel enige om, at Beringskjold i sit Fædreland havde fortjent en bedre Skjæbne». I et tredie klager han ligefrem over, at han ingen Belønning har faaet for sin Deltagelse i Revolutionen, og siger, at Guldberg har bedraget ham og er gaaet fra sit Ord, som han havde givet ham den 14 Januar 1772. I et fjerde udtaler han, at han vilde være fuldkommen fornøjet,

¹⁾ Høegens Praktiker i den Sorøsko Manuskriptsaml., No. 78, A, 8.

naar de Kongelige kun havde holdt Halvdelen af deres Løfter til ham. I et femte taler han endelig om de «store og naadige Løfter af hele den kongelige Familie», som han havde faaet. Heri har han nu vistnok Ret; at man har lovet ham mere, end man har holdt, derom turde alene de Udtryk, der forekomme i den Ordre, ved hvilken han siden i October 1772 fik sin Afsked som Kammerherre, temmelig tydeligt vidne. Det hedder nemlig i den, at han faaer «Afsked i al kongelig Naade fra sit Embede som vor Kammerherre, som og fra de Tjenester, hvorpaa han kunde have vores Løfte»¹⁾. I Forventning om snart at skulle see Resultaterne af disse Løfter, blev den forfængelige og ærgjerrige Beringskjold ude af sig selv af Overmod, ansaae sin Lykke for gjort, og saae sig selv som en af Statens første Mænd og Styrere. Men Resultatet svarede slet ikke til hans Forventninger. Han erholdt under 19 Januar Bestalling som Kammerherre — han siger selv, at den blev ham saa godt som paanødt —, og ved kgl. Resolution 22 Januar blev det bestemt, at han skulde have Nygaard tilbage, og have en Løn som Kammerherre af 2,000 Rdlr, hans ældste toogtyveaarige Søn Ditlev blev Kammerjunker med 1,000 Rdlrs Gage, og den yngste nittenaarige Thomas, der var Premierlieutenant, fik Løfte om Compagni²⁾. Ved et kongeligt Reskript af samme Dato blev dog paa samme Tid, under den kongelige Naades Fortabelse, Byen Vordingborg anvist ham til Ophold for sig og sin Familie³⁾; det vil sige, han maatte ikke

1) Breve til Eickstedt 9 Marts 1773, 25 Sept., 13 Oct. og 10 Nov. 1774 og 16 Juli 1775, ved Retssagen fra 1781 i Canc. Archivet.

2) Rentek. Bostall. Prot. No. 18, S. 82 f. Uldalls Saml. paa Kgl. Bibl. Manusk. No. 173, folio. Jfr. Høegens forræderske Praktiker i den Sorøsko Manuskriptsamling, No. 78, A, 8.

3) Saaledes ordret efter en Afskrift af en senere Cabinetsordre af 26 October s. A., som Beringskjold i et udateret Brev til Eick-

fjerne sig derfra og navnlig ikke komme til Kjøbenhavn, og var saaledes en Slags Fange under en mildere Form. Hvorledes den egenlige Sammenhæng er med denne hans Forvisning fra Kjøbenhavn, er ikke ganske klart. Beringskjold selv fremstiller Sagen saaledes, at han, som ovenfor nærmere omtalt, hele Tiden havde været imod, at man skulde inddrage Dronning Caroline Mathilde i Sagen og saaledes compromittere hende, og af den Grund allerede 13 Januar havde villet drage sig ud af Forbundet, men blev hindret deri af Guldberg, som ved en Samtale hjemme hos Beringskjold selv den 14de bevægede ham til at holde ud med de andre. Da han imidlertid den 19 Januar kun fik en Kammerherrenøgle, følte han sig dybt skuffet, og stod samme Dag, en Søndag, allerede rejsefærdig for at forlade Staden, da Eickstedt kom og overtalte ham til at blive. Han blev derfor, men modtog saa tre Dage derefter kun endvidere Pensionen og Gjenindsættelsen paa Nygaard, samt Befordringen for sine Sønner, og blev samtidig forvist til Vordingborg. Han var nemlig af de nye Magthavere mistænkt for at gaee svanger med den Plan, ved et nyt Coup at føre Caroline Mathilde tilbage til Kjøbenhavn, og blev beskyldt for, dertil allerede at have bestilt 200 Matroser til Hjælp. Han beraaber sig i saa Henseende paa et Brev af dette Indhold, som den «puddrede Ræv» (o: von Osten) skal have tilstillet ham dengang, og deri beraabt sig paa en Angivelse af Commandeurcapitain Fred. Chr. Kaas, der i den Anledning blev Kammerherre¹⁾. Det

stedt (fra Aaret 1773, efter 3 Februar) meddeler denne. Jfr. Retssagen i Canc. Arch., Skab 11, No. 134.

¹⁾ Beringskjolds i August 1791 Kronprindsen tilstillede Extrait af «Høegens forræderske Praktikor», som findes i Original ved Bü-lows Papirer i Sorø Academis Manuskr. Saml., Pakke No. 78, A.

kan naturligvis ikke andet end gjøre denne Forklaring noget mistænkelig, at den er rettet til Kronprindsen, den ulykkelige Dronnings Søn, efter at denne var kommet til Magten. Det ligger nær at tænke sig, at Beringskjold paa denne Maade vilde kaste et forskjønnende Slør over sin Deltagelse i den 17 Januar's Begivenheder. Men Forklaringen bestyrkes unægtelig særdeles betydeligt ved den Omstændighed — som vi senere skulde see —, at Beringskjold lige til Caroline Mathildes Død i 1775 omgikkes med lignende Planer. Saameget er ialfald klart, at han, ikke fornøjet med sin Part af Byttet, fra den Tid af blev en dødelig Fjende af Guldberg og alle de andre paa den Tid Styrende, og ikke tænkte paa Andet, end at styrte dem og selv komme i Vejret. Den kongelige Resolution, der nærmere ordnede Beringskjold's Sager, er af 31 Januar, og lyder saaledes: «Da jeg af bevægende Aarsager har tillagt Kammerherre Magnus de Beringskjold 2,000 Rdlr udi aarlig Gage, og tilligemed udnævnt hans ældste Søn til at være Kammerjunker med 1,000 Rdlrs aarlig Gehalt, som fra den 17de Januar indeværende Aar af skal tage sin Begyndelse, saa har mit Finantscollegium dets angaaende ej alene at besørge det Fornødne, mens og at føje den Anstalt, at bemeldte Kammerherre uden Ophold igjen indsættes udi de Godser paa Møen, af hvilke han forhen har været Ejer»¹⁾. I Henhold til denne kongelige Befaling nedlagde saa efter Skik og Brug Rentekammeret 4 Februar Forestilling og oplyste deri, at det aldeles ingen Del havde havt i den kongelige

Jfr. Breve til Eickstedt 23 Oct. 1772 og 15 Maj og 20 Juli 1773, ved Retssagen i Canc. Arch. Kaas blev Kammerherre samme Dag som Beringskjold. Rentek. Resol. Prot.

¹⁾ Fidemeret Copi ved Kongelige Resolutioner til Assignations-Contoiret, contrasigneret: A. Schumacher. I Rentek. Archivet.

Resolution af 14 Juni 1771, som befalede Fleischer at aflevere Godset, men fremhævede dog, at Beringskjold aldrig havde været lovlig Ejer af det, da Fleischer intet Skjøde havde paa det, og hans Cession af 28 Maj derfor ikke var gyldig. Rentekammeret erholdt derefter en Promemoria af Geheimeraad Schack-Rathlou, dateret 5 Februar 1772, hvori han meddelte Kongens Villie, og derefter udfærdigedes saa den kongelige Resolution af 7 Februar 1772, ved hvilken først den nævnte Cession erkjendtes for gyldig, og Beringskjold indsattes i Godset; dernæst bestemtes, at det paa Kjøbesummen resterende Beløb skulde betales til 11 December s. A., og endelig, at Beringskjold skulde inden fire Uger stille suffisant Caution for Betalingen¹⁾. Et Par Maaneder efter, 4 April, maatte Rentekammeret dog indmelde, at Beringskjold endnu ikke havde stillet Caution, og udbad sig Resolution desangaaende. En kongelig Resolution af 22 April gav ham endnu tre Maaneders Udsættelse, altsaa til 22 Juli. Dagen før denne kongelige Resolution havde Beringskjold imidlertid indgivet et Andragende til Kongen af det Indhold, at eftersom de kongelige Resolutioner af 31 Januar og 7 Februar 1772 ikke vare blevne efterlevede med Hensyn til Overlevering af Godset Nygaard til ham, saa ansøgte han herved om, at dette nu maatte skee, samt at der ved Generalfiskalen maatte skee Tiltale mod dem i Rentekammeret, som ham ved Godsets Borttagelse og derved paaførte Tab havde forurettet m. m. Den kongelige Resolution af 3 Juni udtalte i den Anledning, at da Beringskjold forlængst paa egen Haand havde antaget sig Nygaards Gods og ikke villet modtage den ham tilbudte Rigtighed for

¹⁾ Rentek. Res. Prot. 1772, No. 16. Jfr. Fin. Coll. Journ. 1772. No 302, med tilhørende Sag, i Rentek. Archivet.

Godsets Administration (ved Amtsforvalteren) over Indtægter og Udgifter i den Tid, det ham eller Fleischer efter kongelig Ordre 14 Juni 1771 har været frataget, han da maa afvises med sin Ansøgning i et og alt, og uden Anlæg af nogen Fiskalaction mod Kammeret. Derimod skal det vidnesfast tilbydes ham at modtage Regnskabet, samt derved at indgive sin Prætensioner over hvad Tab han mener at have lidt ved Godsets Fratagelse¹⁾.

Den 12 August 1772 maatte Rentekammeret igjen gjøre Forestilling om Beringskjold. Han havde endnu ikke villet modtage den ham tilbudne Rigtighed, og ikke heller villet stille Caution for Betalingen til Terminen, og tilmed havde han tillagt flere af de Committerede i det danske Kammer adskillige nærgaaende og ærerørige Beskyldninger. Kammeret indstiller derfor, at der udnævnes Commissarier til at paakjende hans Fordringer, og at deres Kjendelse siden kunde indstævnes for Højesteret, samt at der blev truffet Bestemmelse med Hensyn til Cautionen, og nedlægger sluttelig Protest imod hans Bagvaskelser. Den kongelige Resolution af 20 August næsteften bestemmer, at en saadan Commission skal udnævnes, at han fritages for Cautionen, men tilkjendegives Kongens Mishag med sine Beskyldninger mod Kammeret, som kun har gjort sin Skyldighed²⁾. Det synes, som om man paa højere Steder har ønsket at begunstige Beringskjold saa meget som muligt, thi allerede en otte Dages Tid efter denne Resolution fik det danske Cancelli en Paamindelse i et egenhændigt Brev fra Arveprindsen, dateret Frederiksberg 1 September 1772, saa lydende: „Endnu maa jeg sige, at det er Kongens Villie,

¹⁾ Rentek. Res. Prot. 1772, No. 86.

²⁾ Rentek. Res. Prot. 1772, No. 156.

at Cancelliet maa til Torsdag expedere den Sag om Commissarier for Beringskjold¹⁾, og Torsdagen 3 September næstefter blev der ogsaa ganske rigtig udfærdiget Commissorium for Etatsraad og Landsdommer von Munthe af Morgenstjerne og Cancelliraad, Byfoged Andreas Badstüber til at paakjende Beringskjolds Præentioner for formentligt Pengetab i den Tid, Nygaard var ham frataget, fra Juni 1771 til Februar 1772²⁾.

Under 17 December 1772 blev Conferentsraad Abraham Lehn og Etatsraad Chr. Fred. Tønne Luttichau beordrede til som Contracommissairer paa Beringskjolds Vegne at indtræde i den nysnævnte Commission, og paa samme Tid fik Generalfiskalen, Fred. Vilh. Wivet, Ordre til uden nogen Betaling for Beringskjold at udføre Sagen angaaende Erstatning for Tabet paa Nygaard³⁾. De to af Beringskjold valgte Commissairer frasagde sig dog snart deres Hverv, og under 11 Marts 1773 blev der til Commissairer for Beringskjold i Sagen om Nygaard udnævnt Geheimeconferentsraad Reitzenstein og Forvalter Christen Hviid⁴⁾, og 10 Juni fik, da Amtmand Møsting var død 17 Februar, hans Eftermand Kammerherre Walmoden Ordre til at befale en Prokurator til at udføre Sagen imod Beringskjold⁵⁾. Sagen gik ikke hurtig. Beringskjold begjærede idelig Udsættelser, og den 25 Marts i det følgende Aar fik Commissionen derfor en Forlængelse paa fire Maaneder, dernæst 22 Juli s. A.

1) Original ved Arveprinds Frederiks Breve til Cancelliet 1772—84. Canc. Arch. Skab 11, No. 179.

2) Danske Cancellis Sjæll. og Fyn. Missiver 1772, No. 515.

3) Dske Canc. Sjæll. og Fyn. Tegn. 1771, No. 786 og 787.

4) Dske Canc. Sjæll. Tegn. 1773, No. 12. Oversecr. Brevb. (1 Dept.) No. 18 og 31.

5) Sjæll. Tegn. 1773, No. 277. Paludans Møens Boskr. I. 73.

atter fire Maaneder, 18 November s. A. ligeledes¹⁾, hvorved den saaledes drog sig hen til Aarets Udgang.

Inden endnu denne langvarige Sag var bleven endelig afgjort, indviklede Beringskjold sig i endnu en vidtløftig Proces. Den Amtmand, som i 1771 havde ladet ham sætte ud af Nygaard, stod han naturligvis siden paa en spændt Fod med, og nu hændte det sig, at Bønderne paa Beringskjolds Gods klagede til Amtmanden over at blive forurettede af deres Husbond, blandt Andet med Hensyn til Hoveriet, og de synes at have faaet Medhold af Øvrigheden, baade af Amtmanden og af hans som Herredsfoged constituerede Fuldmægtig Johannes Jydtmann. Ialfald indgav Beringskjold under 29 Juli og 3 August 1772 nærgaaende Klager over dem og ansøgte om en Commissions Nedsættelse, og indstævnedes tillige Amtmanden for Vordingborg Byting til 20 Juli 1772 for at høre Vidner angaaende Behandlingen af hans Gods, medens det var ham frataget, en Stævning, som dog efter Møstings Anmodning paa Kammeradvokatens Protest blev afvist af Byfogeden i Vordingborg, Kellermann. I den Anledning udgik da kongelig Ordre til Geheimeconferentsraad, Overhofmester Wolf Veit v. Reitzenstein (der jo ogsaa var Medlem af Commissionen angaaende Nygaard) og Etatsraad Fred. Brabrand til som Commissarier at undersøge Beringskjolds Forhold mod Møsting, og under samme Dato fik Møsting Ordre til at beskikke en Prokurator til at udføre Sagen. Den 3 December næstefter fik de to Commissarier dernæst kongelig Ordre til ogsaa at paakjende Beringskjolds Contrapræventioner til Møsting²⁾. Commissionen dømte Beringskjold til at bøde

¹⁾ Dsko Canc. Sjæll. Tegn. 1774, No. 218, 573, 826.

²⁾ Dsko Canc. Sjæll. og Fyn. Missivor 1772, No. 607 og 608, med tilhør. Indlæg, af hvilke dog de vigtigste mangle, mod Vedteg-

300 Rdlr til Vor Frelzers Kirke og lige saa meget til Justitskassen, samt i Omkostninger til Commisisonen 200 Rdlr og til Actor 50 Rdlr. Imidlertid afgik — som nævnt — Møsting ved Døden 17 Februar 1773, og Prokurator Niels Vinding Dorph indgav da paa Beringskjolds Vegne en Ansøgning om, at Sagen maatte ophæves, saa at hvad der var talt og skrevet af begge Parter om hinanden mortificeredes, samt at Mulcter og Omkostninger eftergaves Beringskjold. Dette blev under 1 December «efter Omstændighederne bevilget», dog saaledes, at Beringskjold maatte til Commissionen betale 150 Rdlr og til Actor 50¹⁾).

Kort efter, i Slutningen af det samme Aar 1774, fandt endelig ogsaa Sagen om Erstatning for Afsavnet af Nygaard sin Afgjørelse. Den nedsatte Commission kom aldrig til at fælde nogen Dom²⁾, thi Sagen blev ved en kongelig Resolution 19 December 1774 «medieret». Først befalede Kongen 20 Juli d. A. Etatsraad Sevel at afgive sin Betænkning om Sagen. Der førtes nu en længere Forhandling mellem Beringskjolds Prokurator Dorph og Sevel, og fra den førstnævnte fremkom i den Anledning en lang Skrivelse, dateret 11 October, som vi have i Original, og deraf sees det, at Beringskjold under 10 Juni 1772 havde formeret en Regning paa 37,277 Rdlr³⁾, som Dorph dog nu erkjendte for ubevislig og indrømmede om, at den

ning om, at være tilstillede Møsting til Benyttelse under Sagen. Sjæll. Tegn. 1772, No. 747.

¹⁾ Dske Canc. Sjæll. Tegn. 1774, No. 846. Jfr. udateret Brev fra Beringskjold til Eickstedt (efter 10 Juni 1773) og Paludan, Møens Beskriv. I, 473 f.

²⁾ Jfr. Rentek. Res. Prot. 27 Nov. 1775, No. 132.

³⁾ I den oftere citerede «Høegens forræderske Praktiker» siger Beringskjold, at han havde besat Gaarden med 300 udmærkede Kjør og Stude, et kostbart Stutteri og 200 Faar af engelsk Race, alt ført over fra Jylland.

syntes at være overdreven. Han slog nu 33 pCt. af, til 24,851 Rdlr. Men Sevel fandt dette endnu for meget og vilde kun indrømme 11,306. For nærmere at begrunde sit Forslag opgjorde da Dorph detailleret, hvad Godset maatte antages at have indbragt under de otte Maaneders Sækvstration og kom da til 38,313 Rdlr. Sevel afgav endelig sin Betænkning 31 October 1774. Han gjorde deri gjældende, at hverken Ridefogden Hans Møller, som havde forfattet Regningen fra 1772, eller Dorph nu, havde kunnet bevise det mindste. Men «det kan ikke nægtes, at det forhenværende danske Kammer¹⁾ har gjort Beringskjold Uret» ved at fratage ham Nygaard og Gods, sælge hans Sæd og Foder og ved Rettens Middel tvinge hans Frue og Familie til at udflytte med Boskab og Kreatur fra hans lovlige og tildels betalte Ejendom, fordi han var in mora med den sidste Termins Betaling — hvad han ikkeheller var, da han 3 Juni 1770 havde bedet Kammeret om, at Aarhus Amtsstue maatte modtage Obligationer, og 25 Juni tilbød Amtsstuen 23,000 Rdlr i saadanne. Kammeret havde ingen Ret til at fratage ham Ejendommen, thi i Conditionerne af 4 April 1769 Artikel 12 staaer, at Godset i saa Fald skal til ny Auction paa Kjøberens Regning og Risico. Ligeledes har Geheimeraad Møsting uden lovlig Grund og tvertimod Lovens Bog 1, Cap. 5, Art. 6 nægtet Beringskjold en Sættedømmer i den constituerede Byfoged Jydtmanns Sted, baade da han begjærede det 14 December 1771 for at faae oplyst Omgangen med hans Ejendom, Sæd og Besætning m. v., samt Udkastelsen af Gaarden, og siden ligeledes for at faae sig Gaard og Gods ved lovligt Syn

¹⁾ Dette var blevet hævet, og Rentekammeret gjenoprettet ved Reskr. 14 Jan. 1773. See Møddell. fra Rentek. Arch. 1873—76, Side 125, No. 96.

extraderet, efterat Kongen havde befalet, at han igjen skulde sættes i Possession af det, — thi da bemeldte Jydtmann havde været med i begge de Forretninger, som Beringskjold paaankede og vilde føre Vidner om, saa var her netop casus in terminis, som Loven i Artikelen omtaler. Ligeledes befalede efter Møstings Anmodning Kammeret Kammeradvokaten at paastaae Stævningen afvist, ved hvilken Beringskjold havde indstævnet Møsting m. fl. for Vordingborg Byting 20 Juli 1772 for at høre Vidner angaaende hans Godses Behandling, medens det var ham frataget, ligesom det ogsaa sees af Byfoged Kellersmanns Svar, at Kammeradvokatens Protest har været en af Aarsagerne, hvorfor han ikke vilde Stævningens Fremme. Men Kongen har, gennem Danske Cancelli 26 October 1771¹⁾, da Sagen derfra blev refereret med alle sine Omstændigheder, tilladt, at Beringskjold ved en Commission maatte paaanke, om Kjøbet af Nygaards Gods efter Contract og Conditioner bør staae ved Magt eller ikke, og at han kunde indkomme med Ansøgning om, hvad han i saa Henseende forlangte paakjendt, samt Forslag til to Commissairer; og den kongelige Resolution af 3 Juni 1772, paa hvilken Kammeret grundede sin Ordre til Kammeradvokaten om at forlange Stævningen afvist ved Vordingborg Byting, forbyder kun den af Beringskjold ansøgte fiskale Action mod det forhenværende danske Kammer, og den lige saa lidt som nogen anden kongelig Resolution forbyder ham paa lovlig Vis at oplyse og bevise sin lidte Skade. Det har altsaa alene afhængt af Beringskjold selv at betjene sig af den Vej, som den kongelige Resolution, der

¹⁾ Canc. Skr. var af denne Dato. Den kgl. Resol., som den grunder sig paa, var af 16 October.

blev ham communiceret 26 October 1771 fra Danske Cancelli, viste ham. Det har han imidlertid ikke gjort. Derimod har han ganske vist incommoderet Kongen ved Klager, fulde af nærgaaende Beskyldninger, og er selv Aarsag i, at han ikke har faaet Ret, og det benytter han nu til at skaffe sig en overdreven Skadeserstatning. Men han kan ikke saaledes uden Bevis forlange Alt, hvad han vil; i Mangel af Bevis maa man slutte fra lignende Forhold, og i Henhold hertil kommer Sevel ved at gennemgaae Regningen af 10 Juni 1772 i Detail og kritisere den, til det Resultat, at Beringskjold er skadesløs med 13,500 Rdlr., som blive at likvidere i de 20,532 Rdlr 90¹/₂ Sk., som han endnu er skyldig at betale af Kjøbesummen, samt i Renter og Skatterestanser til næstkommende 11 December, som omtrent ville andrage 7,000 Rdlr.

Den 18 November næstefter modtog Cancelliet Sevels Betænkning, ledsaget af en af Arveprinds Frederik undertegnet, med Guldbergs Haand skrevet, kongelig Ordre, saalydende: «Hs. Maj. Kongen vil, at vedlagte efter H. M.^s Ordre forfattede Betænkning med tilføjede modsatte For-
mening skal med det aller første af Cancelliet foredrages uden nogen Betænkning eller Indstilling fra Cancelliets Side, da H. M. selv forbeholder sig, hvad Allerhøjstsamme i denne beringskjoldske Sag vil afgjøre.» Under 1 December indsendte Cancelliet derefter blot en Extrakt af Sevels Betænkning, uden at tilføje noget. Kongens egenhændig undertegnede, med Thotts Haand skrevne Resolution, dateret Christiansborg i Geheime Statsraad 19 December 1774, lyder saaledes: «Endskjøndt de af vor Etatsraad Sevel foreslagne 13,500 Rdlr til Skadesløsholdelse i denne Sag eragtes tilstrækkeligt, saa ville vi dog i Henseende til derudi forekommende Omstændigheder allernaadigst tillægge

Kammerherre Beringskjold ialt 20,000 Rdlr, som vort Rentekammer har at likvidere og godtgjøre i hvis han næstafvigte 11 December bliver skyldig af Kjøbesummen samt efterstaaende Renter, gamle Skatter og andre Restantser, hvorved al denne Sag skal være afgjort, saafremt Kammerherre Beringskjold imod Formodning ikke hellere paa Dom vil lade det ankomme¹⁾.

Saa ufornuftig var Beringskjold vel ikke, men mærkværdig nok var han dog ingenlunde tilfreds med denne over al Forventning gunstige Afgjørelse, eller ialfald mente han at kunne gjøre endnu mere ud af Situationen, thi han lod sin Frue ansøge om, at ham desuden maatte eftergives Renterne af den ubetalte Kjøbesum fra 17 Januar til Dato, beløbende 4,000 Rdlr. Kongen paategnede egenhændig Ansøgningen, at den skulde forestilles, og sendte den til Rentekammeret. Dette nedlagde Forestilling 11 Marts 1775, idet det henstillede Sagen aldeles til Kongen. Den kongelige Resolution 13 Marts kom dog til at lyde saaledes: «Det forbliver ved de Magnus de Beringskjold til Erstatning for tagen Skade ved det købte møenske Gods allerede bevilgede 20,000 Rdlr, og altsaa er hans Frues Ansøgning om videre Eftergivelse ikke at accordere²⁾.

Efter den kongelige Resolution af 19 December 1774 havde nemlig Rentekammeret 7 Januar 1775 udfærdiget en Beregning indtil Udgangen af Aaret 1774, og efter denne skulde Beringskjold foruden de 20,000 Rdlr, som han fik eftergivet, endda betale 9,233 Rdlr 43¹/₂ Sk., og hertil kom endnu de for Januar og April Kvartaler forfaldende Skatter af Godset. For at kunne afdrage denne Gjæld, indgav

¹⁾ Dske Canc. Sjæll. Tegn. 1774, No. 923, med tilh. Indlæg. Jfr. Rentek. Res. Prot. 1775, No. 132, og 1776, No. 22.

²⁾ Rentek. Res. Prot. 1775, No. 30.

Beringskjold en ny Ansøgning, anførte, at han forgjæves havde søgt at opdrive de krævede c. 10,000 Rdlr, og ansøgte derfor om, at denne Kapital indtil videre maatte lægges til den i Godset indestaaende halve Kjøbesum 41,532 Rdlr 90¹/₂ Sk., saaledes at den af Ejeren af Godset skulde afbetales i et eller to Aar og imidlertid forrentes med fire Procent. Han meddelte derhos, at han havde afstaaet Godset til den svenske Baron Nils Gyllenstjerna, som tillige skriftlig erklærede sig tilfreds med disse Vilkaar. Rentekammeret gjorde Forestilling om Sagen 6 Maj, udtalte, at da man efter Omstændighederne ikke kunde vente paa anden Maade at komme til Endskab og Rigtighed, og den kongelige Kasse intet tabte eller vovede, da de 833 Tønder Hartkorn altid vare langt mere værd end de 51—52,000 Rdlr, saa indstillede det, at det bevilgedes. Ved kongelig Resolution 15 Maj 1775 accorderes det, samt at Godset kan tilskjødes Baron Gyllenstjerna¹). Godset blev derefter tilskjødet Gyllenstjerna, men dette synes dog kun at have været pro forma, for derved muligvis at opnaae en heldigere Afgjørelse, end Beringskjold troede at kunne opnaae for sig selv, thi allerede et halvt Aar efter, 24 December s. A., see vi, at Gyllenstjerna atter skjøder det tilbage til Beringskjold²).

Efter saaledes at have seet Enden paa den møenske Sag, som det var nødvendigt at behandle i Sammenhæng, vende vi tilbage til Beringskjolds mere private Historie i disse Aar. Medens alt dette foregik, havde Beringskjold for en Del levet udenfor Landet og i det Hele ført et meget

¹) I Henhold til Contrakt af 5 Nov. 1773. Brev t. Eickstedt 28 Juli 1775, ved Retssagen i Canc. Arch. Rentek. Res. Prot. 1775, No. 54.

²) Rentek. Exp. Prot. No. 31, S. 106.

uroligt Liv. Hans Forvisning til Vordingborg 22 Januar 1772 varede ikke længe. Nogen udtrykkelig Ophævelse af Befalingen om, at han skulde opholde sig der, vides ikke at være skeet, men det er formodenlig blevet anseet for en Selvfølge, at den bortfaldt med hans Gjenindsættelse i Besiddelsen af Nygaard. Vordingborg Extra- og Rangskats-Regnskaber¹⁾ vise, at han og Frue fra Januar til Juni Maaned boede i Vordingborg, og først udgik af Skattelisterne for Juli Maaned. Hermed stemmer det ogsaa ret godt, naar det hedder i den ovenfor nærmere omtalte kongelige Resolution af 2 Juni, at han da forlængst havde sat sig i Besiddelse af Gaard og Gods, og 12 Juni daterer han Brev til Eickstedt derfra. Denne Brevvexling, som kommer til at spille en saa stor Rolle i det følgende, og som sluttelig — som siden skal sees — blev saa skjæbnesvanger for Beringskjold, begyndte strax efter hans Afrejse fra Kjøbenhavn i Januar 1772 og fortsattes gjennem over tre Aar, lige til hans Tilbagekomst i Høsten 1775. Hvorledes denne Brevvexling, mellem Beringskjold og en af de af ham saa forhadte Statsministre, egenlig kom i Gang, og hvorledes den holdt sig gjennem flere Aar, derom vilde vi sandsynligvis endnu befinde os i Uvidenhed, dersom ikke Guldberg selv havde ligefrem meddelt os det i den saa mærkelig affattede Cabinetsordre af 13 November 1781, som vi siden skulle see, at han fik Kongen til at sætte sit Navn under, og hvorved der blev nedsat en Commission over Beringskjold. Det hedder nemlig i denne ordret saaledes: «Vi vidste, at Vores Statsminister General Eickstedt havde en Del Breve fra Kammerherre Beringskjold, siden han efter Vores Villie havde vedligeholdt i lang Tid en

¹⁾ I Rontekammerarchivet.

Brevvexling med denne Mand, for at dæmpe, om muligt, hans Urolighed, og hindre Ulykker, baade for ham og Andre.^o Her efterlades ingen Tvivl om, hvorledes denne Sag forholdt sig. Guldberg levede siden den 17 Januar 1772 i en uafbrudt nerveus Spænding af Frygt for, at hans Herredømme, hvis Udøvelse aabenbart var ham en saa stor Nydelse, skulde ligesom Struensees faae en brat Ende, og i denne Henseende frygtede han især Bering-skjold, hvis Dygtighed som Conspirator ingen kjendte bedre end han, og ligeoverfor hvem han neppe heller kunde have nogen rigtig god Samvittighed. Han fik derfor Eickstedt, der kjendte Beringskjold saa godt fra gammel Tid, til at fungere som sin Spion, som en Slags Sikkerhedsventil. Med denne af Guldberg selv, ganske vist ikke forsætlig, ydede Oplysning, ligger Alt klart for Dagen, og vi see, hvorledes det Hele udviklede sig. Beringskjold havde med al sin Mistænksomhed Tillid til Eickstedt, og udgød alle sine Sorger og Tanker til ham med en Uforbeholdenhed og Uforsigtighed, som vilde være ganske uforklarlig, naar Beringskjold havde været en mindre heftig og mindre ubændig Natur, end han viser sig hele sit Liv igjennem. Bering-skjold siger selv i sin Høegens Praktiker, at Eickstedt antog sig hans Sag og agerede Mægler mellem ham paa den ene og Hoffet og Regeringen paa den anden Side.

Den første Gjenstand for Correspondancen var nu Forholdene med hans Gods paa Møen. Medens Sagen angaaende Erstatningen for det lidte Tab gik sin langsomme, lovlige Gang gjennem de forskjellige Autoriteter, befandt Beringskjold sig overordentlig ilde paa Møen og overdængede formelig Eickstedt med de forfærdeligste Skildringer af Tilstanden. Allerede 2 Juli 1772 blev der paa hans Begjæring efter kongelig Befaling af Rentekammeret

udfærdiget et Rejsepas for ham, «da han vil rejse til et tydsk Bad»¹⁾). Det har dog neppe været hans Alvor med denne Rejse, men snarere kun en Demonstration, for at gjøre Opsigt og mulig gjøre Guldberg bange for, hvad han i Udlandet kunde foretage sig. Saameget er ialfald vist, at han ikke rejste, men blev ganske rolig paa Nygaard. Kort efter, 23 Juli, giver han følgende gruppvækkende Skildring: Alt er ruineret som af Fjendehaand, Gaard, Marker, Enge, Skove, Kirker, ja endog Jagt²⁾ og Fiskeri, og Bønderne ophidses imod ham af selve Amtmanden og dennes Folk. Den 30 Juli skriver han endvidere, at han maa lade holde Vagt om Natten med ladte Geværer, hvormed der bliver skudt hvert Kvarter, for at skræmme ildesindede. En af Anførerne har paa en hel Bys Vegne nægtet at gjøre Hoveri og endog lagt Haand paa ham, saa at han maatte lade ham arrestere. Den 5 August erklærer han, at naar han ikke kan faae en ærlig Mand til Herredsfoged istedenfor Amtmandens Fuldmægtig Jydtmann, saa maa han løbe fra alting, thi denne og Amtmanden agitere imod ham ved Hjælp af «den bekjendte Canariis», som for et Aar siden løb af hans Tjeneste uden Regnskab, og som burde forbydes Landet (o: Møen). To Dage efter skriver han igjen, at han med Familie er udsat for Vold, Mordbrand og alt optænkeligt ugudeligt Overfald, og rekvirerer af General Eickstedt «som Chef for det sjællandske Cavalleriregiment», til Sikkerhed for Person og Ejendom, paa en 14 Dages Tid et Commando af en Officer

¹⁾ Rentek. Exped. Prot. No. 29, S. 127.

²⁾ Ganske ødelagt kan denne dog ikke bave været, thi 23 Juli 1772 sender han Eickstedt 6 Fugle, 18 Nov. s. A. 2 Harer og 2 Dec. s. A. noget Vildt.

og 12 Mand af Regimentet. Atter gik tre Dage, saa skrev han igjen, at nu var hans Folk syge af Nattevaagen, han frygtede ligefrem Oprør til Høsten i næste Uge. Fanefjord Kirke var ved at falde ned, men han blev truet, naar han vilde lade den sætte istand. Hovedmændene vare Præsten i Fanefjord, «den bekjendte Fibiger», og en Person, som kaldes «den møenske Engel», der for halvtredie Aar siden for flere onde Gjerninger blev forvist Landet, og efter en Kammerordre skulde arresteres, naar han kom tilbage; samt tiltales af Generalfiskalen, og denne Mand gjorde uden videre «den uforlignelige General-Landvæsens-Commission» til Forvalter over de fire store Godser der paa Landet. Disse to have Amtmanden og Herredsfogeden faaet til at bevæge Bønderne til at nægte Arbejde¹⁾.

Sidst i September Maaned gjorde Beringskjold omsider Alvor af det tidligere Projekt at rejse bort, men det blev nu rigtignok ikke til noget Bad, men til Hamborg, Eutin og Glykstadt. Et Brev fra Eutin 5 October angiver ligefrem Frygt for Livet som Aarsagen til Rejsen. «Den Pligt, jeg efter Naturens Lys alene er mine og mig pligtig, befaler: ikke at lade mit Liv før Tiden paa en noksom bekjendt Maade afstjæle.» Derfra rejste han til Glykstadt, efter hvad han selv siger i et Brev derfra af 9 October, for at lære sin yngste Søns ny Regimentschef, Oberst Grev

¹⁾ De to her omtalte Personer, Anders Samsing Fibiger, Præst i Fanefjord 1769—88, og Forvalter H. H. Barfod, omtales i Paludans Møens Beskrivelse, Bind 2, Side 14—15, kun med Ros. Præsten er Beringskjold især rasende paa, og kalder ham i et senere Brev, af 2 Dec. 1772, «en bekjendt lidorlig, fortrukken Præst, og tillige en aabenbar Horkarl i højeste Grad», og klager ved samme Lejlighed over, at han har faaet et Materialhus, som tilhørte Beringskjolds Kirke, til Hestestald.

Detlev Rantzau, at kjende, og skaffe Sønnen det Grenadercompagni, som Kongen havde lovet ham, istedenfor et slettere Compagni, som først var tiltænkt ham. Hans egenlige Grund til Rejsen var dog Krænkelse over sin Behandling. I Breve til Eickstedt anfører han senere, at de kongelige Herskaber selv havde befalet ham at klage over Amtmand Møsting, men da han saa gjorde det, blev der anlagt offentlig Sag imod ham selv. Han maatte, siger han, frie sig fra det Værste, som Struensees Efterfølgere tiltænkte ham, og dette var ogsaa Grunden til det følgende Skridt, som vi strax skulle see, han paa denne Rejse foretog¹). Fra Hamborg af den 2 October indgav nemlig Beringskjold følgende Ansøgning til Kongen: «Havte, og til Datum ved Guds naadefulde Forsorg fornemmelig fra den 17 Januar sidstleden i mit Fædreland mod Formodning udstandne, Fata paalægge mig som en ærekjær Mand, efter den Fornuft, Gud har forundt mig, allerunderdanigst hos Deres kongelige Majestæt om en allernaadigst Demission at bønfalde, hvilket jeg hermed ærefrygtsfuld i dybeste Underdanighed bønfalder om, og med dybeste Soumission henlever Deres kongelige Majestæts allerunderdanigste Tjener Magnus de Beringskjold.» Under 17 October tilskrev Arveprindsen i den Anledning, fra Fredensborg af, egenhændig Cancelliet saaledes: «Kammerherre Beringskjold, skjøndt uden Tjeneste, har begjært sin Afsked. Kongen vil, at den ham skal tilstaaes, ogsaa fra de Tjenester, han kunde have Løfte paa. Men da hans Tjeneste af 17de Januar ikke bør glemmes, saa vil H. M. Kongen, 1) at hans Afsked ham i naadigste Udtryk skal gives, 2) at de 2,000 Rdlr

¹) Breve til Eickstedt af 9 og 20 Juli 1773 samt et udateret for 10 Juni s. A. ved Retssagen.

aarlig skal, saalænge han lever, forblive hos hans Frue, saafremt hun sig her i Landet opholder, hvorom Kammeret, naar Afskeden er expederet, bør gives Efterretning.

3) Skal Afskeden ham her fra Hoffet tilsendes, hvorfor Cancelliet hertil maa sende den til videre Befordring¹⁾. Den Ansøgningen af Kongen egenhændig paategnede kongelige Resolution, vistnok af 23 October 1772, lyder saaledes: «Dette accorderes ham, men de toe Tusinde Rthlr, som ham efter d. 17 Januar er skenket, skal Konen beholde, saa længe hand lever. Chr.» Ifølge heraf fik saa Beringskjold under samme Dato efter Ansøgning sin «Afsked i al kongelig Naade fra sit Embede som Vor Kammerherre, som og fra de Tjenester, hvorpaa han kunde have Vores Løfte, hvorhos vi, til et besynderligt Naades Tegn for bemeldte Kammerherre Beringskjolds Os og Vores kongelige Hus beviste Troskab og Iver, allernaadigst have bevilget, at de 2,000 Rdlr, som ham aarlig er tillagt, forblive for hans Frue, saafremt hun sig her i Landet opholder²⁾. Ved samme Leilighed blev der udstedt en kongelig Cabinetsordre af 26 October, saalydende: «Da det danske Cancelli efter min Befaling har udfærdiget den af Kammerherre Beringskjold allerunderdanigst forlangte og hermed følgende Demission, saa gives ham ved sammes Oversendelse endvidere tilkjende, at det, saalænge han her i Landet agter at forblive, i Henseende til hans Opholdssted forbliver ved Reskriptet af 22 Januar a. c., i hvilket han under min Naades Fortabelse Byen Vordingborg er anvist til hans og

1) Original ved Arvepr. Frederiks Breve til Canc. i Canc. Arch. Skab 11, Nr. 179.

2) Dske Canc. Sjæll. og Fyn. Reg. 1772, Nr. 507 med Indlæg. Jff. Rentek. Res. Prot. 1772, Nr. 247.

Families Ophold, og at han sig derefter allerunderdanigst haver at rette»¹⁾). Det skal her endnu kun nævnes som et Curiosum, at der et Aar efter udviklede sig en Correspondance mellem Cancelliet og Rentekammeret angaaende det Spørgsmaal, hvorvidt Beringskjold efter sin Afskedigelse, ved hvilken han hverken tilbageleverede Nøgle eller Bestalling, kunde i kongelige Expeditioner kaldes Kammerherre, men ikke «Vores» Kammerherre, hvilket var Cancelliets Mening, eller om han slet ikke mere maatte kaldes Kammerherre, som Rentekammeret holdt paa. Det sidste Collegium lagde saa stor Vægt paa denne Sag, at det udvirkede en kongelig Resolution desangaaende under 18 December 1773, saalydende: «Han tillægges ej mere Navn af Kammerherre»²⁾).

Omtrent 1 November kom han hjem igjen til Møen og tog Ophold der. Hvorledes dette lader sig forene med den til hans Afsked knyttede Befaling om at boe i Vordingborg, er en Gaade, som jeg forgjæves har søgt at løse. Men faktisk er det, at han ikke kom til at boe i Vordingborg, hvilket maa ansees bevist derved, at han ikke findes paa Skattelisterne, der meget omhyggelig revideredes hver Maaned³⁾). Han vedblev at boe paa Nygaard lige til Juni Maaned 1773, og da gjøres det ham — som vi siden skulle see — endog til en Forbrydelse at forlade Møen. Man maa antage, at det er gaaet denne Gang, ligesom vi ovenfor saae (Side 205), at det gik med den samme Befaling

¹⁾ Udateret Brev fra Beringskjold til Eickstedt (fra Aaret 1773 efter 3 Febr.) ved Retssagen fra 1781 f. i Cane. Arch. Skab 11, Nr. 134.

²⁾ Rentek. Res. Prot. 1773, Nr. 202. Cancelliets Brevbog 1773, Nr. 1239.

³⁾ Vordingborg Kjøbstads Rang- og Extraskat-Røgnskaber i Rentek.-Archivet.

fra Januar Maaned, at han underhaanden maa være bleven fritaget for dens Efterlevelse. Hans Rejse havde iøvrigt ikke gjort nogen Forandring i hans Stemning og havde ikke bragt hans syge Sind Ro. De senere Breve vidne om den samme sygelige Ophidselse som hidtil. Den 5 Maj 1773 klager han over, at han ikke engang kan faae optaget et Tingsvidne, fordi Retten er besat af selve Anførerne for hans Fjender, samt over, at nu ogsaa Amtsforvalter Smidt behandler hans Bønder ulovlig. I et udateret Brev, fra midt i Juni Maaned 1773, fortæller han, at en af Amtmanden forskreven Person skriver falske Klager for Bønderne, overfalder hans Folk, røver og plyndrer dem i Bander paa 16—20 Mand, og undsiger ham og alle hans paa Livet. Denne Person — hvis Navn han ikke nævner — gaaer altid med ladt Gevær, endogsaa i Retten, og da Beringskjold anholdt ham og lod ham arrestere, saa benyttede han kun Arresten til at gjøre et Complot imod ham med 12 til 16 andre Personer, efter al Sandsynlighed til at «omlive» ham. Det maa uden al Tvivl være den ovennævnte Canariis, som han her taler om, thi med denne havde Beringskjold netop i Maj Maaned en Historie, som dette kan sigte til.

I Begyndelsen af Juni Maaned indkom Jacob Canariis, Prokurator og Selvejer i Tjørnemark paa Møen, til Kongen med en Klage over, at Beringskjold med sin Skytte og flere af sine Folk havde anholdt ham paa Landevejen paa hans lovlige Tingrejse til Stege, og derpaa, under Forgivende af, at Canariis var løben af hans Tjeneste uden at have gjort Rede og Rigtighed for havde Oppebørsler ved Nygaard, samt desuden havde begaaet adskillige Excesser, faaet Byfogeden til at arrestere ham paa Stege Raadstue. Han erklærede dog at kunne bevise, at han

25 Marts 1771 havde aflagt Regnskab, uden nogensinde at have set nogen Udsættelse paa det, og benægtede at have begaaet Excesser, idet han kun havde ført forskjellige Sager for Retten mod Beringskjold for voldsom og ulovlig Fremfærd, og ansøgte derfor om at maatte gives fri mod «fire suffisante Mænds Caution». Baade Amtmanden og Stiftamtmanden anbefalede Ansøgningen, og under 10 Juni blev der givet Ordre til at frigive ham¹⁾). Dette foruroligede Beringskjold i overordenlig høj Grad, og han havde ved Brev til Eickstedt af 27 Maj søgt at forhindre det ved at udtale, at dersom Canariis igjen kom fri, vilde det ikke vare otte Dage, før «Theatrum (til hans Formues, Æres og Livs Efterstræbelse) er aabnet, og Tragedien inden kort Tid vil følge og blive fuldført»²⁾). Om Beringskjold virkelig nærede en saadan Frygt, er ikke let at afgjøre, men jeg er tilbøjelig til at troe det. I et senere Brev af 9 Juli til Eickstedt udtaler han, at Afrejse nu var det eneste og sidste til hans Livs Conservation, der af ham kunde tænkes. Han forlangte derfor af Kjøbenhavns Magistrat Pas til St. Petersborg. Overpræsidenten spurgte sig for derom i Cancelliet, Sagen kom for i Geheimstatsraadet, og Kongen resolverede 3 Juni, at det skulde meddeles Beringskjold, at det var Kongens Befaling, at han skulde forblive paa Møen, indtil den mod ham anlagte publike Sag angaaende Amtmand Møsting var tilendebragt. Dette havde Beringskjold dog ingen Lyst til, og bestemte sig derfor til at rejse ganske hemmelig, uden Pas. Et svensk Skib, Skipper Sandstrøm af Vestervig, havde netop ved

¹⁾ Danske Cancellis Sjæll. Tegn. 1773, No. 279.

²⁾ Jevnfør Forhøret over Beringskjold i Kastellet 2 Marts 1782, hvor han ogsaa omtaler denne Historie. Ved Retssagen.

Grønsund Færgebro faaet et Parti Korn hos ham, og denne Lejlighed benyttede han, lod Natten mellem 24 og 25 Juni en af Staldkarlene kjøre sig og sin gamle tro Tjener Mikkell Gram ned til Stranden, og gik derfra ombord i Skipperens Baad, der ventede ham. Efterat hans Afrejse var bleven bekjendt, blev der en Maaned efter, nemlig 27 og 28 Juli, ifølge Ordre fra Cancelliet optaget Forhør paa Møen for at oplyse, hvorledes Flugten var foregaaet, samt for at erfare, hvorvidt man vidste noget om, af hvilken Grund han var rejst, og hvorhen. Sagen blev saaledes meget omstændelig oplyst, og det fremgik deraf, at Beringskjold havde bibragt sine Folk den Mening, at han var rejst bort «for at anrette nok en 17 Januar» eller for at «gaae i en anden Potentats Tjeneste», og snart kom tilbage som russisk Minister, «Greve eller anden stor Herre». Der var dog ogsaa dem, der vare saa fornuftige at mene, at «i Rusland kjendte de ham, og Kongen af Preussen havde formegen Forstand til at bruge saadan en Mand»¹⁾. At Beringskjold virkelig skulde have havt Planer om at gjøre sin Lykke udenlands, er ikke rimeligt. Sandsynligheden er for, at han talte Sandhed, da han senere i 1782 forklarede i Forhøret, at han kun rejste bort, fordi han følte sig krænket ved de Forurettelser, der af Regeringen formentlig bleve ham tilføjede i Sagen om det møenske Gods og den dertil knyttede Proces med Amtmand Møsting, som han var bange for at skulle bevirke, at han blev sat fast. Derimod er det ikke umuligt, at der har været et vist Sammenhæng mellem denne Beringskjolds hemmelige Flugt og frivillige Udvandring og

¹⁾ Denne Sag i en Pakke betitlet «Kammerherre Beringskjold ang.» i Canc. Arch. Skab 11, No. 117.

den samtidige Afsendelse til Norge af Landgreve Carl af Hessen, gift med Kongens Søster, Prindsesse Louise, begge to Personer, som det guldbergske Regimente ogsaa, og maaskee ikke uden Grund, i høj Grad frygtede og mistænkte for at nære Planer til at styrte det. Den for sin egen Samtid saa vel underrettede Dorothea Biehl taler i sine Breve til Bülow ligefrem om et Complot imod Enkedronningen som Aarsagen til, at Landgreven maatte rejse til Norge i Aaret 1773, og taler strax efter om en Forbindelse mellem denne og Beringskjold; og den Omstændighed, at Bülow ved Overstregning har søgt at gjøre denne Sigtelse ulæselig i Brevet¹⁾, kan kun tjene til at styrke Troen paa dens Sandhed, som det imidlertid i 1784 maatte være Bülow om at gjøre at kaste et Slør over, da Landgrevens Datter jo allerede den Gang var Kronprindsens designerede Brud. Naar vi tage Hensyn til Alt, hvad der senere kom frem under Retssagen i 1781, angaaende Beringskjolds Bestræbelser paa senere Tidspunkter for at vinde sammes Medvirkning til et eller andet Coup imod det guldbergske Regimente, kan det ikke andet end bestyrke Troen paa, at der i Virkeligheden har været noget om denne Sag, selv om det er Sandhed, naar Beringskjold i sin Hægens Praktiker fra 1784 erklærer (vel at mærke rigtignok til Kronprindsen), at han aldrig i sit Liv har talt med eller skrevet til Landgreven. Dette stemmer nemlig ganske med, hvad Dorothea Biehl siger paa det nys citerede Sted, at Landgreven let vilde kunne gjøre sig ren for den Sag, og hertil kommer, at vi see Beringskjold i en Aarrække (1757—81) staae i levende, hemmelig Forbindelse

¹⁾ Denne vigtige Oplysning skyldes Overlærer Jac. Henr. Bangs Skarpsindighed, jfr. Histor. Tidsskr. 3 Række IV, 493, Anm.

og Correspondance med en af dennes Fortrolige, nemlig Regeringsraad Wegener i Hanau, sin gamle Ven og Hjælper imod Lybek i 1757¹⁾, og vi have Bülows egen Haand for, at det var Landgreven, der i Aaret 1791 bragte Beringskjolds ofte omtalte Paskvil i Kronprindsens Hænder, og han har tillige selv efterladt os i sin Manuskriptsamling en tildels med hans egen Haand tagen Afskrift af et langt anonymt Brev fra Beringskjold til denne, fra Aaret 1788. Det er derfor paafaldende, at Landgreven i sine «Mémoires de mon temps» (Kbh. 1861. Side 59) skriver om S sammensværgelsen mod Struensee: «Il y avait outre cela encore un être abominable, qui y était joint, qui se nommait, si je ne me trompe, Bergenskjold». Men, som sagt, Sagen lader sig neppe nærmere oplyse. Dog kan der efter de Antydninger, vi finde saavel i Beringskjolds Correspondance med Wegener, Wilgaard og A. Hald, som i hans Udsagn ved Forhøret i Kastellet i 1782 og i hans senere der affattede Skandskrift, «Høegens Praktiker», ikke være nogen Tvivl om, at den Plan, Beringskjold i disse Aar havde i Tanker, var at styrte det guldbergske Regimente, og med det Enkedronningen og Arveprindsen, ved at lade Caroline Mathilde komme tilbage, en Plan, for hvilken hun heller ikke selv var fremmed, men som blev pludselig afskaaret ved hendes Død, 10 Maj 1775. Det staaer derfor sikkert i Forbindelse hermed, at Beringskjold, da han forlod Møen med det svenske Skib, synes først at være gaaet til Hamborg, thi vi have Brev fra ham derfra af 9 Juli 1773, altsaa kun 14 Dage efter hans Flugt. Hvorlænge han opholdt sig der, kan ikke sees, men fra den Tid af og lige til Dronningens Død

¹⁾ See ovenfor Side 149.

holdtes ved Correspondance Forbindelsen med Celle vedlige, og Budskabet om hendes Død traf ham i Neumünster paa Vejen til Celle efter Indbydelse af Dronningen. Dette sees ogsaa ganske tydeligt af Brevet til Eickstedt, som han skrev paa denne Rejse, og som han siden i Forhøret 1782 tilstod urigtig at have dateret fra Norkøping, den 18 Maj 1775, ved Efterretningen om hendes Død: han kunde nu ikke rejse længere, om han end derved kunde vinde ganske Danmark; hans forehavende Rejse maatte ganske opgives, «og den deraf ventede Fordel for Eftertiden til mine og mig følgelig ej erholdes . . . Guds tugtende Haand, som jeg kysser og forærer, saalænge jeg er til». Derimod kan det neppe ansees for alvorlig ment, naar han i et udateret Brev kort efter udtaler, at han nu ønsker at døe i sit Fædreland, siden Caroline Mathilde er død, thi enhver fornuftig skjønner lettelig, hvad Fare han, og fornemmelig hans Børn, vare udsatte for, saalænge hun levede. Dog maa det bemærkes, at han endnu sex Aar efter, ved Forhøret i Kastelet, udtalte det samme¹⁾.

I Mellemtiden opholdt han sig i Sverige, paa Biersgaard i Skaane hos Baron Nils Gyllenstjerna. Naar han kom dertil, kan ikke sees, da der af de os levnedes Breve til Eickstedt ikke er noget fra Biersgaard før 10 November 1774, men efter hans egen Forklaring fra 1782, som der ikke er nogen Grund til at betvivle, maa han være kommet dertil alt i Løbet af Sommeren 1773. Han siger selv, at det var ganske tilfældigt; han kjendte ikke iforvejen Baronen, men derimod hans Svoger, Capitain Ehrenborg, til hvem Beringskjold stod i Pengeforhold fra længere Tid til-

¹⁾ Brevene til Eickstedt og Forhøret ved Retssagen. Jfr. Histor. Tidsskr. 3die Række IV, 464.

bage, og denne foreslog ham at gjøre Baronen et Besøg, hvorefter saa Overtalelser bevirkede, at han blev der i to Aar. Han levede der under et opdigtet Navn, og selv Folkene paa Gaarden vidste ikke, hvem han var¹⁾. Fra Biersgaard af sendte han strax Expres til Fredensborg, skrev til Enkedronningen, Arveprindsen og Eickstedt, og meldte dem Aarsagen til sin Afrejse; og Forbindelsen holdtes vedvarende vedlige mellem dem, dels ved Correspondancen med Eickstedt, og dels gennem Generalkrigscommissær Tuxen i Helsingør — en Ven af sig, kalder Beringskjold ham selv —, som han havde kjendt siden 1759, og som paa deres Vegne søgte at bevæge ham til at vende tilbage til Fædrelandet. Ogsaa Gyllenstjerna skrev til Dronningen angaaende Beringskjold, og modtog Svar fra hende gennem Guldberg. Beringskjold skrev ogsaa selv direkte til Guldberg og stillede visse Betingelser for sin Tilbagekomst, og søgte paa sin almindelige Vis at give sine Fordringer større Vægt ved at anvende højtravende Trusler. Han truede saaledes blandt andet med «at appellere til Europa»²⁾. Dette er dog kun et enkelt Exempel paa den besynderlige Comedie, Beringskjold under sin Fraværelse spillede for at komme frem og see sine ærgjærrige Forhaabninger dog endelig engang tilfredsstillende. Den vil ikke kunne forstaaes, uden at vi lidt nærmere omtale Indholdet af den omhandlede Correspondance med Eickstedt. Ved Siden af Forholdene paa Møen spiller haanlige og hadefulde Udtalelser mod hele Regeringen og alle dens enkelte Medlemmer en væsenlig Rolle i den

¹⁾ Hans Forklaring i Forhøret 1782, samt Brev til Eickstedt af 10 Nov 1774 ved Retssagen i Canc. Arch.

²⁾ Høegens Praktiker p. a. St.

Brevvexling, som han i disse Aar førte med Eickstedt. Den 30 Juli 1772 udtaler han, at han angrer den forudgaaende 17 Januar, fordi al Ugudelighed og Voldsomhed siden har taget Overhaand. Den 5 August næsteften skriver han, at han skammer sig ved at være Dansk, og at der nu tales om Dronning Julianes Regering ligesom før om Caroline Mathildes, navnlig om Osten og Schack-Rathlou¹⁾. Den 10 August skriver han, at ingen Ugudelighed er saa stor, at den jo i disse Tider øves mod ham, baade paa Møen og i det danske Kammer. Den 11 November s. A. klager han over at være bleven bedraget af Osten, hvem han kalder «Ræven», som han mindst havde fortjent det af, og truer ham og sine andre Fjender med Guds Straf. Den 21 April 1773 siger han, at Eickstedt umulig kan have en god Samvittighed ligeoverfor ham, «thi saa maatte Guds Ord ganske foragtes, Naturens Lys og al Folkeret ganske ophøre». Den 15 Maj s. A. erkjender han dog, at han har 10,000 Gange mere at bebrejde Rantzau og Guldberg end Eickstedt. Den 11 September 1774 skriver han, at han desværre har altfor mange Beviser paa, at der ikke er mindste Samvittighed hos Dommerne. De Regerende have taget Magten fra de Kongelige og ere tildels Folk uden Ære og Samvittighed. Han lider de utroligste Forfølgelser, til Vanære for Kongen, den kongelige Familie og hele Nationen, fordi han har været «et uskyldigt Middel til, at Struensees Vælde fik Ende, og disse Regeresyge tiltog sig næsten samme Magt, ligesaa uberettiget som han». Collegierne gjorde, hvad de

¹⁾ Hvor stor Uret han her og andensteds gjør Schack-Rathlou, sees tydelig nedenfor Side 251—53, hvor denne med stor Uafhængighed beskytter ham imod Guldberg.

vilde, tvertimod Loven. Den 25 September 1774 taler han om denne Skolemesterregering, som afløste Doctorregeringen. Guldberg er en Tartuffe¹⁾, som har bedraget ham for hans Belønning ved (den 14 Januar 1772) kun at give ham sit Ord istedenfor et kongeligt Brev. End ikke under Struensee har Nationen været saa misfornøjet med Regeringen, som den nu er. Statsraadet, Cancelliet og det danske Kammer kalder han for «Rovfugle med deres Skolemester» og gjør opmærksom paa, at den ovenomtalte Sevel var Hofmans²⁾ Fætter, og siger, 3 October 1774, at dennes Nægtelse af nogle Documenter til hans Fuldmægtig er en Forbrydelse mod Lov og Kongens Befaling, «men hvad gjør det, naar det er til Collegiernes Fordel»³⁾. Endelig skriver han 10 November 1774 — idet han beder om en Begunstigelse med Hensyn til Told —, at saavel Guldberg som mange flere daglig begaae det samme, som denne selv var med at dømme Struensee fra Ære, Liv og Gods for.

Til disse krænkende Udtalelser om Regeringen og dens Medlemmer kommer endnu en hel Række ligefremme Trusler, som han udstøder imod alt det bestaaende. Allerede 23 Juli 1772 erklærer han at maatte vende sit Fædreland Ryggen. Den 2 October s. A. — altsaa samme Dag, som han fra Hamborg indgav Ansøgning om sin Afsked — skriver han fra Eutin, og truer med, at hvis han ikke nu, istedenfor at faae sin Afsked, ved en i de naadigste Udtryk affattet kongelig Skrivelse, blev kaldet til Hoffet m. m. (hvilket baade Religion, Samvittighed og

¹⁾ Et andet Sted (15 Marts 1774) «en Skolemester med en hellig Maske».

²⁾ Vistnok Committeret i Rentekammeret Etatsraad Niels de Hofman.

³⁾ At han her er meget uretfærdig mod Sevel, sees bedst af dennes upartiske Betænkning Side 199—202 ovenfor.

Statsforsigtighed krævede snarest muligt), saa vilde en ved sit fortjenstlige Forhold d. 17 Januar ved alle fremmede Hoffer bekendt tro Undersaat, belønnet med Utaknemmelighed, endelig blive foranlediget til at træde i fremmed Tjeneste. Men «Fædrelandets Omstændigheder kunde maaske endnu en Gang behøve en saadan Mands underdanigste Troskab, naar han ej mere var at faae. Paa billigere Conditioner gaaer han ikke tilbage til sit Fædreland.» Den 23 October s. A. erklærer han, at han i Anledning af sin Afsked har «taget sine Mesures og erholdt Vished om anden convenable Employ». Den 27 October næsteften skriver han fra Glückstadt, at hans timelige Velfærd kræver hans Nærværelse i Kjøbenhavn, og spørger, om de onde Aander, som have gjort alt ondt, have noget imod, at han kommer der incognito. Ville de hindre det, saa «kommer jeg ej heller, før end disse Næsse-Regentere stikke Fingrene i Jorden, og og Næsen, hvor den henhører». Den 3 November skriver han: «Lever De og jeg endnu et Aar, saa vil De med Respekt eftertænke, hvad Dem forud er sagt, og mulig da [af Dem] foragtet.» Den 28 Maj 1773 siger han, at han nu med det første tiltræder Rejsen til St. Petersburg, hvor han har havt den Naade i forrige Tider personlig at være nøje kjendt af hendes nuværende kejserslige Majestæt. Da der 3 Juni 1773 er nægtet ham Pas til Petersburg, skriver han til Eickstedt den 9 Juni, og frabeder sig det med tilføjende, at Cancelliet og Overpræsidenten i Kjøbenhavn tilmed sagens ere uvidende om, «i hvad Kvalitet Passet bør expederes». Han rejser nu gennem Sverrig til Petersburg, og vil ikke komme til Kjøbenhavn, da han ikke «vil være et Middel til, at den spillende Comedie skulde endes med en ubehagelig og bedrøvelig Tragedie», da han «vel kan forestille sig at blive en Torn i Manges Øjne, allerhelst i den

Kvalitet, han der vilde blive set». I et udateret Brev faa Dage efter siger han: «Den uforskyldte Efterstræbelse i mit Fædreland har foraarsaget langt større Lykke for mig andensteds, end jeg nogensinde kunde have ventet.» Den 18 Juni beder han Eickstedt hemmelig, medens Schack (-Rathlou) var af Byen, at skaffe ham en kongelig Tilladelse til at komme til Kjøbenhavn, og tilføjer da: «kan De det ikke, vil De for silde fortryde, at De ikke har fulgt mit Raad De kan ikke hindre mig i at komme til Kjøbenhavn, men saa er det for silde, naar det sker paa denne Maade.» Han er vis paa Guds Bistand til sit iøvrigt ikke nærmere angivne Forehavende. Den 9 Juli næstefter skriver han: «Lad de stolte ej spænde Buen haardere. Den er spændt haardt nok, og skal jeg nødes til at tage imod, hvad jeg forhen har meldt Dem, saa velan, det gaaer som Gud vil; hav mig undskyldt i Alt.» Den 15 Marts 1774 truer han Regeringen med noget lignende, som der hændtes Struensee. Der «fejler ikke meget, før baade Skolemesteren, Schack og Schimmelmann (begge med deres hvide Baand, som de have fortjent om Halsen, og hvor jeg er forvisset om, at de og flere faae dem, inden Legen endes), skal faae aabenbare Svar fra Magnus Beringskjold.» Eickstedt maa gjerne lade dem see dette. Han vil ikke bukke sig for det Satans Parti; de maa blive ham fra Livet. Ellers gaaer det, som han har sagt det, saa sandt som der er en Gud til. Vilde jeg endog betroe «Deres Excell. som min oprigtige Ven vigtige Ting til de Kongeliges Gavn og Frelse, saa troes det intet før bagefter, og da faae de det at vide, som de mindst ventede. Jeg har allerede sagt mere, end jeg burde. Schimmelmann og hans Hjælper, Brun, faae vist deres Løn.» Den 2 April skriver han: «Bruges der endnu ej Fornuft og øves Christendoms Pligter, . . . saa

arriverer det, som aldrig staaer til at ændre.» Den 13 October s. A.: Han var vis paa at blive straffet, om han sagde høje Vedkommende, hvad dog ufejlbarlig vilde hænde. De vilde straffe ham, skjøndt han værnede dem mod noget tilkommende ubehageligt.

Medens Beringskjold saaledes truede og undsagde Regeringen og dens enkelte Personer, søgte han ikke desto mindre uafbrudt paa samme Tid at udvirke Indrømmelser, Bevillinger og Begunstigelser hos den, baade for sig selv og for andre, og — besynderligt nok — ingenlunde uden Held. I de første Maaneder efter Revolutionen laante han 1,200 Rdlr af Eickstedt til at betale en Søns Vexel i Amsterdam (Brev 6 April 1772); og denne Gjæld var endnu ikke betalt i 1775. Den 19 Maj 1772 skal Eickstedt skaffe ham et Laan af Kongen paa 10,000 Rdlr til at drive Nygaard op med. Den 2 October s. A. skal han gjennem Dronningen skaffe ham fuldstændig Satisfaction og Erstatning, samt at blive indkaldt til Hoffet ved en kongelig Skrivelse i de naadigste Udtryk. Den 9 October 1772 klager han over, at hans Søn Thomas har faaet Capitains Bestalling af 19 Februar og ikke af 17 Januar, over at der hviler 100 Rdlr Pension paa hans Compagni, og at han skal betale sin Bestalling, beder Eickstedt om Hjælp og opnaaer sit Ønske. Den 18 November s. A. og 14 Juni 1773 skal Eickstedt skaffe ham 1,000 Rdlr, som han har tilgode hos Rantzau-Ascheberg, efter Bevis af 27 November 1770, ved Afdrag i dennes Pension. Den 2 December 1772 skal han skaffe hans Ven og Fætter Andreas Hald i Hamborg, om hvem ovenfor er talt (see Side 142), en kongelig Bestalling paa en Charakter. Den 25 September 1774 skal han ham skaffe sig en sort Hingst og 3—4 sorte Hopper ved Stutteriauctionen. Den 10 November 1774 beder han ham

tage sig af en fattig Lieutenant Abildgaard, rimeligvis af hans Kones Familie og maaske en Broder til Capellanen ved Holmens Kirke¹⁾, og skaffe ham Survivance paa Sande og Drøbak Toldertjeneste, helst «et Cabinetslommebrev, som holdes tavst», at ved Vacance vil Kongen unde ham Embedet. Ligeledes gennem Guldberg skal han skaffe ham Tilladelse til at afstaae Godset paa Møen til Baron Gyllenstjerna, og gennem Dronningen og Prindsen skaffe ham «Kammerpas» paa en Eftergivelse paa nogle hundrede Daler i Indførselstold af 100 Stkr skaansk Kvæg. Han skal ogsaa skaffe ham Udsættelse med tre forskjellige Retssager. Den 28 Februar 1775 vil han endogsaa have «i al Stilhed» en Cabinetsordre af Guldberg til at sætte «to falske Vidner» i hans (Side 226—29 strax her nedenfor omtalte) Arvesag uden videre i Stokhuset. Den 28 Juli s. A. skal han skaffe hans Svoger Frederik Westerholt, der søgte Afsked fra sin Stilling som Prindsesse Charlotte Amalias († 1782) Forvalter paa Baadesgaard paa Laaland, en Pension af 400 Rdlr og Justitsraads Charakter, og ved samme Lejlighed ogsaa skaffe en «velskabt og velvoxen Søn» af samme ind i Hestgarden som Volontair, for paa den Maade at blive Officer i Cavalleriet. Endelig begjærede han af Eickstedt i et udateret Brev fra Sommeren 1775, at denne gennem Guldberg skulde skaffe ham en yderligere Erstatning af 4,000 Rdlr for de møenske Godser, som var bleven ham afslaaet den 13 Marts s. A. (see oven Side 203).

Beringskjold udtalte selv siden i Forhøret i 1782 i Kastellet, at han havde skrevet som en gal Mand til Eickstedt, og man kan, efter hvad der foreligger, ikke egenlig

¹⁾ Som deltog i Forberedelserne til 17 Januar 1772. See Schiern i Histor. Tidsskr. 4 R., II, 700.

give ham Uret. Imidlertid var Guldberg og de øvrige dog endnu bestandig bange for ham, og navnlig Guldberg opgav derfor ikke sine Bestræbelser for at faae ham tilbage igjen, da han ønskede at have ham saa nær under Øjne som muligt og — som det følgende vil vise — have det i sin Magt at slaee ned og bemægtige sig hans Person og gjøre ham uskadelig, saasart der gaves en bekvem Lejlighed dertil. I det samme udaterede Brev fra Sommeren 1775, som vi nylig omtalte, foreslog Beringskjold Eickstedt at udvirke, at Enkedronningen paa sin næste Fødselsdag skulde udvirke ham en kongelig Naade til Satisfaction for al hans uskyldige Lidelse, og det lykkedes ham virkelig ogsaa. Enkedronningens Fødselsdag var den 4 September, og den 20 næstefter fik Beringskjold Tilladelse til igjen at boe paa Møen og fik tillige sin Kammerherreværdighed tilbage, som han jo havde mistet 23 October 1772, da han faldt i Unaade. Under 14 September 1775 modtog nemlig det danske Cancelli følgende af Guldberg skrevne og af Kongen undertegnede Cabinetsordre: «Som Magnus Beringskjold er indkommen med en allerunderdanigst Begjæring, at vi ham allernaadigst vilde tilgive, det han uden vor Villie var af vort Land Møen bortrejst, og igjen tage ham til Naade — saa, i Betragtning af hans en Gang viste Nidkjærhed, ville vi endnu denne Gang ham bønføre og derfor saavel hermed allernaadigst tillade ham at komme tilbage til hans Bopæl paa bemeldte vort Land Møen, som og give ham hans Kammerherre-Værdighed tilbage, dog at han for Eftertiden holder sig i dybeste Underdanighed den Befaling efterrettelig, som vi ham selv umiddelbar meddelt haver.» Den kongelige Bevilling blev under 20 September udfærdiget af Cancelliet med de samme Ord, og som et yderligere Udtryk for

den kongelige Naade fik han sin Kammerherre-Bestalling gratis¹). Mærkelig nok lod den ellers saa mistænksomme Beringskjold sig bedaare, opgav Planen at etablere sig i Sverrig — om den ellers nogensinde har været alvorlig ment — og rykkede ind igjen paa Nygaard. Formodenlig har han tænkt sig, at naar han blot atter fik fast Fod i Danmark, vilde dog endnu hans ærgjærrige Forhaabninger kunne bringes til at gaae i Opfyldelse. Dette er vist den rette Forklaring, thi vi saae ovenfor, at han slet ikke var fremmed for den Mistanke til Guldberg, at denne kun vilde have ham tilbage for ganske at gjøre det af med ham.

I dette samme Aar, faa Maaneder efter hans Hjemkomst, fandt en Sag sin endelige Afgjørelse for Højesteret, hvori Beringskjold var betydelig interesseret. Vi saae ovenfor, at han kom i Besiddelse af en ikke ubetydelig Formue efter sin Moster Maren Møller, som døde i 1766. Denne alt forlængst modtagne Arv var nu paa en meget ubehagelig Maade bleven gjort ham stridig. Som man vil erindre, havde Maren Møller i Henhold til hendes og hendes afdøde Mands Testamente formentlig afgjort Sagen med hans Arvinger ved at betale en Brodersøn af ham, ved Navn Peder Christensen, 50 slette Daler, og havde som en Følge deraf selv taget hele Arven efter sin Fader, som døde ni Aar efter i Aaret 1741. Men nu kom der en Mand

¹) Dette er den ganske naturlige Forklaring af det Mystiske, som J. K. Høst i Politik og Historie I, 73 f. finder i, at han i Statskalenderen for 1772 staar som Kammerherre fra 17 Januar s. A., derpaa i de følgende Kalendere forsvinder, og atter kommer tilbage i Kalenderen fra 1776 følg. som Kammerherre fra 14 September 1775. Sjæll. Rog. 1775, No. 536 med Indlæg. Rentok. Ros. Prot. 1776, Nr. 17.

ved Navn Peder Christensen af Østbirk og paastod at være den Brodersøn af Byfoged Ole Andersen, som i 1736 modtog de 50 Daler og gav Afkald paa videre Arv, og gjorde nu, efter 34 Aars Forløb, Paastand paa Del i Arven. Han fik 12 October 1770 nedsat en kongelig Commission, bestaaende af Christian Philip Rudolph Baron af Gersdorff, Professor Jens Vorm, Justits- og Cancelliraad Stensen og Niels Saaby, de to sidste for Beringskjold, til at dømme Peder Christensen og Beringskjold imellem. Sagen var ikke ubetydelig, thi Peder Christensen gjorde Paastand paa Maren Møllers halve Bo, altsaa en 25—30,000 Rdlr. Commissionen trak ud, den 20 Marts 1772 fik den fire Maaneders Prolongation, d. 31 Juli næstefter endvidere fire Maaneder, og 24 Januar 1773 atter fire Maaneder¹⁾. Sagen synes altsaa inden 1 Maj 1773 at være bleven paadømt af Commissionen, thi under 31 December 1773 blev det paa Andragende af Fru Beringskjold bevilget af Kongen, at Sagen skulde være blandt de første paa Højesterets Orden for 1774, No. 107²⁾. Den blev dog først paadømt det følgende Aar, og Beringskjold blev da frikjendt af Højesteret, ligesom tidligere af Commissionen, da Personen blev befunden ikke at være den rette Peder Christensen, men en Bedrager. Herefter indmeldte Justitiarius i Højesteret, Geheimeconferentsraad Baron Juel-Wind, til Cancelliet, at det i en af Højesteret paadømt Sag mellem Peder Christensen Rytter og Maren Møllers Arvinger, Kammerherre Beringskjold med flere, var bleven opløst, at uagtet, efter Ole Andersens og Hustrus Testamente, Boet efter den Længst-

¹⁾ Jyd. og Smaal. Tegn. 1771, No. 22 og 23. Jyd. Tegn. 1770 No. 124. Jyd. og Smaal. Missiver 1772, No. 37 D, No. 99 D og 1773, No. 17.

²⁾ Sjæll. Togn. 1774, No. 409.

levendes Død skulde deles mellem begges Arvinger efter Loven, saa havde dog Konen, efter i 1751 at have erholdt *Facultas testandi* og paa Grund af et Afkald af P. C. Rytter, mod Betaling af 50 slette Daler (som dog kun skulde erlægges, naar Enken giftede sig), indsat Beringskjold til sin Universalarving. Da nu Citanten P. C. Rytter ej blev kjendt at være den rette Arving, da det ommeldte Afkald ellers ikke kunde have betaget ham Arveret til det halve Bo, saa følger deraf, at Byfoged Andersens Boslod, som hans Enke ikke havde Ret til at disponere over, endnu er ubetalt, og burde hensættes til Forvaring, indtil hans Arvinger meldte sig, eller den i modsat Fald efter de fastsatte 15 Aar tilfaldt Kongen. Denne *Justitiiarii* Forestilling blev af Cancelliet tilsendt Rentekammeret til nærmere Overvejelse. Saasnart imidlertid Beringskjold erfarede, at Rentekammeret skulde have i Sinde, uagtet Afkaldet var i lovlig Form og læst til Tinge, paa Kongens Vegne at indfordre den Sum, som han ved Højesteretsdom var frifunden for at betale til den falske Peder Christensen, men som formentlig dog ikke med Rette tilhørte ham, men den rette Peder Christensen, saa ansøgte han om en kongelig Resolution til at afværge det mod ham intenderede Søgmaal nu og i Fremtiden. Han søgte udtrykkelig om Kongens Eftergivelse af sin Ret til Arven. Beringskjolds Memorial blev sendt til Cancelliet med en af Guldberg skrevet og parafereret og af Kongen undertegnet *Cabinetsordre* af 30 November 1775, saalydende: «Paa vedlagte Memorial have vi allernaadigst resolveret, at bemeldte Kammerherre skal være fri, hvad den i Memorialen ommeldte Arv angaaer, fra alt Søgmaal fra os eller vort Rentekammer paa vore Vegne, baade for denne og tilkommende Tid, saa at han bemeldte Arv fra os upaaanket skal beholde og nyde som sin rette og lovlige Ejendom, den vi

ingen Tiltale nu eller nogensinde ville gjøre paa.» Cancelliet gjorde derefter Forestilling om Sagen 7 December 1775 og udtalte, at da det havde modtaget Kongens Resolution paa Ansøgningen, saa vedlagde det herved efter Befaling den derom udfærdigede kongelige Forsikkring. Den af Kongen underskrevne, med O. Thotts Haand paategnede Resolution 8 December 1775 lød saaledes: «Stadfæstet og undertegnet, dog uden Præjudice for 3die Mand»¹⁾. Saaledes var Beringskjold da saa heldig ved Kongens Naade endelig lykkelig at bjerge denne Arv²⁾.

¹⁾ Sjæll. Reg. 1775, No. 682 med tilhørende Indlæg.

²⁾ At han overhovedet havde en Passion for Arvesager, derom vidner ogsaa en anden saadan, som var bleven afgjort allerede nogle Aar tidligere. Det var paa sin Hustru, Maren Cappelens, Vegne, og i Forening med en Søster og tre Farsøstre af hende, at han siden 1770 forfulgte denne Sag imod to Sønner af hendes Farbroder, angaaende et Testamente. (See om disse Familieforhold nærmere ovenfor Side 144, Anmærkning.) Fru Beringskjold havde nemlig et Par ugifte Fastere, Margrete og Anna v. Cappelen, som boede i Bragerløse, 21 Maj 1743 havde kjøbt Gaarden Killingrud, den 6 August 1745 havde faaet kongelig Bevilling paa facultas testandi, og endelig 3 Februar 1767 gjort deres Testamente. Margrete døde først, Anna arvede hende og afgik ved Døden 23 November 1768. Skiftet efter hende blev sluttet 29 Januar 1770, efter at Skiftecommissionen havde dømt, at Gaarden Killingrud skulde med Odels- og Aasædesrøt tilfalde den ældste Søn af den Afdødes Broder Johan, nemlig Otto v. Cappelen, for 800 Rdlr istedenfor at stilles til Auction, samt at denne Otto og hans Broder Jens skulde efter Testamentet hver have 4,000 Rdlr forlods af Boet. Nogen betydelig Fordel synes dog ikke af denne Sag at kunne være tilfaldet Beringskjold, thi ved Dom af 27 Februar 1771 kjendte den norske Oberhofret vel, at Gaarden skulde til Auction, men at Otto og Jens skulde beholde Pengene; og denne Dom blev stadfæstet af Højesteret 7 Marts 1772. (Højesterets Voteringsprotokol 1772, No. 129, i Rettens Archiv. Jfr. Danske Cancellis Norske Tegnelse 1770, No. 343 og Sjællandske Tegnelse 1771, No. 53 i Canc. Arch.) Med Hensyn til senere Forhold kan det maaske fortjene her at noteres, at Colbjørnsen førte Sagen for Beringskjold, og Uldall for de to Brødre Cappelen.

VI.

Beringskjolds Arrest og Sagen imod ham 1775—1783.

Efter disse mange udstandne Viderværdigheder, der imidlertid jo nu havde faaet en temmelig heldig Udgang for Beringskjold, idet han omtrent havde faaet alle de Krav fyldestgjorte, som han havde stillet til Regeringen, baade med Hensyn til Gods, Rang og Arv, skulde man have troet, at han havde slaaet sig til Ro og fundet sig tilfreds i sin Stilling. Dette synes ogsaa tildels at have været Tilfældet i de første Aar. Han delte sig imellem de ham, som det synes, uundværlige Processer og Godshandeler. I Aaret 1776 fik han ved en Højesteretsdom af 6 Januar, mellem sig og Generalauditeur Bruun, en endelig Afgjørelse paa sin 22 Aar gamle Vexelsag med Kjøbmand Gotzkowsky i Berlin¹⁾. Den 18 April 1778 erhvervede han kongelig Tilladelse til at appellere en Sag med Prokurator Canariis, som var paadømt ved Møens Herredsting over et Aar tilbage²⁾. Den 10 April 1778 udvirkede han en kongelig Commission til at afhandle en Tvist med Peder Dorph, hans tidligere Forvalter fra 1 Maj 1774 til 1 Maj 1776, nu Herredsfoged paa Møen, angaaende det af denne aflagte Regnskab samt øvrige Forhold i hans Tjeneste. Den trak sig ud i det mindste til Midten af Aaret 1780, men Resultatet kjendes ikke³⁾. Den 31. December 1778 fik han endvidere Oprejsning paa en Herredstingsdom af 21 April s. A.⁴⁾, og omtrent paa samme Tid fik han ogsaa nedsat en Commission til at dømme ham og tidligere Forpagter paa Antvor-

¹⁾ See ovenfor Side 177, Anm. Højesterets Voteringprotokol 1775, No. 49 og 296.

²⁾ Danske Canc. Sjæll. Reg. 1777, No. 245.

³⁾ Danske Canc. Sjæll. Tegn. 1778, No. 252, og 1770, No. 200.

⁴⁾ Danske Canc. Underskrivelsesbøger 1778.

skov Gaard, Chr. Ottesen Brasch, imellem. Sagen trak sig ind i Aaret 1782, uden at vi kjende Udfaldet¹⁾. Imidlertid havde han i December 1776 fundet Lejlighed til at gjøre en fordelagtig Handel ved til stævende hollandsk Minister, Carl Frands Bosc de la Calmette, at afhænde Nygaard og sit øvrige møenske Gods, som han syv Aar tidligere havde købt for 83,000 Rdlr, for noget over 100,000 Rdlr²⁾. Det følgende Foraar 1777 fraflyttede han Ejendommen, og et Aar senere, 25 Maj 1778 (Skjøde 18 Juni), købte han af Kammerraad Johan Collet Rønnebæksholm ved Næstved for 42,800 Rdlr³⁾. Hvor Beringskjold i det mellemliggende Aar opholdt sig, har jeg ikke fundet; kun var det ikke, som Becker paa det anførte Sted angiver, i Vordingborg, hvilket Kjøbstadens Extra- og Rangskatsregnskaber⁴⁾ tydelig bevise. I Foraaret 1778 flyttede han imidlertid ind paa Rønnebæksholm og boede saa der i de følgende Aar, som han i «Høegens Praktiker» selv siger, rolig og lykkelig. Dette sidste er dog neppe rigtig paalideligt, dersom vi skulle dømme efter, hvad der senere kom frem under Retssagen imod ham. Det er sikkert sandt, hvad J. K. Høst beretter om ham, naar han⁵⁾ siger: «Han vilde glimre paa den politiske Skueplads, thi fandt han Forbudet at vise sig i Hoffets Residens utaaleligt. Han rejste derfor nogle Gange, under Hoffets Sommerophold paa Fredensborg, til Helsingør, og skrev herfra snart til den Ene og snart til den Anden af de ikke i den oprigtigste Forstaaelse levende Magthavere,

1) Danske Canc. Sjæll. Tegn. 1779, No. 769, og 1781, No. 756.

2) Hans egen Angivelse i «Høegens Praktiker».

3) Becker, Danske Herregaarde, Bind 3, Rønnebæksholm. «Høegens Praktiker» siger omtrent 50,000.

4) I Rentekammerarchivet.

5) I Politik og Historie I, 79.

i det Haab at kunne virke des kraftigere, jo nærmere han var, men forgjæves, og han fattede da en anden Plan.»

Efter Forløbet af fem ialfald udvortes rolige Aar, fra 1775—1781, komme vi paa en Gang lige ind i en Katastrofe, der bliver bestemmende for hele det følgende. Det er en meget besynderlig Historie, og da den hidtil saa godt som slet ikke har været bekjendt — kun til selve hans Arrestation har Høst i sin Politik og Historie kunnet benytte officielle Kilder —, saa maa det her være tilladt at beskrive det Hele lidt nærmere, efter alle de originale Acter, der findes i det danske Cancellis Archiv, nu en Del af Kongerigets Archiv¹).

Som ovenfor nævnt, havde Beringskjold to Sønner, Ditlev og Thomas. Den ældste, Ditlev, der var født 1749, og altsaa i 1781 i en Alder af 32 Aar, vide vi ikke andet om, end at han, som vi ovenfor saae, ikke kom ind paa Sorø Academi, at han i 1772 blev Kammerjunker med 1,000 Rdlr i Gage, i 1776 blev gift med Christine Elisabeth Poulsen²), og ejede Nybøllegaard i Nørre Kirkeby Sogn paa Falster og boede der, ialfald fra 1778 af. Den anden Søn, Thomas, var født 1753 og blev under 26 August 1761, altsaa i en Alder af otte Aar, udnævnt til Lieutenant ved det holstenske Kyrasser- eller Dragon-Regiment, uden al Tvivl til Belønning for Faderens politiske Virksomhed i Rusland (see ovenfor Side 152 ff.). Endnu i 1770 stod han ved dette Regiment, og sandsyn-

¹) Hvor noget er hentet andenstedsfra, vil det paa hvert Sted særlig blive angivet.

²) Benzons Stamtavler i Geh. Arch. Hvorledes desuagtet hans Svigerfader var Etatsraad Fred. Chr. Hallmann, Contoirchef under Generalitetet, seer jeg mig ikke istand til at oplyse. Jfr. Pakke No. 37 af det kgl. danske Selskabs Archiv: «Kmhinde og Kammerj. Beringskjolds Documenter», og Statskalendoren.

ligvis lige til han under 19 Februar 1772, til Belønning for Faderens Deltagelse i Revolutionen den 17 Januar, i en Alder af nitten Aar blev Capitain ved Dronningens Livregiment (Oberst Grev Detlev v. Rantzau-Ahrensburg) i Glykstadt. I Aarene 1773—76 var han Capitain ved det bornholmske Infanteriregiment, 1 Juli 1777 blev han Generaladjutant og, vist paa samme Tid, Capitain ved det slesvigske Infanteriregiment i Kjøbenhavn, og i 1780 kom han til det norske Livregiment (General Bessel), som ogsaa laa i Kjøbenhavn¹). Omtrent i Aaret 1775 var han uden Faderens Vidende og imod hans Ønske²) blevet forlovet med Comtesse Louise Sofie af Wedel-Jarlsberg, en Datter af Geheimeconferentsraad og Generallieutenant, Storkors af Danebrog, Greve Frederik Christian Otto Wedel-Jarlsberg til Sønderskov og hans Hustru Sofie Amalie Hvitfeldt. Hun var født 1746, saaledes syv Aar ældre end han og, da de bleve forlovede, 29 Aar gammel, medens han var 22. Aaret efter at de vare blevne forlovede mistede hun med to Maaneders Melleumrum begge sine Forældre, og har siden vistnok, da hun var fattig, været i Huset hos sin Faders yngre Broder, Baron Fred. Vilh. Wedel-Jarlsberg, Geheime- raad, Kammerherre og Ridder af Elefanten, som ejede Ravnstrup³). Efter at Beringskjold i det samme Aar, de vare blevne forlovede, var kommen tilbage fra Sverrig til

¹) Krigscancelliets Ancienniteter i Geh. Arch.

²) Dette siger idetmindste Beringskjold selv i Brev til Eickstedt 16 Juli 1775. Ved Retssagen i Canc. Arch.

³) Ferdin. Wedel-Jarlsberg, Stammtafel der Freiherren von Wedel. Christiania. 1870. fol. Naar Beringskjold selv i „Høegens Praktiker“, siger, at hun havde været Hofdame hos Dronning Juliane Marie, hvilket ogsaa T. Becker synes at troe (Sparresholm i danske Herregaarde, Bind 1), da er dette uden Tvivl en Forvexling med Comtesse Frederikke Louiso Wedel-Jarlsberg, som var i denne Stilling i Aarene 1769—73. Jfr. Statshandelen

Nygaard eller Marienborg, synes han at have interesseret sig meget for at faae dette Parti endelig istand, og kjøbte i Efteraaret 1780, efter at han i tre Aar havde besiddet Rønnebæksholm, Herregaarden Sparresholm til Sønnen, for at de skulde kunne gifte sig, som jo ogsaa var paa Tiden, da Bruden alt var 35 Aar gammel. Den 15 Juni 1780 var Sønnen bleven udnævnt til Kammerherre, for at Partiet ikke skulde være altfor ulige med Hensyn til Rang, 23 Februar 1781 fik de kongelig Bevilling paa, som det hed, at vies hjemme af «uvedkommende Præst»¹⁾, den 7 Marts stod Brylluppet paa Ravnstrup, og de unge Folk toge derpaa til deres ny Bolig paa Sparresholm.

Det er ovenfor omtalt, at der var Svogerskab mellem daværende Conferentsraad og Amtmand paa Antvorskov Esaias Fleischer og Beringskjold, idet dennes Hustru var en Datter af en Halvsøster til hans Hustru. Beringskjold havde i 1764 skaffet Fleischer Regimentskvartermesterposten ved Eickstedts Regiment, og Fleischer var til Gjengjæld gaaet i Compagni med ham om Kjøbet af det møenske Gods. Ogsaa til den wedelske Familie stod Fleischer efter sit eget Udsagn i gammelt Venskabsforhold. I Begyndelsen af Sommeren 1781, altsaa et Par Maaneder efter deres Bryllup, lode de to unge Folk Fleischer vide, at de ønskede at tale med ham, og bebudede at ville besøge ham i Slagelse. Fleischer laa imidlertid dengang i Byggeri og kunde derfor ikke modtage dem. Han tilbød da at komme ud til dem paa Sparresholm, og kom der saa kort før Begyndelsen af Campementet (Lejren) ved Kjøbenhavn. Da dette Møde blev af afgjørende Be-

¹⁾ Rentek. Resol. Prot. 1780, No. 183. Danske Canc. Sjøll. Tegn. 1781, 23 Febr.

tydning for alt det følgende, og tillige i sig selv er meget karakteristisk, saa skal jeg i noget større Udførelighed gjengive, hvad der passerede, lige efter Fleischers beedigede, skriftlige Forklaring for Commissionen et Fjerdingaarstid efter, d. 21 October 1781. De skildrede begge for ham den Forlegenhed, hvori de vare bragte ved de Løfter, som den gamle Beringskjold tidligere havde gjort den unge Frue, for at hun skulde ægte hans Søn¹⁾, og som de nu troede, at han vilde gaae fra, og spurgte ham, hvad de derved skulde gjøre. Fleischer, der af Erfaring kjendte den gamle Beringskjolds Sind, raadte Fruen til, at hun skulde «søge at flattere ham», vise sig taknemmelig for hvad han allerede havde givet dem, og paa den Maade vinde hans Yndest, da han saa vist vilde søge at soutenere dem. Hun svarede, at han forlangte mere af dem, og spurgte, om de da ogsaa skulde gaae ind paa hans farlige Projekter mod Regeringen. Fleischer svarede forskrækket: Nej naturligvis! og spurgte derpaa: Hvad vil da den gamle Nar gjøre? Er han gal, ikke at være fornøjet med den store Lykke, han og hans have gjort? Vil han endelig forspilde den? De svarede: Ja vist vil han det! og forklarede sig derefter nærmere. Navnlig Thomas Beringskjold talte meget med Fleischer om Faderens urolige Hoved, der fra tidligere Tider var denne noksom bekjendt. Den gamle Beringskjold var navnlig misfornøjet med alt hvad Regeringen gjorde, saavel som med selve Ministrene, fandt, at man ikke paaskjønnede hans Fortjenester og ikke havde belønnet ham, som man burde. Han spekulerede derfor bestandig paa at bemægtige sig Kongens Person, bringe ham bort fra Enkedronningen

¹⁾ Da det af et Brev fra Beringskjold til Eickstedt af 16 Juli 1775 sees, at Sønnen alt da uden Faderens Minde havde forlovet sig, kan her kun være Tale om at holde Bryllup.

og Arveprindsen og de nuværende Ministre, og faae andre omkring ham, som bedre vilde styre alt. Hertil forlangte han nu under de største Løfter, at Sønnen skulde være ham behjælpelig, og især skaffe ham en Regimentschef i Kjøbenhavn paa sin Side, ligesom at Svigerdatteren gjennem Dronningen skulde skaffe ham Tilladelse til atter at komme ind til Hovedstaden; og hun var paa sin Side bange for, at Manden skulde lade sig overtale. Den unge Beringskjold viste Fleischer et Brev fra Faderen, hvori denne udtalte, at om han havde sig og sines Velfærd kjær, saa skulde han komme ud til ham om Aftenen Kl. 8, og gaae ind gjennem Haven til et bestemt Værelse. Efter at have hørt disse Beretninger bad Fleischer om nærmere at maatte overveje Sagen, og talte derefter med dem begge hver for sig under fire Øjne. Fruen fortalte da, at hun tydelig havde mærket, at Beringskjold saa varmt havde interesseret sig for hendes Giftermaal med Sønnen, netop for at faae nogen af hendes Familie i Ledtog med sig, et Haab, som hun dog troede at have betaget ham. Sønnen mente, at Faderen havde mange i Ledtog med sig, thi han førte en meget levende og hemmelig Correspondance, og savnede navnlig kun en Regimentschef, og vilde derfor, at Sønnen, naar han rejste ind til Campementet, skulde skaffe ham Generalmajor Bessel derud. Den gamle Beringskjold havde bestemt at komme til Sparresholm just en af de to Dage, Fleischer var der, men da han til sin Forundring hørte, at denne var kommet, opgav han sit Besøg. Fleischer sagde da til Ægteparret, at som Sagen stod, maatte den anmeldes paa behørigt Sted, thi en Søns Pligter mod sin Fader bleve her overvejede af endnu helligere, og da han tilmed frygtede, at der var *periculum in mora*, saa skrev han paa Stedet til Geheimeraad Høegh-Guldberg, underrettede denne om, hvad der var paa Færde,

og hvorledes han mente, at man kunde tilvejebringe nærmere Oplysninger. Han lod dem begge to læse Brevet, og de erklærede sig tilfredse med det og lode det ved Expres besørge til Fredensborg. Derefter rejste Fleischer hjem, og Kammerherren til Kjøbenhavn, hvorhen hans Frue fulgte ham, som hun sagde, fordi hun under Campementet ikke vilde blive paa Sparresholm, for ikke at udsætte sig for flere Anfald af den gamle Beringskjold. Fleischer bad til Slutning Kammerherren saa snart som muligt at tage ud til Fredensborg og der omstændelig forklare hele Sagen for Guldberg eller hvem han blev henvist til.

Efter at Guldberg saaledes havde modtaget Fleischers Brev og formodenlig nærmere mundtlig confereret med Sennen og hans Hustru paa Fredensborg, var siden ogsaa Regimentskvartermester Carl Gustav Schiøt, der ellers boede i Næstved, hos de Kongelige paa Fredensborg, som det synes med det Samme, han reiste ind til Lejren.

Sagen udviklede sig nu videre saaledes, at den 4 Juni, som var anden Pindsedag, om Aftenen modtog Schiøt paa Fredensborg sex af Kongen underskrevne og af Guldberg paraferede, og utvivlsomt ogsaa af ham conciperede Cabinetsordrer af samme Dato, angaaende Arrestation af Beringskjold og Beslaglæggelse af hans Papirer, og modtog tillige mundtlig Instrux saavel af Arveprindsen som af Guldberg. Derefter rejste han hjem, men tog Vejen over Løvenborg, da han antog, at Amtmand Bjelke tilbragte Helligdagene der. Han traf ham ogsaa ganske rigtig der Kl. 9 om Morgen den 5 Juni, fik ham i Tale, uden selv at komme op paa Gaarden, og sagde ham nærmere Besked om, at han endnu samme Aften maatte være i Næstved. Schiøt kom til Næstved om Aftenen Kl. 8^{1/2} og lod ved sin Tjener udsprede, at han var kommen tilbage, fordi han havde glemt nogle

af Regimentets Regnskabspapirer, som han skulde bruge i Lejren. For ikke at gjøre Opsigt kom Bjelke først til Byen Kl. 10—11 Aften og begav sig derefter uformærkt op til Schiøt paa hans Værelse omtrent Kl. 11. Her overleverede Schiøt ham da forseglet med Cabinetkets Segl en kongelig Cabinetsordre til ham, Schiøt og Byfoged Wulff om at arrestere Beringskjold og beslaglægge hans Papirer. Denne Ordre, der benævnes No. 1, lød i det væsentlige som følger: «Det er allerede nogle Aar, at vi have været underrettede om, hvorledes Kammerherre Beringskjold paa Rønnebæksholm har ikke alene tilladt sig saavel i Tale som i Skrift ubesindige Udladelser om vor Regering, men endog prøvet paa allehaande Maader ved sine skammelige Anslag at ville forstyrre sit Fædrelands Rolighed og vor Regerings Sikkerhed. Men omendskjønt vi med en utrættelig Langmodighed have taalt dette, men og blevet ved, for den ene Tjeneste, som han den 17 Januar 1772 gjorde os og Landet, at vise Skaansel, vedligeholde ham vore Velgjerninger, forøge dem med andre, og derved vente, at denne urolige Mand skulde af Naade lade sig bøje til Fortrydelse og Sindighed, — saa have vi dog nu igjen ved adskillige Efterretninger, endog udenlands fra, erfaret, at han fremturer i denne sin blinde Ondskab, og intet grunder paa andet end at stifte i det roligste Land og under vor naadige og af Gud velsignede Regering Uro og Ulykke. Vi have da endelig maattet høre Retfærdighed, og for at betrygge dog en Gang det almindelige mod denne Roligheds Forstyrrer, herved befale dig, vor Kammerherre Bjelke, at tage til dig vor Regimentskvartermester Schytte, som vi til den Ende have sendt til Nestved, og vor Byfoged Wulf i Nestved, at gribe bemeldte Kammerherre Beringskjold, hvor I ham kan finde, og Eder hans Person saaledes forsikkre, at I os dertil kan være ansvarlige.

Saa snart I have ham i Eders Magt, skal I ham visitere osv., dog først oplæse Ordren No. 3 for ham.» Naar det er sket, overleveres han til Wulf, som sætter ham paa Raadstuen Natten over under skarp Vagt, og i Dagbrækningen skal saa Wulf i en Karet til fire Personer føre ham afsted, fulgt af en Postvogn med to haandfaste Karle med ladte Pistoler osv., og endelig aflevere ham til Oberstlieutenant Holten i Kastellet efter fornøden Autorisation i Ordre No. 4. Efter Udførelsen heraf begiver Wulf sig alene til Hoffet og aflægger mundtlig Rapport. Imidlertid have efter Beringskjolds Paagribelse og Bemægtigelse af de Nøgler og Papirer, han har paa sig, Bjelke og Schiøt strax at begive sig til Rønnebæksholm, forevise Ordre No. 5, og bemægtige sig Arrestantens Papirer «i Henhold til den Schiøt givne mundtlige Anvisning», idet denne tillige er underrettet om, hvorledes de fundne Breve skulle sorteres. Schiøt skulde derefter føre det Hele til Cabinettet.

Efter at de to Herrer havde læst de kongelige Ordre, aftalte de nærmere Sagen, «overvejede den bekjendte Aarvaagenhed, som Beringskjold altid om Natten brugte for sin Persons Sikkerhed». Uvisheden, om han var hjemme, de mange Udgange fra hans Sovekammer, som de ikke alle kunde besætte, navnlig da de ikke turde betroe sig til flere i denne vigtige Sag, bestemte dem endelig til den Beslutning, at bruge List. De traf da Aftale om at mødes igjen næste Morgen tidlig med Byfoged Wulf, som Bjelke beordrede dertil. Tidlig om Morgenen d. 6 Juni mødte da Schiøt og Wulf i Bjelkes Gaard i Næstved. Her overleverede Bjelke dem den kongelige Befaling No. 2, som de alle tre paategnede, og som derefter blev sendt tilbage til Guldberg. Selve denne Ordre kjendes ikke, men

maa have været en Slags Forpligtelse fra de tre Committeredes Side. Bjelke overleverede derefter Wulf den kongelige Befaling No. 4, der indeholdt en Cabinetsordre om, at han tilligemed andre Kongens Mænd og Tjenere skulde paagribe Kammerherre Beringskjold paa Rønnebæksholm, tage ham i sin Bevogtning paa Næstved Raadstue, og derpaa føre ham under fornøden Vagt til Kastellet i Kjøbenhavn. Indlagt var et Brev til Vicecommandanten i Kastellet, Oberstlieutenant Holten desangaaende. Det blev derefter paa Forslag af Bjelke besluttet, at for at forebygge tilstødende Ubehageligheder, som kunde møde, dersom de skulde bømægtige sig ham med Magt, skulde man først forsøge at lokke ham ud af Rønnebæksholm, navnlig i det Haab, at hans Papirer da «vilde blive uforrykkede». Bjelke skrev derfor et Brev til Beringskjold, at han fra Rentekammeret havde faaet en Skrivelse af 2den dennes om at undersøge de øde Gaardes Jorder og deriblandt Beringskjolds i Borup, og da han agtede denne Gang kun at opholde sig en Dags Tid i Næstved, men dog ønskede at tale med ham, saa bad han tjenstligst Kammerherren i Dag Formiddag at bære ham med sin Nærværelse, hvis Lejligheden det tillod, og udbad sig i den Henseende et Par Ord med Budet. Med dette Brev afsendtes Kl. 8 om Morgenen en af Bjelkes Folk tilhest til Rønnebæksholm, der kun ligger en Fjerdingsvej udenfor Byen; og paa samme Tid lod Bjelke en anden af sine Tjenere gaae hen til et Sted, hvorfra han kunde see, om Beringskjold, efter at have modtaget Budet, skulde rejse andensteds hen, og med Ordre til, hvis han ikke tog Vejen til Næstved, da strax at bringe Bjelke Melding derom, for at man da i dennes Vogn, som holdt forspændt, kunde sætte efter ham. Det ridende Bud bragte det Svar, at Beringskjold ganske vist skulde komme. En Time efter kom

imidlertid den omtalte Tjener med det Bud, at Beringskjold var kjørt i en lille Chaise ud ad Vordingborgvejen. De tre Herrer kom derved, som det hedder i Rapporten, i en ubeskrivelig Frygt, men besindede sig dog strax paa, at Beringskjold umulig af Brevet kunde fatte nogen Mistanke, og heller ikke kunde rejse længere bort i en saa ubetydelig Equipage. De sloge sig derfor indtil videre til Ro, og Byfogeden benyttede Ventetiden til efter fælles Overlæg at tilkalde fire af Næstved Bys haandfaste, tro og paalidelige Borgere, med skarp-ladte Geværer, under Foregivende af, at han skulde ud paa Inkvisitionsforretning om Contraband og Toldsvig, og tillige bestilte han i al Stilhed en Postillon, som strax maatte holde sig færdig. Efter at dette var arrangeret, blev saa Byfogeden sendt ud paa en høj Sandbanke tæt udenfor Byen med en Kikkert, for at see efter Beringskjold. Endelig, omtrent Kl. 12, kom Wulf tilbage og meldte, at Beringskjold var kommen til Byen, var staaet af hos Madame Hegelund og havde sat sin Vogn der, og siden blev det oplyst, at han blot var kjørt over i et Ærinde til Forpagteren paa Grevens Vænge, inden han tog ind til Byen. Da nu Beringskjold saaledes omtrent Kl. 12^{1/2} traadte ind i Bjelkes Stue, saa stode Schiøt og Wulf samt Schiøts Tjener i næste Værelse, hvor Bjelke førte ham ind. Ved Døren til Stuen stillede Bjelke saa sin Tjener for at paasee, at Beringskjold ikke kom ud igjen, og med Ordre til ved mindste Bevægelse af ham at anholde ham. Schiøt havde i Beltet en skarpladt og opspændt Pistol, og strax da Beringskjold kom ind i Stuen, traadte han tilligemed Wulf og sin Tjener frem og overleverede den kongelige Befaling (No. 3) til Bjelke. Bjelke forkyndte derpaa i Kongens Navn Beringskjold Arrest og oplæste lydelig Befalingen, der i det væsentlige lød saaledes: «Da vi

af vigtige Aarsager, som Eder ere bekendte, have seet os nødsagede til at lade Kammerherre Beringskjold paa Rønnebæksholm fængsligen anholde, saa har du Kammerherre, Amtmand Bjelke, du Regimentskvartermester Schiøt, og du vor Byfoged Wulf i Næstved, Eder bemeldte Kammerherre Beringskjolds Person at forsikkre, og ham at paagribe, hvor I finde ham, samt iøvrigt forholde Eder efter vor allerhøjeste Ordre, som I det efter Eders Troskab os, Eders Fædreland og den offentlige Rolighed ere skyldige¹⁾. Schiøt indkaldte nu strax den udenfor Døren staaende Borgervagt, Værtshusholderne Chr. Stengler, Jac. Henningsen, Chr. Jochum Soelberg og Skomager Bastian Møller. I disses Paasyn blev derefter Beringskjold paa det skarpeste visiteret, og tømte selv ud af sine Lommer alt hvad han havde hos sig, endog Lommetørklædet. Deriblandt var to smaa Nøgler, den ene til et Skab, og den anden til et lidet rødt Skrin, som han berettede, stod i hans Skriverstue, og dem toge de derfor til sig, medens de forseglede Resten i hans Nærverelse. Beringskjold fandt sig ganske rolig, og uden at vise noget Tegn til Sindsbevægelse, i sin Arrestation, Op-læsningen af Kongens Befaling og Visitationen, idet han kun beraabte sig paa sin gode Samvittighed. Han blev derpaa overgivet til Wulfs Varetægt, og blev af Vagten ført fra Bjelkes Hus ind paa Raadstuen. Her blev han bevogtet af de fire nævnte haandfaste Borgere, bevæbnede med Bøsse og Kaarde; de afløste hinanden hver anden Time, og vare strængelig forbudne at tale med ham eller tillade nogen at komme til ham. De vare bestandig inde i Værelset hos ham paa Bytingsstuen, og havde Ordre til at

¹⁾ Ordrene No. 3 og No. 6 findes trykte i Høsts Polit. og Hist. I. 32 og 86 tilligemed Commissærernes Rapport af 6 Juni.

iagttage den mindste Bevægelse, han gjorde. De udvendige Døre til Raadstuen vare laasede, Nøglerne i Byfogedens Forvaring, og denne fulgte selv med ved hver Aflæsning, og var iøvrigt i Værelset hos Beringskjold, saavidt som Foranstaltningerne til Rejsen tillode ham det.

Efter at Beringskjold saaledes var bragt i Sikkerhed, havde Amtmand Bjelke de to Byfogeder og Postmestere i Næstved og Ringsted for sig og lod dem læse Ordren No. 6, der gik ud paa, at de i de følgende otte Postdage eller fire Uger, saasnart Posten kom, skulde eftersee Postlisterne eller Brevene til Næstved og Ringsted, deraf udtage ethvert Brev til Rønnebæksholm, og saa hver Postdag indsende dem under Couvert til Kongen selv. Da dette var udført, expederede Bjelke og Schiøt en allerunderdanigst Rapport til Hs. Excell. Statsminister, Geheimeraad Høegh-Guldberg om Beringskjolds Arrestation, samt Meddelelse om, at han Dagen efter vilde blive afleveret i Kastellet. Saasnart Beringskjold var bleven arresteret, blev der strax sat en Mand til at passe paa hans Kudsk, at denne ikke skulde rejse hjem og bringe Efterretning, og strax efter satte Bjelke og Schiøt sig med deres Tjenere op i Bjelkes Vogn, der stod forspændt, og kørte ud til Rønnebæksholm. Der kom de Kl. 1¹/₄, bemægtigede sig strax Beringskjolds Skriverstue og satte begge deres Tjenere ved Værelsets to Døre, med Paalæg om, Ingen at lade komme ind. Ved Indgangen til Værelserne stillede Bjelke sin Kudsk med samme Ordre. Derpaa begave de sig til Kammerherrinde Beringskjolds Værelser, hvor de fandt hende siddende i sin Rolighed med en Puddermantel paa, for at blive friseret. De forelæste hende da den kongelige Ordre No. 5, der lød paa, at da man havde fundet det nødvendigt at arrestere Beringskjold og bemægtige sig hans

Papirer og Brevskaber, saa have Alle og Enhver i saa Henseende at være Bjelke og Schiøt bebjælpelige. Da de meddelte Kammerherrinden Kongens Befaling, blev hun meget vemodig, men da Schiøt efter modtagen mundtlig Befaling forsikkrede hende om Kongens Naade for hende og hendes Børn, og frembævede, at denne allerede havde vist sig deri, at uagtet hendes Mands Forbrydelse var af det Slags, at hans Gods og Ejendom efter Loven vare forbrudte, saa havde Commissærerne dog ingen Befaling i saa Henseende. Denne Efterretning modtog hun med Taknemmelighed, og den syntes — efter Rapporten — «meget at forsøde hendes med Taarer blandede, ængstefulde og nedslagne Bekymring». Derefter lode de alle Gaardens Folk sammenkalde og forelæste dem den kongelige Befaling, samt forhørte enhver især, om der, inden de ankom, var kommet Bud eller Efterretning til Gaarden fra Næstved af om Beringskjolds Heftelse. Saavel Kammerherrinden som alle de andre bevidnede, at de ingen Kundskab havde havt, og deres Bestyrtelse talte for Sandheden af deres Udsagn. Commissærerne troede derfor ikke, at nogen af Beringskjolds Papirer kunde være blevne forvanskede. I Overværelse af Fruen og begge Fogederne bemægtigede de sig nu alle de Nøgler, som de kunde finde, for om der skulde være nogle hemmelige Rum, hvilket maatte formodes, naar der var nogen Nøgle, til hvilken man ikke kunde finde Laasen. De samlede derpaa alle mulige Papirer, der fandtes i Beringskjolds Skriverstue, i Pulte, Skabe og Skuffer. Foruden 190 Rdlr i rede Penge, som bleve leverede til Fruen, forefandtes der en Del originale Gjælds-breve. Andre Documenter fandtes i et Vindue i Beringskjolds Sovekammer, i et med Læder betrukket Skrin, i hans Seng under Dynerne, i hans Canapee under Over-

tæppet, og ellers i Sovekammeret. Alt dette blev nedpakket i en Sælskinds Kuffert med Laas og Nøgle, den blev forsynet med en Hængelaas, og begge Nøglerne blev derpaa forseglede af Bjelke og Schiøt, og indsvøbte i et Stykke hvidt Papir, og ligeledes Kufferten forseglet af dem begge. De lode derpaa alle Møbler oplukke og eftersaae, om der ingen Documenter fandtes der. En Dragkiste, hvortil Nøglen ikke kunde findes, men som efter Fruens Angivende kun indeholdt hendes Mands Klæder, satte de deres Segl for. I et Værelse ved Portstuen fandt de en Del gamle Documenter henlagte, der væsenlig syntes at angaae Gaarden og Godset, og de satte da indtil videre deres Segl for Vinduer og Døre. Fruen var fra først til sidst tilstede ved Papirernes Eftersyn, og maatte paa Samvittighed erklære, at hun ikke vidste af, at Beringskjold havde andre eller flere Papirer i eller udenfor Huset, og det samme maatte de to Fogeder erklære. Efter at have udført dette, vendte Bjelke og Schiøt saa Kl. 2 om Natten tilbage til Næstved. Byfogeden havde imidlertid havt et nemmere Arbejde med at passe paa Beringskjold, som forholdt sig rolig, kun sov lidet og intet nød, skjøndt Amtmanden havde ladet ham tilbyde, hvad han vilde have. Om Morgenen Kl. 2 den 7 Juni (altsaa paa samme Tid, som Bjelke og Schiøt forlode Rønnebæksholm), anmodede Byfogeden ham om at staae op og gjøre sig istand til Rejsen. Han adlød strax, nød en Kop The, og efter at Bjelke og Schiøt vare komne tilbage fra Rønnebæksholm, holdt Beringskjolds egen Karet, som var bleven hentet fra Gaarden, fordi Amtmandens ikke var istand, forspændt med sex lejede Formandsheste, for Døren, tilligemed en anden Formandsvogn. Kl. 3¹/₂ tiltraadte de Rejsen i følgende Optog. I Kareten sad paa Bagsædet Bering-

skjold, og hos ham Byfogeden, væbnet med Kaarde og en skarpt ladt Pistol, og paa Forsædet de to Mænd af den næstvedske Borgervagt med trukne Kaarder. Paa Formandsvognen, der kjørte bag efter, sade de to andre Borgere, væbnede med Kaarder, ladte Pistoler og Kuglebøsser. Wulf havde med Forsæt bestilt Formændene til Kjøge, men da de vare komne udenfor Byen, lod han dem, med et Overmaal af Borgermester-Forsigtighed, kjøre til Ringsted, og derfra til Roskilde, hvortil Schiøt fulgte dem, idet han saa derfra tog Vejen til Fredensborg, medens de fortsatte Rejsen til Kastelet, uden at nogen Ulejlighed tilstødte. Undervejs talte Beringskjold kun om ligegyldige Ting, «alene han anbragte hans Uskyldighed og gode Samvittighed». Den 7 Juni om Eftermiddagen Kl. 5 ankom de til Kastelet, hvor Wulf til Vicekommandanten, Oberstlieutenant v. Holten, overleverede den ham medgivne lukkede kongelige Befaling tilligemed Arrestanten. Denne Befaling ¹⁾ indeholder, at Holten, naar han modtager ham af Byfogeden, skal tage ham «i sin allernøjeste Forvaring og skarpeste Opsyn». Han skal sætte ham i et Værelse forsynet med Jernstænger, samt med Vagter føje saadan Anstalt, at han er afskaaret fra al mulig mundtlig og skriftlig Communication, «hvorover du med denne listige Mand maa bruge den allerstørste Aarvaagenhed». Iøvrigt vil Kongen unde ham til hans Livs Ophold 1 Rdlr om Dagen, ligesom det er hans Villie, «at han ikke i noget Hul skal sættes, men i et luftigt Kammer og nyde god

1) Denne Cabinetsordre findes i Original, med Guldbergs Haand og Parafering og Kongens Underskrift, i den Beringskjold angaaende vigtige Manuskriptpakke Nr. 78, A i den bülowske Manuskriptsamling paa Sorø Academi, hvorfra jeg ved Hr. Overlærer Bangs imødekommende Velvillie har havt den tillaans.

Behandling, saavidt det kan bestaae med den Sikkerhed, hvorfor du under din Ed og Pligt skal være os ansvarlig. Ved hver Uges Ende skal du indsende til os den skriftlige Rapport, ligesom ogsaa fra os selv allerunderdanigst begjære Forholdsordrer, naar du samme skulde behøve.»

Efter at Wulf saaledes havde afleveret Arrestanten, begav han sig den 8 Juni om Formiddagen ud til Fredensborg, aflagde mundtlig Rapport til Geheimeraad Guldborg, og havde Audiens hos Arveprindsen. Allerede den foregaaende Aften var Schiøt ankommet der og havde strax om Morgenen leveret Statssecretair Guldborg Kufferten og Nøglerne, tilligemed Fortegnelse over dens Indhold. Schiøt blev paa Fredensborg til den næste Dag, medens Guldborg gennemgik Papirerne, og den 9 Juni blev Schiøt atter forsynet med en Cabinetsordre og afrejste med den fra Fredensborg om ad Lejren ved Kjøbenhavn til Næstved, hvor han ankom om Natten mellem 10de og 11te Juni, og leverede den 11te om Morgenen Amtmand Bjelke Cabinetsordren tilligemed Kufferten, indeholdende dem af Papirerne, som Guldborg ingen Brug havde for, og Nøglerne, alt forsegleet med Cabinetts Segl. Op ad Dagen begave da Bjelke og Schiøt sig igjen til Rønnebæksholm, medhavende to af Næstveds forstandige Borgere, Glarmester Ager, en af Byens eligerede Mænd, og den allerede oven nævnte Værtshusholder Soelberg, Adjutant ved Borgerskabet. De traf Fruen og den ældste Søn, Kammerjunker Ditlev Beringskjold, som Schiøt paa Gjennemrejsen havde opsøgt i Kjøbenhavn og stævnet derud, og leverede dem den kongelige Ordre, paraferet af Guldborg. Det hed i den, at Bjelke og Schiøt skulde tilskrive Fruen og Sønnen, at Kongen ikke havde kastet mindste Unaade paa dem i denne Anledning, og derfor befalede at tilbagelevere dem de i Kufferten tilbage-

blevne Papirer, at de fremdeles skulde forlange Oplysning og Opgjørelse af dem angaaende Formuen, for at alle Beringskjolds Forpligtelser kunde blive opfyldte. Iøvrigt skulde Fruen være raadig over Gaarden, idet Kongen kun udtalte det Ønske, at hun dertil vilde betjene sig af sin ældste Søns Raad og Tjeneste. Da det imidlertid af de tilbageholdte — udtagne — Papirer kunde sees, at der maatte være flere af samme Natur, saa skulde Bjelke og Schiøt søge efter disse, og fik i saa Henseende uindskrænket Fuldmagt. Paa Vejen fra Fredensborg over Kjøbenhavn til Næstved havde Schiøt ogsaa opsøgt Capitain Th. Bering-skjold i Lejren og udbedt sig hans Nærværelse paa Rønnebæksholm den 11 Juni, men hans Regimentschef, Generalmajor von Bessel, vilde ikke give ham Permission, og han meddelte derfor skriftlig fra Lejren af under 10 Juni Bjelke og Schiøt de Oplysninger angaaende Terminen og Faderens Pengeforhold, som han kunde. Ifølge hans Opgjørelse skulde der til Terminen udbetales ialt 15,960 Rdlr, og deraf den aldeles overvejende Del, ialt 12,060 Rdlr, til ham selv, nemlig 8,160 Rdlr Afbetaling og Rente af en Kapital, Slagelse Hospital havde staaende i Sparresholm, 2,000 Rdlr til hans Hustru, efter skriftligt Løfte, dernæst 1,500 Rdlr for Brudekammeret og Brudeklæder, og endelig endnu 400 Rdlr Rest paa en Karet, han havde foræret ham. Hvorfra Pengene skulde komme, vidste han derimod ikke. Der var saaledes ikke andet for, end at Bjelke og Schiøt selv maatte see at faae Rede paa Sagerne ved nærmere at undersøge Beringskjolds Papirer. De og deres to forstandige Borgere bleve derfor paa Rønnebæksholm i hele fem Dage fra 11 til 15 Juni, beskjæftigede hermed. De fandt ogsaa en hel Del Documenter, navnlig en Forpligtelse dateret 20 Februar 1781 af Forpagter Mouritsen paa Gre-

vens Vænge til at laane Capitain Beringskjold 6,000 Rdlr paa en Obligation imod Faderens Caution, hvilket kun her anføres, fordi det formentlig viser, at de 8,000 Rdlr, der skulde betales paa Sparresholm, dog egenlig ikke kunde regnes for den gamle Beringskjolds egen Gjæld, men for Sønnens, og fordi disse Data senere ville være af Vigtighed med Hensyn til at see hele Sagen i sit rette Lys. Bjelke og Schiøt toge Sagen grundig og slap ingen Traad, som mulig kunde lede paa noget Spor. De vidste saaledes, at Beringskjold altid, naar han kom til Næstved, tog ind til Madame Hegelund og satte sin Vogn der. Mellem Beringskjolds Papirer var der fundet, at hun af ham havde modtaget Penge til hans Svigerdatter, og endvidere en hende tilhørende Obligation paa 1,100 Rdlr af Conferentsraad Ryberg. De havde derfor Mistanke om, at Madamen kunde have nogle af Beringskjolds Papirer i sit Værge, eller vide Besked om saadanne. De begave sig derfor ind til hendes Gaard i Næstved og toge hende i skarpt Forhør med Hensyn til hendes Forhold til Beringskjold, spurgte, hvad han talte med hende om, og hvad det var for hemmelige Commissioner, hun havde for ham. De fik imidlertid ikke noget Udbytte af denne nærgaaende Inkquisition. Hun erklærede, at de kun talte om ligegyldige Ting, og at hun aldrig havde havt hemmelige Commissioner for ham, med mindre det skulde være hans Søns Giftermaal med Comtesse Wedel, thi det havde han ganske rigtig betroet hende, men Papirer vidste hun intet om. De undersøgte dog alle hendes Møbler, Chatoller, Skabe og Dragkister, men fandt intet.

Fruen og Kammerjunkeren bade om, at der maatte indhentes Underretning fra den gamle Beringskjold med Hensyn til Terminen, da de aldeles ingen Besked vidste,

og — som ovenmeldt — man kun havde Capitain Beringskjolds Opgivelse at gaae efter, men uden at han havde nogen Legitimation for, at han virkelig skulde have disse Penge, og ikke kjendte andre Indtægter end de 6,000 Rdlr, som Forpagter Mouritsen havde lovet. Kammerherre Bjelke bestemte sig derfor til at rejse til Kjøbenhavn for at faae Rede paa denne Sag, der var blevet endmere presse-
rende derved, at der fra Capitain Beringskjold var indløbet en Skrivelse af 14 Juni, om at faae de oven omtalte Penge, paa hvilke han paastod at have Faderens Løfte, uden dog at kunne bevise det. Han erklærede ved denne Lejlighed, at han var i stor Forlegenhed. Af selve Retsacterne kan det ikke sees, om han fik Pengene eller ikke, men efter en bevaret Opgjørelse af Schiøt, dateret 22 December 1781, over Beringskjolds Bo¹⁾ maa dette antages ikke at være sket.

Bjelke og Schiøt indsendte deres Rapporter til Cabinetet, og Beringskjolds Sag var nu helt i Guldbergs Haand, og han forhastede sig ikke, men tog den meget alvorlig. I over tre Maaneder fordybede han sig i Studiet af dennes, endnu ved Sagen bevarede, vidtløftige Papirer, navnlig nogle Rester af Brevvexlinger med hans Hustrus Fætter, Andreas Hald i Hamborg, og gjennem Legationsraad Wilgaard i Eutin, ogsaa en Slægting af hans Hustru og en gammel Ven fra 1756 (see Side 147), med Regeringsraad Wegener i Hanau, men dog fortrinsvis en Række af omtrent 50 tildels meget lange Breve fra Beringskjold til Eickstedt fra Aarene 1772 til 75, for hvis vigtigste Indhold vi allerede ovenfor (Side 218—24) udførlig have gjort Rede. Det er meget

¹⁾ I det kongelige danske Selskabs Archiv, Pakke No. 37, betitlet «Kammerherrinde og Kammerjunker v. Beringskjolds Documenter».

muligt, ja næsten sandsynligt, efter hvad vi ovenfor saae om hans Forhold til hele denne Brevvexling, at Guldberg i det væsenlige kjendte den iforvejen — om Brevet efter Caroline Mathildes Død siges det endog udtrykkelig —, men han havde ikke tidligere havt Lejlighed til at benytte dem efter sin Hensigt, som man ikke kan opfatte anderledes — efter alt hvad der foreligger — end som den, nu en Gang for alle at befrie sig fra Frygten for Beringskjold, ved for enhver Pris at bringe ham i livsvarigt Fængsel. Paa hver Side i disse Breve fandt han sit Navn nævnet paa den mest nedsættende Maade, og ledsaget af de gruligste Trusler imod sig og Statsministrene: Thott, Schack-Rathlou og Eickstedt. Man kan derfor ikke undre sig over, at han fattede et mere og mere dødeligt Had til Forfatteren, denne efter hans Forestilling nederdrægtige og farlige Mand, men af en Mand med en levende Retfærdighedsfølelse kunde man have ventet, at han — netop fordi han var saa stærkt impliceret i Sagen — havde overladt dens Drift til Andre. Men dette gjorde han netop ikke, lige det Modsatte. Han overtog selv hele Ledelsen af Forundersøgelsen, forfattede en udførlig Excerpt af alle til Sagen hørende Documenter, opsatte egenhændig Spørgsmaalene til de indkaldte Vidner, og skrev egenhændig alle de særdeles talrige Cabinetsordrer, som betegne ethvert Trin af Sagens Gang. At Guldberg ved denne Lejlighed optraadte paa en partisk og hadefuld Maade, derpaa ere vi i Besiddelse af et slaaende Bevis. Foruden Guldberg havde nemlig ogsaa Grev Thott, Grev Moltke, Baron Rosencrone og Schack-Rathlou gennemgaaet alle de beringskjoldske Papirer, og Guldberg opsatte derefter en Forestilling til Kongen, som uden videre skulde afgjøre Sagen, og som var bestemt til at skulle underkrives af dem alle. Da den Sidstnævnte modtog den, skrev han imidlertid under 10

October 1781 en Betænkning over den — som vi endnu have i Original, med hans egen Haand¹⁾ — med nogle uvæsentlige Udeladelser — af følgende Indhold: Jeg er aldeles overbevist om, at Hs. kgl. Maj. har havt de allervigtigste og paa de stærkeste Formodninger grundede Aarsager til at lade Kammerherre Bering-skjold arrestere. Men da jeg nu, efter paa Befaling tilligemed de tre andre Statsministre²⁾, Geheimeraad Guldberg og Geheimeraad Baron Rosencrone at have nøje gjen-nemgaaet alle hans Papirer, ikke finder noget i samme, som direkte kan gravere ham, ikke veed, hvem hans Angiver har været, eller hvori egentlig Angivelsen har bestaaet, [da] han selv ikke er forhørt, eller noget Vidne afhørt, saa at alle sædvanlige Beviser, som i criminelle Sager nødvendig bør have, aldeles mangle i Sagen, saa kan jeg efter Ed og Pligt ikke tilraade H. M. at tage nogen endelig Resolution, men mener, at en Commission af tre eller fire lovkyndige Mænd maa nedsættes for at undersøge Sagen, og derpaa afgive Rapport. Beretningen fortsætter derpaa saaledes: «Var Beringskjold ikke den i Publici Øjne saa bekjendte onde Mand, hvis hele Liv skal have været en Kjæde af Voldsomheder og Uretfærdigheder, og som stedse har været en Afsky for hans Landsmænd og en Skræk for hans Naboer og for hans Underhavende, saa at han i det mindste kan anses for en urolig og farlig Mand, hvis Opførsel man ikke nok kan vaage over, saa maa jeg tilstaae, at efter de mig hidtil bekjendte Data jeg skulde være af de Tanker, at han nu kunde sættes paa fri Fod

¹⁾ I den bülowske Manuskriptsamling ved Sorø Academi, Pakke No. 78, A. No. 2.

²⁾ Grev Thott, Grev Moltke og General Eickstedt.

igjen, og hans Angivere ham tilkjendegives, saa at han kunde paa lovlig Maade søge sin Regres.» Men da han efter det almindelige Rygte har alle de oven anførte slette Kvaliteter, og hans onde Anslag mulig kunde komme frem i en Commissions Behandling — Brevene fra Wilgaard og Hald antyde det —, saa tilraades en Commission nedsat. Denne Schack-Rathlous i flere Henseender særdeles mærkelige og meget karakteristiske Betænkning blev tiltraadt af begge de to andre Statsministre, Grev Thott og Grev Moltke, samt af Baron Rosencrone, og Guldberg kom saaledes til at staae næsten ene med sin Opfattelse, kun støttet af Eickstedt, og Følgen heraf blev, at hans Forestilling blev tilbagekaldt af Hoffet, og en nærmere Undersøgelse befalet gjennem Cabinettet, altsaa, mærkelig nok, dog stadig under Guldbergs Ledelse.

Denne afkrævede først i Kongens Navn Fleischer den nærmere Forklaring, dateret 21 October 1781, angaaende Sønnens og Svigerdatterens Udsagn, som ovenfor udførlig er gjengivet, og derpaa erhvervede han ligeledes skriftlige Erklæringer, daterede 23 October 1781, af selve Angiverne, Kammerherrinde Louise Sofie de Beringskjold, fød Comtesse af Wedel-Jarlsberg, og hendes Mand, Generaladjutant, Capitain og Kammerherre Thomas de Beringskjold. Da disse to Forklaringer, i Forening med Fleischers, danne Grundlaget for hele Sagen og bleve de bestemmende for Beringskjolds Skjæbne, maa de her, ligesom hin, refereres noget nærmere, kun med uvæsenlige Udeladelser, efter selve Originalerne, hvor først Guldberg i Kongens Navn egenhændig har stillet bestemte Spørgsmaal til dem, og de umiddelbart nedenunder have tegnet deres Svar.

Til Kammerherrinden var der stillet følgende Spørgs-

maal: 1. Hvad hun havde hørt om Beringskjolds Anlæg [Anslag], af hvem, hvori de bestode, hvorpaa de gik ud.

Svar: Hun havde alt af hans egen Mund. Det var især «en forskrækkelig Misfornøjelse over denne nu nærværende Regering. Han fortrod højlig, at han ikke 17 Januar 1772 havde selv sat sig ved Roret som den, der i et og alt havde begyndt og fuldført det store Værk». Han beklagede sig med megen Bitterhed over den Uerkjendtlighed, hvormed han blev beegnet, og det just af dem, som han havde ophøjet, hvoriblandt han i Særdeleshed nævnede General Eickstedt som den, hvis Lykke han paastod ganske at have befordret. Hans Forsæt var nu at ville revanchere sig, med Magt trænge sig ind og formaae Kongen til at afstaae Regeringen og Kronen til Kronprindsen, og — efter hans egne Ord — tage H. Ex. General Eickstedt saa fast, at han vist ikke skulde undgaae hans retmæssige Hævn. Enkedronningen vilde han have exileret, tilligemed Arveprindsen, Geheimeraad Guldberg fastsat [o: sat fast], hele Ministeriet kuldkastet, og Hr. Schimmelmann som den, der udsugede Landet og bedrog Kongen og Kronen paa det infameste, skulde meget haardelig behandles. Han havde ogsaa i Sinde at gjøre en coup d'éclat for at bringe alle Undersaatter paa sin Side og blive elsket, nemlig ved at afskaffe Extraskatten og lette alle Landets Byrder saa meget som muligt. De første Gange, han betroede hende dette, forbød han hende strengelig at tale til sin Mand derom, da han frygtede for ikke saa let at kunne bringe ham paa sin Side, da han var vis paa, at denne endnu nærede altfor stor Erkjendtlighed og Taknemmelighed for al den Naade, som Kongen havde bevist ham, men Tiden vilde nok lære ogsaa ham bedre, og hans Anslag vilde i Fremtiden blive dem begge til Lykke og Gavn.

2. Hvorledes ansaae han dette for muligt, og paa hvem havde han gjort Regning?

Svar: Det har han aldrig udladt sig med, men han har meget ofte "spurgt mig, om jeg havde Mod i Brystet, om mit Hjerte sad paa det rette Sted, om jeg vilde være ham behjælpelig, naar det kom saa nær, og saa fremdeles". Da hun imidlertid ansaae ham for en farlig Mand, saa skyede hun ham i Regelen, og indlod sig sjelden i nogen Samtale med ham, hvorved hun i højeste Grad paadrog sig hans Fortørnelse, og især blev han meget vred over, at hun ikke vilde lade sig overtale til at blive en 4—6 Uger paa Rønnebæksholm, og ikke heller vilde tillade sin Mand at opholde sig der nogen Nat. Beringskjold sagde rent ud til hende, at hun handlede meget ufornuftig i at hindre sin Mand i at blive hos ham, da hun jo dog vidste, hvad for store og vigtige Ting han havde at afgjøre med ham, og uden Nattens Hjælp kunde hans Plan ikke udføres. Ofte spurgte han hende, om det ikke var hende om at gjøre at see sin Mand beklæde en af de største Poster i Riget, om hun ikke ønskede at see ham optaget i den grevelige Stand, faae Grevskab og Godser m. v., spurgte hende, hvad hun befalede, om han skulde have det hvide eller det blaa Baand osv. Da hun imidlertid ikke indlod sig videre med ham, men slog saadant hen i Spøg, saa blev han efterhaanden stolt og tilbageholdende, og begyndte at chikanere dem i højeste Grad og true dem paa det haardeste.

3. Hvorfor ønskede han i Campementstiden saa meget at komme ind til Kjøbenhavn, og hvem vilde han overtale til at gaae sig til Haande?

Svar: At han kort før Campementet ønskede sig kongelig Tilladelse til igjen at turde komme til Kjøbenhavn, er rigtigt, thi han har bedt mig overtale Dronningen

dertil, men han forsikkrede mig, at han slet ikke vilde benytte Tilladelsen og havde aldrig tænkt at sætte sin Fod indenfor Kjøbenhavns Porte. Han ønskede kun Ordren hævet, for igjen at være paa fri Fod. Hvem han vilde overtale, vidste hun ikke, men det lod kun til, at han havde stor Tiltro til General von Bessel, og han havde ogsaa inviteret ham og hans Familie ud til Rønnebæksholm. Hun beedigede Sandheden af sin Forklaring.

Forklaringen af hendes Mand, Capitain Beringskjold, er af mindre Interesse. Om Correspondancen med Celle, gjennem Andreas Hald i Hamborg, vidste han ingen Besked, og ikke heller med Historien om det Haab, der var strandet for ham ved Caroline Mathildes Død. Derimod forklarede han med Hensyn til Forbindelsen med Regeringsraad Wegener i Hanau, at saavidt han havde kunnet mærke, søgte Faderen nok dette Bekjendskab fornyet i Betragtning af den Gunst, hvori Regeringsraaden og hans Broder, Generalmajoren, stode hos de hessiske Prindser¹⁾, da han skrev til Sønnen 30 Maj 1778, at han kunde skaffe ham til Generaladjutant hos Prinds Carl, hvis det maaskee ikke vilde være mere til Skade end til Gavn. Fremdeles paalagde han Sønnen selv at søge alt muligt Bekjendskab med Frøken Berling, Hof-

¹⁾ See Landgreve Carls Mémoires de mon temps. Kbhvn. 1861, Side 58. Vilh. Theod. Wegener blev som Stud. jur. & math. 30 Oct. 1756 Lærer i Fortification ved Landkadetacademiet i Kbhvn. fra 20 Oct. n. A. med Capitainlieutenants Rang, afgik fra Academiet som Oberstlieutenant 21 Nov. 1767, blev Hofintendant 10 Dec. 1770, Generalmajor og Generaldirektør for Landmaalingen i Hertugdømmerne 21 Sept. og 7 Oct. 1773, Chef for Landkadetacademiet 18 Febr. 1785, og 23 Jan. 1789 tillige Deputeret i Admiralitetet, † 11 Maj 1792, 68 Aar gammel. (Krigsmin. og Marine-min. Arch. Rentek. Exp. Prot. og Hofholdn. Rgsk. i Rentek. Arch.)

mesterinde hos Prindsesse Louise, og at gjøre sig vel bekendt med Landgrevens Privatsecretair Heine. Brevvekslingen vedblev ogsaa i Aarene 1779—81 og angik en Plan til en Forandring i Regeringen og Statens Indretning. Den handlede formodenlig om at bringe de med det kongelige Hus besvogrede hessiske Prindser paa deres Side, for saa under deres Beskyttelse at kunne fuldende deres Plan: at faae Kongen til at nedlægge Regeringen og overdrage den til Kronprindsen, hvis Formæling i sin Tid med Landgreve Carl af Hessens Datter til samme Tid skulde være afgjort. Extraskatten skulde ophæves for at vinde Befolkningen, og Tabet skulde rigelig dækkes ved en Fiskalproces imod Hs. Excellence Geheimeraad og Skatmester Grev Schimmelmänn. Ikke alene det geheime Statsraad, men ogsaa Geheimstats- og Cabinetssecretair Hs. Excellence Geheimeraad Guldberg og Hofcheferne tilligemed en Del af de fornemste af Kongens Hofetat, samt de fleste af de kongelige Collegier vilde han vistnok dels have afskaffet dels forvist, og navnlig Enkedronningen og Arveprindsen eloignerede fra den kongelige Residens.

Paa Spørgsmaal om, hvorledes Faderen havde tænkt sig at udføre alt dette, udtalte han som sin Mening, at denne vistnok tænkte at udføre sit Plan næste Vinter ved Hjælp af Nattens Mørke. Gjenstandene for hans Forbittrelse syntes at være General Eickstedt og Geheimeraadene Schimmelmänn, Schack-Rathlouw og Guldberg. For lettere at udføre sin Plan var det, at han søgte Landgreve Carl af Hessens Understøttelse, hvilket dog efter hans Yttringer syntes mislykket. Han søgte ogsaa at vinde Generalmajor Bessel, og bad ham alene derfor med Familie at komme til Rønnebæksholm, for at bringe ham og det norske Livregiment paa sin Side til Planens Udførelse.

Bevæggrunden var hans Attraa efter at beklæde en af de ypperste Charger i Riget, og Ønske om at hævne sig paa dem, som han syntes havde fornærmet ham, var det, som foraarsagede hans Lyst til at forandre alt i Kongens Regimente, faae Kongen til at nedlægge Regeringen til Fordel for Kronprindsen osv., og paa det haardeste og strengeste behandle de første Ministre, som han mente ikke havde handlet, som han vilde eller tænkte. For desto lettere at bane sig Vejen paa Slottet, vilde han stræbe at vinde en af de vagthavende Capitainer af Livvagten, og havde derfor spurgt Capitain v. Beck, blandt andet, om han havde Mod i Brystet. Siden Sønnens Bryllup udlod han sig ikke saa tydelig som før, fortørnet paa ham og hans Kone, da de skyede hans Selskab for at slippe for den Materie, som de begge afskyede. Heller ikke vilde Sønnen tilbringe nogen Nat paa hans Gaard for at overlægge med ham. Faderen syntes endog ved at lade ham lide Nød at ville tvinge ham til at indgaae Ting, som han afskyede.

Med Hensyn til, hvorfor Faderen endelig vilde ind til Kjøbenhavn i Campementstiden, saa erklærede han vel sely, at det kun var en Æressag, og at han ikke vilde benytte Tilladelsen; dog troede Sønnen nok, at det var for at vinde sig et Parti og træffe Aftaler, men med hvem vidste han ikke.

Ligeledes blev der afkrævet Beringskjolds Søsterson, Christian Westerholt, Medejer af Kalkværket og dertil hørende Gaard i Kastrup paa Amager¹⁾, en edelig Forklaring om Beringskjolds Forhold til Andreas Hald i Hamborg, hans svenske Rejse i 1775 og hans videre Planer. Han afgav den

¹⁾ See Stamtavlen ovenfor Side 120—21, jfr. Side 132.

d. 26 October 1781. Paa Spørgsmaal, hvem Andreas Hald var, og hvad man vidste om denne Correspondance, svarede han, at Andreas Hald var et Sødskende- eller Næstsødskendebarn¹⁾ af Beringskjolds Hustru, og da han under Titel af Baron havde faaet en Amagerbonde til at udsætte nogle 1,000 Rdlr hos sig, forføjede han sig fra Kjøbenhavn til Hamborg, hvor han efter Rygtet siden har ernæret sig af Spil. Der har i mange Aar været god Forstaaelse mellem Beringskjold og ham, Westerholt antog angaaende Forskrivning af Varer fra Hamborg. Hos Beringskjold paa Biersgaard havde han nok seet en Del tyske Skrifter om 17 Januar 1772, som han antog vare sendte ham af Hald, men bekymrede sig ikke videre om dem, med Undtagelse af, hvad han hørte om dem af Beringskjold, og som, saavidt han erindrede, var helt formasteligt. Paa Spørgsmaal, hvad han vidste angaaende Beringskjolds Rejse ad Stokholm til i Maj 1775, svarede Westerholt, at denne i samme Foraar, da han besøgte ham paa Biersgaard, havde paa en hemmelighedsfuld Maade gjort ham store Løfter om Lykke og Befordring, men Westerholt var bange for ham paa Grund af hans skarpe Udtalelser mod Ministeriet, mellem hvilke Westerholt vidste, at han havde store Velgjørere.

Der blev ogsaa krævet Forklaring af tidligere Capitain og daværende Major C. F. v. Beck ved Livgarden tilfods²⁾, hvilken han indgav 1 November. Han forklarede, at han 7 Marts s. A. paa Ravnstrup ved Comtesse Wedel-

¹⁾ Det første er det rigtige, see Side 164 ovenfor.

²⁾ Deltog som Lieutenant ved det falsterske Regiment (Köller) i Revolutionen 17 Januar 1772, blev derfor Capitain i Livgarden 3 December s. A., og døde som Generallieutenant i 1813. Jfr. Hist. Tidsskr. 3die Række VI, 89 f.

Jarlsbergs Bryllup med Capitain Beringskjold havde været sammen med den gamle Kammerherre Beringskjold, og at denne om Aftenen efter Vielsen «tog ham uformodendes i Affection», og i det ene Hjørne af Stuen, hvor hele Selskabet var, spurgte ham som i Skjæmt, om han ikke, inden han rejste, vilde besøge ham paa hans Gaard. Beck svarede dertil, at Tiden ikke tillod ham det, men saa spurgte Beringskjold ham, om hans Hjerte sad paa det rette Sted. Beck svarede: Jeg forstaaer Dem ikke, Hr. Kammerherre, hvortil Beringskjold bemærkede: Jeg mener, om De har Hjerte i Brystet. Dertil svarede Beck: Til intet uden det, som udkræves af en ærekyr Mand og en tro Undersaat, og Beringskjold slog det da hen med et Smil, at det var ogsaa hans Mening. Videre blev der saa ikke talt derom, skjøndt de vare sammen i tre Dage.

Efter at Guldberg nu saaledes havde lagt Sagen tilrette, ordnet Documenterne, og udarbejdet det ovenfor nævnte udførlige Uddrag af disse, der navnlig fremhævede de derved formentlig røbede strafskyldige Udtalelser og Foretagender, blev der den 13 November udstedt en udførlig Cabinetsordre under Kongens Navn, men med Guldbergs Haand og Parafering, rettet til Geheimeraderne Rosenørn, Carstens og Stemann. Denne Ordre, der har sin Interesse navnlig til Charakteristik af Guldberg og hans Regimente, var — med uvæsenlige Udeladelser — saalydende: «Det er vores allernaadigste Villie, at du, vores Geheimeraad og Justitiarius i Højesteret Rosenørn, du, vores Director og Oberprocureur i det tyske Cancelli, Geheimeraad Carstens, og du, vores 1ste Deputeret ved Finanserne og Rentekammeret, Geheimeraad Stemann, saasnart muligt træde tilsammen for at tage under Overvejelse de Beskyldninger, som vi have imod

Kammerherre Magnus Beringskjold til Rønnebæksholm, hvilken Mand vi til den offentlige Roligheds Vedligeholdelse fandt for godt den 5 Juni sidstleden at lade arrestere og i Citadellet Frederikshavn at hensætte, samt hans Papirer i hans Bo at lade forsegle og til os at indlevere, hvorpaa vi ved vore Ministre lode disse Breve aabne og derfra afsondre alle de Papirer og Brevskaber, som ikke vare mistænkelige, hvilke da tilhobe ved Kammerherre Bjelke og Regimentskvartermester Schytte ere blevne afleverede til Kammerherrinde Beringskjold og Søn, Kammerjunkeren. Om alt dette kan den fulde Forretning af 12 Juni, som herved er lagt, give Vidnesbyrd. Hvad tvertimod de mistænkelige Breve angaaer, da have vi befalet vores Statssecretair, Geheimeraad Høegh-Guldberg at gjennemgaae dem, afsondre derfra, om endnu noget deri ej var betydeligt, og af det vigtige at forfatte til Brug for Commissionen det herved lagte Udtog, hvortil vi have føjet Brevene, hvoraf dette Udtog er gjort.

Vi vidste endvidere, at vores Statsminister, General Eickstedt havde en Del Breve fra Kammerherre Beringskjold, siden han efter vores Villie havde vedligeholdt i lang Tid en Brevvexling med denne Mand, for at dæmpe, om muligt, hans Urolighed, og hindre Ulykker, baade for ham og andre. Vi anmodede ham at udlevere dem, og skjøndt han krympede sig derved, troede han dog at burde gjøre det, ikke alene fordi vi saa vilde, men og fordi en Del Breve, som han havde skrevet til Beringskjold, vare fundne i dennes Bo. Disse beringskjoldske Breve samt en god Del af Generalens ere herved lagte.

Men da Commissionen behøver Vejledning af os selv, for at indsee hist og her Sammenhængen, ville vi endnu

allernaadigst meddele den visse sammenhængende Underretninger.

a) Commissionen maa i Beringskjolds Breve til vores Statsminister, General Eickstedt lægge vel Mærke til de aller haardeste Udladelser over vores Collegier og vores første Embedsmænd, til de Trusler, som han gjør imod dem, og hvor stor Forbrydelse deri ligger mod os, vores Myndighed, vores Regering. Commissionen maa lægge Mærke til hans Brev, dateret Kjøge af 28 Maj 1773, hvori han havde en Rejse for til Petersborg: den hele Tone viser, i hvad Øjemed denne Rejse skulde gjøres. Det samme sees af Brevet 9 Juni 1773. Men hvor formasteligt lovstridigt og gruligt sligt Forsæt er, bliver unægteligt.

b) I Stedet for at gaae til Petersborg fandt denne Mand for godt at gaae, os uadspurgt, til Biersgaard i Skaane, hvor han hos en Baron Gyllenstjerne længe opholdte sig. Herfra giver han sig i Maj 1775 paa Rejsen til Stokholm, men den 18 Maj standser han med et i Norkjøping sin Rejse, og derfra har han under 18 Maj tilskrevet Generalen et Brev, der for Commissionen, som nu læser dem alle, er højst mærkeligt, siden det i sin Tone er forskjelligt fra alle de andre og viser, at med Et er et stort Haab strandet for ham. Man erindre sig her det Dødsfald i Celle d. 10 Maj 1775, som vi nødes til at maae nævne, og Commissionen bringe dermed i Forbindelse Brevet fra Manden Hald af 15 September samme Aar, hvorom mere siden. Ogsaa maa Commissionen mærke sig af Correspondancen i Almindelighed, at Beringskjold brugte og fik over alle sine Ting Estafetter, og at Posten paa den Tid af Aaret end ikke behøver otte Dage mellem Hamborg og Norkjøping. General Eickstedt foreviste strax dette

Brev af 18 Maj til os, til vores Fru Moder og vores Hr. Broder. Vi følede alle det samme, og maatte saa meget mere, som førend Beringskjold endnu gik over til Skaane, vare Efterretninger indløbne, at han ved denne Hald i Hamborg havde de mistænkeligste Forbindelser med Celle, hvilke han vilde sammenknytte med Stokholm. Vores Naade holdte os tilbage fra da at lade ham fængsligen anholde.

c) Samme Ømhed og Erindringen af hans Tjeneste den 17 Januar 1772 bragte os til at lade ham komme tilbage fra Skaane og at udbetale ham alle de Fordringer, som han for hans møenske Gods nogenlunde kunde gjøre. Vi skulde nu have ventet Rolighed og Taknemmelighed. Tvertimod finde vi blandt de paa Rønnebæksholm antrufne Breve nogle af den Correspondance, som han haver havt med forommeldte Hald i Hamborg, og deri tydelige Spor af den hos ham bekjendte Tænkemaade. Endnu i det samme Aar 1775 forekommer Brevet af 15 September fra Hald, og deri aabenbare for hvem, som vil see og kan slutte, at Beringskjold har om det mest inderlige ved vores Hof havt en Correspondance med en D. D., og det i den lastværdigste Hensigt. Brevene af 17 October 1775, af 9 Juli 1776 vise, at den samme har vedvaret, og Brevet af 26 Februar 1776 lærer, at denne Hald var bestemt til en hemmelighedsfuld Rejse til Stokholm. Staternes Natur og Undersaatters Pligter, Regeringernes Majestæt og Sikkerhed bør fastsætte Værden af saadanne Foretagender.

d) Da de Breve, som man hår fundet, kun ere nogle, som ved at være kastede mellem andre have undgaaet den Ild, som har forstyrret deres lige, saa møder i den beringskjoldske Correspondance et stort Hul fra Juli 1776 til 15 Juni 1778, da vi med Et finder denne urolige Mand i

en ganske ny og højst uventet Forbindelse med Regeringsraad Wegener fra Hanau. Alt dette have vi erfaret af nogle ogsaa faa Breve, som bleve i den Beringskjoldske Bofundne fra Legationsraad Wilgaard, Kammerraad i Fyrstbiskoppens Tjeneste i Eutin, og som skal være beslægtet med Kammerherrinde Beringskjold. Disse Breve, der ved Vanvare har undgaaet Cassation, og hvoraf vedlagte Extract er udførlig, indeholde alt, hvad der i en Stat fortjener Opmærksomhed. Man erindre sig det onde Menneske, som er Hovedpersonen, og man agte saa paa det Hemmelige i Wegeners Rejse, paa den hemmelige Sammenkomst, der skulde holdes i Flensborg (af Brevet d. 15 Juni 1778)¹⁾; paa det Løfte, som Wegener foregiver at have givet Beringskjold og Pr[inds] C[arl] (Brevet af 12 April 1779)²⁾; paa det Wegenerske Brev, som endelig maatte brændes (Brevet af 14 April 1779)³⁾; paa det Hele i Brevet af 17 August 1779 og i det af 8 October 1779⁴⁾. Sammenbindelsen har vedvaret, thi endnu dette sidste Foraar har en Sammenkomst været betænkt. Saa er da af disse Stykker af en meget større Brevvexling bekjendt, at Beringskjold har 1773 havt i Sinde fra Petersborg at gjøre ondt; i Aaret 1775 har han fra Hannover og Stokholm villet opføre et Uvejr, og endnu i 1776 vedligeholdt dette Anslag. Siden,

-
- 1) Wegener havde i Sommeren d. A. besøgt Beringskjold i han Hjem og aftalt et senere Møde med ham, og paa Hjemrejsen fra Danmark spist hos Landgrove Carl, dengang Statholder i Hertugdømmerne, i Slesvig By.
- 2) I Brevet nævnes kun flygtig, at Wegener forrige Aar havde lovet Beringskjold og Pr. C. noget.
- 3) Kjendes ikke.
- 4) Prinds Carls Navn nævnes i det ene Brev i Forbindelse med •noget, som attraaedes•, i det andet uden nogen Antydning.

fra Aaret 1778 af, har han arbejdet fra en anden tysk Side at stifte nogen ny Uro.

Endeligen i Maj dette Aar indløb fra tvende agtbare Mænd Skrivelser til vores Statminister, General Eickstedt og vores Statssecretair, Geheimeraad Høegh-Guldberg, hvori blev tilkjendegivet, at Kammerherre Magnus Beringskjold pønsede paa intet mindre end at styrte ved et voldsomt Foretagende de første af dem, som vi have givet vores Fortrolighed, og at han desangaaende plagede uden Ophør sin Søn, Kammerherre Beringskjold, sin Svigerdatter, fød Comtesse Wedel-Jarlsberg, og andre, som han vovede at aabne sig for. Disse Breve bleve os forelagte, ligesom og hendes Majestæt Dronningen og hans kongelige Højhed Arveprindsen. Vi lode da Sønnen og Svigerdatteren komme, og han har for vores Statsminister, General Eickstedt, for vores Statssecretair og vores Hr. Broder, ligesom hans Kone for hendes Majestæt vores Fru Moder, aflagt det sørgelige Vidnesbyrd, som de nu her vedlagt skriftligen har maattet under deres Ed igjentage. Conferentsraad og Amtmand Fleischer har ligeledes i vedlagte maattet bevidne, at denne Søn og Svigerdatter, plagede og forfulgte af denne Fader, raadførte sig med ham, og hvorledes han efter Ed og Pligt raadede dem at angive, hvad de ikke uden den største Forbrydelse kunde tie. Ligeledes har Westerholt, Medejer af Kalkværket og dertil hørende Gaard paa Amager, paa vores Anfordring maattet edeligen forklare sig over de ham gjorte Spørgsmaale.

Commissionen er da saaledes af os selv indledet i den nødvendige Sammenhæng af de Omstændigheder, som den i denne Sag behøver at vide. Den har da allerede mærket, og vil [mærke] det endnu mere ved at gennemgaae Papiernerne, at hele Sagen er af en besynderlig Natur.

1) De sidste Angivere ere Børn, som, uden at kunne undgaae en ond Faders uophørlige Anmodninger, bleve tilsidst nødtvungne til at aabenbare hans forrædiske Anslag. De bade, og vi have helligen tilsagt dem, at de ikke som Vidner skulle fremkaldes for nogen Ret i en Sag saa krænkende, ja at deres Navne skulle være eller blive efter Mulighed fordulgte.

2) De Personer, som den arresterede Kammerherre Beringskjold har betjent sig af og corresponderet med, ere en Hald i Hamborg, en Wegener i Hanau, en Wilgaard i Eutin, alle tre Fremmede og i fremmed Tjeneste, hvilke vi hverken kan stævne eller faae afhørt eller faae enten Vidnesbyrd eller Tilstaaelse af.

3) Den os forhadte Correspondance med Celle og siden med det Hannoverske, og hvad Sammenhæng dette igjen har havt med Stokholm, er af saadan Natur, at vores Værdighed og Højhed ingen Undersøgelse tillader. Ligeledes da vi, da vores Hus ere i højeste Grad overbeviste om, at P[rinds] C[arl], som i Wilgaaards Breve er nævnet, tænker som Fødsel, Svogerskab og Pligt fordrer, og endog den varsomste Undersøgelse kaster en uudstaaelig Mistanke, saa ville vi, og kongeligen bør ville, at der over os saa ømmelige kjære Personer ingen Spørgsmaal maa gjøres og intet Svar modtages.

4) Da dette onde Menneske har vendt sig med sine Anslag fra Hof til Hof, fra et Herskab til et andet, og vi og vores Stat staae nu med dem alle i bedste Forstaaelse og i et godt Venskab, saa kan vi ikke ville, at der maa anstilles de egenlige lovformelige Undersøgelser, som Statens Rolighed ikke tillader, dem Tavshed aldrig kan holde skjult, thi Nysgjerrighed efterforsker, og fremmede Hoffer gjøres opmærksomme.

Af disse vigtige Aarsager, hvis store Vægt Commissionen ej andet kan end føle, er det, at, hvor nødigt vi end ville, vi dog i denne Sag maa forlade den ordenlige og os saa kjære lovformelige Gang, og ikke tillade, enten at Vidner føres, eller at den skyldige gives et Forsvar, ja, omendskjøndt vi have til Eder, vores kjære og betroede Mænd og Tjenere, den største Tillid, fordrer dog Sagens besynderlige Natur, at vi maa forlange af Eder Eders skriftlige Ed, den I strax maa indsende, at I om denne Sag og al dens Indhold ikke skal udlade Eder til Nogen, hvem det endog maatte være, uden skriftligen til os selv, i den Betænkning, som vi af Eder for det første ville have. Vores Hensigt og endelige Villie er da denne, at I træde tilsammen i al Stilhed, og samlede med hinanden gennemlæse de Eder herved tilsendte Papirer, og efter at I have deraf kjendt Sagen og med hinanden gransket og undersøgt dens besynderlige Natur og Beskaffenhed, da skjøne og med Eder selv efter Loven og efter hvad der skyldes Eders Konges Sikkerhed og Statens Rolighed, bestemme, om ikke Kammerherre Magnus de Beringskjold hører til de urolige og for Landet farlige Borgere, som det almindelige Bedste og den offentlige Rolighed fordrer, at maa deres hele Levetid holdes arresterte og i nøje Bevaring. Thi omendskjøndt hans onde Anslag og fremturende Arbejdsomhed for at stifte Uro og Forstyrrelse kunde fortjene en langt anden Straf, saa ville vi dog, siden Sagens Natur ej taaler en ordenlig Undersøgelse, og vi ikke ville glemme hans Tjeneste den 17 Januar 1772, følge vores kongelige Mildhed og Naade, og skaane ham og Familie fra videre Beskæmmelse, ladende os nøje med at sætte Staten i Sikkerhed for saadan ond Mand. Det skal staae Eder frit for, om I finde det muligt, at begive Eder til Citadellet og der

tage hans Svar paa de Spørgsmaal, hvilke I som kloge og i Verden kyndige Mænd ville vel vide at vælge. Desuden maa I, om I i nogen Ting ville have nærmere Forholds Ordre, derom skriftligen indkomme til os selv, ligesom I og kan selv vælge Eder en paalidelig Secretair, den I strax have at lade undertegne den nøje Tavsheds Ed. Saaledes sker vores Villie, og I opfylde den allerbedste Tillid, som vi i dette og alt have til Eder.»

I en anden til Commissionen rettet Cabinetsordre af samme Dato blev Etatsraad og Professor Colbjørnsen nævnt som en Mand, der kunde tiltræde Commissionen og som den yngste tillige føre Pennen. Commissionen indstillede da dette den 16 November, og Dagen efter approberede Kongen det og gav Colbjørnsen den i saa Henseende fornødne Ordre.

Commissionen traadte strax i Virksomhed. Den 28 November nedlagde den en allerunderdanigst Forestilling om, at Generaladjutant Beringskjold og Hustru af Kongen maatte beordres til at komme til Byen, og at to af Commissionens Medlemmer under Skin af et Besøg efter nærmere Aftale maatte have en Sammenkomst med dem i deres Logis og modtage deres Vidnesbyrd, navnlig med Hensyn til, hvorfra Thomas Beringskjold har sin Kundskab, om Faderen har udtalt sig til dem begge paa en Gang, samt om hvilke andre af hans Hustrus Venner end Capitain Beck Beringskjold har henvendt sig til. Herpaa blev svaret ved en Cabinetsordre af 1 December, paraferet af Guldberg og skrevet med hans Haand, saalydende: «Commissionen svarer saa aldeles til vores allernaadigste Overbevisning om dens Klogskab og varsomme Nidkjærhed, at vi med megen Fornøjelse har ladet os dens allerunderdanigste Forestilling fremlægge. Den har fuldkommen

grebet den beringskjoldske Sags Natur og vores sande Hensigt, thi approbere vi og i Et og Alt Commissionens Indstilling og derfor under Dags Dato have tillagt Kammerherre Thomas Beringskjold og Hustru den Befaling at begive sig herind for nogle Dage, saasart det nogensinde er dem muligt, og ved Ankomsten strax melde sig for vores Cabinet, da vi strax ville underrette dem om vores videre Villie. Ogsaa have vi allernaadigst, ved at forvisse dem om al mulig Tavshed, sørget for deres Rolighed. Saasart de nu ere ankomne, skal Commissionen faae al fornøden Underretning, og da det paa en af de fra Commisionen foreslagne Maader bliver let at drage et Skjul over disse Folks Møde for Commissionen, troe vi det bedst, at alle dens Lemmer ere tilstede, for saa meget mere vidnefast at modtage deres Udsigende over de Ting, som vi ganske bifalde, at de blive spurgte om." I det derefter, ifølge Cabinetsordre — med Guldbergs Haand — af 12 December, d. 13de Aften Kl. 7 i Rosenørns Hus afholdte Forhør, vedkjendte Thomas Beringskjold sig sin tidligere Forklaring, forklarede, at han havde alt af Faderens egen Mund, og altid i Enrum, og at denne efter sit eget Udsagn ogsaa havde henvendt sig til Hs Excell. Geheimeconferentsraad Baron Wedel, til dennes Søn Kammerjunker Baron Wedel, til Kammerherre Baron Gyldenkrone og Capitain, nu Major ved Livgarden tilfods Beck. Han tilføjede, at hans (for 5 Aar siden afdøde) Svigerfader ogsaa havde fortalt ham det og raadet ham til at undgaae Faderen saa meget som muligt, da han frygtede, at det tilsidst vilde gaae den gamle Beringskjold ilde. Baron Gyldenkrone havde ogsaa fortalt ham, at Faderen havde været i Lag med ham. Fruen vedkjendte sig ligeledes sin Forklaring, erklærede, at han altid talte

med hende i Enrum, og endogsaa havde forbudt hende at sige sin Mand det. Hun vidste, at han havde været i Lag med hendes Fader, men ikke andre. Efter dette Forhør indstillede Commissionen samme Dag, at Beringskjold formodentlig dog ikke har vovet at tale til Geheimeconferentsraad Wedel, og at denne derfor ikke behøver at afhøres, at derimod Kammerjunker Baron Wedel og Baron Gyldenkrone afhøres, og maaskee ogsaa Generalkrigscommissair Tuxen. En med Guldbergs Haand skreven Cabinetsordre af 15 December fritog dog foruden den gamle Baron Wedel ogsaa Tuxen for at møde, men beordrede den unge Baron Wedel og Gyldenkrone dertil, den sidste dog først, naar han kom sig efter et forvredet Ben. Den 9 Januar 1782 modtog Commissionen derefter igjen en guldbergsk Cabinetsordre om deres Møde efter Rosenørns nærmere Bestemmelse. Ifølge den afgav Baron Wedel sin Forklaring samme Dag. Den gik ud paa, at Beringskjold kun en Gang havde sagt til ham, at adskillige ved Hoffet — han nævnede ingen — havde ham meget at takke, og at han kunde gjøre Fordringer. Han havde iøvrigt kun lidt at gjøre med ham og undgik ham altid. I et derefter 22 Januar stedfundet Forhør forklarede Gyldenkrone¹⁾, at Beringskjold ikke til ham havde udladt sig om at gjøre nogen Forandring i Regeringen eller Statens Bestyrelse, og han havde heller ikke hørt, at han havde talt om sligt til Andre, undtagen at han i Almindelighed talte meget frit. Alt, hvad han vidste, var, at da han var til Thomas Beringskjolds Bryllup

¹⁾ Kammerherre, Baron Chr. Vilh. v. Gyldenkrone var Generaladjutant og Capitain i Livgarden tilfods, og blev samme Aar gift med Louise Salome, Datter af den ovennævnte Geheimeraad, Baron Fred. Vilh. Wedel-Jarlsberg til Ravnstrup, separeret 1798, og døde som General og Commandant i Nyborg 1808.

paa Ravnstrup, saa viste den gamle Beringskjold sig meget fortrolig imod ham, som undrede ham noget, da han ikke kjendte ham før; og da han næste Morgen vaagnede, stod Beringskjold ved hans Seng, udtalte sin Misfornøjelse med «Regeringens Forfatning i Almindelighed», og spurgte Gyldenkrone, om han havde Mod i Brystet, hvortil denne svarede, at hvor hans Mod skulde sættes paa Prøve i Henseende til undersaatlig Troskab, der skulde det ej savnes. Han var endnu halvsvøvnig og affærdigede derfor Beringskjold temmelig kort, og siden blev der ikke talt videre derom.

Den 11te Februar indstillede derefter Commissionen til Kongen, at Interimscommandanten i Kastellet maatte faae Ordre til paa Rekvisition at gjøre et Værelse tilrede til Commissionen, at denne maatte faae en kongelig Befaling til at forevise Arrestanten — da Commissoret af 13 November 1781 efter sin Beskaffenhed ikke kunde forevises —, endvidere at den maatte vise Beringskjold hans Breve og lade ham vedkjende sig dem, samt i Tilfælde af hans Benægtelse benytte Vidnesbyrdene imod ham, og endelig tilsige ham, at Kongen af kongelig Mildhed og med Erindring af hans Tjeneste den 17 Januar 1772 vilde lade Naade gaae for Ret, naar han oprigtig tilstod og angrede sine «Mishandlinger». En guldbergsk Cabinetsordre af 12 Februar 1782 opfyldte Commissionens Ønske og ledsagedes af en anden Cabinetsordre af samme Dato, som lovede Beringskjold Formildelse i hans Straf i Tilfælde af Tilstaaelse. Den lyder med uvæsenlige Udeladelser saaledes: «Efterat vi længe havde bragt i Erfaring, at Kammerherre Beringskjold til Rønnebæksholm ikke alene ved ublu Taler og formastelige Breve dadlede vores Regering og skammelige anklagede de Mænd, som vi fandt for godt at betroe vores og Rigets Sager, men og indlod sig i den lastværdigste og

mistænkeligste Correspondance, hvori fandtes tydelige Spor til Anslag mod vores Regering og kongelige Hus, saa blev det ikke alene nødvendigt at forsikre sig saadan urolig og ond Borgers Person, men og at bemægte os hans Papirer, og efter sammes nøje Eftersyn at udnævne Eder til Commissarier i denne Sag....» De skulle undersøge Sagen og afhøre Vidner, forhøre Beringskjold selv, og derfor begive sig til Kastellet, med al fornøden Myndighed i saa Henseende. De skulle «formane ham til at give Gud og Sandheden Æren og vel vogte sig for, til saa megen Utaknæmmelighed og grov Forbrydelse nu at føje Haardnakkethed, da sand Tilstaaelse alene vil kunne formilde os og bringe os til at lade Naade gaae for Retten.»

Faa Dage efter, 20 Februar, bad Commissionen om Tilladelse til i Nødsfald at maatte i Henhold til den forrige Cabinetsordre af 12te forelægge Beringskjold hans Søns og Svigerdatters Vidnesbyrd, og en Cabinetsordre af 28 Februar tillod det. Strax efter, den 1—2 Marts, blev der saa holdt Forhør over Beringskjold. Uagtet dette fylder en hel Protokol ved Retsacterne, indeholder det dog ikke ret meget af Interesse, og vi kunne derfor omtale det i al Korthed, saameget mere, som flere af de vigtigste af hans Udsagn allerede ere benyttede og citerede i det foregaaende. Forhøret drejede sig først om hans i Brevene til Eickstedt paa en mysterieus Maade omtalte Rejser og udenlandske Ansættelser, samt den Forbindelse med Caroline Mathilde i Celle, som fremgik af hans Correspondance med Andreas Hald i Hamborg; dernæst om Truslerne mod Ministrene i Brevene til Eickstedt, og endelig om det af hans Søn og Svigerdatter angivne Complot mod Kongen og Regeringen. Med Hensyn til den omtalte Rejse til Petersborg i 1773, erklærede han, at det aldrig havde været hans Alvor, han vilde kun prøve,

hvordan det vilde blive optaget. Naar han fremdeles havde talt om en fremmed Fyrste som sin Souverain, naar han truede med at komme tilbage i en Egenskab, saa at han vilde blive mange en Torn i Øjet, og udtalte, at det var for silde, naar det skete paa den Maade, og naar han fortalte, at Efterstræbelsen i hans Fædreland havde skaffet ham langt større Lykke andensteds, end han nogensinde havde ventet, saa erklærede han, at det altsammen var Rodomontader. Hans Flugt til Skaane var begrundet i Harme over sin uretfærdige Behandling og Frygt for enten at blive myrdet af Canariis med Consorter, eller dog at blive arresteret for Sagen med Amtmand Møsting. At han blev paa Biersgaard, hvor han oprindeligt kom rent tilfældig, var paa Grund af Letheden ved derfra at skrive til de kongelige Herskaber og til Eickstedt. Hans foregivne Rejse til Stokholm i 1775 var, ligesom Rejsen til Petersborg i 1773, blot en Comedie (han havde slet ikke været i Nor-kjøping, hvorfra han daterede Brevet om Caroline Mathildes Død), ved hvilken han gennem Eickstedt søgte at skaffe sig bedre Vilkaar ved at komme tilbage, hvad Hoffet gennem Tuxen længe havde søgt at bevirke. At Correspondancen med Andreas Hald angik Caroline Mathilde, vedgik han aabent, men paastod, at den gik ud paa at udspionere hendes Planer og angive dem for Regeringen, fordi han var bange for at være i Danmark, saalænge hun levede, da han mente, at hun stræbte ham og hans efter Livet. Hvad dernæst angik Truslerne mod Regeringens Medlemmer i Brevene, saa tilstod han uden Omsvøb, at han havde skrevet til Eickstedt som en gal Mand, og appellerede i saa Henseende til en mild Bedømmelse, paa Grund af, at Brevene jo ikke vare bestemte til at sees af andre end af denne. Med Hensyn endelig til det af hans Børn angivne Complot mod

Kongen, Enkedronningen, Arveprindsen og hele Regeringen, for selv at komme til Magten, benægtede han alt og kjendte sig værdig til den haardeste Straf, dersom det kunde bevises. Hele dette var et paa Ravnstrup af hans Svigerdatter og hendes Familie spundet Complot imod ham, for derved selv at komme i Vejret, og begrundet i, at der efter Brylluppet var kommet Fjendskab mellem ham og de unge Folk.

Strax efter dette Forhør fik han paa Forslag af Commissionen Tilladelse til at modtage Besøg af Professor Treschow, at faae Bøger og de altonaer eller hamborger Aviser, samt et bekvemmere Værelse, idet det ved den Lejlighed dog indskærpedes Commandanten at «vedligeholde den gode, skarpe Opsigt, som med denne farlige Mand hidtil er bleven til vor Fornøjelse brugt». Det overlodes til Commissionen at bestemme, om Westerholt behøvede videre at forhøres, og om Correspondancen med Wilgaard ikke i Kastellet kunde nøjere examineres, «da man extra protocollum kunde modtage, hvad man fandt fornødent»¹⁾. Commissionen udførte nu dette Hverv og optog hans Forklaring om Brevvekslingen med Wegener og Wilgaard udenfor Protokollen paa et særskilt Papir, hvilken Forklaring dog med Cabinetts Tilladelse senere ogsaa optoges i Protokollen. Han forklarede ved denne Lejlighed kun, at han havde kjendt Wegener fra de begge stode i storfyrstelig Tjeneste, altsaa fra 1756 af, og havde corresponderet med ham lige siden; og Wilgaard, som var en Slægtning af hans Hustru, havde han kjendt i nogle og tredive Aar, altsaa før 1750, og de mystiske Udtryk i Correspondancen angik kun Wegeners Ønske om at komme i dansk Tjeneste. Paa samme Tid tillodes det

¹⁾ Cabin. Ordre 4 Marts 1782 ved Retssagen.

Provst Tybring at besøge Beringskjold, «da han som en fornuftig Mand vel vilde forstaae ikke at tillade ham at indlade sig i de Ting, som ej angaae Religionen og dens Sandheder»¹⁾. Paa ny Forestilling af Commissionen blev det ligeledes bestemt, at Westerholt ej skulde videre forhøres, og at Kammeradvokat Colbjørnsen blev beskikket Beringskjold til Consulent efter hans derom udtalte Ønske, og maatte i den Anledning ligesom Rettens Medlemmer aflægge Tavsheds Ed²⁾. Paa et Andragende fra denne, som af Commissionen blev indsendt, udtalte en Cabinetsordre af 21 Maj — efter at have forudskikket den Sætning: «Justitsraad Colbjørnsens Nidkjærhed er os behagelig», —, at Commissionen maatte tilskrive Vidnerne, navnlig Sønnen og Svigerdatteren, om at komme til Staden, men iøvrigt behandle dem med Varsomhed. Den 26 Juni lod Beringskjold Colbjørnsen paa sine Vegne begjære flere Documenter til Benyttelse, navnlig sin Correspondance med Eickstedt og Guldberg, og med sin Søn og Svigerdatter fra Marts og April 1781, samt at confronteres med de to sidstnævnte og med de andre Vidner. Den unge Frue blev fritaget paa Grund af velsignede Omstændigheder, men Manden blev contraquæstioneret af Colbjørnsen, uden at dog noget nyt fremkom. Paa Commissionens Forslag bestemtes det derpaa, at ogsaa General Bessel og Kammerjunker Ditlev Beringskjold skulde contraquæstioneres³⁾. Den 23 Juli bleve Gyldenkrone og Beck atter afhørte, uden at noget nyt frem-

1) Commiss. Forest. 13 Marts 1782 og Cabin. Ordre 18 Marts 1782 ved Retssagen.

2) Commiss. Forest. 26 Marts 1782 og Cabin. Ordre 30 Marts 1782 ved Retssagen.

3) Commiss. Forest. 2 Juli 1782 og Cabin. Ordre 9 Juli 1782 ved Retssagen.

kom. General Bessel derimod forklarede paa Tilspørgsel af Colbjørnsen, at han havde kjendt Beringskjold fra først i Juni 1779, i Anledning af, at Rønnebæksholm hørte til Generalens Regiments-Distrikt, hvor han dengang opholdt sig for at exercere Folkene. Beringskjold havde da søgt at gjøre hans Bekjendtskab og vist ham overmaade megen Høflighed, som han dog kun benyttede sig af saa lidt som muligt, da Hensigten forekom ham uklar. I Aaret 1779 havde han været paa Rønnebæksholm et Par Gange, og ligeledes i 1780, sidste Gang 21 Juni dette Aar, da han kom der efter Kammerherrens indstændige Anmodning. Beringskjold vilde da have ham til at blive Natten over, men det undskyldte han sig for. Beringskjold havde aldrig anmodet ham om at gaae ind paa nogen Plan, der kunde ansees for fornærmelig imod Regeringen, og ikke heller udladt sig med Misfornøjelse i nogen Maade. Tvertimod, da Brylluppet den Tid forestod, viste han sig meget glad og tilfreds med Regeringen. Endvidere forklarede Bessel, at ogsaa Officererne af hans Regiment vare blevne indbudne af ham med megen Høflighed, især i 1780, da Sønnen var kommen til Regimentet. Paa Colbjørnsens Tilspørgsel benægtede endvidere Kammerjunker Beringskjold aldeles, at Broderen havde søgt at overtale ham til en Sammensværgelse om at styrte Faderen. At røre videre ved Forholdet til Wegener og Wilgaard fandt Commissionen betænkeligt, fordi Beringskjold da i sit Forsvar kunde lade indflyde Ting, som det kongelige Commissorium forbød den at indlemme i Acterne, og det var jo heller ikke Hovedsagen. Dette blev approberet¹⁾. Commissionen fik derefter

¹⁾ Commiss. Forest. 9 Sept. 1782 og Cabin. Ordre 17 Sept. 1782 ved Retssagen.

udtrykkelig fra Cabinettet opgivet de Punkter, hvorfor Kongen vilde, at Børingskjold skulde forsvare sig. Det hedder deri: «Kongen vil forbigaae Arrestantens urolige, herskesyge og dristige Forhold umiddelbart efter at hans Tjeneste den 17 Januar 1772 var bleven kongelig belønnet, hans mistænkelige Rejse i Aaret 1773 ud af Landet og langvarige Ophold i et fremmed Rige uden Tilladelse, hvilket alt ej videre skal oppripes», men Arrestanten fordres til Regnskab 1) «for den Troløshed mod hans Konge, som røbes i den Forbindelse med Celle»; 2) for hans «oprørske og ublue Udtalelser, ja Trusler mod Regeringen og Kongens højstbetroede Mænd»; og 3) for «de gruligste og højst forræderske Anslag, Arrestanten havde for mod Regeringen, ja mod Kongens egen og flere af de høje Herskabers Personer». Den 26 November indgav hans Forsvarer, Justitsraad Colbjørnsen sit Indlæg, et langt og højst curieust Actstykke. Det begynder med en meget svulstig Udvikling af, hvorledes «Troløshed mod sin Konge og Forræderi mod Fædrelandet ere saa unaturlige Forbrydelser for ethvert Menneske, at en saadan Tanke umulig kan opstige i en Mands Bryst, hvor der er Levning tilbage, jeg vil ikke sige af Religion, Dyd og Ære, men blot af Menneskelighed». Derpaa udtaler han, at disse Forbrydelser derfor endog ere sjeldne i despotiske Stater, og i Danmark under dets faderlige, milde og vise Regering, hvor Monarkens, Statens og hver enkelt Borgers Lyksalighed ere uadskillelig forbundne, bør Forræderi mod Kongen og Staten neppe ansees mulig, og for at kunne dømme en Undersaat skyldig deri, maa derfor kræves «saa fuldkomne og uryggelige Beviser om facti Rigtighed, at samme umulig kan sættes i Tvivl». Endelig udvikler han vidtløftig, hvorledes det stred mod al Rimelighed, at Børingskjold skulde have næret oprørske

Planer, naar man tog Hensyn til, baade at han savnede alle fornødne fysiske Midler til at udføre saadant, at han ved flere Lejligheder havde opoffret sig for Kongehuset, og at han selv maatte kunne indsee Umuligheden af slige Foretagender.

Sagen blev nu anseet for udprocederet, og Commissionen indgav sin Betænkning til Kongen den 31 December 1782, et meget udførligt Actstykke, 57 Foliosider stort, og i det væsenlige af følgende Indhold. Commissionen behandler først «Sagens Formalitet» og udtaler i saa Henseende, at «i Lovens 1ste Bogs 20de Capitel siges med udtrykkelige Ord, at Sager af saadan Beskaffenhed som den nærværende ej lider, at den almindelige Lands-Proces kan følges . . . og Deres kongelige Majestæt har altsaa endog ved Lands-Loven forbeholdt sig, for Tilfælde af Statsforbrydelser, allerhøjstselv i enhver Sag at fastsætte, hvorledes den skal forhandles». Commissionen vover ikke at tilraade fiskalisk Action under de strengeste Formaliteter, af den Grund, at «saafremt denne Sag ved ordenlig Rettergang og Dom skulde paakjendes, vide vi ikke, hvorledes at sammenstemme enten med Statsforsigtighed eller Omstændighed den i Følge Lovens 1—4—1 juridiske Nødvendighed af Kald og Varsel til de høje og anselige Personer, som dels i de beringskjoldske Breve, dels i Vidnernes Forklaring ere nævnte paa en Maade, hvorved de enten umiddelbar eller middelbar røres». Med Hensyn til «Sagen selv», udtales derpaa angaaende de tre Punkter, paa hvilken Anklagen efter Kongens udtalte Villie udelukkende skulde rettes, følgende: 1) Forbindelsen med Celle, bevist saavel ved Arrestantens egen Tilstaaelse, som ved Breve, ligesom ogsaa, trods hans Benægtelse, at han dertil gav Underretninger om hvad der foregik ved Hoffet. At det skulde

være af Frygt for Celle, at Børingeskjold forlod Fædrelandet i 1773, er ikke rimeligt, men derimod, at han kom hjem, da han ikke havde noget mere at haabe fra den Kant. «Den Dag, da Børingeskjold bidrog sit til den almindelige Frelse, var neppe forbi, inden det viste sig, at intet mindre end Følelse for Kongens og Landets Vel havde i den Handling været hans Drivefjeder. Hans Forhold nødte Deres Majestæt ej længe efter til at forvise ham Hoffet og Hovedstaden.» Forbindelsen med Celle var højst utilladelig og «af Udseende til at have havt for den almindelige Rolighed farlige Hensigter, og endskjøndt vi derfor vel ikke kunne ansee ham tilfulde strafskyldig efter Lovens 6—4—3 som den, der har ydet Kongens offentlige Fjender Bistand i Raad eller Daad, viser dog Analogien og Betragtningen af større og mindre Forbrydelser af samme Art, at Lovgivningen vil, som den bør, beskærme Statens Sikkerhed mod ildesindede og urolige Borgere». 2) Med Hensyn til Trusler mod Regeringen og Kongens højstbetroede Mænd formener vel Commissionen ikke, at Børingeskjold bør fældes uden efter Rettergang og Dom, og under Sagens nærværende Skikkelse, men disse Udtalelser vise dog «det uslukkelige Had, han har baaret til dem, som have havt Del i Statens Styrelse fra den Tid af, at han har seet sig selv udelukket fra den Indflydelse, han tragtede efter», og gjør det «troligt, at en almindelig Omstyrtning af den nærværende Forfatning har været hans urolige Virksomheds Formaal». Hans mistænkelige Brevvexling med Regeringsraad Wegener i Hanau og Legationsraad Wilgaard i Eutin «har Deres kongelige Majestæt vel ikke villet, maatte være et af Beskyldningspunkterne, der i og for sig selv kunde drage ham til Undersøgelse, men vi bør ej undlade at bemærke ogsaa dette Led i Kjæden af de hemme-

lighedsfulde Bevægelser, Beringskjold uden Ophold har givet sig». 3) Angaaende forræderske Anslag mod Regeringen, Kongen og flere af de kongelige Herskaber, da har Beringskjold benægtet alt, og søgt at gjøre det urimeligt, dels paa Grund af de Velgjerninger, han og hans Familie havde modtaget af Regeringen, saa han ingen Grund havde til Misfornøjelse, dels fordi han ikke havde Evne til at udrette saadant, og endelig fordi han «for vel maatte kjende en høj Persons Troskab og Hengivenhed til det kongelige Hus, for derfra at vente Bistand». Men hans Sindelag fremgaaer tilstrækkelig af hans Correspondance med Eickstedt, og hans ophidsede Sind bragte ham til at mis-kjende sin Afmagt og regne paa Hjælp, hvor ingen var at finde. Da efter Loven alene Villien her er strafværdig, saa maa «Retfærdighed bifalde Brugen af de tjenlige Midler, som Forsigtighed udfordrer, til det kongelige Huses og Statens Tryghed, da hos et ildesindet og forvovent Menneske et Anlæg ej mislinger, uden for at føde et andet af sig, som for at være (o: fordi det er) ilde sammenspundet, ej altid er uden Fare». Med Hensyn til Beviset, da ere Hovedvidnerne Sønnen og Svigerdatteren, og i denne Henseende undersøger nu Commissionen, hvorvidt det kunde ansees for psykologisk troligt, at de falskelig skulde have beskyldt ham, og anfører navnlig, at de ikke kunde have mindste Fordel deraf, men kun Ubehagelighed. Beringskjolds Forklaring om Uvenskabet mellem dem, paa Grund af Svigerdatterens Ærgjerrighed, forkastes som ganske urimelig, og man mener ligeledes, at han under Forhøret røbede sig selv ved at kjende sine Børns Udsagn, forinden de vare ham meddelte. Deres Udsagn maa vinde i Troværdighed derved, at de ikke kunne tænkes at have tilsigtet at skade ham, og de kunne saaledes ikke ansees for villige

Vidner, fordi de angave hvad de efter Loven vare pligtige at angive. Da Faderen ikke har talt samtidig til dem begge, saa indeholder deres Angivelser vel ikke fuldt juridisk Bevis, men Udsagnene blive dog netop ved deres Særskilthed i Grunden mere troværdige, og maae betragtes som hvad Loven kalder «vis Formodning». For at belægge med ordenlig Straf kræves imidlertid juridisk Bevis, men til kun at betrygge Staten mod hans Bestræbelser og sætte ham ud af Stand til at gjøre ondt, behøves, i den almindelige Sikkerheds Interesse, kun «en vis Formodning». Commissionens «endelige Slutning» bliver derfor, at de — ordret efter Cabinetsordren af 13 November — «ej kunne andet end holde for, at Kammerherre Magnus de Beringskjold hører til de urolige og for Landet farlige Borgere, som det almindelige Bedste og den offentlige Rolighed fordrer, at maa (o: maatte) deres hele Levetid holdes arresterede og i nøje Forvaring». «Men ligesom Deres Majestæt allernaadigst har tilkjendegivet, at allerhøjest De selv, ved at lade denne Mand anholde, ikke har villet drage ham til fortjent og exemplarisk Straf, men ikkun sætte ham ud af Stand til at gjøre ondt, og at under den nærværende Form af Sagens Behandling derpaa alene skulde tages Hensigt, bliver deraf en Følge, at vi allerunderdanigst tillige maae indstille denne Arrestant til saa lemfældig Behandling, god Pleje og Bekvemmelighed i sin Arrest, som kan bestaae med den allernøjeste Bevogtning.»

Paa Grundlag af denne Betænkning blev Sagen nu atter overvejet i Cabinettet, og derpaa endelig afgjort ved en af Guldberg skrevet og paraferet kongelig Cabinetsordre til de tre Statsministre, Schack-Rathlou, Eickstedt og Moltke, dateret 3 Februar 1783, der med ganske uvæsenlige Forkortelser lyder saaledes: Ved at tilstille dem Commissionens

Betænkning samt Acterne i Beringskjolds Sag, bemærkes det, at ved at giennemgaae de mistænkelige Papirer, den kongelige Ordre til Commissionen af 13 November 1781 og den derpaa fulgte Undersøgelse, og endelig Commissionens Betænkning af 31 December 1782, erfarer man «ikke alene den hele Sags Natur, der allevegne bærer Mærke af en bestandig fortarbejdende Ondskab mod Regeringen hos denne arresterede Mand, men og, hvor nødvendigt det bliver at holde ham i nøje Bevaring for hans øvrige Levetid, hvilken Straf er den allermildeste mod slige onde Anlæg, hvis Virkelighed han paa ingen Maade har kunnet fralægge sig, og dog tillige har ej anden Beskaffenhed, end det eneste Middel bør have, som vi til vor og Statens Sikkerhed mod saadanne onde Folk kan bruge, naar Naade paa den ene Side, og ømme Statsaarsager paa den anden, ej tillade at følge de Rettens Formaliteter, der ellers ere os ligesaa kjære, som de bør være hellige. Vort Statsraad vil ikke undlade at mærke,

1) at vigtige Statsaarsager, siden mere end et betydeligt fremmed Hof forekommer i Sagen, forbinder os til at unddrage denne Sag fra Lyset og al befrygtelig Opmærksomhed, og Erfaring lærte os, i hvad der foregik 1772, at hverken paalagt Tavshed eller Sagens ømmeste Natur holder skjult, hvad Nysgjerrighed sætter sig for at efterspore. De mange Ulejligheder, som vi derfor havde med det engelske Hof, ere os endnu i friskt Minde, og de daværende ulykkelige, onde Omstændigheder, som nu efterhaanden glemmes, ville, saafremt noget af den beringskjoldske Sag blev bekjendt, igjen opprives og svie.

2) Der er er i den Correspondance, som den arresterede Beringskjold har havt med Wegener i Hanau og Wilgaard i Eutin, noget saa bittert for høje Personer, selv af vores

Familie, at vi end ikke have villet lade Commissionen efterspore det videre i Sagen.

3) I denne saa kjendte onde Mands sidste Anslag, hvilket hans Børn fandt sig forbundne til at aabenbare, er saa meget rædsomt og afskyeligt, at vi ikke kan overtale os til mere at lade det nævne, thi der er onde Ting af en saadan Sorthed, at de bør begraves i en evig Nat.

Disse trende Aarsager forbinde os til ved en Resolution nu at stadfæste Commissionens endelige Slutning», og give den «fuld Doms Kraft», samt paa dens Forbøn at «at forunde Arrestanten al den Bekvemmelighed og Pleje, som kan bestaae med den nøje Forvaring. Vi kan med den roligste Samvittighed saaledes ophøje denne Commissions Slutning til en Dom.

Dette have vi saaledes villet tilkjendegive Vore Statsministre, ikke alene fordi vi ville, at de skulle vide denne vor Beslutning og sammes Aarsager», . . . «men og derfor, at dette vores Brev til dem kan lægges ved Acterne, og underrette endog den sildigste Eftertid om de bevægende Grunde, som have, efter den Statsforsigtighed, vi maa følge, og for de besynderlige Omstændigheder, der have hængt ved denne Sag, tvunget os til at fravige den hellige Formalitet, vi ellers ubrødelig vil have knyttet til hver Sags Ende. Vores videre Forsæt er nu», gennem Danske Cancelli at lade Beringskjold «bekjendtgjøre Commissionens endelige Slutning som vores allerhøjeste Dom», idet der iøvrigt «for ham udsættes af den ham forundte Pension 600 Rdlr til hans bekvemme Pleje, under Commandantens Bestyrelse og Regnskab. . . . Vore Statsministre tilbagesende os med Acterne denne vores Ordre, hvorved de tillige føje en af dem skriftlig vedlagt Erklæring, at de have læst de betydeligste Acter, og saaledes have været under-

rettede ikke alene om denne vores Ordre, men og om de Aarsager, hvorpaa vi have bygget denne dem nu bekendtgjorte Beslutning.»

Hermed endte denne Sag, der i alle sine Enkeltheder paa en saa slaaende Maade karakteriserer Tiden, og i denne særlig Ove Høegh Guldberg og hele hans Regimente. Vi have derfor fundet det rettest her at lade selve Facta tale, og skulle dertil kun knytte et Par Bemærkninger. Naar man nu, et Aarhundrede efter, betragter Sagen i sin Helhed, kan man neppe forstaae den store Vægt, som Guldberg, og med ham Hoffet, lagde paa den. Man kan ikke ret vinde den Overbevisning, at her var nogen virkelig Fare paa Færde. Mandens heftige Sind og slemme Mund vare tilstrækkelig bekendte, men netop dette hans Rygte gjorde ham mindre farlig, idet ingen havde Lyst til at indlade sig med ham. I 1772, da Misfornøjelsen med det struenseeske Regimente af forskjellige Grunde var saa almindelig udbredt, laa det længe forud ligesom i Luften, at det paa en eller anden Maade maatte blive styrtet; og netop det samme var Tilfældet ialfald med hele det Tidsrum, som ligger imellem 28 Januar 1781, da Kronprinds Frederik fyldte sit 13de Aar, med hvilket han efter Kongeloven var myndig, og 14 April 1784, da han under almindeligt Bifald styrtede det guldbergske Regimente ved en ny Hofrevolution¹⁾. Derfor var det, at Juliane Marie, Arveprinds Frederik og Guldberg vare saa bange, nemlig fordi de havde Følelsen af, at Bering skjold for saa vidt havde Ret, som Misfornøjelsen nu ikke var mindre end under Struensee, og de følte derfor

1) Herom kan henvises til begge Kronprindsens daværende Kammerjunkere, T. G. Slanbuschs og Joh. Bülow's Vidnesbyrd. See Histor. Tidsskr. 3die Række V. 270—71 og 328—29.

Grunden synke under sig. Man tør derfor vistnok ikke uden videre forkaste den Opfattelse af hele denne Sag, som Beringskjold, baade ved Forhøret i Kastellet og siden, ogsaa i «Høgens Praktiker», gjorde gjældende, at det var Guldberg, der havde arrangeret det hele, for at gjøre ham uskadelig. Det nytter ikke, at Commissionen i sin Betænkning udførlig udvikler, at hans yngste Søn og Svigerdatter kun kunde tabe og intet vinde ved at angive Faderen. Facta tale kraftigere end Ord, og saadanne er det, at den unge Frue til Fleischer yttrede, at hun og hendes Mand frygtede for at komme i Forlegenhed ved, at han vilde gaae fra de store Løfter, han havde givet hende, at fremdeles Angivelsen skete lige før Terminen, og at Thom. Beringskjold til denne gjorde Krav paa over 12,000 Rdlr, og den 14 Juni 1781 skrev til Commissærerne om Pengene, idet han erklærede at være i stor Forlegenhed. Endvidere udtalte Fruen i Forklaringen af 23 October s. A., at den gamle havde begyndt at chikanere dem og true dem paa det haardeste, og endelig udsagde ved samme Lejlighed Manden, at Faderen syntes endogsaa ved at lade ham lide Nød at ville tvinge ham til at indgaae Ting, som han afskyede¹⁾. Naar man lægger alt dette sammen, saa kan man ikke frigjøre sig fra det Indtryk, at Egennytte har været Hoveddrivefjederen til Børnenes saa unaturlige Angivelse mod Faderen²⁾, der tilmed havde vist sig som deres store Velgjører, og aabenbar altid havde begunstiget denne Søn fremfor hans ældre Broder. Den af Commissionen anførte Modgrund, at Børnene kun kunde

1) See ovenfor Side 258.

2) Dette udtaler Beringskjold selv ligefrem i et Brev til sin Hustru af 6 Febr. 1783, som han ikke anede vilde komme i fremmede Hænder. See nedenfor Side 294, Anm.

tabe ved Faderens Ulykke, blev, som vi snart skulle see, tilstrækkelig gjendrevet af den nærmeste Fremtid; og efter at vi have seet, hvorledes Guldberg havde sin Finger i hele denne Sag, lige fra Begyndelsen til Enden, kan den Antagelse jo ikke kaldes ubegrundet, at han iforvejen kunde have forsikkret Børnene om, at de intet skulde tabe ved Angivelsen. At derimod selve Angivelsen skulde være falsk, er der ikke nogen Grund til at troe, naar man sammenligner den med hans Udtalelser i Brevene til Eickstedt, men en anden Sag er det, hvorvidt man egentlig kan antage, at Børnene — og Guldberg med — virkelig troede, at her var nogen Fare paa Færde, fordi den gamle, mere end 60aarige Mand, efter gammel Vane, vedblev at smede Complotter i Hovedet og at bruge løs Tale. Der fremkom under Sagen ikke noget Spor til, at han havde nogen i Ledtog med sig, uden maaskee netop Regeringsraad Wegener i Hanau. Det eneste, der kan gjøre det troligt, er den Antagelse, at man allerede da, i 1781, havde en bestemt Følelse af det sig nærmende Uvejr, der paa en saa fredelig og lempelig Maade tre Aar senere styrtede de daværende Magthavere, og det fattes ikke paa Antydninger¹⁾, som maa lede os til at antage, at den, som de egentlig frygtede, var Kongens Svoger, Landgreve Carl af Hessen, som i sine Memoirer heller ikke lægger Skjul paa sin Misbilligelse af, at man med Forsæt trak Kronprindsens Confirmation i Langdrag flere Aar igjennem, for at holde sig ved Magten²⁾.

Den Opfattelse, som her er gjort gjældende, bestyrkes

¹⁾ See f. Ex. ovenfor Side 215—16, 256—57 og flere Steder.

²⁾ Memoirerne Side 147 f. Der kan heller ikke fornuftigvis være nogen Tvivl om, at denne Mistanke var Grunden til, at Land-

navnlig i høj Grad ved at betragte, hvad der passerede mellem hans Arvinger efter hans Arrestation og endnu inden han havde faaet sin Dom. Vi saae ovenfor, at der ved Beringskjolds Arrestation i 1781 ikke var nogen, der havde Rede paa hans Pengesager, og at hans yngste Søn Thomas, hans Angiver, forgjæves gjorde Forsøg paa at faae forskjellige Krav til et meget betydeligt Beløb forlods honorerede af Boet. Det varede ikke længe, inden man fik Rede paa hans Affairer, og under 22 December samme Aar kunde Regimentskvartermester Schiøt, som styrede baade den gamle Fru Beringskjolds og hendes ældste Søn Ditlevs Pengesager¹⁾, levere en temmelig fuldstændig Op-gjørelse af Boets Status, som i Forening med en hel Del forskjellige andre Papirer i den tidligere nævnte Pakke beringskjoldske Documenter i det kongelig danske Selskabs Samlinger sætte os istand til at see klart i disse Forhold. Sønnen Thomas havde været hans Yndling, holdt af en ødsel Levemaade og havde kostet ham mange Penge, han havde «destilleret» baade 3,000 Rdlr, som den gamle Beringskjold havde faaet tillaans af sin Søster Madame Westerholt paa Baadesgaard (see oven Side 170), og en lige saa stor Sum, som han arvede efter sin Morbroder Oluf Blachs Enke, Etatsraadinde Blach i Kjøbenhavn, og i Brudegave fik han

grevon i Efteraaret 1781 pludselig maatte rejse til Hanau uden sin Gemalinde, og ikke kom tilbage derfra, før efter at Krouprindsen havde styrtet Guldberg. See Momoirerne Side 149. Jfr. -Høegens Praktiker., hvor Beringskjold omtaler dot til Krouprindsen selv.

¹⁾ Schiøt var ansat ved 2det sjællandske Rytterregiment i Næstved, og stod paa den venskabeligste Fod med begge, saa Tygo Beckers Omtale af ham i Danske Herregaarde Bd. 3, Rønnobæksholm, som en paatvungen Spion og Tyran, tør der neppe tillægges nogen Vægt.

16,000 Rdlr dansk «Sølvermønt», foruden mange andre mindre Summer.

Faderen var ingenlunde nogen rig Mand, han havde givet omtrent 43,000 Rdlr for Rønnebæksholm, hvoraf dog de 20,000 vare en Prioritet, som tilhørte Grev Schulin, havde siden købt Sparresholm til Sønnen, da denne skulde giftes, og ejede alt i alt 31,000 Rdlr, det vil sige i vore Penge omtrent 100,000 Kroner, hvori ogsaa er medregnet de 5,540 Rdlr, som hans Bo i 1782, under hans Arrest, arvede efter hans Søster Ingeborg, der døde som Enke efter Kammerraad N. Schelde (see ovenfor Side 170). Der udviklede sig i de følgende Maaneder, efter Schiøts oven nævnte Opgjørelse, en temmelig vidtløftig Forhandling om Arvens Deling. Moderen havde, ved Cabinetsordre 9 Juni 1781 gjort raadig over Boet, en utvivlsom Ret til det halve Bo og dertil en Broderlod, saaledes til de to Trediedele, eller 20,000 Rdlr, medens Sønnerne efter den strenge Ret kun kunde faae 5,000 hver. Imidlertid paastod den yngste Søn, Generaladjudanten, at han nødvendig maatte have 12,000, og uden dette ikke vilde gaae ind paa at udlevere eller mortificere de Forsikringer af Faderen, af hvilke han og hans Hustru vare i Besiddelse. Det blev gjort gjældende imod ham, at han alt tidligere maatte ansees for rigelig at have optaget sin Fædrearv, og saaledes nu ikke havde Ret til noget, at det stred mod Lovens 5—1—1, at en Fader saaledes begunstigede en Arving paa de andres Bekostning, og at hans Gavebreve derfor ikke kunde ansees for gyldige. Schiøt skrev til Eickstedt, at Thomas Beringskjold «syntes at have Hjerte til at klæde den nøgen af, som han skyldte Livet». Men ved Hjælp af Guldberg, til hvem denne direkte anbefalede sin «retfærdige Sag», og med Conferentsraad Fleischer, som mod den gamle Kammerherrindes Villie blev

hende paatvungen til Lavværge, til Mellemand, drev han virkelig sin Fordring igjennem, og efter en Arveforening, dateret 8 April 1782, kongelig confirmeret ved Cabinetsordre af 10 Juni 1783, skulde Moderen betale Sønnen Thomas 12,000 Rdlr og give ham en Specification paa hele sit Indbo og Løsøre, imod at denne til Gjengjæld skulde mortificere og udlevere til Cassation alle Forskrivninger af Faderen til ham og hans Hustru, hvilket dog ikke gik af uden Indvendinger. Han opnaaede ogsaa, at Broderen Ditlev skulde betale 47,000 Rdlr for Rønnebæksholm, altsaa 4,000 Rdlr mere, end Faderen for faa Aar siden havde kjøbt den for, med Fradrag af 12,000 Rdlr, hvilke han fik ligesom Broderen. Efter denne for ham saa heldige Ordning lod Thomas Beringskjold sig den 22de Maj 1782 dispensere fra Tjenesten med Vartpenge. Moderen beholdt saaledes kun omtrent 7,000 Rdlr for sig selv, for hvilke Sønnen Ditlev leverede hende Sortebrødregaard ved Næstved, som han havde erhvervet fra Justitsraad Stampe paa Skjerringe, ved et Mageskifte mod sin tidligere Ejendom Nybøllegaard paa Falster. Ditlev Beringskjold overtog nu Rønnebæksholm, og Moderen flyttede til Sortebrødre sidst paa Aaret 1782, men overlevede ikke længe denne Forandring. Den Dag, da hendes Mand blev arresteret, blev hun ramt af et Slagtilfælde, siden havde hun været svag og tildels sengeliggende; den 7 Juni 1783 afgik hun ved Døden, og ved en Cabinetsordre af 10de næstefter blev hendes Bo udleveret Sønnerne til fri Raadighed, «uden at deres Fader paa nogen Maade kan eller maa komme i Betragtning, idet al Ejendomsret og personlig Arvs Ret ophører for ham, der for begangne Misgjerninger er en evig Fange og skal som død Mand ansees». Denne af Guldberg i en saa unødvendig stødende og hadefulde Form

affattede Ordre har aabenbar ikke behaget Cancelliet, thi idet det communicerer Brødrene Beringskjold den, tilføjer det spydig: «hvilket alt er bemeldte Cabinetsordres egne Ord». Det Indtryk, man gennem det her anførte faaer af Thomas Beringskjold, er ikke skikket til at borttrydde den Mistanke, at Egennytte har været en stærkt medvirkende Bevæggrund for ham til at angive Faderen, hvilket jo var dennes Overbevisning, paa samme Tid som han ganske frikjendte sin ældste Søn Ditlev for nogen som helst Del i «den uhørte Ugudelighed imod Fader og Moder» — alt-sammen «Høgens Spind». Det maa dog her ikke lades ubemærket, at denne Søn ikke blot tog sin Del af Arven, men ogsaa først under 11 December 1782 lod sig udnævne til Conferentsraad, derpaa 2 September 1783 til Kammerherre, og endelig i Forening med Broderen ansøgte om at maatte naturaliseres som dansk Adel med Navnet Sparre. Dette blev vel nægtet paa Grund af, at denne Familie endnu eksisterede, men derimod erholdt de begge under 3 December 1783 et nyt Adelsbrev med Navnet Wedel-sparre¹⁾.

Beringskjold havde nu siddet arresteret i Kastellet siden 6 Juni 1781, altsaa i henved to Aar. Et heldigt Tilfælde har sat os istand til at erfare noget om, hvorledes han egenlig havde det her. Ved sin Afgang fra Commandantskabet beholdt Oberstlieutenant Holten alle de til ham

¹⁾ Dette Navn er dannet af Broderens Hustrus Efternavn og hans Gaards Navn. Jfr. iøvrigt til dette Stykke navnlig Pakke No. 37 af det kgl. danske Selskabs Archiv, «Khrinde og Kammerj. Beringskjolds Documenter», der synes at have hørt til Solsiøts Efterladenskaber. Fremdeles Dske Canc. Oversecr. Brevbog 1782, Nr. 951; 1783, Nr. 909. Sjæll. Tegn. 1782, Nr. 473, Indlæg, Lensarchivet, og «Høgens Praktiker» i den sorøske Manuskript-samling.

rettede Cabinetsordrer om Beringskjold, og de findes nu, vistnok complete, i den bülowske Manuskriptsamling i Sorø¹⁾. Det er altsammen Originaler, med Kongens Underskrift, og paa en nær, som Arveprindsen har skrevet og contrasigneret, alle skrevne med Guldbergs egen Haand, og contrasignerede af ham. Guldberg gav sig i den Grad af med Detaillen, at disse Cabinetsordrer endog beskæftigede sig med Anskaffelsen af det fornødne Brændsel til Arresten og tilhørende Vagt. De ere i det Hele 13 i Tallet, sex fra 1781, tre fra 1782, tre fra 1783 og en fra 1784, og dertil knytter sig den ved kongelig Resolution af 28 September 1782 approberede Instrux, som Holten udstedte for den inspectionshavende Officer hos Arrestanten. I Begyndelsen fik denne Lov til at spille et, ikke nævnt, Spil med Officererne, at læse Bøger, som Holten laante ham, at blive barberet under Tilsyn, samt i Officerernes Nærværelse at bruge Kniv og Gaffel. «Men altid maa du med denne listige Mand have et uafadeligt og altid lige skarpt Opsyn.» Allerede inden han havde været otte Dage i Arresten, gjorde han et Forsøg paa at skrive til sin Hustru, hvilket dog blev forpurret, og den vagthavende Officer forbudt at tale med ham. Kun Professor Treschow fik Tilladelse til at besøge ham. Da han havde siddet der et Par Maaneder, blev det allerede fundet fornødent, at lade Commandanten foreholde ham «at opføre sig stille og sædelig som en Arrestant», hvis han ikke uden Skaansel vil blive sat til Rette. I April det følgende Aar (1782) fik Dr. Bang Ordre til at tilsee ham, og henimod Vinteren blev hans Bevogtning ændret paa den Maade, at medens den vagthavende Officer tilligemed en Skildvagt hidtil uaf-

¹⁾ Pakke No. 78, A. No. 4.

brudt havde opholdt sig i Værelset hos ham, bevogtedes han fra nu af kun af to Skildvagter udenfor Døren, en Vagt af en Underofficer og sex Mand i Vagtstuen, og en inspicerende Officer, der Dag og Nat visiterede baade Arrestanten og Vagterne. Beringskjold sad indenfor en 4 Stens Mur, med Jernstænger i Vinduerne, dobbelte Døre med suffisante Laase og desuden forsynede med en massiv Jernstang med Laas, saa den gamle Mand maatte ansees for at være tilstrækkelig sikkert bevaret. Han var imidlertid ikke den Mand, der selv under indskrænkede og vanskelige Forhold kunde hengive sig til Uvirksomhed, hans heftige og urolige Sind fandt ogsaa bag Fængselets Mure gjentagne Gange Lejlighed til at give sine Bevogtere noget at bestille og forurolige Guldberg og sine øvrige Fjender.

I Slutningen af Januar Maaned 1783 var hans Taalmodighed udtømt, og det lykkedes ham, ved Løfter om at gjøre ham lykkelig, at overtale sin Oppasser, en stakkels fattig Soldat med Kone og Børn, Musketer Per Jørgensen Strøm, til at købe sig tre Ark Papir, Blæk for 1 β , og Oblater for 1 β , og lægge det under Kakkellovnen mellem Brændet. I de første Dage af Februar havde han derpaa efterhaanden faaet skrevet tre Breve, et til sin Defensor Colbjørnsen, og de to til sin Hustru. Det første brændte Soldaten siden, og de to andre skulde han lade sin Kone bringe ud til Rønnebæksholm og levere dem i Fru Beringskjolds egen Haand. Til Rejsepenge gav Beringskjold ham sine Guldærmeknapper, paa hvilke han saa optog et Laan af 3 Rdlr. Konen, Abelone Ammons-datter, var vel angst for at komme i Ulykke derved, men begav sig dog afsted med de to Breve Løverdagen den 8 Februar om Middagen, efter at have modtaget følgende af Beringskjold skrevne Marschrout: "Til Kjøge fire

Mile, til Næstved fem Mile. Rønnebæksholm er en liden halv Mil fra Næstved, men lige til Gaarden fra Kjøge er fem Mile. Der bor Kammerherrinde Beringskjold.» Med stor Anstrængelse naaede Konen omsider Corporalskroen, omtrent fire Mil fra Kjøbenhavn, men da opdagede hun, at det ene Brev var gaaet op, og fik saa en Angest over sig for at skulle blive ulykkelig derfor, saa at hun besluttede sig til strax at gaae tilbage igjen, og naaede Kjøbenhavn om Mandagen. Hun sagde til Manden, at hun ikke vilde have mere med det at gjøre, og raadte ham til at melde Oberstlieutenanten det hele. Dette gjorde han imidlertid ikke, men da han et Par Dage efter blev truffet af den inspicerende Officer i fortrolig Discours med Arrestanten, blev han taget i skarpt Forhør og tilstod alt. Dagen efter sagde Beringskjold til den vagthavende Lieutenant, at Musketer Strøm var en Spitsbub og Canaille, som han ikke vilde have til Oppasser længer, hvad han bad maatte meldes Oberstlieutenanten, med tilføjende, at denne havde skaffet ham Blæk og Papir, hvorpaa han havde skrevet tre Breve til sin Frue og til Colbjørnsen. Paa Commandantens Indberetning om denne Historie fik han 15 Februar en Cabinetsordre, hvori det blev paalagt Officererne at «skye Beringskjolds Discourser og vogte sig for hans med Hellighed og Gudsfrygt bestrøede Ondskab». Tillige skulde Holten sige ham, at hvis han oftere gjorde sligt, maatte Kongen «forandre den naadige og skaansomme Omgang, som han mod en grov Forbryder som ham hidtil af kongelig Mildhed og Naade havde villet lade vise». Da Commandanten ifølge heraf d. 17 Februar med to Officerer gik ind til Arrestanten, som laa og læste paa sin Seng, og begyndte: Hr. Kammerherre! I Anledning af den utilladelige Correspondance, De har ført, har jeg en kongelig Ordre

at communicere Dem, saa skreg Beringskjold op, at det var bare Guldbergs Snak, og at Kongen ikke vidste noget deraf. De burde have Respekt for en kongelig Person som Prindsen af Hessen, og ikke beskyldte ham for Landsforræderi. Derpaa holdt han for Ørerne og teede sig i det hele som et galt Menneske. Musketer Strøm havde afleveret begge Brevene til Commandanten¹⁾, og hverken han eller Konen kunde læse. Han slap derfor ogsaa med «25 gode Stokkeprygl», og Konen fik Pardon.

Strax efter meldte Musketer Frederik Marck af Kongens Regiment, «der als Freymann seine Profession als Balbier führt», til Commandanten, at da han Dagen før stod og sæbede Arrestanten ind, bad denne den inspections-havende Lieutenant at skjænke ham hans Kaffe, og viste imidlertid Barberen et Stykke graat Papir med en Traad om og sagde: Kan man betroee ham noget, kan han blive lykkelig? og da han svarede: ja! puttede han det ned i

¹⁾ De findes endnu i Cane. Arch., og ere, som alt hvad Beringskjold skrev, ojedommelige, men indeholde ikke videre nyt. Han klagor over Officerorne, der opføre sig «som om de vare komno fra den onde i samme Ærinde». Han kalder Sagon imod ham en uhørt Conspiration, som hans Børn af Egennytte have sat i Scene, fortæller, at man uretfærdig beskylder ham for i Complot med Prindsen af Hessen i Slesvig at have villet detronisere Kongen og gjøre Kronprindsen til Røgent, mon tilføjer derefter disso ikke umærkelige Ord: «Det skader intot, at det udspargeredes om Prinds Carl, . . . naar det kundo ske uformærkt». Han viser sig meget øm mod sin Hustru, begynder det ene Brev med: «Min bedste Engol!» og siger i det andet, at han «har meget ondt af sin jordiske Engol med hendes Melankoli». Endelig beder han hende givo Soldaterkone, som bringer Brevene, 4—5 Rdlr, og desuden om muligt «noget gammelt», da de ere meget fattige, samt lade hende kjøre tilbage. Endelig beder han ganske ydmygelig: «Kan hun miste nogle Penge, saa send mig en 20—30 Rdlr, da jeg ikke har 1 β mellem Hænder».

hans Lomme, bad derpaa Lieutenanten kalde paa Arrestforvareren, og hviskede saa imidlertid til Marck, at han skulde meddele det til den svenske, den preussiske og den engelske Minister (hvilken sidstes Tjenere han havde hørt, at Marck barberede), det var til hans største Lykke, men han maatte være fornuftig. Barberen rystede af Skræk, saa at han skar Beringskjold i Kinden. Denne gav ham da en Spølkum Kaffe, og lovede ham ogsaa Kaffe en anden Gang, saae sig i et Spejl og sagde: Af det Snit dør jeg ikke, skjøndt for halvandet Aar siden havde man gjerne ønsket det. Lieutenanten gav da Marck et Vink, at han skulde gaae; og denne løb i den største Angest lige op til Oberstlieutenanten med Seddelen. Den var skrevet med Trækul, for det meste udvisket, og meget utydelig, og Marck kunde kun læse meget lidt¹⁾. Denne Begivenhed blev øjeblikkelig indmeldt til Kongen, og Holten leverede den farlige Seddel i Guldbergs egen Haand, paa Grund af «dens betydelige Indhold». I Anledning af disse Historier blev der nu ved en Cabinetsordre af 18 Februar nedsat en Krigsret over Beringskjold, efter hvis Afholdelse Forhøret skulde indsendes til Cabinettet, dog med Udeladelse af, «hvad dette onde Menneske kan udstøde mod og om Prindsen og andre Particuliers». Ved dette Forhør fremkom der kun det nye, at Beringskjold Dagen før til en Capitain havde sagt, at nu var det Tid at gjøre sin Lykke, «thi den Karl kan ikke bestaae sig længe». Han tilføjede, at det vilde snart passere, at «Kongen gik af, og Kronprindsen kom paa», det vilde ikke vare længe, og derfor søgte den slette Karl (o: Guldberg) at

¹⁾ Den paagjældende Seddel findes ondnud ved Retssagen i Canc. Arch., men er neppe mulig at dechiffre.

bringe Prindsen (Landgreve Carl af Hessen) ud af Landet. Capitainen bad ham tie og huske paa, at han havde Kone og Børn. Men dertil svarede Beringskjold: «Ja just derfor burde De søge at gjøre Deres Lykke.» Efter Afholdelsen af dette saakaldte Stabskriksforhør gik Holten ifølge Cabinetsordren med alle Bisidderne, tre andre Officerer og en Auditeur, ind til Beringskjold for at publicere ham den kongelige Ordre, som han forrige Dag ikke havde villet høre. Efter nogen Protest fandt han sig denne Gang omsider i, at Holten oplæste Ordren, men selv en højtidelig Befaling i Kongens Navn til at svare, om han havde forstaaet den, kunde ikke bringe noget Svar ud af ham.

Disse Begivenheder indenfor Kastelets Mure bleve, som det synes, fra Guldbergs og Hoffets Side tillagte langt større Vigtighed, end man egenlig kan finde, at der tilkom dem, og der udgik i den Anledning en ny Cabinetsordre til den tidligere omtalte beringskjoldske Commission, dateret 20 Februar 1783: «Just som vi havde besluttet os til at ville lade gjennem vort danske Cancelli udstede vores Resolution, ganske overensstemmende med Commissionens endelige Slutning, i Henseende til den arresterede Kammerherre Beringskjolds Sag, har denne urolige Mand fra den 14de indtil den 17de Februar dynget saa mange Forbrydelser sammen, at vi med et have maattet standse vores saa naadige og skaanende Villie og endnu tilstille Commissionen vedlagte Documenter til deres videre Undersøgelse, og for at den efter Lovens og Sagens Medfør nu derover maa give os atter igjen sin endelige Betænkning og Slutning.» Efter nu at have gransket disse nye Klagepunkter, afgav Commissionen den 3 Marts næstefter sin Betænkning, med uvæsenlige Forkortelser af følgende Indhold: Den har erfaret Beringskjolds nye Formastelser, bemærker,

at den forsøgte Correspondance ikke i og for sig selv kan ansees som en egenlig Forbrydelse, og indskrænker derfor sin Betragtning til hvad der er fuldstændig bevist, «nemlig denne Arrestants under de frækkeste Udladelser og den modvilligste Adfærd beviste Opsætsighed ved en kongelig Befalings Forkyndelse». De kunne derfor «ikke andet end finde ham efter den strenge Ret og Lovens Forskrift i 6—4—13 skyldig den højeste Straf. Hertil kommer endnu hans Forsøg ved Barberen Marck at faae adskillige her ved det kongelige Hof residerende Ministre tilbragt en med Kul skreven Seddel, hvoraf, endskjøndt den i det hele ej er læselig, dog saa meget kan udbringes, at man seer, han derved har villet stifte Uro. Og Arrestantens Udladelse til Capitain Krüger, om den endog blot skulde betragtes som en Fortælling om hvad han formodede vilde skee, blev dog at ansee som en strafværdig Forvoenhed.» De to sidste Ting ere rigtignok ikke beviste; der er kun et Vidne, og Seddelen er heller ikke tilstrækkeligt corpus delicti; men den formastelige Opsætsighed, som er bevist, «giver Føje nok til at drage ham til haard Undgjældelse». Sagen viser dog kun, at Beringskjold endnu er den samme som før, og da Commissionen er overbevist om, at Kongens Villie ligesom hidtil kun er «at sætte Skranker for denne Arrestants afskyelige Bestræbelser», saa nedlægger den for Kongens Fødder den Bøn, at han til al den Beringskjold hidtil udviste Skaansel, «endnu vil føje den Naade, ikke videre at forandre den over ham i Overensstemmelse med vores forrige allerunderdanigste Beslutning, end til at give den fornødne Befaling, at han herefter paa det nøjeste bevares og paaagtes», i hvilken Henseende de meget bifalde Commandantens Foranstaltning: at lade en Officer og en Skildvagt bestandig være i Værelset hos ham, hvorhos de

indstille «om til den kongelige Resolution i Hovedsagen maatte føjes den alvorlige og eftertrykkelige Advarsel til Arrestanten, at saafremt han for Eftertiden skulde forgaae sig, enten med dristige og ubeskedne Udladelser, eller anden Modvillighed og Utilbørlighed, maatte han vente sig den strengeste Medfart, som imod en ond og dristig Arrestant er passelig, og at Deres Majestæt i det Tilfælde, at Arrestanten vovede at handle derimod, . . . vilde uden videre Omgang befale de fornødne haarde Midlers Brug, da vi troe, at Beringskjold . . . ej anderledes bør ansees og behandles end [som] et af en urolig og oprørsk Aand til Raseri og Afsindighed opbragt Menneske, der alene ved saadan fysisk Tvang, som Øjeblikket udfordrer, kan holdes i Tømme». Dertil føjes endnu, at «da Beringskjold under hans ublu Udladelser har misbrugt de højeste Navne, ja forsøgt at bibringe fremmede Ministre slige Forestillinger, hvorved han har ventet at kunne opvække Opmærksomhed hos deres Hoffer, finde vi, at naar han for disse Handlinger skulde efter Fortjeneste ansees, . . . vi ej kunde undgaae at røre ved saadanne Ting, hvori Deres kongelige Majestæts første Befaling har gjort os den ømmeste Varsomhed til en hellig Pligt». De antage, at Beringskjolds sidste Optøjer egenlig kun have havt til Hensigt at gjøre Opsigt, og at han derfor straffes allerbedst ved at man foragter hans magtesløse Bevægelser.

Som en Følge af denne Commissionens Betænkning udgik der da en Maaned efter under 7 April 1783 et kongeligt Brev til Etatsraad og Kongens Foged Troels Ortved, hvori der først gives en kort Udsigt over Sagens Gang og særlig fremhæves, at de fire Commissarier, som have behandlet den, vare «Mænd, om hvis Indsigt og Retskaffenhed vi og hele Landet vare overbeviste», samt at disse havde

fundet Beringskjold skyldig til den i Lovens 6—4—13 fastsatte højeste Straf, og derefter sluttes saaledes: «Men vi ville endnu lade Naaden gaae for Retten, og alene saaledes endelig resolve og beslutte: Da Arrestanten Magnus de Beringskjold hører til de urolige og for Landet farlige Borgere, som det almindelige Bedste og den offentlige Rølighed fordrer at maa deres hele Levetid holdes arresteret og i nøje Bevaring; og da han nu sidst i Februar Maaned har lagt til sine forrige Forbrydelser endnu mere end en Misgjerning, hvorfor han har gjort sig skyldig i den udi Lovens 6—4—13 fastsatte højeste Straf, saa, omendskjøndt vi derfor af kongelig Naade ville have ham denne Gang forskaanet, skal han dog miste sin Kammerherrenøgle, og holdes paa det Sted, hvor vi ville hensætte ham, udi den nøjeste Bevaring, og vide, at de Befalinger ere givne, at om han i sit Fængsel videre herefter forgaaer sig, blive de alvorligste Tvangsmidler strax brugte. Iøvrigt skal denne vores endelige Resolution og Beslutning ej komme hans uskyldige Kone, Kammerherrinde de Beringskjold, eller hans uskyldige Børn i nogen Maade til Forkleinselse eller Ulempe. Thi er hermed vor allernaadigste Villie og Befaling, at du denne vores allerhøjeste Resolution paa den med vores Højesteretsdomme sædvanlige Maade forkynder forbenævnte Arrestant Magnus de Beringskjold, og det i vores Interimsscommandant i Citadellet hans Overværelse»¹⁾. Da Ortved udførte denne Ordre, greb Beringskjold Lejligheden, da han atter fik Pen i Haand, for at bevidne paa det kongelige Brev, at det var ham forkyndt, til at erklære sig aldeles uskyldig, kalde Gud til Vidne derpaa, og endelig citere Profeten Zacharias, 2. Krøn. 24, 22: «Herren skal see og

¹⁾ Danske Cancellis Sjæll. Tegn. 1783, No. 251 med Indlæg.

ransage alt dette». Nogen Tid efter kom saa Ortved igjen med en ny kongelig Ordre om, at han skulde gjenkalde alt, hvad han havde skrevet, og i den Sted skrive noget «efter en Concept af Høegen, som han medbragte». Men Beringskjold var ikke dertil at formaae, han erklærede at have skrevet hvad han skrev med velberaad Hu, for at Regeringen, og navnlig i sin Tid Kronprindsen, kunde erfare hans Uskyldighed og uretfærdige Behandling, og udviklede derefter nærmere sin Skjæbne lige siden 1772 for Ortved og de to tilstedeværende Vidner: Commandanten og en Lieutenant, og besvor dem at berette Kronprindsen og Statsraadet in pleno det hele. Ortved havde nær mistet sit Embede for denne Paategnings Skyld¹⁾.

VII.

Beringskjold i Fængsel, 1783—1804.

1. I Kastellet.

Med denne Beringskjolds Hensættelse i livsvarigt Fængsel begynder et nyt Afsnit af hans hidtil saa bevægede Liv, der vel nu i det hele hensneg sig stille og ensformigt, men som han med sin livlige og urolige Aand viste sig istand til alligevel at give en vis Afvexling og meddele en Slags Interesse. I Begyndelsen medførte, som det synes, den endelige Afgjørelse af hans Skjæbne ikke nogen Forandring i hans udvortes Forhold, han blev siddende i Kastellet ligesom før, og den øvrige Del af Aaret 1783 synes at være løbet rolig af. Da Tiden til Kronprinds Frederiks Confirmation nærmede sig, synes der dog at være kommet en

¹⁾ Beringskjolds egen Fortælling i Brevet til Landgreve Carl og i «Høegens Praktiker» i den bilowske Manuskripts-Saml. i Sorø, Pakke No. 78, A. 10 og 8. Jfr. Dske Canc. Oversecr. Brevbog 1783, No. 644 og 724.

vis Uro over ham, og nu hændte det sig, at en Dag den vagthavende Officer, Capitain Arnoldus Dyssel, af det norske Livregiment, fortalte ham, at Grev Sponneck af det sjællandske Regiment, paa Foranledning af Kronprindsens daværende Kammerjunker Johan Bülow, gjennem Jomfru Biehl havde anmodet ham om at skaffe fuldstændig Underretning om Beringskjolds Sag, og forsynede ham med de fornødne Skrive-materialier dertil. Dette greb Beringskjold naturligvis med Begjærlighed, og gav med febrilsk Hastighed hele sin saa længe opsamlede, men tilbagetrængte Forbittrelse Luft i det her oftere nævnte og benyttede Skrift: «Høegens forræderske Praktiker», et meget ejendommeligt Arbejde, der vistnok indeholder langt mere Sandhed, end man efter det første Indtryk egenlig vil antage. Han afskrev det i flere Exemplarer, bestemte til Uddeling gjennem Mellemmænd, og gjennem en af disse fik Oberstlieutenant Holten da et af dem og leverede det strax den 2 Marts 1784 til Guldberg. Nogle Dage efter, 9 Marts, anstillede han derefter Inkquisition hos Beringskjold, og bemægtigede sig hans oprindelige Concept, hvilken han ogsaa leverede Guldberg, og modtog derfor, saa vel som Capitain Dyssel og flere, store Belønninger, saavel af denne som af Arveprindsen. Saavidt Beringskjolds egen Beretning i det omtalte Skrift¹⁾. Er denne

¹⁾ Dets fuldstændige Titel lyder: •Anledning til og Beviis for nogle af Høegens mange forræderske Practiquer, item hemmelige og hidindtil fast ubekjendte Anecdoter, alt henhørende og mest passeret i Høegens Regierings Tiid fra den 14 Januarii 1772 til den 14 April Anno 1784. Det her benyttede og formodenlig eneste bevarede Exemplar er tilskrevet Kronprindsen, undertegnet Beringschiold, og helt skrevet med hans egen Haand, 22 Blade i 4to, og findes i Sorø Academis Manuskriptsamling No. 78, A. 8. Det siges dori, at han allerede sidst paa Aaret 1783 oplæste det for Provst Tybring ved Holmens Kirke.

sand, som der er Anledning til at troe, kan der ikke være nogen Tvivl om, at det hele er arrangeret af Guldberg selv, ligesom tidligere Eickstedts Correspondance, for at udspionere ham; og Historien om Anmodningen fra Kronprindsens Hof har kun været et Opspind for at gjøre ham tryk, hvilket jo ogsaa fuldstændig lykkedes. Denne Begivenhed gav strax Anledning til en Cabinetsordre, dateret samme Dag, som Inkquisitionen fandt Sted, 9 Marts, helt skrevet med Arveprinds Frederiks egen Haand og contrasigneret af ham. Den lyder ordret saaledes: «Da den arresterede Beringskjold har igjen skrevet til en fremmed Minister et forræderisk og skamløst Brev¹⁾, som til os endnu samme Dag blev indsendt, saa har du . . . strax at føje med dette haardnakne onde Menneske, indtil vi andet med ham beslutter, saadan Anstalt, at han 1) beholder intet hos sig af Mad- eller Drikkevare, længere end han det skal nyde, 2) at ham leveres hvad han skal bruge, naar han behøver det, og at han iøvrigt intet har hos sig, 3) at han nøje visiteres, ligesom Kammeret, og at saadan Visitation ofte gjentages. Iøvrigt har du at vaage over, at han skarpt bevogtes, og at alle indkommende gjøre deres Pligt og ingen Samtale holde med ham, samt at ham al Middel og Lejlighed til Skrivers betages. Præsten i Kastellet har alene herefter som Præst at besøge ham, men denne Præst maa vide, hvilken gudsbespottelig Hykler han er. Med dig og de vagtsomme af dine Officerer ere vi velfornøjede. Denne Ordre skal oplæses for Arrestanten.»

Denne her mod ham anvendte List opbragte Bering-
skjold i højeste Grad, og den kort efter følgende 14 April,

¹⁾ Man maa antage, at herved menes en Afskrift af Høgens Praktiker. Ialfald kjendes ingen anden Anledning til Ordren.

da Kronprindsen styrtede hele det guldbergske Regimente, gav ham nyt Haab, saa at han nu var ude af Stand til længere at styre sig. Flere Gange anmodede han Commandanten Holten om at gjøre Kronprindsen Forestilling om at lade hans Sag undersøge, men fik aldrig noget Svar¹⁾. Den 2 Juni næstefter indleverede den vagthavende Lieutenant, Landorphan, til Commandanten fire smaa sammenrullede Papirlapper, som der var ridset noget ulæseligt paa med en spids Pind, og som Børingsskjold havde stukket ham i Haanden. Senere paa Dagen spurgte denne Lieutenanten, om han havde læst det, hvortil han svarede: nej, han havde givet det til Commandanten. Saa udstødte Børingsskjold en høj Ed og spurgte, om han var gal, han havde havt bedre Tanker om ham, end at han vilde være en Forræder, og taale, at Kronprindsens Liv skulde være i Fare. Lieutenanten bad ham saa blot om at tie. Nu var hans Taalmodighed fuldstændig udtømt, og Dagen efter skrev han da paa sin hvidkalkede Væg med Trækul omtrent følgende: «Oberstlieutenant Holten er over et Aar medvidende om en Conspiration mod Kronprindsens og Kronprindsessens Liv, og flere Forræderier mod Prindsesse Louise og Prinds Carl. Hovedmanden er Nabonnadius eller Guldberg²⁾. Holten, som dette i Dag den 2 Juni in duplo er tilmeldt ved Lieutenant Landorphan, har dog ej omsonst

¹⁾ Lige strax efter fortæller han dog, at Holten 3 Juni 1784 fra Kronprindsen bragte den Hilsen, at han ikke skulde glemme ham. Bøge Dele i «Høegens Praktiker».

²⁾ Han kalder ofte Guldberg saaledes, og Enkedronningen Dronning Nitocris, efter Guldbergs Verdenshistorie Kbh. 1768 T. II. Bd. 2., S. 695—96, hvor det hedder om Babylons sidste Konge Belzazar, at han kaldes vel Konge, «men Nitocris (hans Farmoder) og Nabonnadius (Formynderregent) dele med hinanden den kongelige Magt».

søgt ved alle ugudelige Midler at faae det fortiet. Enhver, som kommer her, ærekjær Ober- og Underofficer, vil upaatvivelig melde det for Kronprindsen selv efter Ed og Pligt, som har været og er mig stedse bleven forment, som dem samtlig er bekendt, med mere. Et Skrift, kaldet: Anledning til og Bevis for nogle af Høegens mange forræderske Praktiker, oplyser dette, og er dette Aar udkommen. Guldberg har faaet to Exemplarer deraf, men hvem til dermed, de kan endnu faae¹⁾». Da den vagthavende Lieutenant om Morgenen 3 Juni kom ind til ham, viste Beringskjold ham det skrevne, og opfordrede ham trodsig til at melde det og ikke tie med Forræderier (næmlig Guldbergs), truede ad ham med Haanden og kaldte ham en slet Karl. Der blev forresten ikke gjort Beringskjold noget for denne nye Forseelse, og han synes derefter at være faldet noget mere til Ro, men en Melding om hans Opførsel fra den vagthavende Officer d. 19 October 1784, som er meget karakteristisk, men for lang til her at medtages, viser dog noksom, at Beringskjold endnu var den samme²⁾.

Kort efter det sidstnævnte Optrin, omtrent 1 November, afgik Holten fra Commandantskabet, der overtoges af Generalmajor von Fircks, og fra nu af høres ikke mere om nogen Optøjer af Beringskjold i den Tid, han sad som Fange i Kastellet, hvilket, som vi skulle see, dog nu snart skulde ophøre, uden at han dog heller ved denne Lejlighed saae de Forhaabninger om Frihed gaae i Opfyldelse, som han aabenbar har knyttet til Kronprindsens Overtagelse af Regeringen.

1) Denne Sætning synes at være urigtig læst af vedkommende.

2) Kilden til disse Optrin i 1784 er udelukkende det bülowske Manuskript paa Sorø Academi, No. 78, A. 4, 6 og 8.

Aarsdagen efter Regeringsforandringen, den 14 April 1785, modtog det danske Cancelli fra Geheimeraad og Statsminister Schack-Rathlou, der som bekjendt, skjøndt en af Guldbergs Colleger, dog var en af Hovedmændene for den sidste Hofrevolution, følgende «Promemoria»: «I Magnus de Bieringskjolds Sag har det behaget hans kongelige Majestæt allernaadigst at resolve saaledes: «I Continuation af vor allernaadigste endelige Resolution af 7 April 1783 (see ovenfor Side 298) i Sagen angaaende den i Citadellet arresterede Magnus de Bierringskjold have vi nu allernaadigst besluttet, at vores danske Cancelli skal foranstalte, at han med første Skibslejlighed bliver transporteret til Bergenhus Fæstning, for der at forblive sin Livstid i sikker Bevaring, dog at han af og til maa forundes en dermed passende og til hans Sundheds Vedligeholdelse nødvendig Frihed at røre sig og at tage frisk Luft, saaledes som vi ved en Ordre af vores Generalitets- og Commissariatscollegio til Commandanten der paa Stedet nærmere allernaadigst ville bestemme og fastsætte. Og da vi endvidere ved vores Befaling af 11 Juni 1783 have sat Magnus de Bierringskjolds og hans afgangne Hustrus sammen avlede Sønner i Besiddelse af deres Faders og Moders hele Bo, saa er det vor allernaadigste Villie, at de, eller efter deres Død deres Arvinger, en for alle, og alle for en, af de Midlers Revenuer, som de saaledes forinden deres Faders Død ere blevne raadige over, aarlig skal udbetale 300 Rdlr, saalænge han lever, til hans saa meget bedre Pleje, hvilket skal tage sin Begyndelse fra den Dag af, han her fra Citadellet afsendes, ligesom vi ville vedblive af vores Casse aarlig at lade ham nyde til hans Underholdning de 600 Rdlr, som vi allernaadigst engang dertil have bestemt, vel at forstaae, at begge disse Summer skal blive under Commandantens Be-

styrelse og Regnskab. Derimod skal Magnus de Bierringskjold tilkjendegives, at om han herefter ikke holder sig rolig, men enten paa en eller anden Maade forseer sig imod den Lydighed, han skylder Commandanten, eller imod de hos ham satte vagthavende, han da kan vente, at den ham nu tiltænkte større Frihed igjen bliver indskrænket, og at de alvorligste Tvangsmidler efter Omstændighederne imod ham skal bruges. Denne vores allernaadigste Resolution haver vores danske Cancelli dels selv at iværksætte, og dels de vedkommende til allerunderdanigst Efterlevelse og Efterretning at tilkjendegive.» Jeg har altsaa, paa allernaadigst mundtlig Befaling, herved den Ære at meddele det kongelige danske Cancelli højstbemeldte Resolution, for dets angaaende at indkomme med nærmere allerunderdanigst Forestilling; og tillige tilbagesender jeg tjenstskyldigst alle til den bierringskjoldske Sag hørende Acter og Documenter»¹⁾. Paa Forestilling af Cancelliet approberede derefter en kongelig Resolution af 29 April den her anførte mundtlige Befaling af Kongen — det vil sige Kronprindsen —, og under samme Dato fik Kongens Foged Etatsraad Ortved kongelig Ordre til at underrette Beringskjold om Kongens Villie, og tillige «føje den fornødne Anstalt til hans Transport med første Skibslejlighed»²⁾.

2. Paa Bergenhus.

Hermed gik det dog ikke meget hurtig; jeg har ikke fundet nøjagtig angivet, naar han blev afsendt fra Kastellet,

¹⁾ Disse, der nu findes i Kongerigets Archiv, Canc. Arch. Skab 11, No. 134: «Acter og Documenter i den arresterede Magnus de Beringskjolds Sag», have, som anført, været Hovedkilden til nærværende Fremstilling med Hensyn til Retssagen mod Beringskjold i Aarene 1781—83.

²⁾ Dske Canc. Sjæll. Teg. 1785, No. 339 og 340 med Indlæg.

men før den 22 August var det ialfald ikke; han blev transporteret af en Capitain v. Burgh og to Mand, og ankom den 8 September 1785 til Bergenhus¹⁾, hvor der jo efter den omtalte kongelige Resolution af 14 April s. A. skulde forundes ham en passende Frihed, saafremt han viste Commandanten og de vagthavende Officerer tilbørlig Lydighed. Der blev her af Vagtmesterlieutenanten anvist ham Bolig i Proviantforvalterhuset, nemlig et stort Værelse paa tre Fag med et tilstødende Kammer, og Udgangen var gennem et andet lidet Kammer, der blev indrettet til Vagtstue for en Underofficer og tre Mand, hvad dog en Tid efter blev forandret til, at i den Sted to Soldater bleve indlogerede der for at have Tilsyn med ham, efter Commandanten, Chef for det 1ste bergenusiske Regiment, Generalmajor Hans Jac. Fastings Ordre²⁾. Der synes nu at være forløbet henimod tre Aar for Beringskjold temmelig rolig, dog heller ikke mere, thi han fortæller selv i «Høegens Praktiker», at i Aarene 1785—88 tre Præster fik Befaling til at holde op med at besøge ham, fordi han havde paalagt dem at melde Kronprindsen alt. Den første af disse var den bekendte Digter Joh. Nordahl Brun, dengang Præst ved Korskirken i Bergen³⁾. Den anden var en Dr. Mossin⁴⁾, og den tredie Urban Gotlieb

¹⁾ Dske Canc. Oversecr. Brevb. 1785, No. 1631, a, og 2224, a, samt en Pakke med et Antal af 66 Indlæg ved Skr. fra Dske Canc. til Generalitets- og Commissar. Colleg. 28 Nov. 1795., som ved Hr Rigsarchivar M. Birkelands Liberalitet velvilligst har været mig udlaaent til Benyttelse, og for en væsenlig Del danner Kilden til alt det følgende.

²⁾ Major Thodals Erklær. 26 Maj 1790 mellem de anførte Indlæg til Canc. Skr. af 28 Nov. 1795.

³⁾ Død som Biskop sammesteds 1816.

⁴⁾ Formodenlig den theologiske Forfatter Hans Mossin, død som Stiftsprovst i Bergen.

Feiermann, Compastor ved St. Mariæ tyske Kirke i Bergen¹⁾. Denne havde ogsaa Beringskjold i Kost, eller, som Commandanten udtrykte sig, var «antaget til hans Spisevært», og den 13 Februar 1788 blev det ogsaa denne forbudt at komme til ham. Feiermann gjorde kort efter en Rejse til Kjøbenhavn, som han siden fik betalt af Beringskjold, og udvirkede ved sine Forestillinger i Cancelliet, at dette under 19 Juli skrev til Generalitetet, at Præsten burde tillades at besøge Arrestanten, med mindre «vigtige Aarsager maatte hindre det». Commandanten vedblev dog at gjøre Vanskeligheder, og Cancelliet tilskrev saa 20 September Stiftamtmanden, Schouboe, om nærmere at undersøge Sagen²⁾. Under sit Ophold i Kjøbenhavn maa Feiermann sikkert ogsaa have talt med Beringskjolds Søner, de to Kammerherrer Wedelsparre, thi den 27 Juni udbade disse sig baade af Faderens Huslæge, Justitsraad og Stadsfysikus Büchner, og af Pastor Feiermann, der da endnu var i Kjøbenhavn, Erklæringer angaaende Faderens Behandling, og modtog disse under 19 Juli og 9 August³⁾. De indgik derefter med en Klage til Kongen over, at deres Fader ikke erholdt «den fornødne Pleje eller saa god Opvartning, som de ønskede, og som han efter det, der aarlig er ham tillagt, kunde vente», og androg derfor paa at faae en Kommission nedsat i Bergen til at paakjende Comman-

1) En Holstæner, siden Sognepræst i Froderiksstad i Norge, og død som Præst i Øsby i Slesvig 12 Jan. 1823 (Wibergs Præstehist.).

2) «Høegens Praktiker». Dske Canc. Oversecr. Brevb. 1788, No. 1477 og 2104, a. Indlæg til Norske Tegn. 1779, No. 28.

3) Da det oftere omtalte Brev, som Beringskjold anonymt sendte Landgreve Carl af Hessen, — Sorø Manusk. Saml. No. 78, A. No. 10 — af Bülow, der har afskrevet det, sættes til Aaret 1788, kan der neppe være Tvivl om, at Feiermann paa sin Rejse har arrangeret dette.

dantens Forhold i denne Sag¹⁾. I Henhold til en kongelig Resolution af 23 Januar 1789 udgik der i denne Anledning 30 Januar 1789 en kongelig Ordre til Stiftsbefalingsmand Schouboe at være Tilsynsværge for Beringskjold og besørge alle hans Fornødenheder, dog at Commandanten intet afgik i hans Ret til at paasee Sikkerheden for Arrestantens personlige Tilstedeblivelse, hvornæst Undersøgelsen angaaende Forbudet til Præsten herved bortfaldt²⁾. I Generalmajor Fastings Fraværelse fra 18 September 1788 af var Chefen for det andet bergenshusiske Regiment, Generalmajor Søren de Fine v. Krogh, en Tid Commandant, og denne lod hans nu noget forandrede Stilling have til Følge, at, om trent fra 1 Marts 1789 af, den tidligere Bevogtning ved de to i det lille Kammer indlogerede Soldater helt bortfaldt, og Beringskjold tog da uden videre dette Værelse i Besiddelse til sin Tjener m. m. Den 1 Maj næsteften overgik det interimistiske Commandantskab fra Generalmajor Krogh, som fik sin Afsked³⁾, til en Major Thodal af Fæstningens Garnison. Strax ved sin Tiltrædelse fandt denne det nødvendigt at give Beringskjold nogen Bevogtning, og posterede derfor en Skildvagt udenfor Proviantforvalterhuset; og i Juni Maaned næsteften fik han Ordre fra Ingenieurcorpset, under hvilket Fæstningslocalerne sorterede, at Beringskjolds hidtidige Sovekammer skulde indrettes til Værelse for en Fange ved Navn Herman Krefting, som blev indsat der paa

1) Besynderlig nok klagode de paa samme Tid — 26 Sept. 1788 — over, at det var dem møjsommeligt i deres maadelige Forfatninger at udrede de 300 Rdlr til Faderen.

2) Dske Canc. Norske Tegn. 1789, No. 28, med Indlæg. Oversecr. Brevb. 1789, No. 348, samt Canc. Forest. 23 Jan. 1789, velvillig meddelt at Rigsarchivar M. Birkeland.

3) Døde 11 Febr. 1795 i en Alder af 73 Aar.

Livstid for Udgivelse af falske Bancosedler¹). Som en Følge heraf blev da Døren mellem dette Kammer og Beringskjolds større Værelse tilmuret, og begge fik Udgang gjennem den forrige Vagtstue, der fra at være Beringskjolds Tjenerkammer nu, da der var to Fanger at bevogte, igjen blev indrettet til Vagtstue. Dette var unægtelig en ubehagelig Indskrænkning for den gamle Mand; dels fik han et Værelse istedenfor tre, som han nu mente at have Hævd paa, og dels fik han igjen en Vagt lige udenfor sin Dør. Navnlig dette sidste opirrede ham i høj Grad, da han efter den kongelige Befaling af 30 Januar ved en underlig Misforstaaelse ansaae sig for egenlig kun at staae under Stiftamtmanden, der var hans Tilsynsværge. De to Læger Büchner og Monrad henvendte i den Anledning en Skrivelse til Major Thodal 27 Juni, og gjorde gjældende, at den skete Forandring kunde virke skadelig paa hans Helbred, og Thodal svarede dem under 3 Juli meget rolig ved blot at oplyse, hvad vi ovenfor have seet, at Forholdene havde medført det saaledes, uden noget, der kunde ligne Chikane imod Beringskjold²). Denne var heller ikke selv ledig. Allerede i Maj Maaned næstefter afsendte han et Brev til Kronprindsen, under Couvert først til Professor Winsløw, og indeni til Confessionarius Bastholm. Den 8 August afsendte han atter et Brev, med Udskrift til Generalmajor Roepstorf. Dette sidste ankom dog uheldigvis til Kjøbenhavn samme Dag, som Roepstorf døde, 20 August, og de kjendes begge kun af Omtalen i senere Breve til Kron-

¹) Efter den kongelige Resol. af 23 Jan. 1789, efter hvilken han kom paa Fæstningen, var han ikke Hovedmanden, men havde muligvis kun opoffret sig for en Broder.

²) Denne Correspondance kjendes kun fra den sorøske Manuskriptsamling. No. 78, A. No. 7.

prindsen. Den 30 September skrev Børingsskjold for tredie Gang til samme, klagede sin Nød, og bad særlig om, at der maatte nedsættes en kongelig Inkvisitionscommission, for at bedømme Commandanten Generalmajor Fastings og andres Forhold imod ham¹). Dette Brev synes ikke at have havt nogen Følger, uden maaskee indirekte.

Der skulde dog snart atter foregaae en Forandring i Børingsskjolds Forhold. Stiftamtmand Chr. Schouboe, som var hans Tilsynsværge, døde, og dennes Eftermand, Kammerherre Fred. Hauch, ønskede sig fritaget for at overtage dette Hverv, og foreslog, at Børingsskjold kvartaliter fik udbetalt de ham tillagte Penge af Stiftamtskriveren, og da selv kunde bestyre dem. Børingsskjold selv bad ogsaa derom²), og Commandanten, efter Fastings Død³) da Major Thodal, havde intet derimod, men udbad sig kun afgjort, om Børingsskjold skulde have Lov til at føre Correspondance, uden at Commandanten erfarede Indholdet, hvilket hidtil ikke kunde hindres, da Enhver fik Lov at besøge ham uden al Visitation. I Henhold til en kongelig Resolution af 19 Marts tilskrev da Cancelliet 26 Marts 1790 Stiftamtmanden, at Børingsskjold selv maa modtage og bestyre sine Penge, samt føre Correspondance, dog at hans Breve tilstilles Commandanten til Eftersyn⁴).

1) Dette Brev til Kronprindsen findes i Original i den sørøske Pakke No. 78, A. 7. a., og i Afskrift i den børingsskjoldske Pakke Skab 11 No. 134 i Canc. Arch.

2) I Skr. til Canc. af 30 Jan. 1790, i hvilken han ogsaa benytter Lejligheden til at klage over Indskrænkningen til det ene Værelse, og at appellere til Landgreve Carl af Hessen, «som nu er nærværende. (o: i Kbhv), om sin Uskyldighed i det Hele.

3) Børingsskjold førte siden i tre Aar en Proces mod hans Bo for Bestyrelsen af sin Pension, men maatte i Mangel af Bevis lade den falde.

4) Dske Canc. Norske Tegn. 1790, No. 77, samt Canc. Forest. og

Dette ny Paabud synes dog ikke at have været nogen Hindring for Beringskjold. Han havde sat sig i Hovedet, at der existerede en Ordre til, at han skulde have de to Værelser tilbage, og afsendte derfor kort efter, den 17 April, et nyt Brev til Kronprindsen, hvori han klagede herover, og over, at hans Nabo Krefting forstyrrede ham. Dette Brev sendte Kronprindsen til Cancelliet, og det tilskrev i den Anledning 4 Maj Generalitetet, at det vilde være «ønskeligt, om de Klager, som denne gamle og svage Mand fører, og, som det synes, ikke ganske uden Grund, kunde være at afhjælpe», og opfordrer derfor Generalitetet til at bemyndige Stiftamtmanden og Commandanten til i Forening at see at afhjælpe dem¹). Saasnart Beringskjold fik Nys om denne Ordre, skrev han 18 Maj til Major Thodal og forlangte de to Værelser tilbage, i Henhold til en højere Ordre. Thodal svarede ikke. Hans to Læger, Justitsraad Büchner og Dr. Monrad, indgave da 22 Maj en skriftlig Attest for, at han led af Skjærbug, Svindel og Brystkrampe af Forstoppelse, samt hæmorroidalske Dispositioner, og 20 Maj havde havt et farligt Slagtilfælde. Han trængte derfor til frisk Luft, Bevægelse og Nattero, om han skulde leve. Thodal afgav i den Anledning til det norske Generalitet en Forklaring af, hvorledes de oven beskrevne Forhold for Tiden forbøde at indrette Sagerne anderledes. Alt dette indberettede Beringskjold 29 Maj udførlig til Kronprindsen²).

kgl. Resol. 19 Marts 1790, velvillig meddelte af Rigsarchivar Birkeland.

¹) Dske Canc. Oversecr. Brevbog 1790, No. 1577, med Indlæg, i Canc. Arch.

²) Sorøske Manusk. Saml. Pakke 78, A. No. 7. Indlæg ved Canc. Skriv. til Generalit. 28 Nov. 1795 i det norske Rigsarch.

Kort efter, 2 Juni, ankom den ny Commandant Poul de Moth, Chef for det bergenshusiske Regiment, og under 3die¹⁾ Juli skrev Beringskjold nu paa en Gang til Landgreve Carl af Hessen og til hans Gemalinde, Prindsesse Louise, omtaler sine tidligere Henvendelser baade til Kronprindsen og til Landgreven, klager over sin Skjebne, siger, at han maa lide den, fordi han som en ærlig Mand i 1782 ikke kunde eller vilde vidne for Commissionen imod Landgreven, og beder om at udvirke en ny Undersøgelsescommission under Forsæde af Generalmajor Wegener²⁾). Den ny Commandant søgte, saavidt muligt, at afhjælpe Beringskjolds Klager. Strax efter sin Tiltrædelse lod han anbringe en Dør fra dennes Værelse ud til Gangen, saa at han slap for at passere gennem Vagtstuen, og ikke længe efter blev ogsaa Vagten i det yderste Værelse fjernet, og Beringskjold fik dette til Benyttelse; dog maatte Krefting endnu have sin Udgang gennem det til Gangen; og Bevogtningen blev indskrænket til en Skildvagt i Gangen udenfor Døren. Beringskjold havde Lov til at gaae frit om i Fæstningen, og at modtage hvem han vilde, uden at de bleve visiterede. Han fik dog ikke hermed Ro. Den 31 December s. A. skrev han til Kronprindsen for atter at bringe sin Sag i Erindring, androg paa en Commission under General Wegener, helst i Forbindelse med hans Broder, Geheime-Regeringsraad Wegener i Hanau, og udtalte, at der «fra 4 Juni 1789 til 2 Juni 1790 var gjort adskillige voldsomme Forsøg paa at bringe ham ind i Evigheden»³⁾.

Dette Brev blev ikke uden Virkning. Den 15 Januar

¹⁾ Muligvis dog først under 31te.

²⁾ Om denne see ovenfor Side 256, Anm. Brevet i den beringskjoldske Pakke, Skab 11, No. 134 i Canc. Arch.

³⁾ Brevet i Canc. Arch., Skab 11, No. 134.

1791 skrev Landgreve Carl fra Christiansborg til Generalmajor Moth, at Beringskjold mange Gange og nu sidst 31 December havde besværet sig over mange Ting, navnlig for Major Thodals og Vagtmesterlieutenant Boykens vedkommende; at «denne Mands bekjendte yderst urolige Sindsbeskaffenhed vel gjør det sandsynligt, at disse Klager savne Grund», men da han gjentager dem saa ofte og ytrer fuldkommen Tillid til Moth, saa anmoder Landgreven denne om at underrette sig om Beringskjolds nuværende Forhold (Lage), og om det mere eller mindre grundede i hans Besværinger, idet han slutter med den Bemærkning: «so wie ich übrigens dafür zu wachen bitte, dass die über ihn verhängte Strafe der Gefangenschaft nicht durch harte und willkürliche Behandlung noch mehr erschweret werde».

Kort efter Modtagelsen af dette Brev maatte Commandanten være nogen Tid fraværende paa en Sessionsrejse, og under hans Fraværelse kom det et Par Gange til ligefremt Slagsmaal mellem Beringskjold og Krefting. Hvad der egentlig var dem imellem, er uklart; Beringskjold paastod, at det var, fordi han ikke længere vilde lade Krefting have den Extrafortjeneste at skrive af for ham, fordi han «drak alting op», men Krefting paa sin Side paastod, at Grunden var den, at han nægtede at skrive for Beringskjold «paa Grund af hans bedærvede Principer, som jeg var bange for at smittes af». Den sande Aarsag var dog, saavidt man kan see, den, at Krefting, der var en ung og ret dannet Mand, paa enhver Maade søgte at gjøre sig nyttig: skrev paa Garnisonsauditeurens Contoir¹⁾, gav Borgernes Børn Undervisning i Musik, og hjalp Commandanten med hans Correspondance, og derfor af Commandanten tilstodes

¹⁾ Hvorfor dette bestandig kaldes «Skibscontoiret», er mig ubekjendt.

langt større Frihed, end der egenlig kunde tilkomme ham som Slave. Han havde Lov at spadsere alene i General-auditeurens Have lige til det blev mørkt, og at bevæge sig frit omkring indenfor Fæstningen. Ja der blev endog — ialfald lige til 29 Marts 1792 — set igjennem Fingre med, at han alene begav sig udenfor Fæstningen. Dette vakte Beringskjolds Harme og Misundelse, uagtet der jo tilstodes ham omtrent samme Frihed, og han yppede derfor ved enhver Lejlighed Klammeri med ham. Søndagen 5 Juni 1791 først skjændtes og derpaa sloges de i Gangen lige for Skildvagtens Øjne, Beringskjold bevæbnet med en Støvekost. Siden, den 18 Juni, kom de i Skjænderi, fordi Krefting stod og røgte i Gangdøren; Beringskjold sparkede ham, og han greb fat i hans Fod og holdt den fast, saalænge til Beringskjolds Oppasser kom denne til Hjelp. Over disse Scener klagede begge Deltagerne til Commandanten, idet de begge paastode at være blevne overfaldne. Der blev optaget Garnisonsforhør, som tilstrækkelig viste, at Beringskjold var Angriberen. For om muligt at forhindre en Gjentakelse af saadanne Scener, foretog Commandanten dog nu den Forandring, at Krefting blev flyttet til det yderste Værelse, hvorfra der var egen Udgang, og at Beringskjold i den Sted fik det inderste, som Krefting hidtil havde havt. Tidligere havde Beringskjold været inviteret til Selskab i Commandantens Hus, men da han, som Moth forklarer, «bagvaskede enhver retskaffen Mand, som han kjendte», skjældte hans Officerer ud i hans Nærværelse, og nu tillige ligefrem holdt Slagsmaal offentlig, saa kan man egenlig ikke undre sig over, at Moth fra nu af nægtede ham sit Hus. Dette ærgrede ham aabenbar overordenlig, og 23 August 1791 tilskrev han desaarsag Moth, at han agtede at gaae til Alters Dagen efter, og vilde i den Anledning bede om at

maatte erfare Aarsagen til den forandrede Opførsel imod ham uskyldige. Han fik naturligvis intet Svar.

Der hengik nu næsten et Aar, i hvilket vi ikke høre noget til Beringskjold, men han maa nødvendigvis i den Mellemtid have været virksom i det skjulte, thi 22 Maj 1792 tilskrev Cancelliet Generalitetet, at det «fra højeste Sted var bleven tilkjendegivet, at Beringskjold i Betragtning af hans høje Alder og svage Helbred maa i Arresten gives saa taalelige Vilkaar, som det kan bestaae med hans indskrænkede Frihed», og anmoder Generalitetet om at paalægge Commandanten, at see at «afhjælpe de Ubekvemmeligheder i hans Logement og ellers, hvorover han klager», ialfald med noget Tilskud af hans «anselige Pension»¹⁾. Denne Resolution blev meddelt Moth fra Generalitetet under 2 Juni, og satte ham i meget stærk Bevægelse, da han intet saadant havde kunnet ane. Han skrev derfor strax Beringskjold til, og udbad sig i Henhold til Generalitetets Skrivelse skriftlig opgivet de ham ubekjendte Klagepunkter, for at han kunde afhjælpe dem. Beringskjold svarede 28 Juni paa en højst uklar og undvigende Maade, hvorefter Moth saa under 7 Juli indgav en Skrivelse til Generalitetet, hvori han erklærede sig ude af Stand til at fatte Aarsagen til Ordren af 2 Juni gav Grunde for, hvorfor han ikke længere kunde modtage ham i sit Hus, og beviste ved forskjellige bilagte Aktstykker, at ingen Statsfange kunde have det bedre end Beringskjold. Han havde en Stue med Sengkammer, Kjøkken og to Værelser til sine Folk, og holdt en Tjener og to—tre Piger. Desuden kunde han gaae, hvor han vilde indenfor Voldene, og holdt han blot selv Fred, var der ingen, der fornærmede ham. Beringskjold søgte paa den mest drenge-

¹⁾ Oversocret. Brevb. 1792, No. 2012 i Canc. Arch. og Indl. ved Canc. Skr. t. Generalit. af 28 Nov. 1795 i det norske Rigsarchiv.

agtige Maade at drille og chikanere enhver, som kom i hans Nærhed, men Krefting havde aldrig angrebet ham. Derpaa omtaler han Slaven Krefting, og bliver her ganske lyrisk: «Sørgeligt at see et ungt Menneske af Herman Kreftings Talenter ganske uden Virksomhed, og hvo vilde ikke søge at adsprede den Kummer, som følger Fængselets Mure». Hans Forhold «tildrager sig alle veltænkendes Bifald», og «aldrig kunde nogen Dødelig, uden en Mand af hin Lokes Ondskab, lade sig falde ind» at bringe ham i Mistanke for statsfarlige Hensigter.

Nu forløb igjen et Aar som det synes rolig. Beringskjold fik altid sine Paroxysmer midt om Sommeren. Som det synes, var nu den oftnævnte Krefting flyttet til en ny opført Hovedvagt, og var altsaa ikke længer hans Nabo; men ovenpaa boede Garnisonsauditeuren, Regimentskvartermester Schive. En Søndag Aften var der Fremmede hos denne, og nogle Børn løb henover Gulvet. Herover blev Beringskjold, som gik tidlig til Ro, rasende og bankede flere Gange i Loftet med sin Stok, og da der saa blev banket igjen ovenfra, kunde han ikke styre sig længer, men foer op ad Trappen og skjældte Schive ud i hans Gjæsters Paahør, fordi han saaledes vanhelligede Hviledagen. Schive indgav strax Dagen efter, 1 Juli 1793, skriftlig Klage til Commandanten; men strax kom der ogsaa Klage fra Beringskjold over Schive, som «en forsætlig Overtræder af Guds og Kongens Befaling om Sabbatens Helligholdelse», idet han kalder ham «en Comediant og Nattesværmer», der tit kommer sent hjem og saa gaaer ind i Fæstningen ad forbudne Veje m. m. Der synes ikke at være bleven gjort noget ved denne Sag, og nu høre vi ikke noget til Beringskjold i halvandet Aar. Men 16 Januar 1795, da han fulgte sin Læge Justitsraad Büchner ud, passerede tilfældigvis hans gamle Contrapart

Krefting forbi, paa sin Vej til Generalauditeurens Contoir, hvor han ligesom hidtil arbejdede. Da Beringskjold saae ham, raabte han til Büchner: «Der gaaer den Spitsbub, der gjør falske Bancosedler», spyttede Krefting i Ansigtet, og slog ham siden med en Knippel. Disse nye Optøjer havde til naturlig Følge, at Beringskjold Dagen efter fra «Bergenhuis Fæstnings Hovedvagt» efter Commandantens Ordre erholdt et skriftligt Tilhold om at være rolig, da der ellers vilde blive sat en Skildvagt for hans Dør, og i Nødsfald denne blive ganske tillukket.

Denne Befaling, den Vej, ad hvilken han modtog den, og fremfor alt den Dag, paa hvilken den tilfældigvis indtraf, «en af de mærkeligste Dage i de danske Kongers Regering 23 Aar forud», bragte Beringskjolds Følelser i et saadant Oprør, at de maatte have Luft, og han benyttede sig da af den eneste Maade, hvorpaa dette kunde skee, nemlig ved Pennen. I Løbet af den paafølgende Maaned udarbejdede han et meget udførligt Klage- eller rettere Skandskrift, betitlet «Aftvungen og højst nødvendig som sandfærdig Promemoria til Hr. Generalmajor v. Moth». Det er et helt Værk, 31 tætbeskrevne Foliosider stort, med 20 Sider Bilag. Han begynder med de os tilstrækkelig bekendte Klagemaal over Kreftings forskjellige foregivne Overfald, fortæller, at denne i Forening med en anden, siden bortrømt Slave, Johannes Samuelson, ogsaa Falskmøntner¹⁾, fik Lov til at gaae i Byen i sine egne Klæder, ogsaa om Aftenen, og udgive falske Sedler, som Johannes fabrikerede paa Fæstningen, at han gik paa Jagt med Skydegevær paa Fæstningens Grund, og tillodes at undervise alle og enhver af begge Kjøen i Musik, Sprog, Skrivning og

¹⁾ Denno Slave havde Commandanten givet et lille Værelse ved Stalden, for at passe Hestene om Natten.

Regning, «ja endog Fruentimmer ej af de ringeste frekventere ham, under Navn af Familie og andre, alt under fire Øjne, baade forhen og nu». Som christen skammer han sig paa vedkommendes Vegne over, at saadant bliver tilladt. «Det er Hr. Generalmajoren dog ej ubekjendt, at denne Kreftings Broder, som sidder paa Munkholmen, gjorde det ved saadan Frihed nødvendigt at gifte Commandantens Datter»¹⁾. Krefting trakterer Officererne, spiller og drikker med dem paa Vagten og er Dus med de fleste af dem. Han kommer ogsaa i Generalmajorens Hus, og spiller Kort der, er derhos «Fuldmægtig paa Generalauditeur Schives Contoir» og »Geheimesecretair hos Generalmajoren». Fremdeles udbreder han sig over den ovenomtalte Historie med Generalauditeuren, hvem han beskylder for, ved at holde Selskaber om Helligdage, at begaae «Crimen læsæ majestatis tam divinæ quam humanæ». Derpaa tager han fat paa Generalmajoren selv og siger, at Grunden til, at denne bar «et udødeligt Had» til ham, var, at han beskyldte ham for at have udspreedt et Byrygte, som i Høsten 1792 gik overalt, at hans Stuepige «uventende holdt Bryllup med Lieutenant Walther, og kort efter kom i Barselseng med et Pigebarn». Han tilføjer her, at Generalinden, eller «Fru Dalila», som han ogsaa kalder hende, vilde nok erindre, hvad han havde raadt hende til, da deres første Pige Martha, som de bragte med til Bergen, samme Efteraar kom ned med en Søn. «Havde Fruen fulgt mit Raad, saa havde det sidste Vanrygte ikke existeret.» Hertil føjer han

¹⁾ Et andet Sted siger han, at to af Kreftings Brødre, den ene Præst og den anden Officer, tilligemed ham bleve først af en Commission og siden af Højesteret dømt fra Ære, Liv og Gods, men af Kongen skjænkede Livet, og anbragte hver paa sin Fæstning.

endnu, idet han bemærker, at hvad der tales om Generalmajoren og Fruen af de fornemste Borgere, maa han vel nok skrive, da han altid modsiger dem og forsvarer Generalmajoren, en hel Række graverende Beskyldninger for Uredelighed. Han skriver f. Ex., at «dette Borgerpak» siger endogsaa, at han stjæler Rug af Kongens Magasiner, og der tales ogsaa flere «Sandheder» om Fruen, som han dog ikke nærmere angiver. Midt imellem alt dette finder han ogsaa Lejlighed til i Forbigaaende at indflette den Sætning, at man kan være af god Familie uden at nedstamme fra «Christen Rytter og Sofie Amalia» (Moth), og til at udtale sine Følelser for «den despotiske Usurpator Høegen, et Rovdyr, der misbrugte Kongenavnet», som den, der var Skyld i hele hans Ulykke. Det her omtalte Skandskrift, der er dateret den 21 Februar 1795, lod han Dagen efter ved to Stævningsmænd levere aabent til Commandanten, og sendte samtidig gennem Hof- og Stadsrets-Prokurator Ole Andersen en Copi deraf til Præsidenten i danske Cancelli, Geheimeraad Chr. Brandt, ledsaget af en ganske kort Skrivelse af samme Dato, hvori han, næst at bede om Beskyttelse mod et «Complot af alle Stænders onde Mennesker i Bergens Stift, under Anførsel af Commandanten, Generalmajor Moth», udtaler den Tro, at Brandt er fuldkommen overbevist om, at han lider uskyldig i 14 Aar, og beder om at maatte opholde sig, idetmindste om Dagen, i Bergens By, mod nogle agtværdige Kjøbmænds Caution for nogle Tønder Guld¹⁾. Otte Dage efter, 28 Februar, skrev han atter til Brandt og gjentog sin Bøn, idet

¹⁾ Originalen til Klagen findes som Indlæg ved Dsko Canc. Skr. til Generalitetet af 28 Nov. 1795 i det norske Rigsarchiv, og en Copi af den tilligemed Brevet til Brandt i Canc. Arch. Skab 11, No. 134.

han tillige udtalte det Haab, at der ikke vil være noget i Vejen for, at hans Promemoria mod General Moth blev trykt i Kjøbenhavn. «Det er Sandhed altsammen.» Samme Dag skrev han ogsaa til Udenrigsministeren Andr. Pet. Bernstorff, anbefalede ham sin Sag, og mindede om sit Forhold til hans afdøde Farbroder Joh. Hartv. Ernst Bernstorff, navnlig i 1771¹⁾. Han har aabenbar havt meget god Tro til Virkningen af disse sine Henvendelser, thi han beder Bernstorff om, at General Moth maa faae Pension, naar han gaaer af, «da han aldeles har forødt sin Arv paa 36,000 Rdlr.», og tillader sig endog, paa Rygtet om, at Hauch skal gaae af som Stiftamtmand i Bergen, at anbefale til hans Eftermand «en ung Normand», han ofte har seet hos Bernstorffs Onkel, som roste ham meget, nemlig Amtmand Heiberg paa Bornholm²⁾.

Det nys nævnte Skridt af Beringskjold, med hans Promemoria til Commandanten, gjorde naturligvis uhyre Ravage paa Bergenhuss Fæstning. Den 3—5 Marts blev der afholdt Garnisonsforhør angaaende saavel det forhen omtalte Overfald af Beringskjold paa Krefting den 16 Januar som hans forskjellige Beskyldninger mod Commandanten for Uredelighed, hans Klager over sin Bolig og indskrænkede Frihed, samt over at man lod Slaven Samuelson gaae ind i Byen, i hvilken Henseende der dog fremkom den Berigtigelse, at denne hver Gang skulde have Tilladelse, og ikke maatte gaae i sine egne Klæder. Den 9 Marts maatte tyve Officerer af det bergenhussiske Regiment afgive Erklæring angaaende andre Beskyldninger, og samme Dag erholdt Bergenhuss Hovedvagt en Commandantskabsbefaling om at sætte en Skild-

¹⁾ See ovenfor Side 118. Ved en Trykfejl staaer der 1770.

²⁾ Disse to Breve findes i Canc. Arch. Skab 11, No. 134.

vagt i Gangen udenfor Beringskjolds Værelse ved Opgangen ad Trappen, for at beskytte de Forbigaaende imod ham; og Skildvagten skulde ogsaa lægge Mærke til, hvem der besøgte Arrestanten, derfor spørge om deres Navn og ved hver Afløsning melde Vagtcommandeuren det. Nu havde Beringskjold atter faaet hvad han savnede: nogen at lade sit onde Lune gaae ud over, og i de nærmest følgende Dage gik det da lystigt ud over de ulykkelige Skildvagter, som fik denne Uriaspost; han beskyldte dem for at staae der «imod Kongens Ordre», spyttede ad dem, og bad dem hellere at gaae hen og passe paa Generalen, at han ingen Allarm gjorde. Naar de efter Ordre spurgte de besøgende om deres Navn, kaldte han dem Canailler, truede dem med «Klø», og at de skulde komme til at «springe Spidsrod», og slog efter dem, med mere deslige. I denne Anledning udgik der saa strax den 11 Marts en Commandantskabsbefaling, at naar han fremdeles behandlede Skildvagterne paa denne Maade, skulde han «behandles som en anden gemen Arrestant», jages ind, og Døren lukkes i Laas for ham, i Nødsfald med tilkaldt Hjælp af en anden Skildvagt.

Imidlertid indhentede Commandanten skriftlige Erklæringer fra Major Thodal og Regimentskvartermester Schive, hvilke bleve afgivne under 11 og 14 Marts. Thodals er benyttet i den ovenfor givne samlede Fremstilling, og Schives indeholder heller ikke nye Oplysninger, men dog et Par Bemærkninger, der fortjene at opbevares. Han fortæller saaledes, at Ubehageligheden ved at boe i Hus med en saa farlig Mand var en af de væsenligste Aarsager, hvorfor hans Formand Rind, siden Generalauditeur, søgte sin Afsked, og siger, at han selv altid omhyggelig har søgt at undgaae Beringskjold, «hvis Dunstkrede efter Beskrivelsen var lige saa farlig som Utgarda Lokes i Gorm den Gamles Historie».

Omsider, netop Maanedsdagen efter Beringskjolds Skandskrift, den 21 Marts, var Commandanten færdig med sit Forsvarsskrift. Selve dette naaer langt fra Beringskjolds i Omfang, det er ganske kort, kun 3 Sider stort, men saa ere Bilagene desto større, thi de udgjøre omtrent 70 Foliosider. Med Hensyn til Krefthing erklærer han det for aldeles usandt, at denne gaaer med en Flint, ligesom at han faaer Lov til at gaae ind i Byen, at han spiller og drikker med Officererne og er Dus med dem. Derimod indrømmes det, at han «informerer nogle Kjøbmænds Børn i Musik», hvori der i hele Bergen kun findes en eller to Lærere, og det anføres til Undskyldning i saa Henseende, at han til Fæstningen medbragte «et Inventarium af Musikalier etc. fra Geheimeraad Scheel». Ligeledes indrømmes, at han hjælper Generalen ved hans Correspondance, og «imellemstunder har havt Adgang til hans Hus, i Betragtning af hans rosværdige Forhold». Til Historierne om Pigerne bemærker Moth blot, at Beringskjold derved synes at ville beskyldte ham for «i sit 67 Aar at have anskaffet Maitresse», og beklager sig derefter bittert over, at samme «forestiller hans Kone som et listigt, stolt, vindesygt og i sit 61de Aar vellystigt Fruentimmer, ja endog kalder hende Dalila», altsammen blot fordi hun, sidste Gang han var i Selskab hos Commandanten, den 14 April 1791, havde dadlet hans Forhold mod den afdøde Commandant Fasting. Beskyldningerne for Uredelighed imødegaaer han med Beviser, og beklager til Slutning, at «end ikke højsalig Kong Christian V. maa ligge i Ro i sin Grav for denne Mand», da det er tydeligt, at det er ham, han sigter til med «Christen Rytter» og Jomfru Moth¹⁾.

¹⁾ Denne Spydighed synes Generalen dog ikke at have behøvet at tago sig af, thi den bekendte Sofie Amalie Moth var Søster til hans Oldemoder. See Stamtavlen hos Lengnick.

Idet Generalen indsendte dette sit Forsvarsskrift, led-sagede han det med en Ansøgning til Kongen. Han minder om, at han allerede 7 Juli 1792 havde ansøgt om at faae Beringskjold flyttet, eller tilstrækkelig Myndighed over ham, «at jeg ikke skulde underkastes lige Skjæbne med salig Generallieutenant v. Fasting, der formedelst Beringskjolds Cabaler endte sine Dage for tidlig ... Mit Hoved er allerede graat.» Han «nedlægger her for Deres Majestæts Trone et Skrift, som fortjener at trykkes, for at vise Højden af det menneskelige Hjertes Ondskab», idet han ikke blot angriber Moth og «andre brave Mænd», men ogsaa hans «uskyldige Kone», hvis «værdige Charakter er overalt be-kjendt»¹⁾. Han forklarer endvidere, at Ordren af sidste 8 Marts om, at Skildvagten skulde spørge dem om Navn, som besøgte Beringskjold, «hvilke dog ikkuns er af den maadeligste Klasse af Borgerstanden», var begrundet deri, at han efter Byrygter var «impliceret i nærværende Urolig-heder i Bergen». Til Slutning udtaler han, at i Betragtning af Prinds Carls Ordre af 15 Juni 1791 og den kongelige Befaling af 2 Juni 1792 har han ikke paa sin egen Haand turdet behandle Beringskjold efter Fortjeneste, men indstiller nu, «at Beringskjold maa ved [Siden af] for Efter-tiden at betages Frihed til at skrive, blive forflyttet fra denne Fæstning, hvor han i saa mange Henseender vil kunne ud-sætte sig selv og andre for Færligheder», og nævner i saa Hen-seende Munkholmen. «I andet Fald vil Deres Majestæt aller-naadigst indsee, at jeg er nødsaget til at indkomme med allerunderdanigst Ansøgning om min Afsked med Pension.»

1) Generalinde Moth hed Sofie Magdalene de Coucheron. Bering-skjold omtaler hende i et Brev til Geheimeraad Brandt af 30 Maj 1795 (Canc. Arch. Skab 11, No. 134) som: vel bekyndt baade i Danmark og Norge.

Samme Dag, som denne Ansøgning afgik, den 21 Marts, indkom der til Commandanten Melding fra Hovedvagten om, at medens i de nærmest forud gaaende Dage kun Egerkind og Peter Heiberg havde besøgt Beringskjold, saa havde han nu Dagen før havt Besøg, foruden af en Sander Siversen, en Aslak Nepstad og Lars Nielsen, «som bragte Adresseavisen», ogsaa af en Person «i graa Frakke og rund Hat», der kaldte sig Albert Jørgensen, var «ganske beskjenket», og ved sin Bortgang, efter et Besøg paa tre Kvarter, befandtes at være Jørgen Hatting, residerende Capellan ved Nykirken i Bergen¹⁾, hvilket han, paa Forespørgsel af den vagthavende Lieutenant, ogsaa vedgik. Denne sagde da til ham, at dersom han en Gang til kom «under et galt Navn og i den Forfatning, saa satte han saadant et Fyldebæst i Vagten»²⁾. Hatting havde desuagtet den Dristighed strax samme Dag at tilskrive Commandanten og forespørge, om Beringskjold ikke har Lov til at modtage Besøg, samt om han ikke maa «consulere, [i] Henseende [til] Religionen og sin indvortes Beroligelse, hvilken Præst han vil betroe sig til». Et Par Dage efter, d. 24de, svarede Moth ham, idet han afviste hans Spørgsmaal, da ikke han, men Kapellanen til Korskirken, Hr. Kammermeyer, var Beringskjolds Sjælesørger, tilføjede, at det vilde komme til at gaae ud over ham selv, dersom han atter opførte sig paa den Maade, og raadte ham spydig til for sin egen og Families Skyld ikke at røre mere ved den Sag. Dette Raad synes dog ikke at have fundet Indgang

1) Formodenlig en Søn af Albert Jørgensen Hatting, Forfatter til flere geistlige Skrifter, som i 1786 var øverste residerende Capellan ved samme Kirke. See Nyerups Literaturlexicon.

2) Lieutenant Holcks skriftlige Forklaring under 6 August næsteft. Ved Sagen i Norske Rigsarchiv.

hos Præsten, thi Beringskjold skrev strax et Andragende til Kongen desangaaende, og under 10 Juli erholdt han kongelig Bevilling paa «i sin Saligheds Sag at lade sig betjene af hvilken Præst, han begjærer og dertil kan formeaae»¹⁾. I den Anledning indsendte saa Moth til Generalitetet Forhøret i den hattingske Sag, tilligemed Hattings og sit Brev, og mindede ved samme Lejlighed om sin Besværing af 21 Marts.

Ogsaa Beringskjold gjorde sit bedste for at holde sig i Erindring. Han skrev til Geheimeraad Brandt baade 25 April, 30 Maj og 10 Juni. Det første og det sidste af disse Breve²⁾ indeholde kun alt bekjendte Ting, men det mellemste har den Curiositet, at medens han, som vi saae, den 28 Februar til Bernstorf anbefalede Moth til at faae Pension, fordi han havde sat sine 36,000 Rdlr over Styr, saa foreslaaer han ham nu til Afsked uden Pension, fordi han ejer denne Formue. I samme Brev gjør han ogsaa gjældende til sin Fordel, hvad vi ovenfor (Side 189) have fortalt om hans Optræden 13 Januar 1772 til Fordel for Caroline Mathilde og de kongelige Børn, og angiver dette som den sande Aarsag til sin Ulykke. Cancelliet sendte Moths Ansøgning til Stiftamtmand Hauchs Erklæring, og denne udtalte, at for at faae Sikkerhed og Rolighed paa Bergenhus, var det maaskee det retteste, som Commandanten foreslog, at flytte Beringskjold til en mere afsides Fæstning, hvilket vilde være ham en følelig, og dog mild Gjengjældelse. Den 1 August skrev denne igjen til Geheimeraad Brandt, og havde nu det ny Projekt, at Kongen skulde befale hans Sønner at capitalisere den Sum af 300 Rdlr aarlig, som de maatte

¹⁾ Dske Canc. Norske Registre 1795, No. 510, i Canc. Arch.

²⁾ Alle ved Sagen i Canc. Arch. Skab 11, No. 134.

yde ham, til 7,500 Rdlr, og udbetale ham disse paa en Gang. Den 19 August skrev han baade til Kongen og til Kronprindsen, om Frihed til at leve i Bergen eller dens Nærhed sine øvrige Dage. Brevene, som iøvrigt ikke indeholde andet end Gjentagelser, lod han overbringe ved sin mangeaarige Husholderske, Madame Feiss, «en fattig Enke med fire uforsørgede Drengbørn»¹⁾. Efter at endnu nogle Maaneder vare forløbne, blev den beringskjoldske Sag endelig funden moden til Afgjørelse. Det danske Cancelli gjorde Forestilling til Kongen, og den 27 November 1795 faldt der kongelige Resolution saa lydende: «Af de Klager, denne Forestilling indeholder, som Commandanten over Bergenhuss Fæstning, Generalmajor Moth, har ført over den der arresterede Magnus Beringskjold, og denne igjen over Commandanten, have vi med Mishag erfaret den Dristighed, hvormed Arrestanten har ladet beskikke sin foresatte Øvrighed. For at afhjælpe de fra begge Sider førte Besværinger for Fremtiden, ville vi, at den arresterede Beringskjold, saa snart Aarets Tid det tillader, og med al den Bekvemmelighed, hans høje Alder udfordrer, paa egen Bekostning sikkert vorder transporteret til vores Fæstning Kongsvinger, for der, ifølge vore foregaaende Reskripter, at tilbringe sine øvrige Levedage. Dog ville vi, at han i Kongsvinger, saalænge han forholder sig rolig, og ingen grundet Klage over sig foranlediger, beholder ej alene det, der er en Gang fastsat til hans Underholdning, under Commandantens Opsigt, men endog Frihed til om Dagen at gaae omkring i Fæstningen, at bruge Blæk, Pen og Papir, og at tale med Folk, der maatte komme til ham, samt at

¹⁾ Brevet af 1 Aug. i Canc. Arch. Skab 11, No. 134, de to andre ved Sagen i Norsko Rigsarchiv.

have sin egen Husholdning, dog alt dette kun saa længe, som han ej maatte misbruge disse ham forundte Friheder. — I Øvrigt har Cancelliet at gjøre vores Generalitets-Collegium opmærksomt paa, at Commandanten i Bergen tilsteder endog efter egen Tilstaaelse Arrestanterne paa Fæstningen meget mere Frihed, end han nogensinde er bemyndiget til. Den omtalte Kresting er en Forbryder, der som farlig for Staten var dømt fra Livet, men af os be-naadet, imod at hensættes i Fæstning paa Livstid. Den omtalte Samuelsen har endog i Fæstningen fundet Lejlighed til at igjentage sin Forbrydelse med at gjøre falske Banco-sedler, og i Steden for derfor paa ny at underkastes Tiltale, til at undvige. Som vi nu ville have vore Love og Domme efter deres Indhold aldeles overholdne, saa kan dem, som af os ere satte til at paasee deres nøje Efterlevelse, ej tilstedes saadan vilkaarlig Behandling. Hvilket Generalitets-collegiet paa vore Vegne have at tilkjendegive Commandanten over Beringshus Fæstning, for i Fremtiden nøje at paaagte¹⁾).

Denne Ende paa Historien var Beringskjold imidlertid slet ikke tilfreds med. Han indgav 26 Februar 1796 en ny Ansøgning til Kongen, hvori han, efter at have mindet om alle sine gamle Klagemaal, støttet paa to nye Helbreds-attester, af 18 December 1795 og 3 Februar 1796, fra Stadsfysikus, Justitsraad Büchner, i samme Retning som de tidligere i Aaret 1788, og attesterede af Kjøbmand Heiberg og Translateur Bull, erklærede en saadan Rejse for et Attentat paa sit Liv, og søgte om sin Frihed, med Til-ladelse til at boe i Bergen eller dens Omegn²⁾. Comman-

¹⁾ Concept i den beringskjoldske Pakke Skab 11, No. 134, i Canc. Arch. Jfr. den oftnævnte Sag i Norske Rigsarchiv.

²⁾ Efter velvillig Meddelelse af Rigsarchivar Birkeland fra Norsk Rigsarchiv.

danten paa Kongsvinger, Generallieutenant v. Biellart, erklærede dernæst, at Fæstningen ikke engang kunde huse sin egen Garnison, saa at det var aldeles umuligt at anbringe Beringskjold der saaledes, at han kunde holde Tjenestefolk og egen Husholdning, og gjorde endnu flere Vanskeligheder. Baade det norske Generalitet og Generalitets- og Commissariats-Collegiet støttede hans Indvendinger, og henstillede at forandre den tagne Bestemmelse. Cancelliet gjorde derefter den 15 April Forestilling om Sagen til Kongen, og denne resolverede samme Dag: «Vi ville, at Cancelliet foreløbig skulde correspondere med Kammerjunkeren og Amtmand Scheel i Stavanger, om der i Byen ikke maatte findes Udveje til paa en god Maade og under hans Overtilsyn at underbringe den gamle Beringskjold for hans øvrige, maaskee korte Levedage»¹⁾. Cancelliet tilskrev strax Dagen efter Amtmanden desangaaende og udtalte, at uagtet Manden var bekjendt for et uroligt Hoved, og derfor maatte underkastes visse Indskrænkninger, saa formodede man dog, at han nu, i sit 75de Aar og sygelig, vilde bøje sig til at lystre, ialfald under Trusel om atter at komme paa en Fæstning, navnlig naar vedkommende Øvrighed omgikkes ham med Varsomhed, lod ham omgaaes hvem han vilde, og føre sin Økonomi efter Behag²⁾. Fra Scheel kom der det Svar, at der i Stavanger let for en ringe Leje kunde faaes et bekvemt Hus til Bopæl for Beringskjold. Cancelliet gjorde da atter Forestilling til Kongen 20 Maj, og samme Dag faldt der følgende kongelige Resolution: «Vi ville herved i Naade forunde Arrestanten Beringskjold Løsgivelse af Bergenhus Fæstning, hvor han

¹⁾ Dske Cancellis Rotuli 1796, fol. 232, jfr. Concepter til Forestill. 15 Apr. 1796, i Canc. Arch.

²⁾ Dske Canc. Oversecret. Brevbog 1796, No. 1081, jfr. 1045.

hidindtil har været hensat. Stiftamtmanden i Bergen beordres saaledes, saa snart Arrestantens Helbreds Omstændigheder det tillade, at lade ham paa en bekvem Maade og paa egen Bekostning transportere til Stavanger By, hvor han afleveres til Kammerjunker, Amtmand Scheel, som Stiftamtmanden i Forvejen har at tilmelde Tiden. I Stavanger maa Beringskjold nyde al anstændig Frihed, saalænge han ej misbruger samme; dog tør han ikke begive sig ud af Byen. Ogsaa har Amtmanden og Byfogeden, hvis Opsigt han er underkastet, nøje at paaagte hans Forhold, og den første i fornødent Tilfælde derover at indberette til vores danske Cancelli. I Stavanger nyder han det samme til sin Forplejning aarlig, som han hidtil havt haver, og hvoraf alle hans Fornødenheder maae besørges¹⁾.

Man skulde nu troe, at Beringskjold med Glæde vilde have modtaget denne betydelige Forbedring i sin Stilling og fremskyndet sin Afrejse saa meget som muligt, men det var ikke Tilfældet. Hans Ønske var jo, som vi ovenfor saae, at blive i Bergen, og ikke at flytte til et fremmed Sted. Heller ikke sine gamle Klammerier glemte han, blev endnu nogle Maaneder paa Bergenhus, og skrev derfra 30 Juli 1796 til Cancellipræsidenten, Geheimeraad Brandt om at faae udnævnt en Commission til at undersøge sine Mishandlinger²⁾, sendte ogsaa sin Husholderske, Madame Feiss, til Kjøbenhavn, og henviste til det mundtlig Vidnesbyrd, saavel af hende som af en «Student Lund, Dattersøn af afgangne Etatsraad Mund»³⁾. Han var sandsynligvis

¹⁾ Canc. Forest. 20 Maj 1796 i Canc. Arch.

²⁾ Til Medlemmer foreslaaer han Justitsraad, Toldinspecteur Lassen, Raadmand og Politimester Olsen, med Hans Jørg. Schaar til Skriver, og Prokurator Christen Kahrs til Actor.

³⁾ Naar Beringskjold i samme Brev siger, at det var aldeles mod hans Villie, at «Høegens Praktiker», «Major Thodals Species

endnu ikke i lange Tider kommet afsted, dersom ikke tilfældigvis i August Maaned en Lieutenant Sebbelov paa Rejse fra England var kommet til Bergen, fik Lyst til at see den mærkelige Statsfange, og blev ført til ham af Translateur Bull. Han fandt i den 75aarige Mand og 15 Aars Statsfange en stor og stærk, rask og rørig, gammel Mand, og ligner ham ved en gammel Eg. Lige hurtig til Kjærlighed og Had, syntes Beringskjold godt om Lieutenanten, og med sin veltalende Tunge og ved den Evne, han besad, til strax ved det første Indtryk at vinde Folk, gjorde han ham hurtig til sin Ven, lod ham læse Skandskriftet over Moth, fandt sig ganske rolig i, at han udtalte sig misbilligende om det, og holdt endogsaa fra den Dag af op med at chikanere Generalen¹⁾. Sebbelov raadte ham indtrængende til at rejse, og fik ham endogsaa til at skrive et venligt Afskedsbrev til General Moth, som indbragte ham et lignende Svar. Den 30 August 1796 lod han Sebbelov hæve sin Pension for fjerde Kvartal med 225 Rdlr hos Stiftsskriveren, General Moth laante ham sin Baad, Amtmanden i Nordre Bergenhus Amt, Andreas Hjort, skaffede ham Besætning til den: en Styrmand og 10 Rorskarle, og Søndag Morgen den 4 September satte Fartøjet ud fra Bergens Brygge med Beringskjold og hans Tjener, hans to officielle Ledsagere: Amtsfuldmægtig Nold og Translateur Bull, der skulde aflevere ham til Amtmanden i Stavanger,

facti og hans Promemoria til Moth af 21 Febr. 1795 vare udkomne i Trykken baade paa Fransk og Tydsk, saa er dette sikkert ikke andet end en af hans sædvanlige Historier, som vare beregnede paa at vække Opmærksomhed.

¹⁾ Muligvis har det dog i denne Henseende ikke været uden Indflydelse, at han i en Jomfru Lebrecht nu havde faaet en Husholderske, der ikke som den forrige, Madame Feiss, aabenbar fyldte den gamle nysgjerrige Maud med Sladder fra hele Byen.

samt Lieutenant Sebbelov, som han ved «Bønner, store Lovtaler og store Løfter om rigelige Belønninger» havde «tvunget til at følge med til Stavanger». Efter en temmelig stormfuld Rejse, hvor de kun sjelden kunde føre Sejl, og maatte ligge i tre Dage paa Lyngholmen, nær ved at sulte ihjel, kom de omsider velbeholdne den 10de¹⁾ September til Stavanger, hvor Amtmand Scheel forud havde bestilt Værelser for Beringskjold hos en Logisværtinde Madame Faust. Sebbelov vilde, ligesom hans andre Led-sagere, tage tilbage med Baaden til Bergen, men Beringskjold tiggede ham med Taarer til at blive hos ham ialfald endnu i nogen Tid, og han lod sig da overtale. Det varede imidlertid ikke mange Dage, inden han bittert kom til at angre det. Beringskjold blev kjed ad ham, og kastede sin Kjærlighed paa «en Huskapellan» ved Navn Brun, som hurtig blev hans Ven og tillige Secretair. Et Par Dage efter kom Beringskjold og Sebbelov i Dispute om Arvesynden; denne vilde Beringskjold ikke vide noget af, og blev aldeles rasende. Sebbelov bad da om at maatte komme tilbage til Bergen, men Beringskjold vilde kun give ham 5 Rdlr dertil, som ikke var tilstrækkeligt, og gav ham Grovheder oven i Kjøbet, hvorefter han saa selv gjorde Udveje og rejste. Da han kom til Bergen, havde imidlertid Beringskjold der ved Breve udspreedt det Rygte, at Lieutenanten havde beholdt de af hans Pension hævede 225 Rdlr, og henviste alle sine efterladte Creditorer i Bergen til ham²⁾.

¹⁾ Eller 11te; det er efter Sebbelovs Beretning ikke ganske klart.

²⁾ Disse vare, ifølge Lieutenanten, 1) en saakaldt «velbyrdig Kjøbmand», efter velvillig Meddelelse af Rigsarchivar Birkeland: Commerceraad Braag, en bekjendt brav Mand, med 300 Rdlr, 2) en «Ven», efter samme Meddelelse: Kjøbmand Peter Heiberg, med «nogle hundrede Rdlr», samt 3) Apotheker Dynner, med en ikke angiven Sum.

Uagtet Lieutenanten efter sit eget Sigende i Vidners Overværelse havde leveret Beringskjold selv Pengene paa Bergenhus, saa følte han sig dog højst ulykkelig over dette, og vidste ikke bedre end at «appellere til Publicum», det vil sige udgive hele Historien i Trykken i Bergens By. Han underrettede forud, gennem den nævnte Capellan Brun, Beringskjold om sin Hensigt; hans Venner raadte ham derfra af Hensyn til hans Fremtid, paa Grund af de mange mægtige Venner, Beringskjold havde; General Moth skrev ogsaa til ham og fraraadte ham det, idet han navnlig udbad sig, at Forholdet mellem ham og Beringskjold ikke nu blev oppippet paany¹⁾; men Lieutenanten var ubønhørlig, og Bogen udkom den 23 October 1796, som det i Forordet hedder, som et «Nødværge», fordi Beringskjold «har fornærmet mig meget, belønnet min Redebonhed med Utaknemmighed, min Troskab med Grovheder og Ondskaber, mit meget Arbejde for ham med Æreskjænden og Bagvaskelse»²⁾.

3. I Stavanger.

Om Beringskjolds Ophold i Stavanger vide vi kun lidt. Nu synes han omsider efter et langt Livs Kamp at være kommet til Ro, uden at vi nærmere kunne paavise Grundene dertil. Alderen og Forholdene have vel gjort deres.

1) Moth viste her en sjelden Forsonlighed, naar man erindrer Skandskriftet Aaret forud. Han nægtede ogsaa Commorceraad Braag at lægge Beslag paa Beringskjolds paa Fæstningen efterladte Ejendele for sit Tilgodehavende.

2) Vincens Lassen Sebbelov, Beskrivelse over Statsfangen Magnus de Beringskjolds Transportrejse fra Bergenhus Fæstning til Stavanger, Bergen 1796, 80 Sider stor, med det Motto: Vogter Eder for de falske Profeter, osv. Forf. blev Fændrik ved fyn. Inf. Regim. 1788, afgik m. Sec. Lieut.'s Char. 1791, blev siden dansk Jurist, Kjøbm. i Christianssand, Stortingsmand og Krigscommissair, og døde i Laurvig 1841. (Kr. Min. Arch. Jfr. Nyerups Liter. Lex. samt Erslews og Krafts Forf. Lexica.)

Der henrandt flere Aar, som det synes stille og fredelig. Han begyndte for Alvor at tænke paa sin Bortgang, og affattede 18 Marts 1799 sit Testamente, saalydende: «Da jeg Magnus de Beringskjold i en temmelig lang Tid har været sygelig, og jeg formedelst min høje Alder er saa svag, at jeg daglig og uafbrudt behøver Tilsyn, saa har den af mig antagne Husholderske, Ingeborg Andrea Kragh, ikke alene i lang Tid forestaaet mit Hus, men endog seet mig tilgode i min Svaghed, saa at jeg formedelst hendes Flid og Paapassenhed har seet mig fuldkommen tilfreds med hendes Tjeneste; og for dette vindskibelige og gode Forhold er det, jeg herved, ved min sunde Fornuft og Forstand, skjænker og giver hende alt hvad jeg af Effecter og Løsøre saavel som Penge ved min Død maatte efterlade mig, intet i nogen Maade undtaget, da hun har vedtaget at forblive i min Tjeneste, og ved min dødelige Afgang at lade mig sømmelig og anstændig begrave» o. s. v. Han underskriver sig: «Russisk kejserlig, storfyrstelig holstensk Kammerherre og Hofraad, og i 18 Aar uskyldigst og haardest lidende»¹⁾. Som Vitterlighedsvidner underskrevende residerende Capellan Børge Pedersen og Prokurator Frederik Hansen.

Den 25 Maj næstefter tilskrev det danske Cancelli begge Kammerherrerne Wedelsparre, at Beringskjold havde ansøgt om, at det maatte paalægges dem at betale til hans Husholderske efter hans Død 100 Rdlr aarlig, samt at de 900 Rdlr Pension, han havde, ligeledes maatte udbetales hende til Udgangen af det Aar, i hvilket han døde. Dette

¹⁾ Saaledes i Originalen ved Indlægene til Norske Reg. 1799, No. 733 i det norske Rigsarchiv. I den kgl. Confirm. i selve Norske Reg. i Canc. Arch. er den sidste Passus dog udeladt, men mærkelig nok bibeholdt det urigtige: «holstensk Kammerherre».

synes dog ikke at være blevet bevilget¹⁾. Kort efter indleverede Prokurator Ole Andersen i Kjøbenhavn Beringskjolds Testamente til kongelig Confirmation, og efter en Erklæring af hans Sønner, dateret Næstved og Borsholmsgaard den 16 Juli 1799, at de intet havde imod Testamentet, «naar det kan berolige vores gamle Fader og forøge hans Husholderske I. A. Kraghs Omhu og Omsorg for ham i hans øvrige Levedage»²⁾, blev Confirmationen dernæst udfærdiget den 23 August 1799.

Herefter skulde man nu for ganske vist antage, at Beringskjold havde endelig opgjort sit Regnskab med denne Verden, dersom der ikke i det norske Justitsdepartements Brevbog³⁾ under 10 Maj 1800 fandtes en Cancelliskrivelse til Amtmanden i Stavanger, Justitsraad Koren, af det Indhold, at Beringskjold havde anholdt om Nedsættelsen af en Commission til at undersøge hans Sag, og til Medlemmer foreslaaet forrige Statsminister Joachim Godske, Greve af Moltke med flere, men at man i den Anledning tjenstligst skal anmode Amtmanden om at tilkjendegive Supplikanten, «at Cancelliet derom ingen Forestilling kan gjøre».

Efter dette levede Beringskjold endnu næsten fire Aar, men vi høre intet om ham, før det indmeldes af Øvrigheden, at han er afgaaet ved Døden den 7 April 1804, i en Alder af næsten 83 Aar⁴⁾.

1) Efter Rentek.'s 2det søndenfjeldske Contoirs Journ. 60, No. 1371 ansøger nemlig Ingeborg A. Kragh, universal Arving efter afg. M. de Beringskjold, om at maatte udbetales den fulde Pension for April Kvartal, uagtet han døde (hun siger) 6 April. Norske Rigsarchiv. Jfr. iøvrigt Oversecret. Brevb. 1799, No. 2459. Dske Canc. Arch.

2) Velvillig Meddelelse af Rigsarchivar Birkeland fra det norske Rigsarchiv.

3) I Danske Canc. Arch. 1800, No. 514.

4) Norske Justitsdepartements Brevbog 1804, No. 712 i Dske Canc.

Beringskjolds Slægt eksisterer nu ikke mere. Hans ældste Søn Ditlev Wedelsparre, som i 1783 købte Rønnebæksholm af Moderen, solgte den igjen i 1798 for 85,000 Rdlr til Kammerherre, Oberst Grev Joachim Moltke, boede i 1799 paa Borsholmsgaard ved Helsingør, og døde som Enkemand 1812, i en Alder af 63 Aar. Han efterlod to Børn, en Søn og en Datter. Sønnen Magnus Frederik Wedelsparre var fød 1782, og blev i en Alder af 19 Aar, den 30 Juni 1801, ved Oprettelsen af Landeværnet, Premierlieutenant i det nordsjællandske Regiment, i hvilket hans Farbroder Thomas var Oberstlieutenant. Den 9 November 1802 blev han Capitain og Compagnichef i samme Regiment, blev afskediget 4 Marts 1808, levede endnu i 1822, og døde ugift. Datteren Margrete Christine Elisabeth Wedelsparre, fød 1784, blev 17 Juni 1808 gift med Hofjægermester Andreas Charles de Teilmann til Kjærgaard, fød 1786 og død 185*, en Søn af Elatsraad Tøger Reenberg de Teilmann til Endrupholm og Sofie Amalie Gersdorf, efter hvem han arvede Kjærgaard. Hun døde 14 Maj 1823 uden at efterlade Afkom.

Den yngre Søn, Thomas Wedelsparre, til hvem Faderen i 1780 havde købt Herregaarden Sparresholm, og som 22 Maj 1782 blev sat paa Vartpenge (Side 289 ovenfor),

Arch. Herved berigtiges saaledes Professor Schierns Ansættelse af hans Død til Aaret 1803, *Hist. Tidsskr.* 3die Række V, Side 269 (fra 1866), ligesom ogsaa Geheimeraad Sianbuschs Beretning sammesteds om hans hemmelige Sammenkomst i Slagelse Skov med General Eickstedt i 1780, og Schierns Angivelse om, at han først sad paa Munkholmen, og i 1795 kom til Stavanger, — alt sammesteds — af det ovenstaaende sees at være urigtige. Det er ligeledes paa sit Sted blevet forsømt at fremhæve, at Overlærer Bangs Angivelse i *Hist. Tidsskr.* 3die Række VI, 426, Anm., at Beringskjold blev adlet i østerrigsk Krigstjeneste, ganske savner Hjemmel.

solgte Sparresholm igjen allerede 1789 til Conferentsraad Heinrich for 57,200 Rdlr. og boede i 1799 i Næstved. Den 20 Marts 1801 blev han siden Major og Commandeur for 5te Bataillon af det sydsjællandske Landeværnsregiment, som omfattede Sorø, Antvorskov, Ringsted og Korsør Amter. Allerede 15 Maj næsteften blev han forsat til det nordsjællandske Landeværnsregiment som Commandeur for 2den Bataillon; 12 Juni s. A. blev han Oberstlieutenant, den 13 April 1804 Oberst og Chef for det nordjydske Regiment, og døde 25 October 1806 i en Alder af 53 Aar. Hans Hustru, Comtesse Louise Sofie Wedel-Jarlsberg, som han ægtede i 1781, døde 1808. En Søn døde som liden, og de efterlode kun en Datter, Juliane Marie Wedelsparre, fød 1788, der døde som Conventualinde i Vemmetofte Kloster c. 1810¹⁾.

Vi have nu fulgt Magnus Beringskjold saa at sige fra Vuggen til Graven, og have bestræbt os for saavidt muligt at skifte Sol og Vind lige mellem ham og hans Fjender og Modstandere. Vi have ikke lagt Dølgemaal paa, at paa hans Charakter var der mangt og meget at sige; men var end hans Bane derfor alt tidlig kroget, saa var han dog ganske sikkert ogsaa et af de Mennesker, som Samfundet gjør endnu værre. Vi have udførlig viist, hvad en Forfatter allerede for tolv Aar siden udtalte som en Formodning²⁾, — at der «fra 1781 af blev begaaet megen Uret-

1) See A. Teilmann, Familien Teilmanns Stamtavle, Kbhv 1844, og Stamtavlen her ovenfor Side 120—21. Endvidere Militæretaterne og Ancienniteterne i Krigsministeriets Archiv. Saavel for disse, som for flere fra samme Archiv stammende Oplysninger, navnlig om General Wegener og Lieutenant Sebbelov, (ovenfor Side 256 og 333) skylder jeg Archivaren, Hr. Lieutenant Feilberg min Tak.

2) Overlærer Jac. Henr. Bang i Histor. Tidsskr. 3die Række IV, 426, Anm.

færdighed, i al Fald Vilkaarlighed imod ham», og det er ligeledes her uigjendrivelig godtgjort, at der allerede i 1771 skete ham stor Uret, og at han derved blev kastet ind paa en Bane, der omsider lod ham ende som en stakkels Fange og en ulykkelig Mand. Naturen havde — siger den nys nævnte Lieutenant Sebbelov — ødslet sine Gaver paa ham, givet ham en altfor god Forstand og en altfor stærk Hukommelse, og maaskee ogsaa andre Dyder, som kunde have gavnet Menneskeheden, saafremt ikke en ulykkelig Skjæbne havde hindret det. Denne Charakteristik er vistnok rigtig. Ved Tidernes Ugunst udviklede han sig mere og mere til en ismaelitisk Charakter, hvis Haand var imod alle, og alles imod ham, men han viste under alt dette en Kraft og en Udholdenhed, som det kun blev faa givet at kunne udfolde, og som man kun kunde ønske at have seet rettet paa større og værdigere Formaal.

Ved Siden af den Interesse, som selve Beringskjolds Historie kan vække, vil nærværende Skildring forhaabenlig ogsaa vise sig istand til at yde et nyt og brugbart Bidrag til vor nyere Historie i videre Forstand, og navnlig til en mere indgaaende Behandling af det hele guldbergske Regiments Historie.
